الجنة والنار

الدكتور عمر سليمان الأشقر

Džennet i Džehennem

Dr. SULEJMAN EL-EŠKAR

Naziv originala:
EL-DŽENNETU VEN-NARU

Naziv prijevoda:
DŽENNET I DŽEHENNEM

Autor:
Dr. OMER SULEJMAN EL-EŠKAR

الجنة والنار

الدكتور عمر سليمان الأشقر

DŽENNET I DŽEHENNEM

Autor:
Dr. SULEJMAN EL-EŠKAR

Bihać, 2003. g. / 1424. h.g.

Predgovor prijevodu i izdanju na bosanski jezik

Hvala Allahu dž.š. koji je dao da u svakoj generaciji Muhammedovog ummeta ima onih koji svijetu ukazuju na uputu i osvjetljavaju im staze islamskog življenja. Svjedoci smo toga i na našim prostorima gdje imamo brojnu ulemu Bošnjake, vrsne poznavaoce islamskih znanosti i arapskog jezika. Oni istovremeno marljivo pišu, objavljuju i prevode najvrijednija djela poznatih islamskih učenjaka. Jedan od tih prijevoda je i djelo koje je pred nama.

Sam naziv djela upoznaje nas o onim mjestima koja nas čekaju na Budućem svijetu. Gotovo sve što kaže Kur'an i brojni hadisi o tome, nalazi se na jednom mjestu, u ovoj knjizi.

Zna se da su i Džennet i Džehennem već stvoreni i da će oba biti napunjena. Šta je Džennet a šta Džehennem, sažeto nam kazuje i ovaj hadis Poslanika s.a.v.s.:

«Prepirali se Džennet i Džehennem, pa Džehennem reče: «U mene će ući svi oholi i uobraženi (silnici)», a Džennet reče: «U mene će ući slabi i siromašni.» Pa Allah, presudi među njima: «Ti si Džennete Moja milost, sa tobom ću se smilovati kome Ja hoću, a ti si Džehenneme Moja kazna, s kojom ću mučiti koga Ja hoću, a oba ću vas napuniti.» (Muslim)

Okupirani obavezama ovozemnog, prolaznog života, rijetko mislimo i slabo se pripremamo za tu sutrašnjicu – život na budućem svijetu. Brojni ajeti i hadisi u ovom djelu treba istovremeno da povećaju strah od bolne kazne – vatre Džehennema i nadu da ćemo biti od onih kojima će se Allah smilovati najvećom nagradom – džennetskim ljepotama. Zato je i Poslanik s.a.v.s. rekao: «U Džennet će ući samo onaj ko se tome nada (i za to radi), a od Džehennema će biti spašen samo onaj koji ga se plaši (i od toga se čuva)...» (Bejheki)

I ovom prilikom smo upozoreni da u preostalom dijelu ovozemnog života, a malo ga je ostalo svima, što manje griješimo a da činimo što više dobrih djela koja će jedino koristiti.

Muhammed a.s. je rekao: « Džennet je opasan sa neprijatnostima - neugodnostima, a Džehennem je opasan sa strastima- prohtjevima.» (Muslim, Tirmizi i Ahmed)

U našem življenju između straha i nade sjetimo se dova koje je Poslanik često učio:

Gospodaru naš, daj nam dobro na ovom svijetu – dunjaluku i daj nam dobro na budućem svijetu – Ahiretu i sačuvaj nas kazne Džehennema.

Gospodaru naš, podari nam Džennet, a sačuvaj nas od vatre Džehennema.

Neka Allah dž.š. nagradi svakim dobrom sve one koji su pomogli da ovo vrijedno djelo bude prevedeno i štampano na bosanskom jeziku.

Izdavač

Predgovor

Hvala Allahu, dželle šanuhu, Koji je stvorio Džennet i Džehennem i Koji im je stvorio stanovnike, Džennet je učinio prebivalištem Svojih dobrih robova, a Džehennem prebivalištem Svojih neprijatelja. Neka je spas na posljednjeg poslanika, najčasnijeg Allahovog, azze ve dželle, roba, Muhammeda sallallahu alejhi ve selleme, koji pozivaše dženetskim ljepotama, i upozoravaše na džehenemsku patnju.

Donosim salavat i selam na Poslanikovu, sallallahu alejhi ve selleme, porodicu, na njegove ashabe i na one koji ih u dobru slijediše. Ashabi su se istinski pripremali za Sudnji dan, noći su oživljavali namazom, činili istigfar, obraćali se Uzvišenom Allahu, učili Njegovu knjigu i provodili dane u postu, približavajući se Allahu, jer su znali da je stvar ozbiljna i da bez ozbiljnog posla nema spasa od Džehennema niti ulaska u Džennet.

Ovo je treća knjiga o budućem svijetu, a govori o Džennetu i Džehennemu. Podijelili smo je na dva dijela, u prvom smo govorili o Džehennemu, a ovaj dio knjige sastoji se od deset poglavlja. Njima prethodi kratak uvod u kome smo definirali Džehennem. U prvom poglavlju govorili smo da Ehlis-sunnet[1] zastupa mišljenje da Džennet i Džehennem trenutno postoje. U njemu smo također pobili mišljenje nekih sekti koje zastupaju suprotno mišljenje. U drugom poglavlju govorili smo o čuvarima džehenemskim, melekima koji bdiju iznad njega, o njihovom broju i veličini. Treće poglavlje sadrži opis Džehennema, a u njemu smo govorili o mjestu na kome se Džehennem trenutno nalazi, o njegovoj veličini, ponorima, kapijama, gorivu, o velikoj patnji i činjenici da on može govoriti. U ovom su poglavlju također opisani njegovi stanovnici, kao i uticaj džehenemske vatre na ovaj svijet i ljude. U četvrtom poglavlju naveli smo dokaze koji ukazuju da je Džehennem vječan i da ga neće nestati. U njemu smo također

[1] Ehlis-sunnet su sljedbenici Kur'ana i sunneta. (op.pr.)

pobili mišljenje onih koji smatraju suprotno, u petom je bilo riječi o stanovnicima Džehennema, i činjenici da se oni dijele na dvije skupine - na skupinu koja će zauvijek ostati u Džehennemu; oni su sami nevjernici i mušrici (mnogobošci), i na skupinu koja neće zauvijek ostati u njemu, a oni su grješnici monoteisti. O svakoj skupini govorili smo posebno i spomenuli neke grijehe zbog kojih su zaslužili kaznu u Džehennemu. U šestom poglavlju naveli smo dokaze koji ukazuju da će mnogo ljudi stradati a malo ih se spasiti, spomenuvši i razlog tome. U ovom poglavlju komentirali smo hadis koji govori da će žene biti najbrojnije u Džehennemu, i objasnili smo razlog tome. U sedmom je govor o (velikom) izgledu stanovnika vatre, a u osmom o njihovoj hrani i piću. Deveto je poglavlje opširno jer navodi nekoliko načina na koje će stanovnici vatre biti kažnjavani, kao ispadanje utrobe, izgorijevanje kože i lica, ubacivanje u vatru naglavačke, ocrnjivanje lica, prodiranje džehenemske vatre do srca i njeno obavijanje nevjernika. Također smo objasnili da će se patnje u Džehennemu razlikovati. Tu smo naveli i dokaze koji govore o lancima, okovima i maljevima kojima će biti kažnjavani. U desetom, posljednjem poglavlju, govorili smo kako se ljudi mogu sačuvati Allahove, azze ve dželle, kazne.

U drugom dijelu knjige govorili smo o Džennetu, kroz sedam poglavlja kojima prethodi uvod u kome smo definirali Džennet.

Prvo poglavlje govori da će vjernici, nakon čišćenja od grijeha, i Poslanikovog, sallallahu alejhi ve selleme, zauzimanja (šefaata) ući u Džennet. U njemu smo također govorili o prvim ljudima koji će ući u Džennet, kao i o sedamdeset hiljada ljudi ovoga ummeta koji će u Džennet ući bez prethodnog polaganja računa, a tu smo spomenuli i neke njihove osobine. U njemu smo također obrazložili da će siromašni muhadžiri u Džennet ući prije bogatih muhadžira, kao što smo objasnili da će veliki grješnici monoteisti, koji uđu u Džehennem, iz njega izići milošću Najmilostivijeg i zagovaranjem zagovornika. Govorili smo i o stavu koga zastupa ehlis-sunnet u vezi s pitanjem šefaata, a

opovrgli mišljenje onih koji ga negiraju. Ovo poglavlje zapečaćeno je sa dvije studije: o čovjeku koji će zadnji ući u Džennet, i o ljudima koji će prije Sudnjeg dana ući u Džennet.

U drugom poglavlju naveli smo dokaze koji ukazuju da je Džennet vječan i da će njegovi stanovnici u njemu vječno ostati, s druge strane, pobili smo mišljenje onih koji smatraju suprotno. U trećem poglavlju pokušali smo dočarati dženetske ljepote, kada smo govorili o njegovim uživanjima, kapijama, stupnjevima (deredžama), zemlji, rijekama, izvorima, dvorcima, svjetlosti (nuru), mirisu, drveću, plodovima, opskrbi i o životinjama koje se nalaze u njemu. Četvrto poglavlju odnosi se na stanovnike Dženneta i djela zbog kojih su zaslužili dženetsku nagradu. Kazano je kako će stanovnici Dženneta naslijediti dio koji je trebao pripasti nevjernicima (da su bili vjernici). Također sam govorio da će u Džennet ući više siromašnih ljudi nego bogatih i kao što će u njega ući više muškaraca nego žena. U njemu sam odabrao prioritetnije (radžih) mišljenje o pitanju da li će djeca vjernika i mušrika ući u Džennet. Ovo poglavlje u sebi sadrži govor o dženetskim prvacima ljudi, djece i žena, te govor o deseterici koji su obradovani Džennetom (ašere mubeššere), a govorili smo i o nekim ljudima za koje se pouzdano zna da će biti stanovnici Dženneta. Ovo je poglavlje zapečaćeno studijom da Džennet neće biti nagrada za djela, već da su djela uzrok ulaska u njega koji biva isključivo uz Allahovu milost i dobrotu. Peto poglavlje izlaže određene osobine stanovnika Dženneta i opisuje pojedine užitke u njemu. Najduže poglavlje u ovom dijelu knjige jeste šesto u kome smo govorili o uživanju stanovnika Dženneta i prednosti dženetskih uživanja nad ovosvjetskim. Tu smo govorili kako će se oni naslađivati uzimajući raznu hranu i piće, a bilo je govora i o njihovim posteljama, slugama, trgovima, posudama za hranu i piće, odjeći koju će oblačiti, željama i o ostvarivanju tih želja na nezamisliv i čudan način. U ovom je poglavlju također govor o hurijama i ovosvjetskim ženama. U dvanaestoj studiji govorio sam da je Allahovo, džells šanuhu, zadovoljstvo i gledanje u Njegovo plemenito lice najvrjednije što će biti darovano

dženetlijama. U studiji prije ove govori se kako će veličanje Allaha, dželle šanuhu, također biti jedan od mnogih užitaka koje će dobiti stanovnici Dženneta. U sedmom, posljednjem poglavlju, naveden je hadis koji govori o diskusiji između Dženneta i Džehennema, i koji govori da je Allah, azze ve dželle, presudio između njih.

Na kraju, molim Allaha, azze ve dželle, za pomoć da činimo dobra djela, da nas Svojom milošću i dobrotom uvede u Džennet, a da nas spasi od Džehennema jer On zaista sve čuje, blizu je i odaziva se molbi. Neka je mir i spas na Allahovog roba i poslanika, Muhammeda, sallallahu alejhi ve selleme.

GLAVA I

DŽEHENNEM

UVOD

Džehennem je prebivalište koga je Allah pripremio onima koji su se urotili protiv Njegove vjere i porekli Njegove poslanike, on je tamnica u kojoj će Allah, azze ve dželle, kazniti te nasilnike. Kazna u njemu najveće je poniženje i najveća propast. Uzvišeni Allah jezikom Svojih robova kaže: **"Gospodaru naš, onoga koga Ti budeš u vatru ubacio Ti si već osramotio."** (Alu Imran, 192)

Zar ne znaju da onoga koji se suprotstavlja Allahu i Poslaniku Njegovu čeka vatra džehenemska, u kojoj će vječno ostati? To je ruglo veliko! (Et-Tevba, 63)

Reci: "Stradat će, uistinu, oni koji na Sudnjem danu izgube i sebe i porodice svoje. Eto, to je pravo stradanje!" (Ez-Zumer, 15)

Kazna u Džehennemu će biti nesnosna jer će u njoj biti bolovi i tuga koju pero ne može predočiti, a ni čovjek opisati. Uz to, ta kazna će biti vječna, a stanovnici vatre u njoj će vječno ostati. Uzvišeni Allah u mnogo ajeta nepohvalno govori o prebivalištu nevjernika i kaže: **On je ružno prebivalište i boravište.** (El-Furkan, 66)

Eto toliko! A one koji budu zlo činili čeka najgore prebivalište: Džehennem, u kojem će gorjeti; a grozne li postelje! (Sad, 55-56)

PRVO POGLAVLJE

DŽENNET I DŽEHENNEM SU STVORENI

Imam Tahavi u svome djelu *El-Akidetut-tahavijje* kaže: "Džennet i Džehennem su stvoreni. Nisu prolazni i neće ih nestati. Zaista ih je Uzvišeni Allah, azze ve dželle, stvorio prije ostalih stvorenja i stvorio im je stanovnike. Koga hoće, uvest će u Džennet Svojom milošću, a koga hoće, uvest će u vatru Svojom pravednošću, i svako radi za ono zbog čega je stvoren i prema tome ide. Dobro i zlo određeni su robovima." Muhammed ibn Muhammed ibn Ebi-Izz, sljedbenik hanefijskog mezheba, komentator djela *El-Akidetut-tahavijje* kaže: "Riječi imama Tahavije: 'Džennet i Džehennem su stvoreni' znače da je ehlis-sunnet složan da su Džennet i Džehennem stvoreni i da trenutno postoje. Oni su uvijek bili na tome stanovištu, međutim mutezile i kaderije[2] to ne prihvataju i kažu: "Nije kako kažete, već će Uzvišeni Allah stvoriti Džennet i Džehennem na Sudnjem danu." Do ovog zaključaka doveo ih je izmišljeni (batil) princip na osnovu koga su izmislili i zakon po kome Uzvišeni Allah treba ili ne treba nešto raditi, tj. da Mu nešto priliči da uradi, a da nešto ne priliči. Ovako su oni analogijom postupaka stvorenja poistovijetili djela Gospodara s djelima ljudi. Tako su poprimili neke osobine džehmija, što ih je učinilo i muattilama (onima koji smatraju da je Allah, azze ve dželle, lišen svih atributa). Oni se pozivaju na pretpostavku da bi stvaranje Dženneta prije Sudnjeg dana bilo bez svrhe jer bi, u tome slučaju, veliki vremenski period bio bez

---

[2] Mutezile su pripadnici zalutale sekte, sljedbenici Vasila ibn Ataa. Smatraju da će veliki grješnici zauvijek ostati u vatri, a za njih ne donose sud na ovome svijetu. (Mutezile isto tako smatraju da Džennet i Džehennem trenutno nisu stvoreni, smatraju da je Kur'an stvoren i da nije Allahov govor. Kaderije su pripadnici zalutale sekte koji vjeruju da je čovjek prisiljen činiti djela i da nema slobodnu volju. Sve ovo oprečno je Kur'anu i sunnetu, a neka od pomenutih vjerovanja mogu čovjeka izvesti iz okvira Islama.) (op.pr.)

stanovnika, prazan. Na taj su način krivo protumačili dokaze iz Kur'ana i sunneta koji “nisu u skladu” s njihovim principom. Namjerno su iskrivili neke ajete i hadise, a onoga ko im se je u tome suprotstavio proglasili zabludjelim i novotarom.” Ibn-Ebi-Izz naveo je potom dokaze iz Kur'ana i sunneta koji ukazuju da su Džennet i Džehennem već stvoreni.

Dokazi iz Kur'ana jesu Allahove riječi o Džennetu:

I nastojte da zaslužite oprost Gospodara svoga i Džennet prostran kao nebesa i Zemlja, pripremljen za one koji se Allaha boje. (Alu Imran, 133)

Nadmećite se da u Gospodara svoga zaslužite oprost i Džennet, prostran koliko su nebo i Zemlja prostrani, i pripremljen za one koji u Allaha i poslanike Njegove vjeruju. (El-Hadid, 21)

On ga je i drugi put vidio, kod Sidretu-l-muntehaa, kod kojeg je dženetsko prebivalište. (En-Nedžm, 13-15)

Kao i Njegove, azze ve dželle, riječi o Džehennemu:

I čuvajte se vatre za nevjernike pripremljene. (Alu Imran, 131)

Džehennem će zasjeda postati, nasilnicima mjesto povratka. (En-Nebe, 21,22)

A dokazi iz sunneta koji ukazuju da su Džennet i Džehennem stvoreni brojni su. Spomenut ćemo neke.

Resulullah je, sallallahu alejhi ve selleme, vidio Sidretul-munteha, kod koga je vidio dženetsko prebivalište. Ovako se prenosi u hadisu koga bilježe Buhari i Muslim u svojim *Sahihima*, od Enesa radijallahu anhu, u kome opisuje događaj El-Isra. Kraj pomenutog hadisa glasi: ”*... zatim me je Džibril vodio sve dok nismo došli do Sidretul-muntehaa koga su prekrivale meni nepoznate boje. Zatim sam ušao u Džennet*”, nastavlja Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, “*kad u njemu kupole od bisera, a zemlja od miska.*”

Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe da je Abdullah ibn Omer, radijallahu anhu, prenio da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: “*Kada neko od vas umre,*

njegovo mjesto mu se pokazuje ujutro i navečer. Ako je od stanovnika Dženneta, pokazuje mu se Džennet, a ako je od stanovnika Džehennema, pokazuje mu se Džehennem i govori mu se: 'Ovo će biti tvoje prebivalište kada te Allah proživi na Sudnjem danu.'" A hadis koga prenosi Berra ibn Azib, radijallahu anhu,, spomenuli smo u knjizi *El-Kijametul-kubra*, a u njemu stoji: "... *zatim će doći glas sa visine: 'Istinu je rekao Moj rob, pripremite mu mjesto u Džennetu, uputite ga u Džennet i otvorite dženetska vrata.' Tada će osjetiti njegovu prijatnost i osvježenje.*" A hadis sličnog značenja koga prenosi Enes, radijallahu anhu,, već smo spomenuli.

Sljedeći dokaz jeste hadis koga je zabilježio Muslim u svome *Sahihu*, a u njemu stoji da je Aiša, radijallahu anha, rekla: "U vrijeme Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, pomračilo se Sunce, pa je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, kazao: *'S ovoga mjesta sam vidio sve o čemu ste obavješteni. Kada ste me vidjeli kako idem napred; htjedoh dohvatiti grozd iz Dženneta. A kada ste me vidjeli kako uzmičem; vidjeh kako jedni dijelovi džehenemske vatre uništavaju druge.'*"

Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* od Abdullaha ibn Abbasa, radijallahu anhu, prenose da je rekao: "U vrijeme Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, pomračilo se Sunce... " Verzija koju je zabilježio imam Buhari glasi: "Ashabi rekoše: 'Allahov Poslaniče, vidjeli smo kako sa svoga mjesta pružaš ruku da nešto uzmeš, zatim smo vidjeli kako si se preplašio i uzmičeš nazad?' Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, odgovori: *'Vidio sam Džennet i iz njega htio dohvatiti grozd, a da sam ga uzeo, jeli biste ga do Sudnjeg dana. Također sam vidio Džehennem. Nikada nisam vidio strašniji prizor, i vidio sam da su žene najbrojnije u njemu.'* Ashabi upitaše: 'Zašto, Allahov Poslaniče?' *'Zbog nezahvalnosti'*, odgovori, na šta neko upita: 'Zar su nezahvalne Allahu?' *'Nezahvalne su svojim muževima i poriču dobročinstvo'*, odgovori Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, *'kada bi joj cijelog života činio dobročinstvo, i da tada*

vidi mali propust, rekla bi mu da nikada od njega dobro nije ni doživjela.'"

Muslim je također u *Sahihu* zabilježio da je Enes, radijallahu anhu, prenio kako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, da ste vidjeli ono što sam ja vidio, malo biste se smijali a mnogo biste plakali."* "Šta si vidio, Allahov Poslaniče?", upitaše, na šta Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, odgovori: *"Vidio sam Džennet i Džehennem."*

Imam Malik u svojoj *Muvetti* i ashabus-sunen, (Nesai, Ebu-Davud, Tirmizi i Ibn Madže) bilježe da je Kab ibn-Malik radijallahu anhu, rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Duša je vjernika ptica koja jede sa dženetskih drveća dok je Allah na Sudnjem danu ne vrati u njeno tijelo.'"*[3] Ovaj je hadis jasan dokaz da duša može ući u Džennet i prije Sudnjeg dana.

Muslim u *Sahihu*, ashabus-sunen u svojim *Sunenima* i imam Ahmed u *Musnedu* zabilježili su da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, prenio sljedeće Poslanikove, sallallahu alejhi ve selleme, riječi: *"Nakon što je Allah stvorio Džennet i Džehennem, poslao je Džibrila i rekao mu: 'Idi pogledaj Džennet i pogledaj ono što sam u njemu pripremio za njegove stanovnike.' Džibril je otišao, pogledao je Džennet i ono što je Allah u njemu pripremio za njegove stanovnike, te se vratio i rekao: 'Tvoje mi veličine, niko za njega neće čuti, a da u njega neće ući.' Allah naredi Džennetu da bude prekriven neprijatnostima, pa reče: 'Ponovo idi i pogledaj Džennet i ono što sam u njemu pripremio za njegove stanovnike.' Ponovo ga je pogledao"*, nastavlja Resulullah, sallallahu alejhi ve

[3] Recenzent djela *El-Akidetut-tahavijje* kaže da je ovaj hadis sahih. (Autor ovdje misli na ocjenu šejha Albanija, vidi *Et-Tahavijje*, str. 518, *Es-Sahiha* (995), *Sahihul-džamia* (2373), *El-Miškah* (1632) od istog autora. Ovo predanje ispravnim smatra i Ibn Hibban, vidi *El-Mevarid* 3/10. Imam Tirmizi za njega kaže da je hasen-sahih (1641), s tim što navodi verziju u kojoj se kaže da se to odnosi na duše šehida.) (op.pr.)

selleme,*"vratio se i rekao: 'Tvoje mi veličine, pobojao sam se da u njega neće niko ući.' Zatim ga je poslao da pogleda Džehennem rekavši mu: 'Idi pogledaj Džehennem i ono što sam u njemu pripremio za njegove stanovnike.' Džibril je otišao, pogledao je Džehennem i vidio da jedni njegovi dijelovi uništavaju druge pa se vratio i rekao: 'Tvoje mi veličine, niko za njega neće čuti, a da će u njega ući.' Allah naredi Džehennemu da bude prekriven strastima pa ponovo reče: 'Idi i pogledaj šta sam u njemu pripremio za njegove stanovnike.' Ponovo je otišao i pogledao ga, pa se vratio i rekao: 'Tvoje mi veličine, pobojao sam se da se od njega neće niko spasiti.'"* U sunnetu postoji još dokaza koji ukazuju na spomenuto.[4]

A imam Buhari u svome *Sahihu*, u djelu "Početak stvaranja", naslovio je poglavlje "O opisu Dženneta i tome da je stvoren".[5] U njemu je citirao mnoge hadise koji ukazuju da je Džennet stvoren, a od kojih je i hadis u kome stoji da Allah, dželle šanuhu, čovjeku, kada se postavi u kabur, pokazuje njegovo mjesto u Džennetu ili Džehennemu, zatim hadis u kome se prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, vidio Džennet i Džehennem, zatim hadis u kome stoji da je Poslanik sallallahu alejhi ve selleme, u Džennetu vidio Omerov, radijallahu anhu, dvorac i dr. A Ibn Hadžer kazao je istinu kada je rekao: "Najjači argument kojeg je u tome pogledu spomenuo imam Buhari jeste hadis koga ispravnim lancem prenosilaca od Ebu-Hurejrea, radijallahu anhu, prenose Ahmed i Ebu-Davud, a u kome stoji da je Resulullah sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Kada je Allah stvorio Džennet rekao je Džibrilu: 'Idi i pogledaj Džennet...' "*[6]

---

[4] *Šerhul-akidetit-tahavijje*, str. 476-478.
[5] Vidi *Fethul-Bari* 6/317, od Ibn-Hadžera.
[6] *Fethul-Bari* 6/320.

Neke sekte smatraju da Džennet i Džehennem nisu stvoreni

Komentator Tahavijske akide komentirao je mišljenje da Džehennem nije stvoren, a ovakvo mišljenje zastupaju neke sekte, ovo mišljenje on je opovrgnuo i rekao: “Mišljenje onih koji kažu da Džehennem nije stvoren zasniva se na sljedećim pretpostavkama:

Ako je stvoren, nužno je da na Sudnjem danu nestane i da nestane sve što je u njemu, jer Uzvišeni kaže: **Sve će propasti osim Njegovog lica,** (El-Kasas, 88). Uzvišeni također kaže: **Svaka duša će smrt okusiti.** (Alu Imran, 185)

Sljedeći “dokaz” na koga se pozivaju jeste hadis koga je zabilježio Tirmizi u svom *Džamiu* od Ibn-Mesuda, radijallahu anhu, da je rekao: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'U noći kada sam uzdignut u više sfere (El-Isra), sreo sam Ibrahima, koji mi reče: 'Muhammede, poselami svoj ummet od mene i obavijesti ih da je u Džennetu ugodna zemlja, pitka voda, da je Džennet nepregledna ravnica bez stabala, a sađenje u njemu biva riječima SUBHANALLAHI VEL HAMDULILLAHI VE LA ILAHE ILLAELLEHU VALLAHU EKBER..''*”[7] Imam Tirmizi kaže: “Hadis je hasen-garib.”

Sljedeći im je “dokaz” hadis koga bilježi isti imam u svome *Džamiu* od Ebu-Zubejra, a on od Džabira, radijallahu anhu, da je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *“Ko kaže SUBHANELLAHI VE BI HAMDIH, zasađena mu je palma u Džennetu.”*[8] A za ovaj hadis, Tirmizi kaže da je hasen-sahih.

---

[7] Šejh Albani u dopuni komentara na djelo *El-Akidetut-tahavijje*, na str. 106, kaže: “Hadis je zabilježen i u *Dva sahiha*. (Ovo je najvjerovatnije štamparska greška. Spomenuti hadis zabilježili su Tirmizi (3462) i Taberani u *El-Evsatu* i *Es-Sagiru*, a šejh Albani ga nije pripisao Buhariji i Muslimu, već je rekao da je hadis zabilježen u njegovom djelu *Es-Sahiha* (106). (op.pr.)

[8] Albani potvđuje ispravnost i ovoga hadisa koji se nalazi u prethodnom djelu, str. 64. (op.pr.)

Uzimajući ove hadise za dokaz, pripadnici zalutalih sekti kažu: "Da je stvaranje Dženneta završeno, on ne bi bio ravnica bez stabala, i ne bi se mogla stvorena i posađena stabla ponovo saditi. Mišljenje koje zastupamo potvrđuju i riječi Uzvišenog o Faraonovoj ženi, kada je rekla: **"Gospodaru moj, sagradi mi kod Sebe kuću u Džennetu."** (Et-Tahrim, 11)"

Odgovor na ovo glasi: ako ste time htjeli reći da Džennet trenutno ne postoji i da neće postojati do puhanja u rog, tj. do proživljenja ljudi, to je batil, jer dokazi koje smo naveli, a i oni koje nismo, to pobijaju. A ako ste pak htjeli reći da nisu stvorene sve blagodati koje će Allah, azze ve dželle, dati vjernicima, i da, s vrijemena na vrijeme stvara nove, a kada vjernici u njega uđu, da će ih stvoriti još, to je istina koja se ne može pobiti, a dokazi na koje se pozivate ukazuju samo na to. Argumentacija ajetom: **Sve će propasti osim Njegovog lica,** nije validna jer ste značenje ajeta shvatili na osnovu pogrešnog razumijevanja. Argumentirati ovim ajetom da Džennet i Džehennem ne postoje jeste poput argumentacije vaših istomišljenika koji su ovaj ajet uzeli za dokaz da će Džennet i Džehennem nestati i da će njegovi stanovnici umrijeti. Vi, a ni vaši istomišljenici, niste shvatili značenje ajeta, već njegovo su značenje shvatili imami ovoga ummeta koji su rekli da riječi *kullu šejin* (sve) spomenute u ajetu znači da će propasti sve čemu je Allah, dželle šanuhu, odredio nestanak i propast, a Džennet i Džehennem stvoreni su da vječno ostanu, a ne da nestanu, kao i Arš, dženetski krov. Neki učenjaci su rekli: "Željelo se reći da će propasti sve osim Njegove vlasti." Neki su rekli: "Sve osim djela s kojima se željelo Njegovo lice." Neki su pak, dovodeći u sklad ovaj ajet i druge dokaze iz Kur'ana i sunneta koji ukazuju na vječnost Dženneta i Džehennema, rekli: "Kada je Uzvišeni Allah, azze ve dželle, objavio: **Sve što je na Zemlji prolazno je** (Er-Rahman, 26), meleki su rekli: 'Stanovnici će Zemlje propasti, a žude za vječnošću.' Pa je Uzvišeni rekao da će stanovnici nebesa i Zemlje umrijeti: **Sve će propasti osim Njegovog**

lica, tj.osim Allaha, jer On je Živi, Koji ne umire. Pa se meleki tada uvjeriše da će umrijeti." O ovoj temi ćemo inšallah još govoriti.[9]

---

[9] *Šerhul-akidetit-tahavijje*, str. 479. Vidi *Jakzatu ulil-itibar*, od Sidika Hasana Hana, str. 37, i djelo *El-Akidetus-sefarinijje* 2/230 od imama Muhammeda es-Sefarinija.

DRUGO POGLAVLJE

IZNAD DŽEHENNEMA SU STRAŽARI

Iznad Džehennema bdiju ogromni i snažni meleki, pokorni su Allahu, dželle šanuhu, Koji ih je stvorio i oni izvršavaju ono što im se naredi. Uzvišeni, dželle šanuhu, kaže: **O vi koji vjerujete, sebe i porodice svoje čuvajte od vatre čije će gorivo ljudi i kamenje biti, i o kojoj će se meleki strogi i snažni brinuti, koji se onome što im Allah zapovijedi neće opirati, i koji će ono što im se naredi izvršiti.** (Et-Tahrim, 6) Njih ima devetnaest, a Uzvišeni, dželle šanuhu, kaže: **U Sekar (Džehennem) ću Ja njega baciti, a znaš li ti šta je Sekar? Ništa on neće poštedjeti, kože će crnim učiniti, nad njim su devetnaesterica.** (El-Muddessir, 26-30) Nevjernici su iskušani ovim brojem kako bi smatrali da će ih moći nadjačati, zaboravljajući da je samo jedan takav melek jači od svih ljudi, o čemu govori sljedeći ajet: **Mi smo čuvarima vatre meleke postavili i odredili njihov broj kao iskušenje onima koji ne vjeruju.** (El-Muddessir, 31)

Ibnu-Redžeb je rekao: "Kod prijašnjih, a i savremenih učenjaka, poznato je da su nevjernici iskušani tim brojem meleka za koje su vjerovali da se od njih mogu odbraniti i suprotstaviti im se. Čak su smatrali da će ih ubiti, ne znajući da svi ljudi ne mogu da se suprotstave samo jednom takvom meleku."[10] Allah ih je zato nazvao stražarima džehenemskim: **I oni koji će u vatri biti govorit će stražarima džehenemskim: "Zamolite Gospodara svoga da nam bar jedan dan patnju ublaži."** (Gafir, 49)

[10] *Et-Tahvifu minen-nar*, str. 174, od Ibn-Redžeba.

TREĆE POGLAVLJE

KAKO DŽEHENNEM IZGLEDA
GDJE SE DŽEHENNEM NALAZI

Ulema se razišla u vezi s pitanjem gdje se Džehennem trenutno nalazi. Neki učenjaci smatraju da je u Zemljinoj utrobi, drugi da je na nebu, dok treći nisu donijeli sud o tome (tevekkuf), što je najispravnije zbog nepostojanja validnog i jasnog dokaza koji o tome govori.

Hafiz Sujuti također nije donio sud o ovome pitanju. On kaže: “Ne donosimo sud o tome gdje se Džehennem trenutno nalazi, jer to ne zna niko osim Allaha, dželle šanuhu. Ne nalazim ispravan hadis za kojim bi se poveo u pogledu toga.”[11] Šejh Velijullah Dihlevi u svome djelu *El-Akide* kaže: “Nema jasnog dokaza koji određuje mjesto na kome sa nalaze Džennet i Džehennem. Samo Uzvišeni Allah, dželle šanuhu, to zna, a mi ne obuhvatamo Allahova stvorenja i svjetove koje je stvorio.”[12] A Sidik Hasan Han, komentirajući riječi imama Dihlevija, kaže: “Ovo je mišljenje najispravnije i najsigurnije, inšallah.”[13]

DŽEHENNEM JE OGROMAN

Džehennem je ogroman, prostran, dubok i širok, a na to ukazuju sljedeće činjenice:

Mnogo je ljudi koji će ući u vatru, a i pored toga velikog broja svaki od njih u Džehennemu će biti ogroman tako da će njegov kutnjak biti kao brdo Uhud, a širina njegovih ramena bit će tri dana hoda. Pored toga, u Džehennem će ući veliki broj nevjernika i grješnika, u kome će oni biti ogromnog oblika, a ostat

---

[11] *Jakzatu ulil-itibar*, str. 47.
[12] Ibid.
[13] Ibid.

će prostora i za druge. Uzvišeni Allah, dželle šanuhu, nas u suri Kaf obaviještava o tome: **Na dan kada upitamo Džehennem: "Jesi li se napunio?", on će odgovoriti: "Ima li još?"** (Kaf, 30) Džehennem je poput žrvnja na koga bez prekida padaju zrna, a on ih neumorno melje. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe hadis koga prenosi Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, u kome stoji da su Džennet i Džehennem raspravljali, te da je Allah, azze ve dželle, Džehennemu rekao: *"Ti si kazna u kojoj ću kazniti koga budem htio." Džennet i Džehennem bit će napunjeni,"* nastavlja Resulullah sallallahu alejhi ve selleme, *"Džehennem neće biti pun dok u njega (Uzvišeni) ne stavi Svoju nogu"*, u drugom rivajetu: *"... dok Allah ne stavi Svoju nogu, kada će reći: 'Dosta je, dosta je.' Napunit će se i međusobno zbiti, a Allah nikome od Svojih robova ne čini nepravdu."*[14] U drugom rivajetu isti imami u svojim *Sahihima* bilježe da je Enes, radijallahu anhu, prenio i ove Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve selleme, riječi: *"U Džehennem će bez prekida biti bacani ljudi, a on će govoriti: 'Ima li još.' A kada Uzvišeni Allah stavi Svoje stopalo u njega, međusobno će se zbiti i uzviknuti: 'Tvoje mi moći i plemenitosti, dosta je, dosta je.'"*[15]

Na dubinu Džehennema ukazuje činjenica da kamenu koji se baci s njegova vrha treba veliki vremenski period da padne na dno. Naime, Muslim u *Sahihu* bilježi da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, rekao: "Bili smo sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve selleme, kada smo čuli nekakav udar, pa nas je upitao: *'Znate li šta je ono?'*, na šta smo odgovorili: 'Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju.' *'Ono je kamen koji je bačen u vatru prije sedamdeset godina, padao je kroz nju, a tek sada je pao na dno.'"*[16] A Hakim od Ebu-Hurejrea i Teberani od Muaza i Ebu-Umamea bilježe da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme,

---

[14] *Džamiul-usul* 10/544.
[15] *Miškatul-mesabih* 3/109.
[16] Bilježi Muslim 4/2184/2844, Dio "Džennet", poglavlje "Žestina džehenemske vatre".

kazao: *"Da se kamen veličine sedam nosećih deva baci s vrha Džehennema, padao bi kroz njega sedamdeset godina i ne bi dospio na dno."*[17]

Na veličinu Džehennema ukazuje i činjenica da će veliki broj meleka na Sudnjem danu donijeti Džehennem. O tome Allah, dželle šanuhu kaže: **I doći će se toga dana sa Džehennemom.** (El-Fedžr, 23) A Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, je opisao kako će se doći sa njime na Sudnjem danu. Naime, Muslim u *Sahihu* bilježi da je Ibn-Mesud radijallahu anhu, prenio od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, ovaj hadis: *"Na Sudnjem danu će se doći sa Džehennemom. Imat će sedamdeset hiljada povodaca, a svaki povodac će držati sedamdeset hiljada meleka."*[18] Pokušaj onda zamisliti veličinu stvorenja koga nosi taj ogromni broj silnih i snažnih meleka čiju snagu zna samo Allah.

Na veličinu Džehennema ukazuje i hadis u kome stoji da će Sunce i Mjesec u njemu izgledati kao dva sitna stvorenja. Naime, Tahavi u *Muškilul-asaru* bilježi da je Seleme ibn Abdurrahman rekao: "Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, obavijestio nas je da je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *'Na Sudnjem danu će Sunce i Mjesec u Džehennemu biti bez svoje svjetlosti, a izgledat će kao dva satrana kamenčića.* '" Pored Taberanija, ispravnim lancem prenosilaca, koji ispunjava kriterije Buharije, hadis bilježi i Bejheki u djelu *El-Ba'su ven-nušur*, Bezzar, Ismaili kao i Hattabi, a Buhari ga je u *Sahihu* zabilježio u skraćenoj verziji koja glasi: *"Sunce i Mjesec će biti bez svoje svjetlosti u Džehennemu."*[19]

---

[17] *Sahihul-džamius-sagir* 5/85/5124. Sened ovoga hadisa je ispravan.

[18] Muslim 4/2184 (2842), Dio "Džennet i njegove ljepote", poglavlje "Žestina džehenemske vatre".

[19] Šejh Albani u svome djelu *Silsiletul-ehadisis-sahiha*, 1/32/124, naveo je ovaj hadis, čiju smo ocjenu prenijeli u skraćenom obliku.

U DŽEHENNEMU POSTOJE PONORI

Kazna u Džehennemu kojom će Allah, dželle šanuhu, kazniti njegove stanovnike razlikuje se. Allah, dželle šanuhu, kaže: **Licemjeri će na samom dnu Džehennema biti.** (En-Nisa, 145) U arapskom jeziku sve što ide dolje naziva se *derkun*, mn. *derekatun* (stupanj niže), a sve što ide gore naziva se *derdžun* mn. *deredžatun* (stupanj više), zato se i kaže "dženetski stepeni" (deredžat) i "džehenemski ponori" (derekat). Jer, kada god je vatra veća, njena temperatura pri dnu također je veća.[20] Munafici će imati najveću patnju, zato će i biti na samom dnu Džehennema. Ponekad se upotrebljava i pojam "džehenemski stepeni" (deredžat). Naime, Allah, nakon što je spomenuo stanovnike Dženneta i stanovnike Džehennema, rekao je: **Svi će imati stupnjeve (deredžat) onako kako su radili.** (El-Enam, 132) A u drugom ajetu kaže: **Zar se onaj koji je Allahovu naklonost zaslužio može porediti s onim koji je Allahovu srdžbu navukao i čije će prebivalište biti Džehennem?, a užasno je to boravište! Oni su u Allaha - po stupnjevima.** (Alu Imran, 162,163)

Abdurrahman ibn Zejd ibn Eslem veli: "Dženetski stupnjevi su jedan iznad drugog, a džehenemski jedan ispod drugog."[21]

Neki učenjaci selefa rekli su da će muslimani koji uđu u Džehennem biti u prvom džehenemskom ponoru, židovi u drugom, kršćani u trećem, sabejci u četvrtom, vatropoklonici u petom, mnogobošci Arapi u šestom, a munafici u sedmom.[22] U nekim knjigama spomenuta su i imena tih ponora. Naime, za prvi se kaže da se zove *Džehennem*, drugi *Leza* (bukteća vatra), treći *Hutame*

---

[20] Vidi *Et-Tezkireh*, str. 382, od Kurtubija i *Et-Tahvifu minen-nar*, str. 50.

[21] *Et-Tahvifu minen-nar*, str. 5.

[22] Ako je ova podjela zasnovana na idžtihadu i razumijevanju dokaza koji ukazuju na veličinu grijeha koje su počinili pripadnici različitih frakcija, spomenuti redoslijed treba još jednom proučiti, jer medžusije (vatropoklonici), npr. nisu manje grješni od mušrika Arapa, a preče se suzdržati od donošenja suda za stvar za koju ne postoje valjani dokazi.

(žestoka vatra), četvrti *Seir* (oganj), peti *Sekar*, šesti *Džehim*, a sedmi *Havije* (pakleni ponor). Dijeliti stanovnike Džehennema na ovaj način nije ispravno, također nije ispravno vatrene ponore nazivati tim imenima, jer, po prioritetnom (radžih) mišljenju, svako od ovih imena odnosi se na cijeli Džehennem a ne na jedan njegov dio. Ispravno je da će ljudi biti različito kažnjavani u skladu sa svojim nevjerstvom i grijesima.

DŽEHENNEM IMA SEDAM KAPIJA

Uzvišeni Allah, dželle šanuhu, obavijestio nas je da Džehennem ima sedam kapija, kada je rekao: **Za sve njih mjesto sastanka Džehennem će biti, on će sedam kapija imati i kroz svaku će određen broj njih proći.** (El-Hidžr, 43,44) Komentirajući ovaj ajet, Ibn-Kesir kaže: "Određeno je da će kroz svaku kapiju proći određen broj šejtanovih sljedbenika i to je neizbježno, Allah nas spasio od kazne džehenemske. Svaki čovjek koji zasluži kaznu, u njega će ući kroz kapiju koju je svojim djelima zaslužio i zaustavit će se u provaliji koju je također zaslužio. Od Alije ibn Ebu-Taliba, radijallahu anhu, prenosi se da je na hutbi rekao: "Džehenemske kapije izgledaju ovako"–pokaza Ebu-Harun (prenosilac hadisa) – "jedna iznad drugih." Od njega se također prenosi da je kazao: "Džehennem ima sedam kapija koje su jedna iznad drugih. Kada se napuni prva, napunit će se druga, zatim treća i tako do zadnje."[23]

Kada nevjernici dođu do Džehennema, te kapije će se otvoriti i oni će kroz njih ući i u vatri vječno ostati, o čemu Allah, dželle šanuhu, kaže: **Oni koji nisu vjerovali u gomilama će u Džehennem biti natjerani i kada do njega dođu, kapije njegove će se pootvarati i čuvari njegovi će ih upitati: "Zar vam nisu dolazili vaši poslanici koji su vam ajete Gospodara vašeg kazivali i opominjali vas da ćete ovaj vaš Dan doživjeti?", "Jesu", reći će oni, "Ali još je davno određeno da**

---

[23] *Tefsir Ibn-Kesir* 4/162.

će nevjernici kažnjeni biti." (Ez-Zumer, 71) Kada priznaju: **reći će se: "Ulazite na džehenemske kapije, vječno ćete u njemu boraviti! Grozna li prebivališta onih koji su se oholili!"** (Ez-Zumer, 72) A kada uđu, te kapije će se pozatvarati a oni će izgubiti nadu da će iz njega izaći. Uzvišeni Allah rekao je: **A oni koji ne vjeruju u dokaze Naše, oni će biti nesretnici, iznad njih će vatra zatvorena (musadeh) biti.** (El-Beled, 19,20) Ibn-Abbas, radijallahu anhu, kaže: "*Musadeh* znači (vatra) zatvorenih vrata." A Mudžahid veli: "*Esadel-babe (musadeh)* na dijalektu Kurejšija znači zatvoriti ih."[24] Uzvišeni, azze ve dželle, je u suri El-Humeze također rekao: **Teško svakom klevetniku podrugljivcu, koji blago gomila i prebrojava ga, i misli da će ga blago njegovo besmrtnim učiniti! A ne valja tako! On će sigurno biti bačen u Džehennem! A znaš li ti šta je Džehennem? Vatra Allahova razbuktana, koja će do srca dopirati. Ona će iznad njih biti zatvorena (musadeh), plamenim stubovima zasvođena (mumeddedeh).** (El-Humeze, 1-9) Dakle, te kapije će se, nakon što nevjenici uđu u vatru, zatvoriti, kako Allah, azze ve dželle, o tome govori. Ibn-Abbas, radijallahu anhu, komentarišući ajet: **Fi amedin mumeddedeh, (plamenim stupovima zasvođena)**, kaže: "Te kapije će biti poduprijete." Dok Katade, učeći po kiraetu Ibn-Mesuda, radijallahu anhu: **Inneha alejhim musadeh. Bi amedin mumeddedeh (ona će iznad njih biti zatvorena, sa plamenim stubovima zasvođena)** i kaže: "Kada nevjernici u njega uđu, njegove kapije će se zatvoriti, i plamenim stubovima poduprijeti."[25] Atijje tvrdi: "Ti stubovi su od gvožđa." A Mukatil kaže: "Kada nevjernici uđu u Džehennem, njegove kapije će se zatvoriti i poduprijeti sa stubovima od gvožđa kako bi se na njih sručila sva žestina Džehennema." Na osnovu pomenutog, zaključujemo da Allahove riječi *mumeddedeh* simboliziraju jake i

---

[24] Ibid, 7/298.
[25] Ibid, 7/368.

velike stupove kojima će biti poduprijeta džehenemska vrata, jer takvi su postojaniji i jači od kratkih."[26]

Džehenemske kapije se i prije Sudnjeg dana ponekad otvaraju i zatvaraju. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, obavijestio nas je da se džehenemske kapije zatvaraju u mjesecu ramazanu. Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: "*Kada nastupi ramazan, otvore se dženetske kapije, zatvore džehenemske, a šejtani i buntovni džinovi povežu se.*"[27] A Tirmizi je zabilježio sličan rivajet koga je prenio Ebu-Hurejre, radijallahu anhu,: "*Kada nastupi prva noć mjeseca ramazana, povežu se šejtani i buntovni džinovi, zatvore se džehenemske a otvore dženetske kapije. Džehenemske se ne otvaraju, a dženetske se ne zatvaraju.*"[28]

DŽEHENEMSKO GORIVO

Nevjernici, mušrici i razvratnici zajedno s kamenjem bit će gorivo u Džehennemu. Uzvišeni kaže: **O vi koji vjerujete, sebe i porodice svoje čuvajte od vatre čije će gorivo ljudi i kamenje biti.** (Et-Tahrim, 6)

... onda se čuvajte vatre za nevjernike pripremljene, čije će gorivo ljudi i kamenje biti. (El-Bekara, 24) Što se tiče kamenja koje će biti gorivo u vatri, samo Allah zna njihovu suštinu. Neki učenjaci selefa smatraju da će ta kamenja biti od sumpora. Naime, Abdullah ibn Mesud, radijallahu anhu, kaže: "Kamenja u vatri bit će od sumpora, koja je Uzvišeni Allah, dželle šanuhu, na ovosvijetskom nebu stvorio na dan stvaranja nebesa i Zemlje i pripremio ih za nevjernike." Ovo su zabilježili Ibn-Džerir, Ibn Ebi-Hatim i Hakim u *Mustedreku*. Ovo mišljenje zastupaju Ibn-Abbas, radijallahu anhu, Mudžahid i Ibn-Džurejdž.[29] Ako se

---

[26] *Et-Tahvifu minen-nar*, str. 61.
[27] Ibid, str. 66.
[28] Ibid, str. 66.
[29] *Tefsir Ibn-Kesir* 1/107.

ovo mišljenje zasniva na Poslanikovom, sallallahu alejhi ve selleme, hadisu, prihvatamo ga bez polemike, a ako se radi o idžtihadu, zasnovanom na poznavanju kamenja, onda nije pouzdano, jer postoji čvršća i brže zapaljiva kamenja od sumpornih. Prve su generacije znale da sumporna kamenja imaju specifične osobine koja druga nemaju, pa su možda zbog toga rekli da će biti gorivo u Džehennemu. Ibn-Redžeb kaže: "Većina mufesira smatra da će sumporna kamenja biti gorivo u Džehennemu. Kaže se da imaju pet specifičnih osobina: lahko se zapaljuju, imaju odvratan miris, veliki dim, njihova tekućina lijepi se uz tijelo i kada se zagriju, imaju visoku temperaturu."[30] A Allah, azze ve dželle, stvorit će možda kamenje čije osobine nadmašuju osobine pomenutih, a mi vjerujemo da se ahiret potpuno razlikuje od ovoga svijeta.

Džehenemska će vatra na Sudnjem danu biti potpaljena božanstvima koja su ljudi obožavali pored Allaha, o čemu Uzvišeni, dželle šanuhu, kaže: **I vi i oni kojima se pored Allaha klanjate bit ćete gorivo u Džehennemu (hasabun), a u njega ćete doista ući. Da su oni bogovi, ne bi u njega ušli, i svi će u njemu vječno boraviti.** (El-Enbija, 98,99) A riječ *hasab*, znači "gorivo" i "drva" koja će gorjeti u Džehennemu. Dževheri je rekao: "Svaka stvar kojom čovjek potpali vatru ili pojača njen oganj naziva se *hasabom*." Ebu-Ubejde, također, veli: "Sve što čovjek baci u vatru, tim pojača njen oganj."[31]

KAZNA U DŽEHENNEMU JESTE NESNOSNA, ON ĆE BACATI VELIKE ISKRE I IZNAD NJEGA ĆE SE UZDIZATI DIM

Uzvišeni Allah, azze ve dželle, kaže: **A oni nesrećni, ko su nesrećni, oni će biti u vatri užarenoj i vodi ključaloj i u sjeni dima čađavog, u kojoj neće biti svježine ni ikakve dobrine.** (El-Vakia, 41-44) U ajetu su spomenute tri stvari sa pomoću kojih se

---

[30] *Et-Tahvifu minen-nar*, str. 107.
[31] *Jakzatu ulil-itibar*, str. 61.

ljudi štite od vrućine: voda, vjetar i hlad. U ajetu se spominje da im to neće koristiti, jer džehenemski vjetar je *semum* (vrući vjetar), voda *hamim* (voda koja je dostigla najveću temperaturu), a hlad *jahmum* (čađavi dim).[32] U ovim ajetima Allah, azze ve dželle, opisao je njihovo stanje, a u drugom ajetu Džehennem: **A onaj u koga njegova dobra djela budu lahka - boravište će mu bezdan biti. A znaš li šta će to biti? - Vatra užarena!** (El-Karia, 8-11) Hlad na koga ajet aludira **... i u sjeni dima čađavog**, jeste hlad džehenemskog dima. U hladu obično biva svježe i prijatno, pa čovjek voli i teži da se u njemu odmori. Međutim, ovaj je hlad ružnog izgleda i neće davati osvježenje, jer to je hlad od *jahmuma*. Kur'an nam govori o pomenutom hladu koji će se uzdizati iznad vatre: **Idite prema onome što ste neistinom smatrali. Idite prema dimu, u tri prama razdvojenom, koji hlada neće davati i koji od plamena neće zaklanjati. On će kao kule bacati iskre, kao da su kamile riđe.** (El-Murselat, 30-33) Dakle, ajet govori da će se dim postepeno uzdizati s vatrom i da će se, zbog svoje veličine, dijeliti na tri dijela. Džehennem će na Sudnjem danu bacati iskre poput velikih tvrđava i crnih deva, a njegova će vatra imati veliki utjecaj na ljude, o čemu Allah, dželle šanuhu, kaže: **U Sekar ću Ja njega baciti, a znaš li ti šta je Sekar? Ništa on neće poštedjeti, kože će crnim učiniti.** (El-Muddessir, 27-30) Ta vatra će sve uništiti, nikoga ona neće poštedjeti, spalit će kožu, dolaziti do kostiju, dopirati do srca, a od nje će se istopiti i utroba ljudska.

Na žestinu Džehennema ukazuje i hadis u kome Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, kaže da je ovosvjetska vatra sedamdeseti dio džehenemske, pa neko reče: "Allahov Poslaniče, i ona je, zaista, dovoljna," na šta Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, reče: "*Vatra u Džehennemu je šezdeset devet puta žešća od vatre na ovome svijetu, a svaki joj je ravan po temperaturi.*" Bilježe ga Buhari i Muslim. Ovo je Buharijina

---

[32] *Et-Tahvifu minen-nar*, str. 85.

verzija, dok Muslimova glasi: *"Vatra kojom se koristi čovjek..."*[33] Njena temperatura neće jenjati prolaskom vremena, o čemu Uzvišeni kaže: **Pa trpite, mučenje ćemo vam sve gorim činiti.** (En-Nebe, 30)

Kada god mu plamen jenja, pojačat ćemo im oganj. (El-Isra, 97) Nevjernici u njoj neće dobiti odmora, a patnja im se neće olakšati ma koliko trajala. Uzvišeni, azze ve dželle, kaže: **Zato im se patnja neće olakšati, niti će im iko u pomoć priteći.** (El-Bekara, 86)

Džehenemska vatra rasplamsava se svakog dana. Na ovo upućuje hadis koga je zabilježio imam Muslim od Amra ibn Abese, radijallahu anhu, a u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Kada klanjaš sabah, suzdrži se od namaza dok Sunce ne izađe i malo ne odskoči, jer ono izlazi između dva šejtanska roga i nevjernici mu tada padaju ničice. Klanjaj do zevala (dok Sunce ne dođe do zenita), jer namazu tada prisustvuju meleki. Ponovo se suzdrži od namaza, jer tada se raspaljuje Džehennem, a kada prođe zeval, ponovo klanjaj."* Buhari i Muslim su od Ebu-Hurejrea, radijallahu anhu, zabilježili i predanje u kojem stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Kada se poveća vrućina, odgodite (podne) namaz, jer je velika vrućina na ovome svijetu poput džehenemske."* Džehenemska će se vatra također rasplamsati kada nevjernici na Sudnjem danu uđu u nju. Uzvišeni Allah kaže: **I kada se Džehennem raspali (suiret) i kada se Džennet približi.** (Et-Tekvir, 12,13) Glagol *suiret* znači: kada se potpali i raspali.

DŽEHENEMSKA VATRA VIDI I GOVORI

Ko razmišlja o ajetima i hadisima koji govore o Džehennemu spoznat će da on vidi, ponekad govori i žali se.

[33] Bilježe Buhari, dio "Početak stvaranja", poglavlje "Opis džehenemske vatre", *Fethul-Bari* 6/330, i Muslim 4/2184, Dio "Džennet", poglavlje "Žestina džehenemske vatre".

Naime, Kur'an govori da će džehenemska vatra sa velike udaljenosti ugledati ljude kako joj prilaze, kada će ljudi čuti strašne glasove koji će ukazivati na kaznu i njenu srdžbu prema tim grješnicima: **Kada ih (Džehennem) izdaleka vidi, čut će kako gnjevan ključa, i od bijesa huči.** (El-Furkan, 12) Ibn-Džerir prenosi da je Ibn-Abbas, radijallahu anhu, rekao: "Zaista će neki čovjek biti vučen u vatru, a ona će se skupiti, kada će Milostivi upitati: 'Šta ti je?' 'On se utječe od mene', odgovorit će, a Milostivi će reći: 'Pustite Moga roba.' Neki će čovjek također biti vučen u vatru, pa će reći: 'Gospodaru, nisam mislio da ćeš sa mnom ovako postupiti.' 'A šta si mislio?', upitat će ga Allah, a on će odgovoriti: 'Mislio sam da ćeš mi se smilovati', a Allah će reći: 'Pustite Moga roba.' A neki čovjek će biti vučen u vatru pa će ona na njega nasrnuti uzdišući kao što mazga nasrće i uzdiše na devu. Potom će izdisati i svakog će čovjeka uplašiti."[34] A imam Ahmed i Tirmizi prenose od Eameša, on od Ebu-Saliha, a ovaj od Ebu-Hurejrea, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: "*Na Sudnjem danu iz Džehennema će izaći vrat koji će imati oči, uši i jezik, koji će govoriti: 'Namijenjen sam za tri vrste ljudi: za oholog inadžiju, čovjeka koji je pored Allaha obožavao drugog boga i za slikare.* '" Imam Tirmizi je ovaj hadis ocijenio ispravnim.[35]

ABDULLAH IBN OMER JE VIDIO DŽEHENNEM

Od Ibn-Omera prenosi se da je rekao: "U snu sam vidio kako dođoše dva meleka koji su u rukama držali po gvozdeni malj. Srete me jedan i reče: 'Ne boj se, jer si dobar čovjek, ali samo da više klanjaš noćni namaz!' Zatim me odvedoše do Džehennema,

---

[34] Ibn-Kesir je u djelu *En-Nihaje* 2/21 naveo ovaj hadis i rekao da je njegov sened ispravan.

[35] *Et-Tahvifu minen-nar*, str. 179. Vidi *Džamiul-usul* 10/518. Recenzent ovog djela kaže: "Sened ovoga hadisa je ispravan." Tirmizi tvrdi da je ovaj hadis hasen-sahih-garib.

pa vidjeh kako je okrugao, poput bunara, a njegovi stupovi izgledaše poput bunarskih. Između svaka dva stupa bio je melek koji je u ruci držao gvozdeni malj. Tamo sam vidio ljude obješene o lance lica dolje okrenutih, a poznadoh i neke Kurejšije. Tada su me odveli na desnu stranu. To sam ispričao Hafsi, a ona Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve selleme, koji reče: *'Zaista je Abdullah dobar čovjek.'"*[36]

DA LI SE DŽEHENNEM MOŽE VIDJETI PRIJE SUDNJEG DANA

Mnogi su dokazi koji ukazuju da je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, vidio Džennet i Džehennem, a neke ćemo i spomenuti.

Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe od Abdullaha ibn Abbasa, radijallahu anhu, koji prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, klanjao salatul-husuf[37] i rekao: *"Vidio sam Džennet, iz koga sam htio uzeti grozd, a da sam ga dohvatio, jeli biste ga do Sudnjeg dana. Također sam vidio Džehennem, od koga nisam vidio strašniji prizor. Vidio sam da u njemu ima najviše žena."*

Buhari u *Sahihu* bilježi da je Esma, radijallahu anha, prenijela da je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Bio mi je približen Džennet, a da sam se osmjelio, ubrao bih plod iz njega. Također mi je bio približen Džehennem, pa sam rekao: 'Gospodaru, zar ćeš ih (moj ummet) kazniti a ja među njima?!' U njemu sam vidio ženu koju je mačka grebala, pa upitah: 'Šta je s njom?', na šta mi odgovoriše: 'Zatvorila je onu mačku sve dok nije umrla od gladi, nije je hranila, a ni pustila da sebi lovi.'"*[38]

---

[36] *Et-Tahvifu minen-nar*, str. 51.
[37] Salatul-husuf jeste namaz koji se klanja prilikom pomračenja Sunca ili Mjeseca. (op.pr.)
[38] *Sahihul-džamius-sagir*, 4/133/4247.

Imam Ahmed u *Musnedu* bilježi da Mugire ibn Šube, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Približen mi je Džehennem, pa sam od lica otpuhnuo njegovu vrućinu. U njemu sam vidio vlasnika mihdžena*[39]*, te čovjeka koji je zbog kipova zabranio mužu deva, a vidio sam i ženu Himjerićanku*[40] *koja je svezala mačku."*[41]

Muslim u *Sahihu bilježi* da je Džabir, radijallahu anhu, prenio sljedeće riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme,: *"Pokazani su mi Džennet i Džehennem, pa se počeh približavati Džennetu, iz koga sam htio uzeti grozd, ali ga nisam mogao dohvatiti. Također mi je pokazan Džehennem, pa počeh uzmicati iz straha da me ne dohvati vatra. U njemu sam vidio visoku crnu Himjerićanku da se kažnjava zbog mačke koju je svezala: nije je hranila, ni pojila, a ni pustila da sebi lovi. U njemu sam također vidio Ebu Sumamea Omera ibn Malika kako vuče svoja crijeva."*[42]

A čovjek kada umre, u berzehu[43] mu se pokazuje njegovo mjesto boravka: Džennet vjerniku, a Džehennem nevjerniku, što smo objasnili kada smo govorili o berzehu.

DŽEHENEMSKA VATRA UTJEČE NA OVAJ SVIJET I LJUDE

Buhari u *Sahihu bilježi* da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, od Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, prenio ove riječi: *"Džehennem se požalio svome Gospodaru: 'Gospodaru, moji dijelovi uništavaju jedni druge.' Pa mu je Allah dopustio da predahne zimi i ljeti. To je ono što osjetite na Zemlji od velike*

---

[39] Mihdžen jeste kukasti štap. (op.pr.)

[40] Tj. iz mjesta koje se zove Himjer. Ona je ustvari Izraelićanka, što potvđuje drugo predanje koje je zabilježio imam Muslim (904). (op. pr.)

[41] Ibid, 2/171/1968.

[42] Ibid, 2/298/2394.

[43] Berzeh je sve što slijedi nakon smrti. (op.pr.)

vrućine i velike hladnoće." A Buhari u *Sahihu* od Ebu-Seida, radijallahu anhu, bilježi i ovu verziju: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Odgodite (podne) namaz, jer velika vrućina na ovome svijetu je poput džehenemske.* '"[44]

[44] Ove hadise vidi u Buharijinom *Sahihu*, dio "Početak stvaranja", poglavlje "Džehennem je stvoren i njegov opis", *Fethul-Bari*, 6/330, dok autor djela *Džamiul-usul* ove hadise pripisuje Buhariji, Muslimu i Tirmiziju, *Džamiul-usul*, 10/517.

ČETVRTO POGLAVLJE

DŽEHENNEM JE VJEČAN I NEĆE GA NESTATI

Džehennem je vječan, neće proći niti će ga nestati. Imam Tahavi u djelu *El-Akidetut-tahavijje* kaže: "Džennet i Džehennem su stvoreni. Neće proći i neće ih nestati."[45] Ibn-Hazm u *El-Milel ven-nihalu* prenosi konsenzus ummeta u vezi s ovim, i kaže: "Sve sekte koje se pripisuju ovome ummetu, osim Džehma ibn Safvana, složne su da Džennet i njegove blagodati, kao Džehennem i kazna, neće proći."[46] A u djelu *Meratibul-idžma* kaže: "Džehennem je istina, u njemu će se kažnajvati oni koji u njega uđu. Neće ga nestati, a njegovi će stanovnici u njemu vječno ostati."[47] Mnogi su dokazi koji ukazuju na vječnost Džehennema, mnoge ćemo spomenuti u ovoj knjizi, a dovoljno je to što ga je Allah, azze ve dželle, nazvao *Darul-huld* (Kuća vječnosti). Dakle, ehlis-sunnet zastupa mišljenje da je Džehennem vječan, da neće nestati, i da će njegovi stanovnici u njemu vječno ostati, da će iz njega izići samo grješnici monoteisti, a nevjernici i mušrici u njemu će zauvijek ostati.

Mišljenja oprečna istini

U vezi s ovim pitanjem postoji sedam mišljenja koja su oprečna istini.

Jedno je mišljenje džehmija, koji smatraju da će Dženneta i Džehennema nestati. Imam Ahmed je u knjizi *Er-Reddu alez-zenadika* govorio o njihovom "mišljenju" koga zastupaju i opvrgnuo ga, pozivajući se na dokaze koji ukazuju da Dženneta i Džehennema neće nestati.

---

[45] *Šerhul-akidetit-tahavijje*, str.476.
[46] *El-Milel ven-nihal*, 4/83, od imama Ibn-Hazma.
[47] *Meratibul-idžma*, str. 173., od istog imama.

Mišljenje haridžija i mutezila, koji kažu da će svaki čovjek koji uđe u Džehennem u njemu vječno ostati, pa čak i vjernik. Oni zastupaju ovaj stav jer proglašavaju muslimane nevjernicima zbog počinjenih grijeha. Naime, oni kažu da svaki čovjek koji počini grijeh postaje nevjernikom i kao takav zauvijek će ostati u Džehennemu. A mutezile smatraju da se čovjek koji počini grijeh nalazi između dva stupnja: imana i kufra. Na ovome svijetu na njega se odnose propisi Islama, a na Ahiretu ući će u Džehennem i u njemu vječno ostati. Ovo mišljenje je neosnovano, a mi ćemo navesti mnoge dokaze koji ukazuju da će vjernici koji uđu u vatru iz nje izaći.

Mišljenje židova, koji smatraju da će biti kažnjeni određen period, i da će ih drugi narod zamijeniti. Allah, dželle šanuhu, pobio je njihovo mišljenje, rekavši: **Oni govore: "Vatra će nas doticati samo neko vrijeme", reci: "Da li ste o tome dobili od Allaha obećanje - jer Allah će sigurno ispuniti obećanje Svoje - ili na Allaha iznosite ono što ne znate?" A nije tako! Oni koji budu zlo činili i grijesi njihovi ih budu sa svih strana stizali, oni će stanovnici Džehennema biti i u njemu će vječno ostati.** (El-Bekara, 80,81) Također je rekao: **Zar ne vidiš kako neki od njih kojima je dat dio Knjige odbijaju, kad budu pozvani, da im sudi Allahova knjiga-a oni ionako glave okreću-zato što govore: "Vatra nas neće pržiti samo nekoliko dana",-a laži koje izmišljaju u vjerovanju njihovom obmanjuju ih.** (Alu Imran, 23,24) Ibn-Džerir u svome Tefsiru prenosi da je Ibn-Abbas, radijallahu anhu, tumačeći 80. i 81. ajet sure El-Bekara rekao: "Allahovi neprijatelji židovi, rekli su: 'Allah će nas u Džehennem uvesti samo radi ispunjenja Svoga obećanja; četrdeset dana u kojima smo obožavali tele, a kada istekne taj period, kazna će prestati.'" Ibn-Džerir također prenosi da je Sudi rekao: "Židovi su rekli: 'Allah će nas uvesti u Džehennem i u njemu ćemo ostati četrdeset noći. Kada odgorimo za grijehe, glasnik će povikati: 'Izvedite iz Džehennema svakog obrezanog židova', i niko od nas

tamo neće ostati, zbog toga nam je naređeno obrezivanje. ’”[48] Također se prenosi da je Ibn-Abbas, radijallahu anhu, rekao: “Spominje se da su židovi u Tevratu našli zapisanim sljedeće: ’Razdaljina između dvije strane Džehennema jeste četrdeset godina, do drveta zekkum, koje je usađeno na njegovom dnu. ’” Ibn-Abbas, radijallahu anhu, također bi govorio: “Džehennem je Sekar, u njemu je drvo zekkum. Allahovi neprijatelji židovi smatrali su da će prestati njihova kazna u periodu kojeg su našli u svojoj Knjizi.” Ibn-Džerir tumačeći Ibn-Abbasove riječi, kaže: “S tim periodom ciljao je na razdaljinu od vrha do dna Džehennema, a židovi kažu: ’Kada istekne taj period, kazna će prestati a Džehennem će nestati.’ Dakle, kada kažu: **... vatra će nas doticati samo neko vrijeme**, misle na taj period.”

Ibn-Abbas, radijallahu anhu, također je rekao: “Kada budu bačeni s džehenemskih kapija, osjetit će patnju, a kada istekne brojani period, stići će do zekkuma te će im stražar džehenemski reći: ’Smatrali ste da će vas vatra doticati određeno vrijeme, koje je isteklo, a vi ćete ovdje vječno ostati.’ Tada će oni biti izloženi velikoj kazni.”[49]

Imam ittihadija (unionista), Ibn-Arebi Tai smatra da će stanovnici Džehennema u njemu gorjeti određeno vrijeme te će postati vatrene prirode, pa će se njome naslađivati, jer će im odgovarati. Ibn-Hadžer je u *Fethul-Bariju* rekao: “Ovo mišljenje zastupaju neki zindici (licemjeri), koji se pripisuju sufijama.”[50]

Mišljenje onih koji smatraju da će stanovnici Džehennema iz njega izaći, a da će on ostati i neće ga nestati.

Mišljenje Ebu-Huzejla Allafa, jednog od imama mutezila, koji smatra da će stanovnici Džehennema umrijeti i postati mrtva materija, neće se pomjerati ni osjećati bolove. On brani ovo mišljenje jer negira vječnost. Na taj način pozvao se na racionalne

---

[48] *Tefsir Ibn- Džerir*, 1/381.
[49] Ibid.
[50] *Fethul-Bari*, 11/421.

dokaze, a suprotstavio se jasnim i kategoričkim dokazima iz Kur'ana i sunneta.

Mišljenje da će Allah iz Džehennema izvesti koga bude htio, što se prenosi u hadisima, a njega će ostaviti neko vrijeme, pa će učiniti da ga nestane, jer je On, dželle šanuhu, tako odredio.[51]

Ovome mišljenju također naginju dva velika islamska učenjaka šejhul-islam Ibn-Tejmijje i njegov učenik Ibn-Kajjim, Allah im se smilovao i oprostio im. Mnogi islamski učenjaci pisali su o neispravnosti spomenutog mišljenja. Naime, Ibn-Hadžer Askalani, spomenuvši ovo mišljenje, kaže: "Neki kasniji učenjaci naginju ovome mišljenju, pozivajući se na neke racionalne dokaze. Ovo je mišljenje neispravno i neprihvatljivo." Imam Subki opširno je pisao o njegovoj neosnovanosti, što je izvrsno učinio.[52] Knjiga na koju aludira Ibn-Hadžer je *El-Itibaru bi bekail-dženneti vennar*, od Tekijjuddina Alije ibn Abdulbakija Subkija, pripadnika šafijskog mezheba, koji je umro 756. g. po H. A Sidik Hasan Han kaže: "Veliki islamski učenjak hanbelija šejh Meri Kermi napisao je risalu *Tevfikul-ferikajn ala huludi ehlid-darejn*." O ovoj temi pisao je imam Muhammed ibn Ismail Emir, kao i poznati muhadis, mudžtehid Muhammed ibn Alija Ševkani. Ukratko rečeno, autori spomenutih djela čvrsto su branili stav ehlis-sunneta da će Džennet i Džehennem vječno ostati kao i stanovnici u njima."[53]

Ovom prilikom želim ukazati na neke stvari. Naime, ovo je mišljenje neosnovano, iako ga zastupaju spomenuta dva učenjaka. Znamo da su šejhul-islam Ibn-Tejmijje i njegov učenik Ibn-Kajjim učili ummet da ljubav prema Istini mora biti ispred ljubavi prema autoritetima, a posebno kada se zna da je mišljenje neosnovano. Njega pobijaju apsolutno pouzdani i kategoričnog značenja ajeti

---

[51] Ko želi detaljnije neka vidi *Šerhul-akidetit-tahavijje*, str. 483, *Šerhu akidetis-sefarinijje*, 2/234, *Jakzatu ulil-itibar*, str. 41. i *Fethul-Bari*, 11/421.

[52] *Fethul-Bari*, 11/422.

[53] *Jakzatu ulil-itibar*, str. 42, i risala od imama Sananija štampana u *El-Mektebul-islami*, Bejrut, za koju je šejh Albani uradio izvrsnu recenziju i napisao predgovor.

Allahove, azze ve dželle, knjige i Resulullahovi, sallallahu alejhi ve selleme, hadisi. Uz to, cijeli ummet složan je da Džehennema neće nestati, kao što smo prethodno spomenuli.

U ovome slučaju nije dopušteno napadati na Ibn-Tejmijja i Ibn-Kajjima, zbog mišljenja koga su zastupali. Neki ljudi su ih proglasili nevjernicima, a neki grješnicima, što je neispravno. Oni su samo mudžtehidi koji će za svoj idžtihad biti nagrađeni, a da su istinu vidjeli u suprotnom mišljenju, slijedili bi je. S druge strane, onaj ko zastupa mišljenje da je dopušteno proglasiti nevjernicima učenjake koji se u sličnim pitanjima suprotstavljaju ehlis-sunnetu, došao bi do toga da nedostižne imame ovoga ummeta proglašava nevjernicima. Moguće je da veliki učenjak ne sazna za neki poznat propis, pa zbog toga zastupa drugo mišljenje. Npr. plemeniti ashab Omer ibn Hattab, radijallahu anhu, smatrao je da putnik kada nema vode neće uzeti tejemum ni klanjati, a ummet se složio na suprotnom. Imam je Malik smatrao da *bismillahir-rahmanir-rahim* ne pripada Kur'anu, a ummet je složan da se sve između dvije korice smatra Kur'anom. Neki učenjaci smatraju da se iman ne povećava i ne smanjuje, a Kur'an i sunnet jasno ukazuju na suprotno, kao što postoji i konsenzus učenjaka da se iman povećava i smanjuje.

Dokazi na koje se pozivaju šejhul-islam Ibn-Tejmijje i Ibn-Kajjim neispravni su, a ispravni su nejasni, iz kojih se čak može zaključiti da ukazuju na vječnost Džehennema ili na prolaznost dijela Džehennema u kome će gorjeti grješnici monoteisti. Imam Sanani u knjizi *Reful-estar li ibtali edilletil-kailine bi fenain-nar*[54] opovrgnuo je dokaze na koje su se njih dvojica pozvali i objasnio da se ti dokazi ne mogu uporediti sa dokazima na koje se pozivaju pripadnici ehlis-sunneta.

Također, valja upozoriti da Ibn-Tejmijje i Ibn-Kajjim zastupaju i mišljenje da Džehennema neće nestati. Naime, u djelu *Medžmuatul-fetava,* šejhul-islam, odgovarajući na postavljeno pitanje kaže: "Dobre generacije (selefus-salih), imami i svi

---

[54] Djelo je štampao *El-Mektebul-islami,* Bejrut.

muslimani složni su da postoje stvorenja kojih neće nestati, kao: Džennet, Džehennem, Arš i dr. Samo neki filozofi, novotari, smatraju suprotno. Ovo mišljenje (da će sva stvorenja nestati) također zastupa Džehm ibn Safvan i drugi, kao i mutezile a i njihovi istomišljenici. To je mišljenje neosnovano, jer je oprečno Kur'anu, sunnetu Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, i konsenzusu prvih generacija i imama ovoga ummeta."[55] Dakle, ako se od Ibn-Tejmijje i Ibn-Kajjima o ovom pitanju prenose dva mišljenja, onda nije dopušteno tvrditi da zastupaju ono mišljenje za koje ne znamo pouzdano da je zadnje, i svakom je preče to prešutiti.

O neosnovanosti pomenutog mišljenja govorio je i imam Kurtubi u knjizi *Et-Tezkireh, u* kojoj je naveo dokaze koji ukazuju na vječnost Dženneta i Džehennema. Tu je naveo i hadis u kome se kaže da će se između Dženneta i Džehennema zaklati smrt, kada će biti rečeno: *"O stanovnici Dženneta, vječnost, nema smrti, o stanovnici vatre, vječnost, nema smrti."* Kurtubi je dodao: "Ovi sahih hadisi ukazuju da će stanovnici Dženneta i stanovnici vatre u njima vječno boraviti, a ne ukazuju da će boraviti neko vrijeme. Stanovnici vatre u njoj neće umrijeti ni živjeti, neće osjetiti rahatluka niti će ih neko spasiti."[56] Imam je Kurtubi tu opovrgnuo mišljenje da će Džehennema nestati, a objasnio je da će nestati samo jednog njegovog dijela u kome će gorjeti grješnici monoteisti. Između ostalog, ovaj imam kaže: "Onaj ko smatra da će stanovnici Džehennema iz njega izaći, da će on ostati potpuno prazan i da će ga nestati, suprotstavlja se zdravom razumu, Objavi s kojom je došao Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, i na čemu su složni imami ummeta kao i svi muslimani. Nestat će samo gornjeg dijela Džehennema u kome će gorjeti grješnici monoteisti i

---

[55] *Medžmuatul-fetava* od šejhul-islama Ibnu Tejmijje.
[56] *Et-Tezkireh*, str. 436.

na čijoj će ivici izrastati biljka džirdžir.[57] Fadl ibn Salih Meafiri rekao je: "Jednog dana bili smo kod Malika ibn Enesa, radijallahu anhu, kad nam reče: 'Idite.' Kada je pala noć, vratili smo se pa nam reče: 'Naredih vam onda da idete, jer mi je bio došao čovjek koji je rekao da dolazi iz Šama[58] kako bi me upitao sljedeće: 'Ebu Abdullah, da li je dopušteno jesti biljku džirdžir, o njoj se govori da raste na ivici Džehennema?', na šta sam mu odgovorio: 'Dopušteno je'[59], a on reče: 'Neka te Allah čuva, selamim te. '" Ovu priču spominje Hatib Ebu-Bekr Ahmed, Allah mu se smilovao. A Ebu-Bekr Bezzar zabilježio je da je Amr ibn Mejmun prenio da je Abdullah ibn Amr ibn As, radijallahu anhu, rekao: "Doći će vrijeme kada će vjetrovi zatvarati džehenemska vrata, a u njemu neće biti nikoga (od vjernika)." Bezzar kaže da su ovo riječi Abdullaha ibn Amra, radijallahu anhu, koje on nije pripisao Poslaniku, sallallahu alejhi ve selleme. I pored toga, ovaj hadis je merfu[60], jer ovako nešto ne govori se na osnovu logike."[61]

---

[57] Ne postoji pouzdan dokaz koji podupire ovo mišljenje a oni koji ga zastupaju pod izrazom da će nestati Džehennema vjerovatno su mislili na njegov dio u kome će gorjeti grešnici monoteisti.

[58] Šam obuhvata područje današnje Palestine, Jordana i Sirije. (op.pr.)

[59] Ova priča ako je i istinita, spomenuti čovjek je prevalio taj daleki put da upita o poznatoj stvari.

[60] Tj. diže se do Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme.

[61] *Et-Tezkireh*, str. 437.

PETO POGLAVLJE

STANOVNICI DŽEHENNEMA SU ČINILI VELIKE GRIJEHE NEVJERNICI ĆE ZAUVIJEK OSTATI U DŽEHENNEMU

I. Ko će biti stanovnik u Džehennemu

Stanovnici Džehennema koji će u njemu vječno ostati i iz koga neće izaći, u kome neće umrijeti, jesu nevjernici i mušrici. Uzvišeni Allah rekao je: **A oni koji dokaze Naše budu poricali, i od njih se budu oholo okretali, bit će stanovnici u vatri, u njoj će vječno ostati.** (El-Earaf, 36)

Da su oni bogovi, ne bi u njega ušli i svi će u njemu vječno boraviti. (El-Enbija, 99)

A nevjernici će u patnji džehenemskoj vječno ostati. (Ez-Zuhruf, 74)

A nevjernike čeka vatra džehenemska, oni neće biti na smrt osuđeni, i neće umrijeti, i neće im se patnja u njemu ublažiti. (Fatir, 36)

A oni koji ne budu vjerovali i knjige naše budu poricali – bit će stanovnici Džehennema; u njemu će vječno ostati. (El-Bekara, 39)

Oni koji ne vjeruju i koji kao nevjernici umru – zaslužuju, doista, prokletstvo Allahovo i meleka i svih ljudi, u njemu će vječno ostati, a patnja njihova neće jenjavati, niti će im se odlagati. (El-Bekara, 160,161)

Zar oni ne znaju da onoga koji se suprotstavlja Allahu i Poslaniku Njegovu čeka vatra džehenemska, u kojoj će vječno ostati? To je ruglo veliko! (Et-Tevba, 63)

Mnogobošci nisu dostojni da Allahove džamije održavaju kad sami priznaju da su nevjernici. Djela njihova će se poništiti i u vatri će vječno ostati. (Et-Tevba, 17)

Dakle, nevjernici i mušrici će zauvijek i vječno u vatri ostati, koju je Allah, azze ve dželle, zbog toga opisao kao vječnu i

stalnu, tj. onu koja se neće prekidati. Uzvišeni, azze ve dželle, kaže: **Zaželjet će oni da iz vatre iziđu, ali im iz nje neće izlaska biti, za njih će biti patnja neprestana.** (El-Maide, 37)

Zatim će se reći onima koji su se prema sebi ogriješili: "Iskusite patnju vječnu (azabul-huld), zar se kažnjavate više nego što ste zaslužili?" (Junus, 52)

Imam je Buhari u *Sahihu* zabilježio da Ibn Omer, radijallahu anhu, od Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, prenosi sljedeće: "*Kada stanovnici Dženneta uđu u Džennet, a stanovnici Džehennema uđu u Džehennem, jedan glasnik među njima će, da ga i jedni i drugi čuju, povikati: 'O stanovnici Džehennema, nema smrti, o stanovnici Dženneta, nema smrti, vječnost.* '"[62] Buhari također u *Sahihu* bilježi da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Stanovnicima Dženneta će biti rečeno: 'O stanovnici Dženneta, nema smrti,' a stanovnicima Džehennema: 'O stanovnici Džehennema, vječnost, nema smrti.* '"[63] Ovo će biti doviknuto kada se zakolje smrt, kako se prenosi u hadisu koga bilježi Buhari od Ibn-Omera, radijallahu anhu, da je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Kada stanovnici Dženneta uđu u Džennet, a stanovnici Džehennema u Džehennem, doći će se sa smrću pa će biti postavljena između Dženneta i Džehennema. Tada će se zaklati, a glasnik će povikati: 'O stanovnici Dženneta, nema smrti, o stanovnici Džehennema, nema smrti.' Stanovnici Dženneta će se još više obradovati, a stanovnici Džehennema još više rastužiti.* '"[64] A Muslim u *Sahihu* bilježi da je Ebu-Seid rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Na Sudnjem danu doći će se sa smrću u vidu sivkastog ovna, pa će se*

---

[62] Bilježi Buhari, dio "Rekaik", poglavlje "U Džennet će ući sedamdeset hiljada ljudi iz ovoga ummeta bez prethodnog polaganja računa", *Fethul-Bari*, 11/406.

[63] Ibid.

[64] Bilježi Buhari, dio "Rekaik", poglavlje "Opis Dženneta i Džehennema", *Fethul-Bari*, 11/415.

ona zaustaviti između Dženneta i Džehennema, te će biti rečeno: 'O stanovnici Dženneta, da li poznajete ovo?' Dignut će glave, pogledati i reći: 'Da, to je smrt.' Također će se reći: 'O stanovnici Džehennema, da li poznajete ovo?' 'Dignut će glave, pogledati i reći: 'Da, to je smrt.' Tada će se zaklati i reći će se: 'O stanovnici Dženneta, vječnost, nema smrti, o stanovnici Džehennema, vječnost, nema smrti.'" Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, je tada proučio: **I pomeni ih na Dan tuge kada će biti sa polaganjem računa završeno, a oni su ravnodušni bili i nisu vjerovali.** (Merjem, 39)[65] A imam je Tirmizi zabilježio da je Ebu-Seid, radijallahu anhu, od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, prenio sljedeći hadis: *"Na Sudnjem danu doći će smrt u vidu sivkastog ovna, koji će biti zaustavljen između Dženneta i Džehennema, kada će biti zaklan na očigled sviju. Da iko umire od radosti, sigurno bi umrli stanovnici Dženneta, a da iko umire od tuge, sigurno bi umrli stanovnici Džehennema."* Tirmizi kaže: "Ovaj hadis je hasen-sahih."[66]

II. Džehennem će biti vječno prebivalište nevjernika i mušrika

Nevjernici i mušrici će u Džehennemu vječno ostati. Džehennem će zato biti njihovo prebivalište i boravište, kao što će Džennet biti prebivalište i boravište vjernika. Uzvišeni Allah rekao je: **Džehennem će njihovo prebivalište postati, a grozno će prebivalište nevjernika biti.** (Alu Imran, 151)

Prebivalište njihovo bit će Džehennem, zbog onog što su radili. (Junus, 8)

I zar nevjernicima nije mjesto u Džehennemu. (El-Ankebut, 68)

Vatra će biti prebivalište vaše, ona baš vama odgovara. (El-Hadid, 15) A prebivalište njihovo će biti grozno boravište, o

---

[65] Bilježi Muslim 4/2188, dio "Džennet i uživanja u njemu".
[66] *Et-Tezkireh*, str. 436.

čemu Allah, azze ve dželle, kaže: **Njemu je dosta Džehennem, a on je doista grozno boravište.** (El-Bekara, 206)

A one koji budu zlo činili čeka najgore prebivalište: Džehennem u kome će gorjeti; a grozne li postelje. (Sad, 55,56)

III. Neki ljudi pozivaju u Džehennem

Pripadnici zalutalih sekti i ideja koje se kose sa Islamom, a i monoteisti koji pozivaju u novotarije jesu pozivači u Džehennem, o čemu Uzvišeni kaže: **... oni zovu u Džehennem.** (El-Bekara, 221)

A bili smo ih učinili vođama koji su pozivali u ono zbog čega se ide u vatru. (El-Kasas, 41)

Šejtan također poziva u vatru. O njemu Allah, azze ve dželle, kaže: **Zar i onda kad ih šejtan poziva u patnju u ognju.** (Lukman, 21)

On poziva pristaše svoje da budu stanovnici u vatri. (Fatir, 6)

Ljudi koji na ovome svijetu budu pozivali u Džehennem svoj narod i svoje sljedbenike, na Sudnjem danu će ih, kao Faraon, predvoditi u vatru. O njemu Allah, azze ve dželle, kaže: **Na Sudnjem danu on će svoj narod predvoditi i u vatru ga uvesti.** (Hud, 98) Dakle, svaki čovjek koji poziva u vjerovanja oprečna Islamu, poziva u vatru, a samo iman može čovjeka spasiti od vatre i uvesti u Džennet: **O narode moj, šta je ovo, ja vas pozivam da vas spasim, a vi mene pozivate u vatru.** (Gafir, 41) Njegov narod ga pozivaše Faraonu, da slijedi kufr i širk na kome je bio, a on njih Allahu, da vjeruju u Njega i da Mu iskreno ispovijedaju vjeru.

Nevjernici također pozivaju u džehenemsku vatru, zbog čega je Allah, dželle šanuhu, zabranio da vjernici žene mnogoboškinje i da se vjernice udaju za mnogobošce: **Ne ženite se mnogoboškinjama dok ne postanu vjernice; uistinu je robinja vjernica bolja od mnogoboškinje, makar vam se i svidjela. Ne udavajte vjernice za mnogobošce dok ne postanu vjernici; uistinu je rob vjernik bolji od mnogobošca, makar vam se i**

dopao. Oni zovu u Džehennem, a Allah, voljom Svojom, nudi Džennet i oprost, i objašnjava ljudima dokaze Svoje, da bi razmislili. (El-Bekara, 221)

IV. Grijesi koje su činili nevjernici

Kur'an opširno govori o grijesima zbog kojih su nevjernici zaslužili vječnu kaznu, a mi ćemo ovom prilikom spomenuti najveće.

Kufr i širk; Uzvišeni Allah, dželle šanuhu, obavijestio nas je da će nevjernici kada budu gorjeli u Džehennemu, biti dozvani tako što će im se reći da je Allahova mržnja prema njima veća od njihove mržnje prema sebi zbog njihovog nevjerstva. Uzvišeni, azze ve dželle, kazao je da su kaznu zaslužili upravo zbog kufra i širka: **Onima koji nisu vjerovali doviknut će se: "Allahova odvratnost prema vama kad ste, pozivani da budete vjernici-bila je, doista veća od vaše odvratnosti sada prema sebi". "Gospodaru naš", reći će oni, "dva puta si nas usmrtio i dva puta si nas oživio; mi priznajemo grijehe naše, pa ima li ikakva načina da se iziđe?" "To vam je zato što niste vjerovali kad se pozivalo Allahu Jedinom, a vjerovali ste ako bi Mu se neko drugi smatrao jednakim! Odluka pripada jedino Allahu, Uzvišenom i Velikom".** (Gafir, 10-12) Uzvišeni, azze ve dželle, obavijestio nas je također da će stražari džehenemski upitati nevjernike kada dođu pred vatru: **"A zar vam poslanici vaši nisu jasne dokaze donosili."** (Gafir, 50) Oni će odgovoriti da su kaznu zaslužili upravo zbog poricanja poslanika i Objave koju su oni donijeli. Njihovim jezikom Uzvišeni Allah, azze ve dželle, kaže: **"Jest, dolazio nam je onaj koji nas je opominjao", odgovorit će, "a mi smo poricali i govorili: 'Allah nije objavio ništa, vi ste u velikoj zabludi!'"** (El-Mulk, 9) O nevjernicima koji su poricali Kur'an, Uzvišeni kaže: **I objavljujemo ti od Sebe Kur'an. Ko za njega ne bude mario, na Sudnjem danu će doista veliko breme ponijeti, vječno će u muci ostati, a jeziv tovar će im na Sudnjem danu biti.** (Ta-ha, 100,101)

O mušricima koji su poricali Knjigu Uzvišeni, azze ve dželle, kaže: **Oni koji poriču Knjigu i ono što smo slali po poslanicima-saznat će posljedice toga kada sa okovima o vratu i sindžirima budu vučeni po ključaloj vodi, a zatim u vatri prženi, i potom budu upitani: "Gdje su oni kojima ste se klanjali, a ne Allahu?" "Izgubili su nam se iz vida", odgovorit će, "ta mi se prije, ustvari, nismo nikome ni klanjali." Eto tako Allah ostavlja u zabludi nevjernike. To vam je zato što ste bez ikakva osnova na Zemlji bahati bili i što ste likovali. Ulazite kroz kapije Džehennema, u njemu ćete vječno ostati, - a ružno je prebivalište oholih!** (Gafir, 70-75) Uzvišeni, dželle šanuhu, o mušricima koji su obožavali lažna božanstva i s Gospodarom svjetova ih izjednačavali, kaže: **Pa će oni i oni koji su ih u zabludu odveli u nju biti bačeni, i vojske Iblisove, svi zajedno. I oni će svađajući se u njemu govoriti: "Allaha nam, bili smo doista u očitoj zabludi kada smo vas s Gospodarom svjetova izjednačavali."** (Eš-Šuara, 94-98)

Nepridržavanje vjerskih propisa i poricanje Sudnjeg dana; Uzvišeni Allah, dželle šanuhu, kaže da će stanovnici Dženneta pitati stanovnike Džehennema: **"Šta vas je u Sekar dovelo?" "Nismo", reći će, "bili od oni koji su namaz obavljali i od onih koji su siromahe hranili i u besposlice smo se sa besposlenjacima upuštali i Sudnji dan smo poricali, sve dok nam smrt nije došla."** (El-Muddessir, 42-47)

Oni čak i Čas oživljenja poriču, a Mi smo za one koji Čas oživljenja poriču pripremili vatru razbuktalu. (El-Furkan, 11)

A ako se čudiš, pa čudo su riječi njihove: "Zar ćemo zaista, kada zemlja postanemo biti stvoreni ponovo?" Oni ne vjeruju u Gospodara svoga; na njihovim vratovima bit će sindžiri i oni će stanovnici Džehennema biti, u njemu će vječno ostati. (Er-Rad, 5)

Boravište njihovo bit će Džehennem; kad god mu plamen jenja, pojačat ćemo im oganj. To će im biti kazna zato što u dokaze Naše nisu vjerovali i što su govorili: "Zar kada

postanemo kosti i prah, zar ćemo kao nova stvorenja, doista, biti oživljeni?" (El-Isra, 97,98)

Pokornost zabludjelim vođama koji pozivaju u nevjerstvo i odvraćaju od Allahovog, azze ve dželle, puta i puta Njegovih poslanika: **Mi smo im bili odredili loše drugove koji su im lijepim prikazivali ono što su uradili i ono što će uraditi, i na njima se obistinilo ono što je rečeno za narode, džinove i ljude koji su prije njih bili i nestali - doista su nastradali. Oni koji ne vjeruju govore: "Ne slušajte ovaj Kur'an, nego pravite buku da biste ga nadvikali!" Zato ćemo Mi sigurno dati da nevjernici iskuse nesnosnu patnju, i kaznit ćemo ih najgorom kaznom za djela koja su počinili. To je kazna za Allahove neprijatelje, vatra u kojoj će im vječna kuća biti, kao naplata što su dokaze naše stalno poricali.** (Fussilet, 25-28) Kada se nevjernici zaustave u vatri i kada se njihova lica budu prevrtala u njoj, silno će se kajati zbog svoje nepokornosti Allahu i Njegovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve selleme, i zbog pokoravanja svojim prvacima i starješinama. Uzvišeni, dželle šanuhu, kaže: **Allah je nevjernike prokleo i za njih oganj razbuktali pripremio, u njemu će vječno i zauvijek boraviti, ni zaštitnika ni pomagača neće naći. Na Dan kada se njihova lica u vatri budu prevrtala, govorit će: "Kamo sreće da smo se Allahu pokoravali i da smo Poslanika slušali!" I govorit će: "Gospodaru naš, mi smo prvake naše i starješine naše slušali pa su nas oni s Pravog puta odveli."** (El-Ahzab, 64-67)

Licemjerstvo (nifak); Uzvišeni Allah obećao je da će licemjeri ući u vatru. To je obećanje preuzeo na Sebe, a On ispunjava data obećanja: **Licemjerima i licemjerkama i nevjernicima Allah prijeti džehenemskom vatrom, vječno će u njoj boraviti, dosta će im ona biti! Allah ih je prokleo i njih čeka patnja neprekidna.** (Et-Tevba, 68) Također nas je obavijestio da će oni biti na dnu Džehennema gdje će biti i najveća patnja: **Licemjeri će na samom dnu Džehennema biti.** (En-Nisa, 145)

Oholost (kibr); ovom osobinom se bez sumnje "odlikuje" većina stanovnika Džehennema. Uzvišeni Allah, rekao je: **A oni koji dokaze Naše budu poricali, i od njih se budu oholo okretali, bit će stanovnici u vatri, u njoj će vječno ostati.** (El-Earaf, 36) Muslim je u *Sahihu* naslovio poglavlje "U Džehennem će ući oholi ljudi, a u Džennet ponizni", u kome je spomenuo diskusiju između Dženneta i Džehennema, ono na šta su se pozvali, te Allahovu, dželle šanuhu, presudu među njima. U njemu je također spomenuo da Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, prenosi od Resulullaha, sallallahu alejhi ve selleme, da je Džehennem rekao: *"U mene će ući uobraženi i oholi ljudi"*, u drugom rivajetu: *"Pripremljen sam za uobražene i ohole ljude." Allah mu je rekao: "Ti si kazna u kojoj ću kazniti koga budem htio."*[67] Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* i Tirmizi u *Sunenu* bilježe da je Harise ibn Vehb, radijallahu anhu, rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Hoćete li da vas obavijestim o tome ko su stanovnici Dženneta? Dženetlija je svaki nemoćni, slabi i skrušeni musliman. Kada bi on Allaha za nešto zakleo, Allah bi mu zasigurno to udovoljio. Hoćete li da vas obavijestim o stanovnicima Džehennema? To je svaki zadrti, sebični i oholi čovjek,'"*[68] a Muslimova verzija glasi: "... *svaki uljez, sebični i oholi čovjek."*[69] Potvdu za ovo nalazimo u Allahovoj, azze ve dželle, Knjizi: **A zar Džehennem neće biti boravište oholih.** (Ez-Zumer, 60)

A danas sramnom patnjom bit ćete kažnjeni zato što ste se na Zemlji, bez ikakva osnova oholo ponašali. (El-Ahkaf, 20)

Onda će onome koji je obijestan bio i život na ovom svijetu više volio Džehennem prebivalište postati sigurno. (En-Naziat, 37-39)

---

[67] Bilježi Muslim, 4/2186 (2846).
[68] *Džamiul-usul*, 10/547 (8111).
[69] Hadis i njegove verzije vidjeti u Muslimovom *Sahihu*, 4/2190 (2853), Dio "Džennet", poglavlje "U Džehennem će ući oholi ljudi".

V. Grijesi zbog kojih se zaslužuje kazna

Šejhul-islam Ibn-Tejmijje, Allah mu se smilovao, upitan je koja djela uvode u Džehennem, a koja u Džennet, pa je odgovorio: "Djela koja uvode u Džehennem jesu: pripisivanje Allahu druga, ugonjenje poslanika u laž, nevjerstvo, zavist, obmana, nepravda, razvrat, prevara, kidanje rodbinskih veza, izostajanje iz džihada, škrtost, licemjerstvo, gubljenje nade u Allahovu, dželle šanuhu, milost, sigurnost od Allahove, azze ve dželle, kazne, nestrpljivost prilikom nedaće, oholost i umišljenost u blagostanju, neizvršavanje farzova, prekoračivanje Allahovih granica, činjenje zabranjenih djela, strah od stvorenja, a ne od Stvoritelja, činjenje djela radi pretvaranja (rija) i prestiža, suprostavljanje Kur'anu i sunnetu u vjerovanju i postupcima, pokornost stvorenju u nepokornosti Stvoritelju, pristrasnost prema neistini, ismijavanje s Allahovim riječima, poricanje Istine, skrivanje znanja i svjedočanstva koje se mora obznaniti, sihr, neposlušnost prema roditeljima, ubijanje ljudi koje je zabranjeno ubijati, osim kada pravda zahtjeva, uzimanje jetimskog imetka, poslovanje s kamatom, bježanje sa bojnog polja i potvora nevinih i čestitih vjernica."[70] Poslanik je, sallallahu alejhi ve selleme, spomenuo neke grijehe koji uvode u vatru. Naime, Muslim u *Sahihu* bilježi da je Ijjad ibn Himmar, radijallahu anhu, prenio kako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, u jednom dužem obraćanju rekao: *"Pet je vrsta stanovnika Džehennema: pokvarenjak kome ne koristi pamet kako bi ga odvratila od zabranjenog, a slijepo slijedi druge, varalica koji tajno iznevjerava i najsitnije emanete, čovjek koji te uvijek vara u pogledu tvoje porodice i imetka."* „Spomenuo je Poslanik sallallahu alejhi ve selleme, još- nastavlja ravija, *‚škrtog čovjeka'* ili *‚lažljivca i razvratnika'*."[71]

---

[70] *Jakzatu ulil-itibar*, str. 222.

[71] Bilježi Muslim, 4/2198 (2865), dio "Džennet", poglavlje "Osobine po kojima se na ovome svijetu raspoznaju stanovnici Dženneta od stanovnika vatre".

VI. Za određene osobe zna se da će biti stanovnici u vatri

Nevjernici i mušrici, bez sumnje, ući će u Džehennem, a Allah, dželle šanuhu, i Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, obavijestili su nas da će određene osobe ući u vatru, od njih je Faraon. O njemu Uzvišeni Allah, azze ve dželle, kaže: **Na Sudnjem danu on će svoj narod predvoditi i u vatru ga uvesti.** (Hud, 98)

Nuhova i Lutova žena ući će također u vatru, a o njima Uzvišeni kaže: **Allah navodi kao pouku onima koji ne vjeruju ženu Nuhovu i ženu Lutovu: bile su udate za dva čestita roba Naša, ali su prema njima licemjerne bile i njih dvojica im neće ništa moći kod Allaha pomoći, i reći će se: "Ulazite vas dvije u vatru, sa onima koji ulaze."** (Et-Tahrim, 10)

Ebu-Leheb i njegova žena također će ući u Džehennem; Uzvišeni, dželle šanuhu, kaže: **Neka propadne Ebu-Leheb i propao je! Neće mu biti od koristi blago njegovo, a ni ono što je stekao, ući će on sigurno u vatru rasplamsalu, i žena njegova koja spletkari; o vratu njenu bit će uže od ličine usukane.** (El-Mesed, 1-5)

Amr ibn Amir Huzai također će biti stanovnik u vatri. Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, vidio ga je kako mu se u Džehennemu vuku crijeva.[72]

Čovjek koji je ubio i opljačkao Ammara također će ući u vatru. Taberani je u svome *Mudžemu* ispravnim lancem prenosilaca zabilježio od Amra ibn Asa i od njegovog sina da je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Čovjek koji će ubiti i opljačkati Ammara ući će u vatru."*[73]

[72] Bilježe Buhari, Muslim i Ahmed, a hadis ćemo spomenuti malo kasnije.
[73] *Sahihul-džamius-sagir*, 4/110 (4170).

VII. Džinovi nevjernici ući će u vatru

Džinovi koji nisu vjerovali ući će u Džehennem kao i ostali nevjernici, jer oni će na Sudnjem danu biti proživljeni kao ljudi i bit će odgovorni za počinjena djela. Uzvišeni Allah, azze ve dželle, kaže: **Ljude i džine sam stvorio da Mi robuju.** (Ez-Zarijat, 56)

Allah o njima kaže: **A na Dan kad On sve skupi: "O skupe šejtanski, vi ste mnoge ljude zaveli."** (El-Enam, 128)

I tako Mi Gospodara tvoga, Mi ćemo njih i šejtane sakupiti, zatim ćemo ih dovesti da oko Džehennema na koljenima kleče. (Merjem, 68-70) Džinovima koji bijahu nevjernici tada će biti rečeno: **"Ulazite u Džehennem s narodima, sa džinovima i ljudima koji su prije vas bili i nestali!"** (El-Earaf, 38), i tada će biti bačeni u vatru. Uzvišeni, dželle šanuhu, kaže: **Pa će i oni i oni koji su ih u zabludu doveli u njega biti bačeni, i vojske Iblisove - svi zajedno.** (Eš-Šuara, 94,95) Allah, azze ve dželle, ispunit će obećanje da će napuniti Džehennem džinovima i ljudima: **I ispunit će se riječ Gospodara tvoga: "napunit ću, zaista, Džehennem džinovima i ljudima zajedno!"** (Hud, 119)

Na njima se obistinilo ono što je rečeno za narode, džinove i ljude koji su prije njih bili i nestali. (Fussilet, 25)

NEKI ĆE LJUDI IZAĆI IZ DŽEHENNEMA

Ko će izaći iz vatre

Muslimani koji nisu činili širk, a koji su zbog mnoštva grijeha i malo dobrih djela ušli u Džehennem, iz njega će izići. Samo Allah zna koliko će u njemu gorjeti, nakon čega će, zagovaranjem zagovornika, izići. Štaviše, Allah, dželle šanuhu, će, iz Svoje milosti, iz njega izvesti ljude koji nikada dobra nisu učinili.

KOJI GRIJESI POVLAČE ZA SOBOM KAZNU U DŽEHENNEMU

U ovoj knjizi spomenut ćemo neke grijehe o kojima Kur'an i sunnet govore da za sobom povlače kaznu u Džehennemu.

Sektašenje i odstupanje od pravca ehlis-sunneta

Ebu-Davud, Darimi, Ahmed, Hakim i drugi bilježe da je Muavija ibn Sufijan, radijallahu anhu, rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, ustao je među nas i rekao: *'Zaista su se sljedbenici Knjige koji su bili prije vas, podijelili na sedamdeset dvije skupine, a ovaj će se ummet podijeliti na sedamdeset tri, od kojih će sedamdeset dvije ući u Džehennem, a jedna u Džennet, a ona je džemat.'"* Navedeni je hadis sahih za koga je imam Hakim, nakon što je naveo njegove senede, rekao: "Senedi ovoga hadisa dovoljno su jaki da se on ocijeni sahihom", u čemu ga je podržao Zehebi. Ibn-Tejmijje kaže: "To je poznati, sahih hadis." Sahihom ga ocijenio i Šatibi u djelu *El-Itisam*. A šejh Albani je naveo njegove senede i kategorički potvrdio njegovu ispravnost.[74]

Sidik Hasan Han dio hadisa "... *sve će propasti osim jedne*" ili "... *sedamdeset dvije će ući u Džehennem*", smatra slabim, što je prenio od svoga šejha Ševkanija, on od Ibn-Vezira a ovaj od Ibn-Hazma. Sidik Hasan Han prihvata mišljenje da je spomenuti dio hadisa nevjernička spletka i izazivanje antipatije prema Islamu."[75] Šejh Nasiruddin Albani je zbog dvije stvari opovrgnuo mišljenje onih koji ovaj dio hadisa smatraju slabim.

Principi na kojima se zasniva hadiska nauka ukazuju na ispravnost ovog dijela hadisa, a mišljenje da je on slab ne uzima se u obzir.

Učenjaci koji su spomenuti dio hadisa ocjenili ispravnim brojniji su i znaniji od Ibn-Hazma, posebno kada znamo da je on veliki kritičar na koga se ne treba pozivati u slučaju kada ne

---

[74] Vidi *Silsiletul-ehadisis-sahiha* (204).
[75] *Jakzatu ulil-itibar*, str. 206.

postoji razilaženje, pa kako se onda na njega pozivati kada se suprotstavi drugim učenjacima. A imam Ibn-Vezir spomenuti dio hadisa odbio je zbog njegovog značenja, a ne zbog seneda. O ovoj temi govorio je Sidik Hasan Han u djelu *Jakzatu ulil-itibar* u kome je kazao da bi, kada bi se prihvatio ovaj dio hadisa, to bi značilo da će malo ljudi iz ovoga ummeta ući u Džennet, a drugi pouzdani dokazi ukazuju da će ih ući mnogo, čak da će sačinjavati polovinu stanovnika Dženneta.[76] Mi kažemo da spomenuto mišljenje nije ispravno zbog više razloga:

Činjenica da će se ummet podijeliti na sedamdeset tri skupine ne znači da će ih većina ući u vatru, jer većina je obični svijet koji ne pripada nekoj od tih sekti, a malo je onih koji su se podijelili na sekte i ustrajali na tome, suprotstavljajući se sunnetu.

Ako se čovjek u vezi s nekim pitanjem suprotstavi ehlis-sunnetu, ne smatra se pripadnikom neke sekte, jer su sektaši oni koji su izmislili principe po kojima se raspoznaju i zbog kojih ne prihvataju mnoge ajete i hadise, poput haridžija, mutezila i rafidija (šije). A oni koji dosljedno slijede Kur'an i sunnet, pa se oko nekog pitanja ne slože sa ehlis-sunnetom, ne smatraju se pripadnicima sekti;

Spomenuti dio hadisa ukazuje da će te sekte ući u vatru, ali ne i da će u njoj vječno ostati. A znamo da su neki pripadnici pojedinih sekti nevjernici koji će vječno ostati u Džehennemu, kao npr. fanatici sekte batinijja, koji ispoljavaju iman, a u sebi kriju nevjerstvo, ili ismailijje, druzi, nusajrijje i dr. A ima i onih koji su se u vezi s važnim pitanjima razišli s ehlis-sunnetom, ali nisu postali nevjernicima. Ovakvi ne zaslužuju apsolutno obećanje da će ući u Džennet, već su prepušteni Allahu, ako htjedne, oprostit će im, a ako htjedne, kaznit će ih. Možda će ih mnoštvo dobrih djela spasiti od vatre, možda zagovaranje zagovornika, a možda će ući u vatru i u njoj ostati koliko Allah, dželle šanuhu, bude htio, pa će izaći zagovaranjem zagovornika i milošću Najmilostivijeg.

---

[76] Vidi šta o tome kaže šejh Albani u *Silsiletul-ehadisis-sahiha* (204), a šta Sidik Hasan Han u *Jakzatu ulil-itibar*.

Boravak u neislamskoj zemlji

Nije dopušteno boraviti u nevjerničkoj zemlji[77] ako postoji islamska, a pogotovo ako će taj boravak rezultirati iskušenjima. Allah, azze ve dželle, rekao je da neće primiti opravdanje onih koji su živjeli u nevjerničkoj zemlji, da će ih meleki koriti kada im budu uzimali duše i da neće primiti njihovo opravdanje kada budu tvrdili da su bili potlačeni na Zemlji: **Kada budu uzimali duše onima koji su se prema sebi ogriješili, meleki će upitati: "Šta je bilo s vama?" – "Bili smo potlačeni na Zemlji" – odgovorit će. – "Zar Allahova Zemlja nije prostrana i zar se niste mogli nekud iseliti?" – reći će meleki, i zato će njihovo prebivalište biti Džehennem, a užasno je on boravište. Samo nemoćnim muškarcima, i ženama, i djeci, onima koji nisu bili dovoljno snalažljivi i nisu znali puta, Allah će, ima nade, oprostiti jer Allah briše grijehe i prašta.** (En-Nisa, 97,98) Dakle, Allah, dželle šanuhu, neće primiti ispriku nikome osim od potlačenih ljudi koji nisu mogli izaći, tj. nisu znali način kako da presele u islamsku zemlju.

Nepravedno suđenje

Allah, azze ve dželle, objavio je Kur'an da bi ljudi postupali pravedno što im je i naredio: **Allah zahtjeva da se svačije pravo poštuje, i da se dobro čini.** (En-Nahl, 90) Vladarima i kadijama naredio je da pravedno sude: **Allah vam zapovijeda da odgovorne službe onima koji su ih dostojni povjeravate i kada ljudima sudite, da pravično sudite.** (En-Nisa, 58) Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao

---

[77] Na ovo upućuje hadis koga su zabilježili Ebu-Davud, Tirmizi i imam Dija od Džerira koji prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: "*Odričem se svakog muslimana koji boravi među nevjernicima, ne trebaju se oni međusobno viđati* (tj. ne trebaju boraviti jedni blizu drugih)." Hadis je, po ocijeni šejha Albanija, dobar. (op.pr.)

je da će sudije koje nepravedno sude biti kažnjeni u Džehennemu. Naime, Ebu-Davud bilježi da Burejde ibn Husajb, radijallahu anhu, prenosi kako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Postoje tri vrste sudija - jedna od njih će u Džennet, a dvije u Džehennem. Što se tiče prve, koja je za Džennet, to se odnosi na onoga ko spozna istinu i na osnovu nje sudi. Sudija koji zna istinu, a pogrešno sudi ide u Džehennem, kao i čovjek koji sudi bez znanja, on također ide u Džehennem."*[78]

Laganje na Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme

Ibn-Esir u djelu *Džamiul-usul*, naslovio je poglavlje u kome je naveo mnoge hadise koji ukazuju na opasnost laganja na Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, a mi ćemo spomenuti neke:

Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* i Tirmizi u *Sunenu* bilježe da je Alija ibn Ebu-Talib, radijallahu anhu, rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Nemojte lagati na mene, jer onaj ko na mene slaže ući će u vatru'*";

Buhari u *Sahihu* bilježi da je Seleme ibn Ekua, radijallahu anhu, rekao: "Čuo sam Resulullaha, sallallahu alejhi ve selleme, kako kaže: *'Ko kaže da sam rekao ono što nisam, neka sebi pripremi mjesto u vatri'*"[79];

Buhari u *Sahihu* i Ebu-Davud u *Sunenu* bilježe da je Abdullah prenio od svoga oca Zubejra ibn Avvama, radijallahu anhu, da je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, kako kaže: *'Ko na mene svjesno slaže neka sebi pripremi mjesto u vatri'*";

Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* također bilježe da je Mugire ibn Šube, radijallahu anhu, rekao: "Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Zaista laž na mene nije kao laž na*

---

[78] *Džamiul-usul*, 10/167. Recenzent ovoga djela tvrdi da je ovaj hadis sahih.

[79] *Džamiul-usul*, 10/611. Autor ovog djela Ibn-Esir naveo je i druge verzije ovoga hadisa pa ko želi detalje neka ih pogleda.

nekoga od vas, onaj ko na mene svjesno slaže neka sebi pripremi mjesto u vatri.'"

Oholost (kibr)

Veliki grijeh je i oholost. Muslim u *Sahihu* bilježi da je Ebu-Hurejre radijallahu anhu, rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Uzvišeni Allah kaže: 'Visočanstvo je Moje svojstvo, a i veličanstvenost (ponos) je Moje svojstvo, pa ko mi se u tome suprotstavi bacit ću ga u vatru'"*, u drugom rivajetu: *"... učinit ću da iskusi kaznu u Džehennemu."* A od Ibn-Mesuda, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Vjerovjesnik sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'U Džennet neće ući čovjek u čijem srcu bude koliko trun oholosti.'* Neko reče: 'Zaista čovjek voli da ima lijepu obuću i odjeću!' Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, na to reče: *'Allah je lijep i voli ljepotu, oholost je odbijanje istine i omalovažavanje ljudi.'"* Bilježi Muslim.[80]

Bespravno ubijanje

Uzvišeni Allah kaže: **Onome koji hotimično ubije vjernika kazna će biti Džehennem, u kome će vječno ostati; Allah će na njega gnjev Svoj spustiti i proklet će ga i patnju mu veliku pripremiti.** (En-Nisa, 93) Zato je ubijanje muslimana zabranjeno, izuzev u tri slučaja spomenuta u hadisu koga bilježe Buhari i Muslim od Ibn-Mesuda radijallahu anhu, a u kome stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Nije dopuštena krv muslimana koji svjedoči da nema drugog boga osim Allaha i da sam ja Allahov Poslanik, osim u tri slučaja: glava za glavu, krv oženjenog čovjeka koji počini blud i krv čovjeka koji napusti svoju vjeru i džemat (muslimana)."* A imam Buhari u *Sahihu* bilježi da je Ibn-Omer, radijallahu anhu, rekao: "Allahov

---

[80] Vidi ove a i druge hadise koji govore o pokuđenosti oholosti i koji upućuju na njenu opasnost u djelu *Miškatul-mesabih,* 3/634-635.

Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Vjernik je u prostranstvu svoje vjere dok ne prolije zabranjenu krv.'*" Ibn-Omer, radijallahu anhu, bi govorio: "Propast iz koje nema izlaza je bespravično prolivanje zabranjene krvi."[81]

Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, upozorio nas je da ne ubijamo jedni druge i kazao da će ubica i ubijeni ući u vatru. Naime, Od Ebu-Bekrea, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Kada se dva muslimana sukobe naoružani svojim sabljama, ubica i ubijeni će u vatru.'*" Ebu-Bekre, radijallahu anhu, kaže: "Upitah" ili "neko upita: 'Allahov Poslaniče, za ubicu znam, a zašto i ubijeni?'" *'I on je isto tako htio ubiti onoga drugog.'*"[82] - odgovori Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme. Zato čestit musliman, bojeći se kazne u Džehennemu, treba izbjegavati da se bori protiv svoga brata, jer ubica nosi svoj grijeh i grijeh ubijenog: **I ispričaj im priču o dvojici Ademovih sinova, onako kako je bilo, kada su njih dvojica žrtvu prinijeli, pa je od jednog bila primljena, a od drugoga nije, ovaj je rekao: "Sigurno ću te ubiti!" – "Allah prima samo od onih koji su dobri", reče onaj. "I kad bi ti pružio ruku svoju prema meni da me ubiješ, ja ne bih pružio svoju prema tebi da te ubijem, jer ja se bojim Allaha, Gospodara svjetova. Ja želim da ti poneseš i moj i svoj grijeh i da budeš stanovnik u vatri." A ona je kazna za sve naslinike.** (El-Maida, 27-29)

Poslovanje kamatom

Veliki je grijeh poslovanje kamatom. Uzvišeni o onima koji to čine, i nakon saznanja da je zabranjena, kaže: **Oni koji to opet učine bit će stanovnici Džehennema.** (El-Bekara, 275) Također je rekao: **O vjernici, kamatu bezdušno ne uzimajte, i**

---

[81] Bilježi Buhari, dio "Krvarina", poglavlje "Allahove riječi: **Onome koji hotimično ubije vjernika...**", *Fethul-Bari,* 12/187.

[82] Bilježi Muslim, 4/2213, dio "Smutnje", poglavlje "Sukob dva muslimana".

Allaha se bojte, jer ćete tako postići što želite, i čuvajte se vatre, za nevjernike pripremljene. (Alu Imran, 130,131) Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, svrstao je kamatu među sedam velikih i uništavajućih grijeha. Naime, Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Klonite se sedam uništavajućih grijeha.'* 'Allahov Poslaniče, koji su to grijesi?', upitaše ashabi, a Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, odgovori: *'Pripisivanje Allahu druga, sihr, ubijanje, osim kada pravda zahtijeva, poslovanje s kamatom, uzimanje jetimskog imetka, bježanje s bojnog polja i potvora čestitih vjernica.'*"

Bespravno uzimanje tuđeg imetka

Veliki grijeh koji uzrokuje patnju u Džehennemu također je i bespravno uzimanje tuđeg imetka, što je Uzvišeni, dželle šanuhu, zabranio kada je rekao: **O vjernici, jedni drugima na nedopušten način imanja ne prisvajajte, ali, dopušteno vam je trgovanje uz obostrani pristanak – i jedni druge ne ubijajte! Allah je doista prema vama milostiv. Onoga ko to nepravično i nasilno uradi – Mi ćemo u vatru baciti, to je Allahu lahko.** (En-Nisa, 29,30) Čovjek koji uzima tuđi imetak na nedopušten način, uzima ga i od siročadi, čiji je imetak posebno spomenut zbog njihove slabosti, lahkoće uzimanja njihovog imetka i veličine toga grijeha. Uzvišeni o tome kaže: **Oni koji bez ikakva prava jedu imetke siročadi – doista jedu ono što će ih u vatru dovesti i oni će u ognju gorjeti.** (En-Nisa, 10)

Crtanje živih bića

Najveću kaznu na Sudnjem danu imat će ljudi koji pokušavaju stvoriti kao što Allah, dželle šanuhu, stvara. Ovo potvrđuju dokazi od kojih ćemo spomenuti neke.

Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe da je Abudullah Ibn-Mesud, radijallahu anhu, rekao: "Čuo sam Resulullaha,

sallallahu alejhi ve selleme, kako kaže: *'Najveću patnju kod Allaha imat će ljudi koji su crtali živa bića.'*"[83]

Njih dvojica u svojim *Sahihima* zabilježili su također da je Ibn-Abbas, radijallahu anhu, rekao: "Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve selleme, kako kaže: *'Čovjek koji je crtao živa bića ući će u Džehennem, u kome će ga Allah kazniti, a svakoj slici koju je nacrtao udahnut će se duša.'*"[84]

Od Aiše, radijallahu anha, bilježe da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, za jastuk na kome su bile slike rekao: *'Zaista će se na Sudnjem danu kazniti ljudi koji su nacrtali ove slike. Reći će im se: 'Oživite (ako možete) ono što ste crtali.''*"[85]

Također od Aiše, radijallahu anha, bilježe da je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Najveću će patnju imati ljudi koji pokušavaju stvoriti nešto kao što Allah stvara."*[86]

A od Ebu-Hurejrea, radijallahu anhu, bilježe da je rekao: "Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve selleme, kako kaže: *'Uzvišeni Allah je rekao: 'Ko je veći griješnik od onoga koji tvrdi da stvara kao što Ja stvaram, pa neka stvori sićušnog mrava ili neka stvori sjemenku ili neka stvori ječmeno zrno''.*"[87]

Ljubav prema silnicima

Grijeh koji uvodi u Džehennem jeste ljubav i prijateljski odnos sa silnicima, Allahovim, azze ve dželle, neprijateljima. Uzvišeni Allah kaže: **I ne naginjite svojim srcima onima koji su nepravedni pa da vas vatra prži.** (Hud, 113)

---

[83] *Miškatul-mesabih*, 2/505.
[84] Ibid.
[85] Ibid.
[86] Ibid.
[87] Ibid.

Otkrivanje žena i zlostavljanje ljudi

Grješnice koje zavode Allahove, dželle šanuhu, robove i koje su nepokorne Allahu, azze ve dželle, gorjet će u Džehennemu. Ovo potvrđuje hadis koga bilježi Muslim u *Sahihu* i imam Ahmed u *Musnedu* da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, prenio kako je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: "*Dvije vrste stanovnika Džehennema neću vidjeti: ljude koji imaju bičeve poput kravljih repova kojima udaraju narod, i žene pokrivene - a otkrivene; načinom svoga hoda i pokretom svojih ramena one izazivaju ljude (mumilatun), a daleko su od istine (mailatun), njihove glave su poput nagetih grba horosanskih deva, nikada one u Džennet neće ući, niti će osjetiti njegov miris, a njegov miris osjeti se na toliku i toliku udaljenost.*"[88] Kurtubi za ljude koji imaju bičeve koji izgledaju poput kravljih repova kaže: "Bičevi koji imaju ovakve osobine kod nas u Magribu su prisutni i do današnjih dana." A Sidik Hasan Han, nakon što je naveo riječi imama Kurtubija, kaže: "To je prisutno u svakom vremenu i na svakom mjestu. Vladari i velikani ih uveliko koriste (udarajući narod), Allahu se utječemo od svega što On ne voli."[89] Kažem: i mi u mnogim zemljama možemo vidjeti ljude koji sa takvim bičevima udaraju narod. Propali oni dabogda i njima slični.

A mnogo je i pokrivenih - a otkrivenih žena, možda ih nikada nije bilo više, a izgledaju upravo kako ih opisa Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, pokrivene - a otkrivene, koje svojim pokretima izazivaju ljude, daleko su od istine, a njihove glave izgledaju poput devinih.

Kažnjavanje životinja

Muslim u *Sahihu* bilježi da je Džabir, radijallahu anhu, rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je:

---

[88] Vidi *Silsiletul-ehadisis-sahiha*, 3/316 (1326).

[89] *Jakzatu ulil-itibar*, str. 113.

'Pokazan mi je Džehennem, u kome vidjeh ženu od Benu Israila koja se kažnjava zbog mačke, koju je zatvorila, te je mačka krepala. Nije je hranila a ni pustila da lovi gmizavce.'"[90] Ako je ovakva kazna za zulum prema životinjama, kakva je onda kazna za zulum prema ljudima, a kakva tek za onoga ko kažnjava ljude zbog njihovog vjerovanja u Allaha?!

Neiskreno stjecanje znanja

Hafiz Munziri navodi mnoge hadise koji ukazuju na opasnost sticanja znanja u nečije drugo, a ne u Allahovo ime. Ovom prilikom spomenut ćemo neke:

Ebu-Davud i Ibn-Madže u svojim *Sunenima*, Ibn-Hibban u *Sahihu* i Hakim bilježe da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Ko bude nauku kojom se želi Allahovo lice stjecao samo radi ovosvijetske koristi neće osjetiti miris Dženneta na Sudnjem danu.'"* Hakim tvrdi da hadis ispunjava kriterije Buharije i Muslima.

Ibn-Madže u *Sunenu*, Ibn-Hibban u *Sahihu* i Bejheki bilježe da je Džabir, radijallahu anhu, rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Nemojte učiti da bi se nadmetali s učenim, ni da bi raspravljali s neukim, ni da bi naukom izabirali najbolja sijela, a onaj ko bude učio radi toga, vatra mu je odredište, vatra mu je odredište.'"*

Tirmizi i Ibn-Madže bilježe da je Ibn-Omer, radijallahu anhu, prenio sljedeće riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme: *"Ko bude učio nauku u nečije drugo, a ne u Allahovo ime, ili pomoću nje bude želio nečije zadovoljstvo, a ne Allahovo, neka sebi pripremi mjesto u vatri."* Bilježe ga od Halida ibn Durejka koji prenosi od Ibn-Omera, radijallahu anhu. Pomenuti Halid nije doživio Ibn-Omera, radijallahu anhu, dok su prenosioci u ovim senedima pouzdani.[91]

---

[90] *Miškatul-mesabih,* 3/688.

[91] Vidi ove hadise u *Et-Tergib vet-terhibu,* 1/91, od hafiza Munzirija.

Upotreba zlatnog i srebrenog posuđa

Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe kako je Ummu Seleme, radijallahu anha, prenijela da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, kazao: *"Čovjeku koji pije iz zlatnog i srebrenog posuđa će u njegovom stomaku klokotati vatra,"* a Muslimova verzija glasi: *"Čovjeku koji jede i pije iz zlatnog i srebrenog posuđa u njegovom stomaku će klokotati vatra."*[92] Njih dvojica u svojim *Sahihima* također bilježe da je Huzejfe, radijallahu anhu, rekao: "Čuo sam Resulullaha, sallallahu alejhi ve selleme, kako kaže: *'Ne oblačite svilu i brokat, ne pijte i ne jedite iz zlatnog i srebrenog posuđa, jer to je njima (nevjernicima) na ovome, a vama na onome svijetu.'"*[93]

Odsjecanje lotosa koji pravi hlad ljudima

Od Abdullaha ibn Hubejša, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Ko odsiječe lotos, Allah će ga naglavačke baciti u Džehennem.'"*[94] Bejheki je također zabilježio sličan rivajet čiji su prenosioci pouzdani, a u njemu stoji da je Aiša, radijallahu anha, prenijela Resulullahove, sallallahu alejhi ve selleme, riječi: *"Ljudi koji odsijecaju lotos naglavačke će biti bačeni u Džehennem."*[95]

Samoubistvo

Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, prenio kako je Resulullah, sallallahu

---

[92] *Miškatul-mesabih*, 2/462.

[93] Ibid.

[94] *Miškatul-mesabih*, 2/125. A šejh je Albani ovaj hadis ocijenio sahihom i naveo ga u *Sahihul-džamius-sagiru*, 5/341 (6352), gdje kaže da ga bilježi Ebu-Davud i imam Dija u *El-Muhtare*.

[95] Šejh Albani u *Sahihul-džamius-sagiru*, 2/88, potvrđuje njegovu ispravnost gdje je rekao da ga bilježi Bejheki u *Sunenu*.

alejhi ve selleme, kazao: "*Ko se ubije komadom željeza, ono će biti u njegovoj ruci. U džehenemskoj vatri će se ubadati u svoj stomak, zauvijek i stalno će u njoj ostati. Ko se otruje, taj otrov će biti u njegovoj ruci. U džehenemskoj vatri će ga piti, zauvijek i stalno će u njoj ostati. Ko skoči sa stijene i počini samoubistvo, s nje će padati u džehenemskoj vatri, zauvijek i stalno će u njoj ostati.*"[96] A Buhari u *Sahihu* bilježi kako ashab Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, pripovijeda da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: "*Ko se objesi vješat će se u Džehennemu, a ko se probode, probadat će se u Džehennemu.*"[97]

---

[96] *Et-Tahvifu minen-nar*, str. 148.
[97] *Sahihul-džamius-sagir*, 5/114.

ŠESTO POGLAVLJE

U DŽEHENNEM ĆE UĆI VELIKI BROJ LJUDI

Mnogi su dokazi iz Kur'ana i sunneta koji ukazuju da će od Ademovog potomstva biti mnogo onih koji će ući u Džehennem, a malo onih koji će u Džennet. Mi ćemo spomenuti neke inšallah.

Uzvišeni kaže: **A većina ljudi ma koliko ti želio neće biti vjernici.** (Jusuf, 103)

I Iblis se uvjerio da je o njima ispravno mislio, i oni su se poveli za njim osim nekolicine vjernika. (Sebe, 20)

Uzvišeni Allah, dželle šanuhu, rekao je Iblisu: **"Sigurno ću svima, tobom i onima koji se budu poveli za tobom, Džehennem napuniti."** (Sad, 85)

Mnogo je nevjernika i mušrika koji se nisu odazvali poslanicima, na šta upućuje činjenica da će biti poslanika koji će na Sudnji dan doći sa *rehtom*, (skupinom manjom od deset ljudi), i poslanika sa čovjekom ili dva, čak će biti poslanika koji će doći sami, kojima se niko nije odazvao.

Muslim u *Sahihu* bilježi da Ibn-Abbas, radijallahu anhu, prenosi kako je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Pokazani su mi prijašnji narodi te vidjeh poslanika i sa njim rehit (skupina manja od deset ljudi), poslanika i s njim čovjek ili dva, a vidjeh i poslanika s kojim nije bilo nikoga...."*[98] Pored ovog hadisa postoje dokazi koji govore da će od svake hiljade ljudi, na Sudnjem danu u Džehennem ući devetsto devedeset i devet, a jedan u Džennet.

Naime, Buhari u *Sahihu* zabilježio je da je Ebu-Seid, radijallahu anhu, rekao: "Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Allah će reći: 'O Ademe!' 'Odazivam Ti se i radujem, svako dobro je u Tvojim rukama', odgovorit će. Allah će mu reći: 'Izdvoj skupinu za Džehennem.' 'A kolika je skupina za*

---

[98] Muslim, 1/198 (220).

Džehennem?', upitat će. A Allah će mu reći: 'Od svake hiljade, devetsto devedeset i devet.' Tada će dijete osijediti, svaka trudnica će svoj plod pobaciti, i ti ćeš vidjeti ljude pijane, ali oni neće pijani biti, već će tako izgledati zato što će Allahova kazna strašna biti.' To je zabrinulo ashabe r.a. pa upitaše: 'Allahov Poslaniče, ko će od nas biti taj čovjek (koji će ući u Džennet)?', na šta Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, odgovori: *'Obradujte se, jer iz Jedžudža i Medžudža izdvojit će se hiljada ljudi (za Džehennem) a od vas jedan.' 'Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša',* dodao je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, *'nadam se da ćete predstavljati trećinu stanovnika Dženneta.'"* Prenosilac hadisa kaže: "Zahvalili smo Allahu i uzviknuli Allahu ekber, a Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, ponovo reče: *'Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, nadam se da ćete predstavljati polovinu stanovnika Dženneta, primjer vas i primjer prijašnjih naroda jeste kao primjer bijele dlake na koži crnog bika ili kao primjer žiga (rakmetun) na nozi magarca.'"*[99]

Ahmed u *Musnedu* 4/435, te Tirmizi i Nesai u svojim *Sunenima* bilježe da je Imran ibn Husajn, radijallahu anhu, rekao: "Bio je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, na putu sa ashabima koji bijahu daleko jedni od drugih, pa je povišenim glasom proučio ajete: **O ljudi, Gospodara svoga se bojte! Zaista će potres, kada Smak svijeta nastupi, veliki događaj biti! Na dan kada ga doživite, svaka dojilja će ono što doji zaboraviti, a svaka trudnica će svoj plod pobaciti, i ti ćeš vidjeti ljude pijane, a oni neće pijani biti, već će tako izgledati zato što će Allahova kazna strašna biti.** (El-Hadždž, 1, 2.) Kada su čuli, ubrzali su jahalice jer su znali da će Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, nešto saopćiti, a kada se iskupiše oko njega, upita ih: *'Znate li kada će to biti?! To će biti onoga dana kada će Allah, azze ve dželle, pozvati Adema i reći mu: 'Ademe, odvoj dio za Džehennem.' 'Koliki je dio za Džehennem?', upitat će, a Allah će*

---

[99] Bilježi Buhari, Dio "Rekaik", poglavlje "Allahove riječi: **Zaista će potres, kada Smak svijeta nastupi, veliki događaj biti!**" *Fethul-Bari,* 11/388.

reći: 'Od svake hiljade ljudi, devetsto devedeset i devet u Džehennem, a jedan u Džennet.'" To je ashabima teško palo pa se na njihovom licu nije vidio ni tračak radosti, a kada je to Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, primjetio reče: *'Obradujte se i radite dobra djela, tako mi Onoga u Čijoj je ruci Muhammedova duša, vi ćete biti s Jedžudžom i Medžudžom, dvije skupine sa kojima bilo ko da bude učinit će ga brojnim te sa ostalim ljudima i Iblisovim potomstvom.'"* Prenosilac nastavlja: "Ashabima bi lakše, a Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, ponovo reče: *'Činite dobro i obradujte se, tako mi Onoga u Čijoj je ruci Muhammedova duša, vi prema ostalim narodima izgledate kao što izgleda mladež na boku deve ili žig na nozi jahalice.'"* Imam Tirmizi je ovaj hadis ocijenio hasen-sahihom.[100]

Imam Tirmizi u *Sunenu* zabilježio je od Imrana ibn Husajna i drugu predaju u kojoj stoji da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, bio na putovanju kada je objavljen ajet: **O ljudi, Gospodara svoga se bojte! Zaista će potres, kada Smak svijeta nastupi, veliki događaj biti,** pa je upitao: *"Znate li kada će to biti?"* "Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju", odgovoriše ashabi, a on reče: *"To će biti onoga dana kada će Allah reći Ademu: 'Odvoj dio za Džehennem!', a on će upitati: 'Koliki je dio za Džehennem?' Reći će: 'Devetsto devedeset i devet u Džehennem a jedan u Džennet.'* Muslimani tada počeše plakati, pa Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, reče: *"Budite umjereni i ustrajni na Istini, zaista je svaki poslanik poslan u narod džahilijetski. Taj broj će se upotpuniti narodima koji su živjeli u tom džahilijetu. Ako ih ne bude dovoljno, upotpunit će se munaficima. Vi prema ostalim narodima izgledate kao što izgleda žig na nozi životinje ili mladež na boku deve."* Zatim je Resulullah sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Ja se nadam da ćete predstavljati polovinu stanovnika Dženneta."* Ashabi rekoše 'Allahu ekber', a ja se ne sjećam da li je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, dodao: '... nadam se da ćete

[100] *Tefsir Ibn-Kesir* 4/610.

predstavljati dvije trećine stanovnika Dženneta.'" Ovako su ga zabilježili Ahmed i Tirmizi koji kažu da je hadis hasen-sahih."[101] Možda će neko upitati kako ćemo dovesti u sklad ove hadise i hadis koga bilježi imam Buhari u *Sahihu* od Ebu-Hurejrea, radijallahu anhu, u kome je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Na Sudnjem danu prvi će biti pozvan Adem, a njegovo potomstvo će se međusobno vidjeti, te će biti rečeno: 'Ovo je vaš otac, Adem', a on će reći: 'Odazivam Ti se i radujem Allahu moj.' Allah će mu reći: 'Odvoji od svoga ummeta dio za Džehennem!' 'Gospodaru, koliko ću odvojiti?', upitat će, a Allah će reći: 'Od svake stotine devedeset i devet.'* Ashabi upitaše: 'Allahov Poslaniče, ako od nas odvoji devedeset i devet ljudi, koliko će ostati?', na šta Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, odgovori: *'Primjer moga ummeta i ostalih naroda je kao primjer bijele dlake na koži crnog bika.'*"[102]

Očito je da se ovaj hadis ne suprotstavlja navedenim hadisima, jer cifra "999" važi u jednom pogledu, a "99" u drugom. Hadisi u kojima se spominje cifra "999" mogu se odnositi na cijelo čovječanstvo, a hadis koga bilježi Buhari, a u kome se spominje cifra "99" može se odnositi na cijelo čovječanstvo osim Jedžudža i Medžudža. Ovakav način dovođenja u sklad potvrđuje i činjenica da su Jedžudž i Medžudž spomenuti u hadisu koga prenosi Ebu-Seid, radijallahu anhu, a ne i u hadisu koga prenosi Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, kako kaže Ibn-Hadžer. Ako kažemo da cifra "999" predstavlja procenat ljudi koji će ući u vatru, onda se ona odnosi na cijelo čovječanstvo, a cifra "99" predstavlja procenat onih koji će iz ovoga ummeta ući u nju. Ovo mišljenje potvrđuje i sami tekst hadisa u kome su ashabi upitali: "... ako od nas odvoji... " Ibn-Hadžer kaže: "Moguće je da će se odvajanje sretnih od nesretnih desiti dva puta: prvo u svim narodima prije ovoga ummeta, kada će od svake hiljade jedan čovjek ući u

---

[101] Ibid.

[102] Bilježi Buhari, dio "Rekaik", poglavlje "Proživljenje", *Fethul-Bari*, 11/378.

Džennet, a drugo odvajanje u ovome ummetu kada će od svake hiljade ljudi, deset ući u Džennet (tj. od svake stotine jedan).“[103]

ZBOG ČEGA ĆE VELIKI BROJ LJUDI UĆI U VATRU

Uzrok ovome nije nedopiranje Istine do ljudi koji su živjeli u različitim vremenima i mjestima, jer Allah, dželle šanuhu, ne kažnjava robove ukoliko do njih nije doprla istina: **A Mi ni jedan narod nismo kaznili dok poslanika nismo poslali.** (El-Isra, 15) Allah, azze ve dželle, poslao je zbog toga svakom narodu onoga ko će ga opominjati: **A nije bilo naroda kome nije došao onaj koji ga je opominjao.** (Fatir, 24) Uzrok tome je malobrojnost onih koji su se odazvali poslanicima, a veliki broj onih koji su ih zanijekali, s druge strane, veliki broj onih koji su im se odazvali nisu iskreno prihvatili taj poziv. Ibn-Redžeb u svojoj knjizi *Et-Tahvifu minen-nar* o tome kaže: “Ovi kao i drugi hadisi sličnog značenja ukazuju da će većina ljudi biti stanovnici u Džehennemu, tj. da je malo onih koji su se odazvali poslanicima i slijedili ih. Svi ljudi, naravno osim onih koji su slijedili poslanike i osim onih do kojih nije doprla Istina ili je pak nisu mogli razumjeti[104]-ući će u vatru, iako se ulema razilazi u pogledu toga. Mnogo je onih koji misle da slijede poslanike, a ispovijedaju derogiranu vjeru ili slijede iskrivljenu Knjigu. Takvi će također biti stanovnici u vatri, o čemu Uzvišeni, azze ve dželle, kaže: **A onima koji su se protiv njega urotili vatra će boravište biti.** (Hud, 17) S druge strane, mnogi ljudi misle da slijede Kur'an, Allahov, azze ve dželle, Šerijat i da ispovijedaju Islam, a bit će stanovnici u vatri jer su munafici koji će biti na dnu Džehennema. Neki pak misle da iskreno ispovijedaju Islam, ali slijede sumnjive stvari, razne novotarije i zablude. Također, postoje i hadisi koji govore da će se ovaj ummet

---

[103] *Fethul-Bari,* 11/390. Hafiz je spomenuo još neka mišljenja pa ko želi detalje neka pogleda ovo djelo.

[104] Ibn-Redžeb vjerovatno je ovdje mislio na ljude bez razuma, jer oni neće odgovarati za svoje postupke. (op.pr.)

podijeliti na sedamdeset i nekoliko skupina i da će sve, osim jedne, ući u vatru. Mnoge te sekte ogrezle su u grijesima koji iziskuju ulazak u Džehennem, iako to ne znači da će u njemu vječno ostati, ali im se, ipak, prijeti vatrom. Niko od ovoga ummeta nije zaslužio apsolutno obećanje da će ući u Džennet osim jedne skupine koja iskreno slijedi Resulullaha, sallallahu alejhi ve selleme, i njegove ashabe koji bijahu čisti od strasti (šehevata) i sumnji (šubuhata). Ovih je malo, a posebno u zadnjim vremenima."[105]

Možda je najveći uzrok propasti većine ljudi slijeđenje strasti čije je korjenje duboko u ljudskoj duši, o čemu Allah kaže: **Ljudima se čini da je lijepo ono za čim žude: žene, sinovi, gomile zlata i srebra, divni konji, stoka i usjevi. To su blagodati u životu na ovom svijetu.** (Alu Imran, 14) Mnogi te strasti zadovoljavaju kako im se prohtje, ne mareći za Allahove granice koje je postavio. A ima i onih koji pretpostavljaju Šerijatu suprotne stvari na kojima su pretke svoje zatekli, o čemu Allah, dželle šanuhu, kaže: **I eto tako, prije tebe, Mi ni u jedan grad nismo poslanika poslali, a da oni koji su raskošnim životom živjeli nisu govorili: "Zatekli smo pretke naše kako ispovijedaju vjeru i mi ih slijedimo u stopu." "Zar i onda", govorio bi on, "kad vam ja donosim bolju od one koju ste od predaka vaših upamtili?" A oni bi odgovorili: "Ne vjerujemo mi u ono što je po vama poslano!"** (Ez-Zuhruf, 23,24) Slijeđenje tradicije i njeno svetkovanje jeste bolest od koje boluju mnogi narodi, čije posljedice nisu manje od posljedica slijeđenja strasti, ako i samo slijeđenje tradicije nije strast sama po sebi. Od dokaza koji ovo potvrđuju jeste i predanje koje su zabilježili Tirmizi, Ebu-Davud i Nesai od Ebu-Hurejrea, radijallahu anhu, koji prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: "*Kada je Allah stvorio Džehennem, rekao je Džibrilu: 'Idi i pogledaj Džehennem.' On je otišao, pogledao Džehennem, pa se vratio i rekao: 'Tvoje mi veličine, niko za njega neće čuti, a da će u njega ući.' Allah učini da Džehennem bude prekriven strastima, pa ponovo reče: 'Idi i*

[105] *Et-Tahvifu minen-nar*, str. 214.

pogledaj Džehennem.' On je ponovo otišao i pogledao ga, te se vratio i rekao: 'Tvoje mi veličine, bojim se da će svi ljudi u njega ući.'" Nesai u svojoj verziji nakon riječi: "... *idi i pogledaj Džehennem"*, dodaje: "... *i ono što sam pripremio za njegove stanovnike."*[106]

Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, rekao: "Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Džehennem je prekriven strastima (šehevat) a Džennet neugodnostima (mekarih).'"* U Muslimovom rivajetu umjesto riječi *hudžibet* stoji riječ *huffet* što ima isto značenje.[107]

Imam Sidik Hasan Han kaže: "Pod strastima spomenutim u hadisu misli se na ono što ljudske duše žele, čime se naslađuju i za čim žude."[108] Kurtubi kaže: "Šehveta je sve što prija ljudskoj duši i čemu teži, a osnova riječi *hafaf* (prekrivati, okruživati) označava omot oko nečega bez kojeg se ne može doći do toga što je njime okruženo."[109]

U DŽEHENNEM ĆE UĆI NAJVIŠE ŽENA

U Džehennem će ući i neki muslimani, veliki grješnici, među kojima će biti najviše žena, a mnogi su dokazi koji upućuju na to.

Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* od Ibn-Abbasa, radijallahu anhu, bilježe da je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, na hutbi prilikom pomračenja (Sunca) rekao: "... *vidio sam Džehennem u kome sam vidio najviše žena."*

Buhari i Muslim, također, u svojim *Sahihima* bilježe da je Ebu-Seid Hudri, radijallahu anhu, prenio kako je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"O skupino žena, udjeljujte*

---

[106] *Džamiul-usul*, 10/520 (8067). Recenzent ovog djela kaže da ga je Tirmizi ocijenio hasen-sahihom.
[107] Ibid, 10/520 (8069).
[108] *Jakzatu ulil-itibar*, str. 220.
[109] Ibid.

sadaku, vidio sam da ste najbrojnije u Džehennemu!" "Zbog čega, Allahov Poslaniče?", upitaše, a on odgovori: *"Mnogo proklinjete i nezahvalne ste muževima."*

Ova dva imama opet u svojim *Sahihima* od Usame ibn Zejda, radijallahu anhu, bilježe da je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, kazao: *"... stao sam na džehenemska vrata i vidio da je u njemu najviše žena."* Muslim u *Sahihu* bilježi kako je Imran ibn Husajn, radijallahu anhu, prenio Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve selleme, riječi: *"U Džennetu će biti najmanje žena."* Ova činjenica ne isključuje da će svaki dženetlija imati po više žena, jer hadis aludira na ovosvjetske, a ne na dženetske žene hurije kojih će biti mnogo. U Džennetu će ovosvijetske žene biti malobrojne jer teže strastima i trenutnim uživanjima, a što je opet zbog njihove kratkovidnosti i što ne koriste razum da postignu onaj svijet. Dakle, one ne rade za ahiret, niti se za njega pripremaju, a teže ovome svijetu i pridaju mu veliku pažnju. Pored toga, mnoge od njih zavode ljude s Pravog puta, budeći u njima požudu na grijeh. Mnoge od njih daleko su od dini-Islama, hitro se odazovu onima koji ih pozivaju u zabludu, a rijetko se odazovu čestitim ljudima koji ih pozivaju u spas."[110]

Pored ovakvih žena, postoji mnogo i čestitih koje će ući u Džennet, jer se pridržavaju Allahovih, dželle šanuhu, odredbi i slijede Šerijat pokoravajući se Allahu i Njegovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve selleme. Među njima je i mnogo onih koje su pretekle mnoge ljude u vjerovanju i dobrim djelima.

---

[110] *Et-Tezkireh*, 1/369.

SEDMO POGLAVLJE

STANOVNICI DŽEHENNEMA BIT ĆE OGROMNOG IZGLEDA

Nevjernici će gorjeti u vatri i u njoj će biti ogromnog izgleda čije karakteristike zna samo Onaj Ko je kadar da ih takve stvori. Mnogi dokazi potvrđuju i ovo, a mi ćemo, inšaAllah spomenuti neke.

Muslim u *Sahihu* bilježi da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, prenio kako je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, kazao: "*Razdaljina između ramena nevjernika u vatri će biti koliko tri dana jahanja brzog jahača.*"[111]

Isti ashab pripovijeda: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: '*Kutnjak ili očnjak nevjernika bit će kao brdo Uhud, a debljina njegove kože kao razdaljina tri (dana hoda).*'"[112]

Zejd ibn Erkam, radijallahu anhu, kazao je: "Čovjek će zaista biti ogroman u Džehennemu tako da će njegov očnjak biti kao brdo Uhud."[113] Bilježi ga Ahmed, a hadis je merfu[114], osim što Zejd, radijallahu anhu, nije rekao da ga je čuo od Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme.

Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, kaziva: "Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: '*Debljina nevjernikove kože bit će četrdeset dvije podlaktice, njegov kutnjak kao Uhud, a*

---

[111] Muslimov *Sahih*, 4/2190, Dio "Džennet", poglavlje "U Džehennem će ući oholi ljudi".

[112] Ibid 4/2189. Šejh Albani u djelu *Silsiletul-ehadisis-sahiha*, 4/132, ovaj je hadis pripisao Muslimu, Tirmiziju, Hakimu, Ibn-Hibbanu i Ahmedu.

[113] *Silsiletul-ehadisis-sahiha*, 4/131. Za ovaj hadis šejh Albani kaže: "Sened ovoga hadisa je sahih koji odgovara kriterijima Muslima."

[114] Merfu je hadis koga ashab pripisuje Poslaniku, sallallahu alejhi ve selleme. (op.pr.)

mjesto njegovog boravka u Džehennemu kao razdaljina između Meke i Medine."[115]

Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, također kaziva: "Allahov je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *'Kutnjak nevjernika na Sudnjem danu bit će kao Uhud, debljina njegove kože sedamdeset lakata, njegov lakat će biti veličine El-Bejdaa*[116], *njegovo stegno veličine Verikana*[117], *a njegovo mjesto u Džehennemu kao razdaljina između mene i Rebeze*[118]*.'"*[119] Hadis su zabilježili imam Ahmed i Hakim. Dakle, tijelo će nevjernika biti ogromno kako bi iskusio i osjetio veću patnju. Komentirajući predhodne hadise koje je zabilježio Muslim, imam Nevevi kaže: "Nevjernici će biti ogromnog izgleda kako bi iskusili veliku patnju. U ovo moramo vjerovati jer to je rekao iskreni Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, Allah je, dželle šanuhu, kadar to učiniti."[120] A Ibn-Kesir, komentirajući hadise koje je naveo u djelu *El-Bidaje*, također kaže: "Njihova tijela će biti ogromna da bi iskusili nesnosnu patnju i da budu na velikoj muci, jer Onaj Koji žestoko kažnjava rekao je: **... da osjete pravu patnju.** (En-Nisa 56)."

---

[115] *Miškatul-mesabih*, 3/103, a recenzent djela kaže: "Zabilježio ga je Tirmizi i ocijenio ga hasen-sahihom, a ja kažem da je njegov sened ispravan."

[116] Ime brda ili poznati grad u Maroku.

[117] Brdo u Saudijskoj Arabiji. (op.pr.)

[118] Rebeza je mjesto udaljeno od Medine oko 170 km, iz njega potiče poznati ashab, Ebu-Zerr Gaffari. (op.pr.)

[119] *Silsiletul-ehadisis-sahiha*, 3/94. Šejh Albani je rekao da su Hakim i Zehebi ovaj hadis ocijenili sahihom u čemu ih je, i pored slabosti jednog od ravija, Ibn-Ishaka, on podržao. Međutim, on je naveo mnogo drugih predanja koja ga pojačavaju.

[120] *En-Nihaje*, 2/139.

OSMO POGLAVLJE

HRANA, PIĆE I ODJEĆA STANOVNIKA VATRE

Hrana stanovnika Džehennema biti će *dari* (trnje) i *zekkum* (plodovi odvratnog drveta koje raste u Džehennemu), a njihovo će piće biti *hamim* (voda koja je dostigla najveću temperaturu) te *gislin* i *gassak* (gnoj stanovnika Džehennema). Uzvišeni Allah, azze ve dželle, kaže: **... kada drugog jela osim trnja (dari) neće imati, koje neće ni ugojiti ni glad utoliti.** (El-Gašije 6,7) *Dari* je trnje koje raste u Hidžazu, a zove se i *šebrek*, što potvrđuju Ibn-Abbasove, radijallahu anhu, riječi: "*Šebrek* je trnovita biljka koja je priljubljena uz zemlju, a kada izraste, naziva se *dari*." A Katade kaže: "To je odvratna hrana koja će zastajati u grlu."[121] Dakle, to je hrana stanovnika Džehennema, koja ih neće ugojiti a ni glad utoliti, u njoj oni neće osjetiti nikakvu slast, naprotiv, to će im biti jedna od mnogobrojnih kazni. Uzvišeni Allah rekao je: **Drvo zekkum bit će hrana grješniku, u trbuhu će kao rastopljena kovina vreti, kao što voda, kada ključa, vri.** (Ed-Duhan, 43-46) Uzvišeni, dželle šanuhu, opisao je drvo *zekkum* i riječima: **A da li je bolja ta gozba ili drvo zekkum koje smo nevjernicima kao kaznu odredili? To je drvo koje će usred Džehennema rasti; plod će mu poput glava šejtanovih biti. Oni će se njime hraniti i trbuhe će svoje njime puniti, zatim će to s ključalom vodom izmješati, a potom će se, sigurno, opet u Džehennem vratiti.** (Es-Saffat, 62-68)

I tada ćete vi, o zabludjeli, koji poričete oživljenje, sigurno s drveta zekkum jesti i njime ćete trbuhe puniti, pa zatim na to vodu ključalu piti, poput kamila koje ne mogu žeđ ugasiti; to će na onome svijetu biti gošćenje njihovo! (El-Vakia, 51-56) Iz navedenih ajeta zaključujemo da drvo *zekkum* ima odvratan okus, njegovi korijeni su na dnu Džehennema, a grane po

---

[121] *Et-Tahvifu minen-nar*, str. 115.

krajevima. Plodovi *zekkuma* ružno izgledaju, zbog čega ih je Uzvišeni, azze ve dželle, uporedio sa šejtanskim glavama, jer šejtanske glave, iako su nevidljive, njihova odvratnost je ustaljena u ljudskim dušama. I pored takvog okusa, stanovnici će ih Džehennema zbog gladi morati jesti i njime trbuhe svoje puniti, a kada ih napune, ključat će kao što ključa nataloženo ulje. Usljed toga oni će osjetiti velike bolove, nakon čega će biti bačeni u *hamim*, pa će ga piti poput kamila koje mnogo piju i koje zbog bolesti ne mogu ugasiti svoju žeđ. *Hamim* će zatim provaliti njihove utrobe, o čemu Uzvišeni Allah, azze ve dželle, kaže: **... koji će se uzavrelom vodom pojiti, koja će im crijeva kidati.** (Muhammed, 15) Ovakvo će biti gošćenje njihovo na Velikom danu, neka nas Allah Svojom milošću i dobrotom sačuva od kazne kojom će kazniti nevjernike. A kada stanovnici vatre pojedu odvratnu hranu, *dari* i *zekkum*, zbog odvratnog i neprijatnog okusa ona će im zastati u grlu. Uzvišeni, azze ve dželle, o tome kaže: **Bit će u Nas, doista, okova i ognja, i jela koje u grlu zastaje i patnje nesnosne.** (El-Muzemmil, 12,13) A spomenuta hrana *zu gussatin* zastaje u grlu i guši. U hadisu koji prenosi Ibn-Abbas, radijallahu anhu, Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, je opisao drvo zekkum rekavši: "*Da samo jedna kap zekkuma padne na ovaj svijet, zagorčila bi život ljudima na Zemlji. Kako će onda biti onima koji će se hraniti njime.*"[122] Bilježi ga Tirmizi i kaže: "Hadis je hasen-sahih."

Gislin će također biti hrana stanovnika Džehennema o kojoj je Uzvišeni Allah rekao: **Zato on danas nema prisna prijatelja, ni drugog jela osim gislina (pomija) koje će samo nevjernici jesti.** (El-Hakka, 35-37)

Eto toliko! Pa neka okušaju hamim i gassak (kapljevinu smrdljivu) i druge slične ovima muke, mnogostruke. (Sad, 58) *Gislin* i *gassak* imaju značenje gnoja i sukrvice koja će izlaziti iz kože stanovnika vatre. Neki učenjaci smatraju da je to tekućina koja će izlaziti iz spolnih organa prostitutki i odvratni znoj koji će

[122] *Miškatul-mesabih*, 3/105.

izlaziti iz nevjernika, a imam Kurtubi veli: "To je znoj koji će izlaziti iz tijela stanovnika Džehennema."[123]

Piće stanovnika vatre bit će *hamim*, o kome Uzvišeni, azze ve dželle, kaže: ... **koji će se uzavrelom vodom pojiti, koja će im crijeva kidati.** (Muhammed, 15)

Ako zamole za pomoć, pomoći će im se tekućinom poput rastopljene kovine koja će lica ispeći. Užasna li pića i grozna li boravišta. (El-Kehf, 29)

I on će biti pojen odvratnom kapljevinom, mučit će se da je proguta, ali je nikako neće moći proždrijeti. (Ibrahim, 16,17)

Eto toliko! Pa neka okušaju vodu ključalu i kapljevinu smrdljivu. (Sad, 57) U ovim ajetima spomenuta su dakle četiri pića koja će piti stanovnici vatre.

Hamim, kao što je prethodno rečeno, ključala je voda koja je dostigla najveću temperaturu. O njemu Uzvišeni također kaže: **I između vatre i ključale vode (hamimin anin) oni će kružiti.** (Er-Rahman, 44) Riječ *anin*, spomenuta u ajetu, upućuje da je ta voda dostigla najveći stupanj vreline. Uzvišeni, dželle šanuhu rekao je također: ... **sa vrela uzavrelog piti.** (El-Gašije, 5)

Gassak o kome je bilo govora također spada u pića koja će piti stanovnici vatre.

Sadid jeste tekućina koja će izlaziti iz nevjernika, što potvrđuje hadis koga bilježi Muslim u *Sahihu*, u kome Džabir, radijallahu anhu, prenosi kako je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Allah se obavezao da će čovjeka koji pije opojna pića napojiti tinetul-habalom."* "Allahov Poslaniče, šta je tinetul-habal?", upitaše ashabi, na šta Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, odgovori: *"To je znoj stanovnika Džehennema ili tekućina koja će izlaziti iz njih."*

Muhl, a to potvrđuje predanje koje su zabilježili imam Ahmed i Tirmizi od Ebu-Seida, radijallahu anhu, koji prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Muhl je poput*

---

[123] *Jakzatu ulil-itibar*, str. 86.

nataloženog ulja, kada mu nevjernik primakne lice, otpast će njegova koža i pasti u njega." A Ibn-Abbas, radijallahu anhu, govoreći o njegovoj osobini kaže: "To je gusta tekućina poput nataloženog ulja."

Neki će ljudi jesti žeravicu

Nekim ljudima Allah će dati da jedu džehenemsku vatru, što će njima biti prikladna kazna za ono što su činili. Uzvišeni Allah, dželle šanuhu kaže: **Oni koji bez ikakva prava jedu imetke siročadi - doista jedu vatru i oni će u ognju gorjeti.** (En-Nisa, 10)

Oni koji taje ono što je Allah u Knjizi objavio i to zamjenjuju za nešto što malo vrijedi - oni u trbuhe svoje ne trpaju ništa drugo do vatru. (El-Bekara, 174)

A neki ljudi će biti kažnjeni tako što će na sebi imati odijela od vatre, o čemu Allah kaže: **Onima koji ne budu vjerovali bit će odijela od vatre skrojena, a ključala voda bit će na glave njihove ljevana.** (El-Hadždž, 19) Ibrahim Tejmi bi, kada bi proučio ovaj ajet, govorio: "Slavljen neka je Onaj Koji je stvorio odjeću od vatre."[124] Uzvišeni, dželle šanuhu, također kaže: **Toga dana ćeš vidjeti grješnike povezane u zajedničke okove; košulje će im od katirana biti, a vatra će lica njihova obavijati.** (Ibrahim, 49) *Katiran* je rastopljeni bakar, što potvrđuje hadis koga bilježi Muslim u *Sahihu* od Ebu-Malika Ešarija, radijallahu anhu, u kome Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, kaže: *"Ako se narikača ne pokaje prije smrti, doći će na Sudnji dan a na njoj će biti odjeća od vrelog katirana i košulja od plamena."* Zabilježio ga je i Ibn-Madže u nešto izmjenjenoj verziji koja glasi: *"Ako narikača umre prije pokajanja, Allah će joj skrojiti odjeću od katirana i košulju od plamena."*

[124] *Et-Tahvifu minen-nar*, str. 126.

DEVETO POGLAVLJE

PATNJA STANOVNIKA DŽEHENNEMA
DŽEHENEMSKA JE PATNJA NESNOSNA

Patnja će u vatri biti nesnosna, jer u njoj će biti mnogostruke muke koje će čovjeka prisiliti da se od njih poželi iskupiti najdražim imetkom, a o tome Uzvišeni, dželle šanuhu, kaže: **Ni od jednog nevjernika koji umre kao nevjernik doista se neće primiti kao otkup ni sve blago ovoga svijeta. Njih čeka patnja bolna i njima niko neće pomoći.** (Alu Imran, 91) U drugom ajetu kaže: **Kada bi sve ono što je na Zemlji bilo u posjedu nevjernika, i još toliko, i htjeli da se otkupe od patnje na onom svijetu, ne bi im se primilo. Njih čeka muka nesnosna.** (El-Maida, 36) Imam Muslim u *Sahihu* zabilježio je da je Enes ibn Malik, radijallahu anhu, rekao: "Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Na Sudnjem danu doći će čovjek koji je živio najboljim životom na ovome svijetu, pa će nakratko biti bačen u Džehennem, te će biti upitan: 'Sine Ademov, da li si ikada vidio ikakvo dobro? Da li si ikada doživio nešto dobro?' 'Allaha mi, Gospodaru, nikada nisam vidio dobro niti sam ga doživio."*[125] Taj kratki period u džehenemskoj vatri učinit će da nevjernici zaborave sve što su proživjeli u momentima blagostanja i sreće na ovome svijetu. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* zabilježili su i predanje u kojem Enes ibn Malik, radijallahu anhu, kaže: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, kazao je: *'Allah će na Sudnjem danu čovjeka koji će imati najmanju kaznu upitati: 'Kada bi posjedovao sve što je na Zemlji, da li bi se time iskupio?' 'Svakako', odgovorit će, a Uzvišeni će mu reći: 'Od tebe sam tražio mnogo manje, dok si bio u Ademovoj kičmi (tj. prije nego što si bio stvoren), da Mi ne pripisuješ nikoga za druga, a ti si*

---

[125] *Miškatul-mesabih*, 3/102.

odbio i posegao za širkom.'"[126] Džehenemska vatra i njene strahote će čovjeka izbezumiti i zbog toga će se poželjeti iskupiti sa svojim najdražim - samo da se spasi, međutim, vrijeme spasa je prošlo! Uzvišeni Allah o tome kaže: **Nevjernik bi jedva dočekao da se od patnje toga Dana iskupi sinovima svojim, i ženom svojom, i bratom svojim, i porodicom svojom koja ga štiti, i svima ostalima na Zemlji, - samo da se izbavi. Nikada! Ona će buktinja sama biti, koja će udove čupati.** (El-Mearidž, 11) Ova nesnosna i neprekidna patnja učinit će da ti grješnici u vatri mučno i vječno žive.

KAKO ĆE NEVJERNICI BITI KAŽNJENI

I. Patnja se u Džehennemu razlikuje

U Džehennemu će postojati ponori, a u svakom sljedećem će biti veća i strašnija kazna, što ukazuje da će se kazna u vatri razlikovati. To potvrđuju mnogi dokazi od kojih izdvajamo neke.

Allah, azze ve dželle, kaže: **Licemjeri će na samom dnu Džehennema biti.** (En-Nisa, 145)

Oni će se ujutro i navečer u vatri pržiti, a kada nastupi Čas: "Uvedite Faraonove ljude u patnju najtežu!" (Gafir, 46)

One koji nisu vjerovali i koji su od Allahova puta odvraćali, Mi ćemo dvostrukom kaznom kazniti zato što su pravili smutnju. (En-Nahl, 88)

A mnogi su i hadisi koji na to ukazuju. Od njih ćemo spomenuti samo neke. Muslim i Ahmed bilježe da Semure, radijallahu anhu, prenosi kako je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, za džehenemlije rekao: *"Bit će ih kojima će vatra dopirati do članaka, bit će ih kojima će dopirati do koljena, bit će ih kojima će dopirati do pasa, a bit će ih kojima će dopirati do ključne*

[126] Bilježi Buhari, dio "Rekaik", poglavlje "Opis Dženneta i Džehennema", *Fethul-Bari,* 11/416, vidi i *Miškatul-mesabih,* 3/102.

kosti", a u drugom rivajetu: *"... do vrata."*[127] Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, govorio je i o čovjeku koji će se u vatri kažnjavati najmanjom kaznom. Naime, Buhari u *Sahihu* bilježi da je Numan ibn Bešir, radijallahu anhu, rekao: "Čuo sam Resulullaha, sallallahu alejhi ve selleme, kako kaže: *'Najmanju će kaznu na Sudnjem danu imati čovjek kome će se ispod središnje udubine na tabanima staviti žeravica od koje će mu ključati mozak.'"* U drugom rivajetu od istog ashaba zabilježio je da je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Najmanju kaznu u Džehennemu imat će čovjek kome će ispod središnje udubine tabana biti stavljene dvije žeravice od kojih će mu ključati mozak kao što ključa kotao."*[128]

Imam Muslim od njega također bilježi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Najmanju kaznu u Džehennemu imat će čovjek koji će imati nanule i pertle od vatre, a od kojih će mu mozak ključati kao što ključa kotao. On će misliti da ima najveću, a zaista će imati najmanju kaznu."*[129]

Isti je imam u *Sahihu* zabilježio i predanje od Ebu-Seida Hudrija, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"U Džehennemu će najmanju kaznu imati čovjek koji će imati nanule od vatre od čije žestine će mu ključati mozak."*[130]

Buhari i Muslim od njega bilježi da je pred Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve selleme, spomenut njegov amidža Ebu-Talib, te je rekao: *"Možda će mu koristiti moj šefaat*

---

[127] Bilježi Muslim, 4/2185, dio "Džennet i njegova uživanja", poglavlje "Žestina džehenemske vatre".

[128] Bilježe Buhari, dio "Rekaik", poglavlje "Opis Dženneta i Džehennema", *Fethul-Bari*, 11/417, i Muslim, 1/196 (363), dio "Iman", a ovo je verzija koju je zabilježio imam Buhari.

[129] Bilježi Muslim, 1/196 (364), dio "Iman".

[130] Ibid, 1/195 (361).

na Sudnjem danu, pa će biti stavljen u džehenemski plićak gdje će mu vatra dopirati do članaka, a od nje će mu ključati mozak."[131]

Imam Kurtubi, govoreći o tome, kaže: "Uvjereni smo i čvrsto vjerujemo da nevjernik koji nije bio buntovan na Sudnjem danu neće imati tretman kao buntovni nevjernik koji je prelazio granice zla. I nema sumnje da će se kazna nevjernika razlikovati, što zaključujemo iz Kur'ana i sunneta, jer kazna nevjerniku koji je napadao vjerovjesnike i ubijao ih, muslimanima nanosio zulum i remetio red na Zemlji neće biti kao kazna nevjerniku koji je činio dobročinstvo vjerovjesnicima i muslimanima. Zar Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, nije rekao za Ebu-Taliba, koji ga je pomagao, štitio i činio mu dobročinstvo, da će biti u džehenemskom plićaku?! A spomenuti hadis od Semure, radijallahu anhu, koga bilježi Muslim može se odnositi na nevjernike, što potvrđuje hadis u kome je spomenut Ebu-Talib, a može se odnositi i na muslimane koji će ući u Džehennem."[132] Ibn-Redžeb također kaže: "Znaj da će nevjernici biti kažnjeni prema djelima zbog kojih su zaslužili kaznu." On je naveo i dokaze koji na to ukazuju, od kojih su i Ibn-Abbasove, radijallahu anhu, riječi: "Kazna opakog nevjernika koji je pozivao u kufr i remetio red na Zemlji bit će veća od kazne nevjernika koji to nije činio." Ibn-Redžeb je zatim rekao: "Kazna muslimana koji uđu u Džehennem također će biti shodno počinjenim grijesima, a kazna muslimana koji su činili male grijehe neće biti kao kazna onima koji su činili velike. Možda će se ona nekima od njih olakšati zbog dobrih djela, koja su uradili, ili zbog drugih, Allahu poznatih uzroka, a neki će i umrijeti u njoj."[133],[134]

---

[131] Bilježe Buhari, dio "Rekaik", poglavlje "Opis Dženneta i Džehennema", *Fethul-Bari,* 11/417, i Muslim, 1/195 (260), dio "Iman", poglavlje "Poslanikovo, sallallahu alejhi ve selleme, zauzimanje za Ebu-Taliba". Imam je Muslim u ovom poglavlju naveo još hadisa koji govore o tome.

[132] *Et-Tezkireh*, str., 409.

[133] U drugom dijelu knjige u poglavlju "Muslimani grješnici izaći će iz vatre" pogledaj hadis koji govori o tome.

[134] *Et-Tahvifu minen-nar*, str., 142,143.

II. U Džehennemu će gorjeti koža

Vatra koju je stvorio Silni pržit će kožu nevjernika jer su u koži osjećajna čula koja registriraju bol. Zato će im Allah, dželle šanuhu neprestano mijenjati izgorjele kože drugima kako bi neprekidno osjećali bol, o čemu Uzvišeni kaže: **One koji ne vjeruju u dokaze Naše Mi ćemo sigurno u vatru baciti; kad im se kože ispeku, zamijenit ćemo ih drugim kožama da osjete pravu patnju. Allah je zaista silan i mudar.** (En-Nisa, 56)

III. U Džehennemu će izgorjevati crijeva i utrobe

Stanovnici vatre bit će kažnjeni tako što će *hamim* biti lijevan na njihove glave, usljed čega će se istopiti njihova crijeva i utrobe. Allah, dželle šanuhu, o tome kaže: **Onima koji ne budu vjerovali bit će odijela od vatre skrojena, a ključala voda bit će na glave njihove lijevana; od nje će se istopiti ono što je u trbusima njihovim i koža.** (El-Hadždž, 19) Imam je Tirmizi zabilježio predanje od Ebu-Hurejrea, radijallahu anhu, koji prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: "*Hamim će zaista biti lijevan na glave njihove, zatim će prodrijeti u utrobe i istjerati je na stopala, što je sahr, nakon čega će se njihova tijela vratiti u prvobitni položaj.*" Tirmizi je rekao da je ovaj hadis hasen-garib.[135]

IV. U Džehennemu će gorjeti lice

Najčasniji dio na čovjeku je lice, zbog čega je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, i zabranio udaranje po njemu. Allah, dželle šanuhu, će stanovnike vatre poniziti i na Sudnjem danu ih proživiti slijepe, gluhe i nijeme, a lica će im biti okrenuta prema zemlji. O tome Uzvišeni, azze ve dželle, kaže: **Mi ćemo ih na Sudnjem danu sakupiti, a lica će im biti zemlji**

---

[135] Ibid, str., 145, *Džamiul-usul*, 10/540.

okrenuta, slijepe, nijeme i gluhe; boravište njihovo bit će Džehennem; kada god mu plamen jenja, pojačat ćemo im oganj.** (El-Isra, 97) Oni će u vatru biti gurnuti na svoja lica, na šta ukazuju Allahove, riječi: **A oni koji budu zlo činili, u vatru će naglavačke biti gurnuti. Zar se već kažnjavate za ono što ste radili?** (En-Neml, 90) Ona će vječno lica njihova obavijati i niko im neće u pomoć priteći. Uzvišeni, azze ve dželle, kazao je: **A da nevjernici znaju da tada neće moći da otklone vatru od lica svojih i leđa svojih, i da im niko neće moći pružiti pomoć.** (El-Enbija, 39)

Vatra će im lica pržiti i iskešenih zuba će u njemu ostati. (El-Muminun, 104)

Košulje će im od katirana biti, a vatra će lica njihova obavijati. (Ibrahim, 50)

Da li su jednaki onaj koji se na Sudnjem danu svojim licem zaštićuje od strahovite patnje... (Ez-Zumer, 24) Pokušajmo sebi predočiti i sljedeći prizor: **Na Dan kada se njihova lica u vatri budu prevrtala, govorit će: "Kamo sreće da smo se Allahu pokoravali, i da smo Poslanika slušali."** (El-Ahzab, 66) Zar ne znaš kako se meso prevrće na vatri, ili riba u tavi, tako će se i njihova lica prevrtati u vatri. Allahu, dželle šanuhu, utječemo se od patnje u ognju.

V. Nevjernici će u vatru biti odvučeni a njihova lica bit će dolje okrenuta

Sahb je bolna kazna kojom će nevjernici biti kažnjeni, a to je odvlačenje u vatru nevjernika čija će lica biti dolje okrenuta. Uzvišeni, dželle šanuhu, kaže: **Grješnici će sigurno stradati i u ognju biti na Dan kada budu u vatru odvučeni, lica dolje okrenutih: "Iskusite vatru džehenemsku!"** (El-Kamer, 47,48) A kada budu vučeni, osjetit će veliki bol zbog lanaca, okova i sindžira u koje će biti povezani. Uzvišeni, azze ve dželle, kaže: **Oni koji poriču Knjigu i ono što smo slali po poslanicima- saznat će posljedice toga kada sa okovima o vratu i sindžirima**

budu vučeni po ključaloj vodi, a zatim u vatri prženi. (Gafir, 70-72) Katade, tumačeći ajet, kaže: "Bit će vučeni po vatri, a zatim u ključaloj vodi."[136]

VI. Lica nevjernika bit će crna

Allah, azze ve dželle, će na Sudnjem danu lica nevjernika crnim učiniti, o čemu kaže: **Na Dan kada će neka lica pobijeljeti, a neka pocrnjeti. Onima kojima lica budu crna reći će se: "Zašto ste, pošto ste vjernici bili, nevjernici postali. Pa iskusite patnju zato što niste vjerovali."** (Alu Imran, 106) Njihova će lica, također, zbog velike tame, izgledati kao da se mrkla noć spustila na njih, o čemu Uzvišeni kaže: **A one koji čine nevaljala djela čeka kazna srazmjerna onom što su počinili; njih će potištenost prekrivati, niko ih od Allaha neće zaštititi, lica će im biti tamna kao da su se na njih spustili dijelovi mrkle noći: stanovnici vatre će oni biti, i u njoj će vječno boraviti!** (Junus, 27)

VII. Vatra će obavijati nevjernike

Nevjernici će biti stanovnici u vatri. Nikada oni dobro nisu učinili, grijesi i zlodjela će samo njih na Sudnjem danu sa svih strana stići. Uzvišeni, dželle šanuhu, pobijajući riječi židova koji su rekli: **"Vatra će nas doticati samo neko vrijeme"**, kaže: **Reci: "A nije tako! Oni koji budu zlo (sejjietun) činili i grijesi njihovi (hatietun) ih budu sa svih strana stigli, oni će stanovnici Džehennema biti i njemu će vječno ostati."** (El-Bekara, 80, 81) Sidik Hasan Han kaže: "Riječ *sejjietun* (grijeh) u ajetu odnosi se na sve vrste zla, kao i na to da će njegov počinitelj, koji nikada nije učinio dobro djelo, njime sa svih strana biti okružen. U Džehennemu će vječno ostati samo nevjernici i mušrici kojima spasa neće biti. Očito je da riječi *sejjietun* i *hatietun* u ajetu aludiraju na kufr i širk. Iz ajeta se također vidi neosnovanost

[136] Ibid, str. 147.

mišljenja[137] koga zastupaju mutezile i haridžije, jer postoje mutevatir hadisi koji govore da će ljudi koji nisu činili širk izići iz Džehennema."[138] Grijesi i zlodjela obavijat će dakle nevjernike kao što narukvica obavija zglob, tako će oni biti kažnjeni prema grijesima koje su počinili. Ovo potvrđuju i riječi Uzvišenog: **U Džehennemu će im ležaji i pokrivači od vatre biti.** (El-Earaf, 41) *Mihadun* (ležaj) jeste ono što će biti ispod njih, a *gavašun*, (jd. *gašijetun*) jeste ono što će ih odozgo pokrivati, čime se htjelo reći da će ih vatra obavijati odozgo i odozdo. To potvđuju drugi ajeti: **Na Dan kad ih patnja i odozgo i odozdo obuzme.** (El-Ankebut, 55)

Nad njima će biti naslage vatre, a i ispod njih naslage. (Ez-Zumer, 16), a u sljedećem ajetu to je jasno rečeno: **... a Džehennem će zasigurno obavijati nevjernike.** (Et-Tevba, 49)

Neki su učenjaci iz prvih generacija riječ *mihadun*, također, protumačili kao postelju, a *gavašun* kao pokrivač.[139] A *ihatatun* (obavijanje) ima i značenje da će Džehennem imati zid koji će okruživati nevjernike, da iz njega ne mogu izići, o čemu Allah dž.š. kaže: **Mi smo nevjernicima pripremili vatru čiji će ih suradik (zid) sa svih strana obuhvatati; ako zamole pomoć, pomoći će im se tekućinom poput rastopljene kovine koja će lica ispeći. Užasna li pića i grozna li boravišta.** (El-Kehf, 29) Dakle, *suradik* je džehenemski zid koji ga okružuje.

VIII. Vatra će prodirati do srca

Spomenuli smo da će stanovnici vatre biti ogromni, ali i pored toga će džehenemska vatra prodirati u njih i dolaziti im do srca, o čemu Allah kaže: **U Sekar ću Ja njega baciti – a znaš li ti šta je Sekar? Ništa on neće poštedjeti, kože će crnim učiniti.** (El-Muddessir, 26-30) Neki učenjaci iz prijašnjih generacija,

---

[137] Tj. da će svi ljudi koji uđu u vatru u njoj vječno ostati, čak i muslimani. (op.pr.)

[138] *Jakzatu ulil-itibar*, str. 67.

[139] *Tefsir Ibn-Kesir*, 3/168.

tumačeći Allahove, dželle šanuhu, riječi: **Ništa on neće poštedjeti**, rekli su: "Vatra će uništiti meso, kosti, mozak i neće ostati na tome."[140] Uzvišeni Allah, azze ve dželle, također kaže: **A ne valja tako! On će sigurno biti bačen u Džehennem! A znaš li ti šta je Džehennem? – Vatra Allahova razbuktala, koja će do srca dopirati.** (El-Humeze, 4-7) Muhammed ibn Kab Kurezi rekao je: "Vatra će peći nevjernike do srca, a kada do njih dođe, oni će ponovo biti stvoreni." Prenosi se da bi Sabit Bunani, kada bi proučio ovaj ajet, rekao: "Vatra će uništiti sve do njihovih srca, a oni će biti živi, to će biti nesnosna patnja." Zatim bi plakao.[141]

IX. U Džehennemu će ispadati crijeva

Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe da je Usame ibn Zejd, radijallahu anhu, prenio kako je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Na Sudnjem će se danu dovesti čovjek i baciti u vatru, pa će mu crijeva iz stomaka ispasti, i oko njega se obmotavati dok se bude okretao, kao što se uže obmotava kada magarac kruži u mlinskoj okretaljci. Stanovnici Džehennema će se oko njega iskupiti i reći mu: 'Šta to bi sa tobom, čovječe? Zar nisi naređivao dobro a odvraćao od zla?' On će im tada odgovoriti: 'Jesam, naređivao sam dobro, a sam ga nisam činio, odvraćao sam od zla, a sam sam ga činio."* [142]

Amr ibn Amir Huzai vući će također svoja crijeva u vatri, jer on je iskrivio Islam. Muslim u *Sahihu* bilježi da je Džabir ibn Abdullah, radijallahu anhu, rekao: "Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Vidio sam kako Amr ibn Amir Huzai, koji je u ime kipova zabranio klanje, mužu i jahanje nekih životinja, vuče u Džehennemu svoja crijeva."*[143]

---

[140] *Et-Tahvifu minen-nar*, str. 146.
[141] Ibid, str. 146.
[142] *Miškatul-mesabih*, 2/642 (5139).
[143] Ibid, 3/688.

X. Nevjernici će biti povezani u lance, okove i sindžire a biće mlaćeni gvozdenim maljevima

Allah je za stanovnike vatre pripremio lance, okove i sindžire, a i maljeve kojima će biti kažnjavani. Uzvišeni, dželle šanuhu, o tome kaže: **Mi smo za nevjernike okove i sindžire i oganj razbuktali pripremili.** (El-Insan, 4)

Bit će u Nas, doista, okova (enkalun) i ognja, i jela koje u grlu zastaje (taamun zu gussatin), i patnje nesnosne. (El-Muzemmil, 12,13)

Sindžiri će također biti stavljeni na njihove vratove, na šta ukazuje sljedeći ajet: **A Mi ćemo na vratove nevjernika sindžire staviti, zar će biti kažnjeni drukčije nego prema onome kako su radili?** (Sebe, 33)

... kada sa okovima o vratu i sindžirima budu vučeni. (Gafir, 71) *Enkalun* su okovi, a tako su nazvani zato što će Allah, dželle šanuhu, stanovnike vatre kažnjavati i njima ih okovati: **Bit će u Nas, doista, okova (enkalun).** *Selasil* su sindžiri kojima će biti kažnjavani, i u njih povezani, kao što se na ovome svijetu svežu zločinci. Pokušajmo sebi predočiti prizor o kome nas je obavijestio časni Kur'an: **Držite ge i u okove okujte, zatim ga samo u vatri pržite, a onda ga u sindžire sedamdeset lakata duge vežite.** (El-Hakka, 30-32)

Allah, dželle šanuhu, pripremio je u vatri i *mekamiun*, tj. gvozdene maljeve kojima će nevjernici biti mlaćeni, kada god pokušaju iz nje izići, kada će ponovo u nju biti vraćeni. Uzvišeni o tome kaže: **A gvozdenim maljevima bit će mlaćeni; kad god pokušaju da zbog teškog jada iz nje iziđu, bit će u nju vraćeni: "Iskusite patnju u užasnoj vatri!"** (El-Hadždž, 21,22)

XI. Nevjernici će u vatri biti sa svojim božanstvima i šejtanima

Nevjernici i mušrici veličaju i "štite" svoja božanstva i na tome putu ne žale imetak, a ni život. Na Sudnjem danu, Allah, Istinski Gospodar, dželle šanuhu, ta božanstva će baciti u

Džehennem, ponižavajući one koji su ih obožavali, kako bi se uvjerili da su bili zalutali narod kada su obožavali ono što nikakvu korist ne može pribaviti, ni štetu otkloniti. Uzvišeni, azze ve dželle, rekao je: **I vi, i oni kojima se pored Allaha, klanjate - bit ćete gorivo u Džehennemu, a u njega ćete doista ući. Da su oni bogovi, ne bi u njega ušli, i svi će u njemu vječno boraviti.** (El-Enbija, 98,99) Ibn-Redžeb ovo ovako komentira: "Nevjernici su pored Allaha, obožavali lažna božanstva smatrajući da će ih približiti Allahu azze ve dželle,, i da će se za njih zauzimati. Bit će oni kažnjeni i poniženi tako što će njihova božanstva biti s njima u vatri. To će njima biti prikladna kazna i povod da se kaju i tuguju, jer čovjek koji će u vatri biti s onim ko ga je u nju doveo, osjetit će veći bol i tugu."[144] Sunce i Mjesec će na Sudnjem danu upravo zbog toga, prije ljudi, biti bačeni u Džehennem, što će biti ukor nevjernicima koji su ih obožavali pored Allaha, azze ve dželle. To potvrđuje i hadis u kome stoji: *"Sunce i Mjesec će bez svoje svjetlosti biti u Džehennemu."*[145] Imam Kurtubi kaže: "Sunce i Mjesec bit će bačeni u Džehennem zato što su ih ljudi obožavali pored Allaha, azze ve dželle,, što njima neće biti kazna jer su oni materija. Postupit će se tako da nevjernici osjete veću patnju i tugu, što zastupaju neki učenjaci."[146] Zbog istog razloga Allah, azze ve dželle, učinit će također da nevjernici budu zajedno sa šejtanima koje su slijedili, o čemu kaže: **Onome ko se bude slijepim pravio da ne bi Milostivog veličao, Mi ćemo šejtana natovariti, pa će mu on nerazdvojni drug postati; oni će ih od pravog puta odvraćati, a ljudi će misliti da su na Pravom putu. I kad koji dođe pred Nas, reći će: "Kamo sreće da je između mene i tebe bila tolika razdaljina kolika je između istoka i zapada! Kako si ti bio zao drug!" Toga dana vam neće biti od**

---

[144] *Et-Tahvifu minen-nar*, str. 105.

[145] Bilježi Bejheki u *Šuabul-imanu*, Bezzar, Ismaili i Hattabi. Vidi *Es-Sahiha*, 1/32.

[146] *Et-Tezkireh*, str. 392.

koristi to što ćete u muci zajedno biti, kad je jasno da ste druge Allahu ravnim smatrali. (Ez-Zuhruf, 36-39)

XII. Stanovnici Džehennema će se silno kajati i propast prizivati

Kada nevjernici ugledaju džehenemsku vatru, žestoko će se kajati, ali vrijeme kada je pokajanje koristilo prošlo je. Allah, azze ve dželle, kaže: **A kada oni dožive patnju, sakrit će tugu, i bit će im po pravdi presuđeno, neće im se učiniti nažao.** (Junus, 54) Kada nevjernik pogleda u knjigu u kojoj će biti zabilježena njegova djela i vidi kufr i širk zbog kojih će vječno ostati u vatri, propast će prizivati: **A onaj kome bude knjiga njegova iza leđa njegovih data propast će prizivati i u ognju će gorjeti.** (El-Inšikak, 10-12) Zatim će tamo biti bačeni i osjetit će veliku patnju, pa će i tada propast prizivati: **A kad budu bačeni u nju, u tjesnac, vezanih ruku, propast će tamo prizivati. "Ne prizivajte danas jednu propast, nego prizivajte mnoge propasti."** (El-Furkan, 13,14)

Oni će također glasno jaukati i kukati, molit će svoga Gospodara i nadati se da će ih izbaviti iz onoga u čemu će biti: **Oni će u njemu jaukati: "Gospodaru naš, izbavi nas, činit ćemo dobra djela, drukčija od onih koja smo činili."** (Fatir, 37) Priznat će da su bili kratke pameti, da su bili narod nevjernički i narod zalutali. Silni, dželle šanuhu, na njihovim jezicima rekao je: **I reći će: "Da smo slušali ili razmišljali, ne bismo među stanovnicima Džehennema u ognju bili!" I oni će priznati da su bili nevjernici – pa, stanovnici Džehennema ognjenog daleko bili!** (El-Mulk, 10)

"Gospodaru naš", reći će oni, "Dva puta si nas usmrtio i dva puta si nas oživio; mi priznajemo grijehe naše, pa ima li ikakva načina da se iziđe?" (Gafir, 10) Njihova će molba biti grubo odbijena i bit će im odgovoreno kao životinjama, o čemu Uzvišeni kaže: **"Gospodaru naš", reći će, "naši su prohtjevi bili od nas jači, te smo postali narod zalutali. Gospodaru naš,**

izbavi nas iz nje; ako bismo ponovo zlo radili, sami bismo sebi nepravdu učinili." Ostanite u njoj prezreni i ništa Mi ne govorite! - reći će On. (El-Muminun, 106-108) Nad njima se ostvarila prijetnja. Došli su u situaciju iz koje ne koristi nikakva molba a ni nada. Uzvišeni Allah kaže: **A da ti je vidjeti grješnike kako će, oborenih glava pred Gospodarom svojim reći: "Gospodaru naš, vidjeli smo i čuli smo, pa nas povrati da dobra djela činimo, mi doista čvrsto vjerujemo!" A kad bismo htjeli, svakoga čovjeka bismo na Pravi put uputili, ali Ja sam već istinu rekao: Napunit ću, zaista, Džehennem džinovima i ljudima zajedno! Pa trpite zato što ste zaboravljali da ćete ovaj Dan doživjeti, - i Mi ćemo vas zaboraviti, i vječnu patnju trpite zbog onoga što ste radili.** (Es-Sedžde, 12-14)

Stanovnici će Džehennema zatim dozivati džehenemske stražare, od kojih će tražiti da posreduju kod Allaha dž.š., da im bar malo patnju ublaži. Uzvišeni o tome kaže: **I oni koji će u vatri biti, govorit će stražarima džehenemskim: "Zamolite Gospodara svoga da nam bar malo patnju ublaži!" "Zar vam poslanici vaši nisu jasne dokaze donosili?", upitat će oni, "Jesu", odgovorit će. – "Molite onda vi!", reći će oni. Ali će molba onih koji nisu vjerovali uzaludna biti.** (Gafir, 49,50)

Zatim će od Malika (džehenemskog stražara) tražiti da kod Allaha, dželle šanuhu, posreduje da ih uništi: **Oni će dozivati: "O Malik! Neka Gospodar tvoj učini da umremo!", a on će reći: "Vi ćete tu vječno ostati!"** (Ez-Zuhruf, 77)

Dakle, sve što su tražili odbijeno je, iz vatre im izlaska neće biti, patnja im se neće ublažiti, a neće ni umrijeti. Vječno i stalno će u njoj gorjeti, a nakon svega što će tražiti, bit će dozvani riječima: **Pržite se u njoj, isto vam je trpjeli ili ne trpjeli, to vam je kazna za ono što ste radili.** (Et-Tur, 16) Kada to čuju, još više će plakati i jecati, a suze će obilno liti. Uzvišeni kaže: **Malo će se oni smijati, a dugo će plakati, bit će to kazna za ono što su zaslužili.** (Et-Tevba, 82) Dugo će plakati, a suze će na njihovim licima ostavljati trag, kao što bujica ostavlja trag na stijeni, a kada nestane suza, iz njihovih očiju teći će krv. Na ovo ukazuje

Resulullahov, sallallahu alejhi ve selleme, hadis koga bilježi Hakim u *Mustredreku* a prenosi Abdullah ibn Kajs, radijallahu anhu: *"Stanovnici će Džehennema mnogo plakati, a kada bi se brodovi stavili na njihove suze, zaplovili bi. Toliko će plakati da će iz njihovih očiju* (umjesto suza) *teći krv."* A Enes, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, kazao: *"Stanovnicima Džehennema bit će poslan plač i oni će plakati. A kada nestane suza, iz njihovih očiju će liti krv, urezujući na licima korita po kojima bi lađe mogle zaploviti."*[147] Ti zalimi su upropastili sebe i porodice svoje kad su dali prednost kufru nad imanom, a u vatri će neprestano kukati: **Na Dan kada se njihova lica u vatri budu prevrtala, govorit će: "Kamo sreće da smo se Allahu pokoravali i da smo Poslanika slušali!" Govorit će: "Gospodaru naš, mi smo prvake naše i starješine naše slušali, pa su nas oni s Pravoga puta odveli. Gospodaru naš, podaj im dvostruku patnju i prokuni ih prokletstvom velikim!"** (El-Ahzab, 66-68) Razmislimo o ajetu u kome je Uzvišeni opisao njihovo stanje, utječemo Mu se od onoga u čemu će oni biti: **I nesrećni će u Džehennem, u njemu će teško izdisati (zefirun) i udisati (šehikun); dok je nebesa i Zemlje, u njemu će ostati - osim ako drukčije Gospodar tvoj ne odredi.** (Hud, 106,107) Zudžadž je rekao: "*Zefir* (duboko izdisanje) bit će veoma glasan zbog velikog ječanja." Drugi učenjaci kažu: "*Zefir* je neprestano udisanje usljed velikog straha, od koga rastu prsa, a šehik je duboko udisanje ili izdisanje." A imam Lejs kaže: "*Zefir* je kada čovjek u trenutku velike brige duboko uzdahne, a *šehik* je kada

---

[147] Šejh Albani naveo je pomenute hadise u djelu *Es-Sahiha*, 3/245 (1679). Za prvi je rekao da ga bilježi Hakim u *El-Mustedreku*, koji je rekao da je sened ovoga hadisa ispravan, u čemu ga je podržao Zehebi. Albani kaže: "... ispravno je da Jezid (jedan od ravija) ispunjava kriterije Buharije i Muslima" jer svi prenosioci ovoga hadisa ispunjavaju uvjete njih dvojice. Albani je također kazao da je ravija Numan koga su zvali Arim pomiješao rivajete, međutim, naveo je drugi hadis kao potporu prvom i rekao da ga bilježe Ibn-Madže i Ibn-Ebi-Dunja iako je ravija Jezid Rikaši slab, a ostali ispunjavaju kriterije Buharije i Muslima.

izdahne."[148] U svakom slučaju, ovim se htjelo ukazati na veličinu njihove tuge i brige i na njihovo poređenje s osobom čije je srce nadvladala briga i kome je tijesna Zemlja.

---

148 *Jakzatu ulil-itibar*, str. 72.

DESETO POGLAVLJE

KAKO SE ČOVJEK MOŽE SAČUVATI ALLAHOVE KAZNE

Ako je kufr uzrok vječne kazne, onda samo iman i činjenje dobrih djela spašavaju čovjeka od nje. Muslimani se vjerovanjem trebaju približiti svome Gospodaru, azze ve dželle, i moliti Ga da ih sačuva od džehenemske vatre. Allah, azze ve dželle, o tome kaže: **Oni koji budu govorili: "Gospodaru naš, mi, zaista, vjerujemo; zato nam oprosti grijehe naše i sačuvaj nas patnje u ognju!"** (Alu Imran, 16)

"Gospodaru naš, Ti nisi ovo uzalud stvorio; hvaljen Ti budi i sačuvaj nas patnje u vatri! Gospodaru naš, onoga koga Ti budeš u vatru ubacio Ti si već osramotio, a nevjernicima neće niko u pomoć priteći. Gospodaru naš, mi smo čuli glasnika koji poziva u vjeru: 'Vjerujte u Gospodara vašeg!', i mi smo mu se odazvali. Gospodaru naš, oprosti nam grijehe naše i pređi preko hrđavih postupaka naših, i učini da poslije smrti budemo s onima dobrima. Gospodaru naš, podaj nam ono što si nam obećao po poslanicima Svojim i na Sudnjem danu nas ne osramoti. Ti ćeš, doista, Svoje obećanje ispuniti!" (Alu Imran, 191-194)

Kur'an i sunnet detaljno ukazuju na djela koja spašavaju od džehenemske vatre, a mi ćemo inšallah spomenuti neke.

Ljubav prema Allahu, azze ve dželle; Hakim u *Mustedreku* i imam Ahmed u *Musnedu* bilježe da je Enes ibn Malik, radijallahu anhu, rekao: "Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Allaha mi, zaista Allah Svog dragog roba neće baciti u vatru.'*"[149]

Post je također štit od džehenemske vatre. Ahmed u *Musnedu* i Bejheki u *Šuabul-imanu* dobrim lancem prenosilaca zabilježili su da je Džabir ibn Abdullah, radijallahu anhu, od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve selleme, prenio sljedeće riječi:

---

[149] Vidi *Sahihul-džamia*, 6/104 (6/104), hadis je sahih.

"Uzvišeni Allah rekao je: 'Post je štit kojim se čovjek štiti od vatre.'"[150] Bejheki u *Eš-Šuabu* također bilježi da je Osman ibn As, radijallahu anhu, od Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, prenio sljedeće: *"Post je štit od Allahove kazne."*[151] Pored Bejhekija zabilježili su ga Nesai, Ibn-Madže, i Ibn-Huzejme sa ispravnim lancem prenosilaca. A post za vrijeme borbe protiv neprijatelja ima izuzetnu vrijednost. To potvrđuje hadis koga prenosi Ebu-Seid Hudri, radijallahu anhu, a u kojem stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Ko posti dan na Allahovom putu, Allah će njegovo lice udaljiti od vatre sedamdeset godina."*[152] Zabilježili su ga Buhari, Muslim, Ahmed, Nesai i Tirmizi.

Strah od Uzvišenog Allaha i vođenje džihada na Njegovom, dželle šanuhu, putu također su štit od vatre. Uzvišeni, dželle šanuhu, kaže: **A za onoga koji se stajanja pred Gospodarom svojim bude bojao bit će dva perivoja.** (Er-Rahman, 46) Nesai i Tirmizi u svojim *Sunenima* zabilježili su da Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, pripovijeda kako je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"U vatru neće ući čovjek koji je plakao iz strahopoštovanja prema Allahu sve dok se mlijeko ne vrati u vime, a na robu se neće sastati prašina s Allahovog puta i džehenemski dim."*[153] Buhari u *Sahihu* bilježi da je Ebu-Abese, radijallahu anhu, rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Nikada se u roba nisu zaprašila stopala na Allahovom putu, a da ih je pržila vatra.'"*[154] A Muslim u *Sahihu* bilježi da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, prenio sljedeći hadis: *"U Džehennemu se nikada neće sastati nevjernik i musliman koji ga je ubio."*[155]

---

[150] Ibid, 4/114.
[151] Ibid, 3/264.
[152] Ibid, 5/310.
[153] *Miškatul-mesabih,* 2/356 (3828), a recenzent djela zastupa ispravnost seneda.
[154] Ibid, 2/394 (3794).
[155] Ibid, 2/394 (3795).

Traženje zaštite kod Allaha, azze ve dželle, od kazne o čemu kaže: **I oni koji govore: "Gospodaru naš, poštedi nas patnje u Džehennemu, jer je patnja u njemu, doista, propast neminovna, on je ružno prebivalište i boravište."** (El-Furkan, 65) A imam Ahmed u *Musnedu*, Ibn-Madže u *Sunenu*, Ibn-Hibban u *Sahihu*, i Hakim u *Mustedreku* ispravnim lancem prenosilaca bilježe da je Enes, radijallahu anhu, rekao: "Vjerovjesnik sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Nijedan čovjek od Allaha nije tri puta zatražio Džennet, a da Džennet nije rekao: 'Allahu moj, uvedi ga u Džennet'. Također, nijedan čovjek, musliman, Allahu se nije tri puta utjecao od Džehennema, a da Džehennem nije rekao: 'Allahu moj, spasi ga od mene.'''"*[156] Na kraju kazivanja o Džehennemu, spomenut ćemo hadis koga su zabilježili Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* od Ebu-Hurejrea, radijallahu anhu, a u kojem stoji da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, spomenuo meleke koji traže halke u kojima se čini zikr, te rekao: *"Allah ih upita o njima, a On ih najbolje poznaje: 'Od čega traže utočište?' 'Od Džehennema', odgovore meleki, a Uzvišeni upita: 'Da li su ga vidjeli?' 'Allaha nam, Gospodaru naš, nisu ga vidjeli', odgovore, a Uzvišeni ih ponovo upita: 'Kako bi se od njega utjecali da su ga vidjeli?' 'Da su ga vidjeli, još više bi se trudili da se spase i više bi strepili od kazne u njemu', odgovore, tada Uzvišeni kaže: 'Ja vas uzimam za svjedoke da sam im oprostio'."*[157]

[156] *Sahihul-džamia*, 5/145 (5506).
[157] Ibid, 2/233 (2169), a autor ga pripisuje Buhariji, Muslimu i Ahmedu.

GLAVA II

DŽENNET

UVOD

Džennet je prebivalište u kome će Allah, dželle šanuhu, obilno nagraditi Svoje dobre i pokorne robove. U njemu će biti mnoge savršene blagodati, čiju ljepotu ništa neće narušiti. Allah, azze ve dželle, i Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, obavijestili su nas o nekim dženetskim blagodatima, što zapanjuje ljudski um, i on ih nije u stanju sebi predstaviti i dokučiti. Poslušaj riječi Uzvišenog, azze ve dželle, u Hadisi-kudsiju: *"Pripremio sam Svojim dobrim robovima ono što oko nije vidjelo, niti uho čulo i što nikome na um nije palo."* A Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je potom: *"Čitajte ako hoćete:* **I niko ne zna kakve ih, kao nagrada za ono što su činili, skrivene radosti čekaju."** (Es-Sedžda, 17)[1]

Vrijednost dženetskih blagodati postaje očita kada se uporede s ovosvjetskim koje su prema dženetskim bezvrijedne i beznačajne, jednom riječju, ništa ne predstavljaju.

Imam Buhari u *Sahihu* bilježi da je Sehl ibn Sad Saidi, radijallahu anhu, rekao: "Allahov je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *'Mjesto koliko zauzima jednan bič u Džennetu bolje je od svega dunjaluka i onoga što je na njemu."* [2] Zato će čovjek koji uđe u Džennet i spasi se od vatre ostvariti veliki uspjeh. Taj je trijumf Allah potvrdio u Svojoj Knjizi: **... i ko bude od vatre udaljen i u Džennet uveden, taj je postigao ono što je želio.** (Alu Imran, 185)

Allah obećava vjernicima i vjernicama dženetske bašče, kroz koje će rijeke teći, u kojima će vječno boraviti i divne dvorove u vrtovima edenskim. A i malo naklonosti Allahove, veće je od svega toga; to će, doista, uspjeh veliki biti! (Et-Tevba, 72)

---

[1] Bilježi Buhari u *Sahihu,* a prenosi Ebu-Hurejre, dio "Početak stvaranja", poglavlje "Opis Džehennema", *Fethul-Bari,* 6/318 (3244).

[2] *Fethul-Bari,* 6/319, Nevevijev komentar na Muslimov *Sahih,* 17/166.

Onoga ko se pokorava Allahu i Poslaniku Njegovu – On će uvesti u dženetske bašče, kroz koje će rijeke teći, u kojima će vječno ostati, i to je uspjeh veliki. (En-Nisa, 13)

PRVO POGLAVLJE

ULAZAK U DŽENNET

Radost vjernika bit će neizmjerna kada, u skupinama, ponosni i počašćeni budu ulazili u Džennet.

Kada do njega dođu, njegove kapije širom će biti otvorene, a dočekat će ih plemeniti meleki, izražavajući im dobrodošlicu, nakon proživljenih muka i raznih strahota. Uzvišeni, azze ve dželle, kaže: **A oni koji su se Gospodara svoga bojali u povorkama će u Džennet biti povedeni, i kad do njega dođu - a kapije njegove već širom otvorene - čuvari njegovi će im reći: "Mir vama, od grijeha ste čisti, zato uđite u njega, u njemu ćete vječno boraviti.** (Ez-Zumer, 72) Tj. Vaš je iman bio čist, riječi i djela, vaše duše i srca bili su čisti, zato ste zaslužili ovaj Džennet.

ZAUZIMANJE (ŠEFAAT) DA SE UĐE U DŽENNET

U vjerodostojnim hadisima govori se da će vjernici, kada im se na Sudnjem danu oduži stajanje, od poslanika tražiti da se zauzmu kod Allaha da otvori dženetska vrata. Poslanici će se ograđivati od toga, svaki će to odbiti i reći da toga nije dostojan, a kada to zatraže od Allahovog miljenika, Muhammeda, sallallahu alejhi ve selleme, on će se zauzeti i njegovo zauzimanje će se primiti. Naime, Muslim u *Sahihu* bilježi da su Huzejfe ibn Jeman i Ebu-Hurejre kazali: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Uzvišeni Allah proživjet će sve ljude, vjernici će krenuti (da se za njih zauzima), tada će im se približiti Džennet. Doći će Ademu i reći: 'O oče naš, zauzmi se da Allah otvori dženetska vrata.' 'A zar vas iz Dženneta nije izvela greška vašega oca, nisam ja dostojan toga', odgovorit će im...'*" [3] U hadisu se

[3] Bilježi Muslim, 4/186 (195), dio "Iman", poglavlje "Najslabiji stupanj u Džennetu".

spominje da će se poslanici ograđivati i svaki će preporučivati da idu kod drugog poslanika, a kada dođu Muhammedu, sallallahu alejhi ve selleme, dopustit će im se ulazak u Džennet.

ČIŠĆENJE VJERNIKA PRIJE ULASKA U DŽENNET

Kada vjernici pređu Sirat-ćupriju, bit će zaustavljeni na mostu između Dženneta i Džehennema. Tu će biti očišćeni tako što će se namiriti eventualne nepravde kako bi čisti i čestiti ušli u Džennet, da jedni od drugih u njemu ne traže ništa. Naime, Buhari u *Sahihu* bilježi da Ebu-Seid Hudri, radijallahu anhu, pripovijeda: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: "*Kada vjernike prođe opasnost od Džehennema, bit će zaustavljeni na mostu između Dženneta i vatre gdje će se namiriti nepravde počinjene na ovome svijetu, a kada budu očišćeni, dopustit će se im da uđu u Džennet. Tako mi Onoga u Čijoj je ruci Muhammedova duša, svaki od njih će svoje prebivalište u Džennetu bolje prepoznati nego prebivalište na ovome svijetu.*"[4] U knjizi *El-Kijame*[5] također smo spomenuli hadise koji govore o šefaatu a u njima stoji da će se Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, zauzeti da Allah, azze ve dželle, otvori dženetska vrata nakon što Adem i poslanici (*ulul–azm*)[6], to odbiju.

PRVI KOJI ĆE UĆI U DŽENNET

Prvi ummet koji će ući u Džennet jeste Resulullahov, sallallahu alejhi ve selleme, prvi iz tog ummeta će ući Resulullah sallallahu alejhi ve selleme, a prvi nakon njega Ebu-Bekr es-Siddik, radijallahu anhu.

---

[4] Bilježi Buhari, dio "Rekaik", poglavlje "Naknada na Sudnjem danu", *Fethul-Bari*, 11/395.

[5] Autor misli na svoju knjigu koja govori o Sudnjem danu. (op.pr.)

[6] *Ulul-azm* su najbolji poslanici, a to su Nuh, Ibrahim, Musa, Isa i Muhammed, sallallahu alejhi ve selleme. (op.pr)

Ibn-Kesir u svome djelu *En-Nihaje,* 2/213 naveo je hadise koji govore o tome, a neke ćemo ovdje spomenuti.

Muslim u *Sahihu* bilježi da je Enes, radijallahu anhu, rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Ja ću prvi pokucati na dženetska vrata.'"*

Muslim također bilježi da je isti ashab rekao: "Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Doći ću do dženetskih vrata i zatražiti da se otvore, a dženetski čuvar će upitati: 'Ko si ti?' ,Muhammed', odgovorit ću, a on će reći: 'Naređeno mi je da ih ne otvaram nikome prije tebe.'''"*

Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* i Nesai u *Sunenu* bilježe da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Mi smo posljednji, a prvi (ummet) na Sudnjem danu, i prvi ćemo ući u Džennet."*

Ebu-Davud u *Sunenu* bilježi da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, prenio da je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Došao je Džibril i pokazao mi dženetska vrata na koja će ući moj ummet."* Ebu-Bekr, radijallahu anhu, reče: ,Allahov Poslaniče, volio bih da sam bio s tobom da ih i ja vidim.' *,Ebu-Bekre, ti ćeš prvi iz moga ummeta ući u Džennet.'"*, reče mu Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme,.

ULAZAK U DŽENNET BEZ OBRAČUNA

Prva skupina iz ovoga ummeta ući će u Džennet, a to je ona koja je bila prva u vjerovanju, bogobojaznosti, dobru i istrajnosti na putu Istine. U Džennet će ući u jednom safu, neće ući prvi dok ne uđe zadnji, a njihova lica izgledat će kao puni Mjesec. Mnogi su dokazi koji na ovo ukazuju, a spomenut ćemo neke.

Buhari je u *Sahihu* zabilježio da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, rekao: "Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Lica prve skupine koja će ući u Džennet bit će svijetla kao puni Mjesec. U Džennetu neće pljuvati, sliniti, a neće obavljati ni fiziološku potrebu. Njihovo će posuđe biti od zlata, češljevi od zlata i srebra, mangale od alojinog drveta, a znoj mirisa miska.*

Svaki će čovjek imati dvije žene u kojih će se zbog ljepote vidjeti srž potkoljenice. Među njima neće biti razlike, a ni mržnje. Njihova srca bit će kao srce jednog čovjeka, slavit će Allaha ujutro i navečer.'"[7]

Buhari također bilježi da je Sehl ibn Sad, radijallahu anhu, prenio kako je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Iz moga će ummeta ući u Džennet sedamdeset hiljada"* ili (ne sjeća se prenosilac) *"sedam stotina hiljada ljudi, prvi neće ući dok ne uđe zadnji. Njihova će lica biti svijetla kao puni Mjesec."*[8]

Štaviše, Allah će, azze ve dželle, počastiti Svoga Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, tako što će dati da uz svakog od pomenutih sedamdeset hiljada ljudi bude još sedamdeset hiljada, što se prenosi u vjerodostojnim predanjima. Naime, imam Ahmed u *Musnedu* ispravnim lancem prenosilaca bilježi da je Ebu-Bekr, radijallahu anhu, od Resulullaha, sallallahu alejhi ve selleme, prenio sljedeće riječi: *"Dato mi je da iz moga ummeta sedamdeset hiljada ljudi uđe u Džennet bez obračuna, njihova će lica biti svijetla kao puni Mjesec, a njihova će srca biti kao srce jednog čovjeka. Od svoga Gospodara sam tražio više od toga, pa je dao; uz svakog čovjeka bit će još sedamdeset hiljada."*[9]

Ahmed također, u *Musnedu*, Tirmizi u *Sunenu* i Ibn-Hibban u *Sahihu* ispravnim senedom bilježe da je Ebu-Umame, radijallahu anhu, prenio i ove Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve selleme, riječi: *"Moj Gospodar mi je obećao da će iz moga ummeta u Džennet ući sedamdeset hiljada ljudi bez prethodnog obračuna i kazne, a uz svaku će hiljadu biti još sedamdeset hiljada i tri pregršti moga Gospodara."*[10] Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, u ovome hadisu je dodao: *"... i tri pregršti moga Gospodara."*

---

[7] Bilježi Buhari u *Sahihu*, dio "Početak stvaranja", poglavlje "Opis Dženneta", *Fethul-Bari*, 6/318. Bilježe također Muslim, Tirmizi i drugi.

[8] Ibid. *Fethul-Bari*, 6/319.

[9] *Sahihul-džamia*, 10/350 (1068).

[10] Ibid, 6/108 (6988).

On, sallallahu alejhi ve selleme, opisao je ovu skupinu i ukazao na znakove po kojima će se poznati, što bilježi Buhari u *Sahihu* od Ibn-Abbasa, radijallahu anhu,: "Vjerovjesnik sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Pokazani su mi narodi pa sam vidio poslanika uz koga bijaše narod, poslanika a uz njega grupa ljudi, poslanika i uz njega pet ljudi, a i poslanika samog. Pogledao sam i vidio veliko crnilo, pa upitah:'Džibrile, da li je ono moj ummet?' 'Nije', odgovori. 'Već pogledaj iznad!' Kada sam pogledao, vidio sam veliko crnilo, a Džibril reče: 'Ono je tvoj ummet, ispred njega je sedamdeset hiljada ljudi koji neće polagati račun niti će biti kažnjeni.' Upitah: 'Zbog čega?', a on mi odgovori: 'Jer se nisu kauterizirali*[11]*, nisu tražili učenje rukje, nisu zloslutili, i na svoga Gospodara su se oslanjali.'*" Ukaše ibn Mishan, radijallahu anhu, usta i reče Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve selleme,: 'Moli Allaha da me učini od njih', pa Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, reče: *'Allahu moj, učini da bude od njih.'* Zatim usta drugi čovjek i reče: 'Moli Allaha da me učini od njih,' *'Pretekao je te Ukaše'*, odgovori mu Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme.'''[12] Možda se na ovu skupinu odnosi kur'anski termin *mukarrebun* (Allahu bliski), o kojima Uzvišeni, azze ve dželle, kaže: **I oni prvi - uvijek prvi! Oni će Allahu bliski biti (mukarrebun) u dženetskim baščama naslada.** (El-Vakia 10-12)

U ovoj će skupini biti mnogo od prijašnjih, a malo od kasnijih naroda, o čemu Uzvišeni kaže: **Bit će ih mnogo od naroda drevnih, a malo od kasnijih.** (El-Vakia 13,14)

---

[11] Kauteriziranje (ar. *kejj*) jeste način liječenja kada se bolesniku rana prži kako bi prestali bolovi. U hadisu se također spominje učenje rukje, ali to ne ukazuje da je ona zabranjena. (op.pr.)

[12] Bilježi Buhari u *Sahihu*, dio "Rekaik", poglavlje "U Džennet će ući sedamdeset hiljada ljudi iz ovog ummeta bez obračuna", *Fethul-Bari*, 11/405.

SIROMAŠNI ĆE PRIJE BOGATIH UĆI U DŽENNET

Muslim u *Sahihu* bilježi da je Abdullah ibn Amr, radijallahu anhu, rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Zaista će siromašni muhadžiri četrdeset godina prije bogatih ući u Džennet.'*"[13]

Tirmizi bilježi od Ebu-Seida, a Ahmed, Tirmizi i Ibn-Hibban od Ebu-Hurejrea, da je kazao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Siromašni će muhadžiri petsto godina prije bogatih muhadžira ući u Džennet.'*"[14]

U drugom hadisu Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je da je uzrok tom, to što su se pored svoje vrijednosti borili na Allahovom putu, s druge strane, nisu imali imetka da polažu račun za njega. Naime, Hakim u *Mustredreku* bilježi da je Abdullah ibn Amr, radijallahu anhu, rekao: "Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, upitao me je: *'Znaš li koja će skupina iz moga ummeta prva ući u Džennet?'* 'Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju', odgovorih, a on mi reče: *'Siromašni muhadžiri koji će na Sudnjem danu doći do dženetskih vrata i zatražiti da ih otvore, a čuvari će ih upitati: 'Zar ste već položili račun?' Oni će odgovoriti: 'Zašto da polažemo račun kada smo na Allahovom putu nosili sablje na ramenima i umrli.' 'Tada će se otvoriti dženetska vrata'*, nastavlja Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, *'pa će se u njemu odmarati četrdeset godina, a onda će ući ostali svijet.*"[15] A Buhari u *Sahihu* bilježi da je Usame ibn Zejd, radijallahu anhu, prenio sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve selleme, riječi: *"Stao sam na vrata Dženneta i vidio da je najviše siromaha u njega već bilo ušlo, a bogataši još napolju, osim što su*

---

[13] *Miškatul-mesabih*, 2/663 (5235).

[14] *Sahihul-džamia*, 4/90 (4104).

[15] Vidi *Silsiletul-ehadisis-sahiha*. 2/532 (853). Šejh Albani o ovome hadisu kaže: "Bilježi ga Hakim i kaže da ispunjava kriterije Buharije i Muslima, u čemu ga je podržao Zehebi, a ja kažem da ispunjava samo kriterije Muslima."

džehenemlije od njih već odvedene u Džehennem."[16] Bogataši koji će čekati napolju jesu bogati muslimani.

U prethodnom hadisu spominje se da će siromasi četrdeset godina prije bogatih ući u Džennet, a u drugom da će ući prije pet stotina godina. Ove hadise ćemo usaglasiti (tevfik) kada kažemo da se siromasi razlikuju kao i bogataši, na šta je ukazao imam Kurtubi u knjizi *Et-Tezkireh*, str. 470.

Hadis koji kaže da će razlika između njih biti period od pet stotina godina najvjerovatnije odnosi se na period između ulaska prvih siromaha i zadnjih bogataša. A hadis koji kaže da će ta razlika biti četrdeset godina najvjerovatnije odnosi se na period između zadnjih siromaha koji će ući u Džennet i prvih bogataša, a Allah, opet, najbolje zna.[17]

TROJICA KOJI ĆE MEĐU PRVIMA UĆI U DŽENNET

Imam Tirmizi dobrim senedom bilježi da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, prenio sljedeće Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve selleme, riječi: *"Pokazana su mi trojica koji će prvi ući u Džennet: šehid, čedan čovjek koji se trudi da takav ostane i čovjek koji iskreno robuje Allahu i savjetuje pretpostavljene."*[18]

MUSLIMANI GRJEŠNICI IZAĆI ĆE IZ VATRE

I. Za njih će se zauzimati da iziđu iz vatre i uđu u Džennet

Mnogi su dokazi koji ukazuju da će muslimani koji nisu činili širk ući u Džennet, a ovdje ćemo spomenuti neke.

---

[16] Bilježi Buhari u *Sahihu*, dio "Rekaik", poglavlje "Opis Dženneta i Džehennema", *Fethul-Bari*, 2/345.

[17] *En-Nihaje* 2/345, od Ibn-Kesira.

[18] *Džamiul-usul*, 10/535. Recenzent ovog djela kaže da ga bilježe Ahmed u *Musnedu*, Hakim u *Mustedreku* i Bejheki u *Sunenu*.

Muslim u *Sahihu* bilježi od Ebu-Seida, radijallahu anhu, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: "*Stanovnici vatre (nevjernici) u njoj neće umrijeti ni živjeti, međutim, u njoj će gorjeti i ljudi koji su tamo bačeni zbog grijeha (zunubun)*" ili je rekao "*zbog prijestupa (hataja). Džehennem će ih umrtviti, a kada postanu kao ugalj, bit će dopušteno da se za njih čini šefaat, pa će iz njega biti izvedeni u skupinama, i biti bačeni u dženetske rijeke, kada će biti rečeno: 'O stanovnici Dženneta, polijte na njih vode', pa će niknuti kao što nikne zrno ispod nanosa vode.*"[19]

Muslim je također zabilježio da je Džabir ibn Abdullah radijallahu anhu, prenio i sljedeće Resulullahove sallallahu alejhi ve selleme, riječi: "*Neki ljudi će izići iz Džehennema, u kojeme će gorjeti sve osim njihovih lica, dok ne uđu u Džennet.*"[20]

Ove ljude stanovnici Dženneta zvat će džehenemlije; na ovo upućuje hadis koga bilježi Buhari u *Sahihu*, u kome Imran ibn Husajn, radijallahu anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: "*Neki će ljudi izići iz Džehennema a ući u Džennet zagovaranjem Muhammeda, sallallahu alejhi ve selleme,, a zvat će se džehenemlije.*"[21]

A Buhari bilježi da je Enes ibn Malik, radijallahu anhu, prenio ove Resulullahove, sallallahu alejhi ve selleme, riječi: "*Neke će ljude pržiti vatra, a onda će ući u Džennet. Stanovnici Dženneta zvat će ih džehenemlije.*"[22]

Isti je imam u *Sahihu* zabilježio i predanje od Džabira, radijallahu anhu, u kome stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: "*Neki će ljudi zauzimanjem izići iz Džehennema i*

---

[19] Bilježi Muslim, 1/172, dio "Iman", poglavlje "Šefaat i izlazak muslimana grješnika iz vatre".

[20] Bilježi Muslim, 1/178, dio "Iman", poglavlje "Najslabiji stupanj u Džennetu".

[21] Bilježi Buhari, dio "Rekaik", poglavlje "Opis Dženneta i Džehennema", *Fethul-Bari*, 11/418, a džehenemlije su spomenute i u hadisu koga bilježi Muslim od Džabira.

[22] Ibid, *Fethul-Bari*, 11/416. Hadisom se htjelo ukazati na njihovu sićušnost i bjelinu.

izgledat će kao searir." 'Šta je searir?', upitao sam. "*To su mali krastavci*", odgovori Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme.[23]

Muslim u *Sahihu* bilježi da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, prenio poduží hadis u kome se opisuju događanja na ahiretu, gdje se, između ostalog, kaže: "*Kada Allah presudi Svojim robovima i kada Svojom milošću iz vatre izvede koga bude htio, naredit će melekima da iz nje izvedu svakoga ko Allahu nije pripisivao druga, kome Allah htjedne ukazati Svoju milost, ko je izgovarao La ilahe illaellah. Meleki će ih poznati po tragovima sedžde, jer džehenemska će vatra pržiti sve osim tragova sedžde, Allah joj je to zabranio. Iz vatre će izaći već izgorjeli, a tada će se na njih proliti voda života od koje će niknuti kao što nikne zrno ispod nanosa vode.*"[24]

U mnogim hadisima spominje se da će Allah, dželle šanuhu, izvesti iz Džehennema svakoga ko je u srcu imao imana koliko teži dinar, ili pola dinara, ili trun. Čak će izvesti ljude koji nikada nisu dobro učinili. Naime, Muslim u *Sahihu* bilježi da Ebu-Seid Hudri, radijallahu anhu, pripovijeda: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: '*Allah će vjernike Svojom milošću uvesti u Džennet, a stanovnike Džehennema u Džehennem, pa će* (nakon određenog perioda) *reći: 'U čijem srcu nađete imana koliko je teško zrno gorušice izvedite ga.*' '"[25]

Isti imam bilježi da Džabir ibn Abdullah, radijallahu anhu, prenosi hadis u kome je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, opisao dolazak Džehennema: "... *zatim će se dopustiti zauzimanje i zauzimat će se dok iz Džehennema ne iziđe svako ko je govorio 'La ilahe illaellah', u čijem je srcu bilo dobra koliko teži ječmeno zrno. Oni će tada biti bačeni ispred Dženneta, a dženetlije će ih poljevati vodom sve dok ne niknu kao što nikne zrno ispod nanosa*

---

[23] Ibid, *Fethul-Bari*, 11/416.

[24] Bilježi Muslim u *Sahihu*, 1/299 (182), dio "Iman", poglavlje "Viđenje Allaha na Sudnjem danu".

[25] Bilježi Muslim u *Sahihu*, 1/172, dio "Iman", poglavlje "Šefaat i izlazak muslimana grješnika iz Džehennema".

vode. S njih će nestati tragovi vatre. Tada će (od Allaha) tražiti sve dok ne dobiju koliko ovaj svijet i deset puta toliko."[26]

Završit ćemo hadisom koga bilježi imam Muslim a u kojem Enes ibn Malik, prenosi Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve selleme, riječi: *"Iz Džehennema će izaći ko je govorio La ilahe illaellah, a u čijem srcu je bilo dobra koliko teži ječmeno zrno. Zatim će iz Džehennema izaći ko je govorio La ilahe illaellah, a u čijem je srcu bilo dobra koliko teži pšenično zrno. Zatim će iz Džehennema izaći ko je govorio La ilahe illaellah, a u čijem je srcu bilo dobra koliko teži trun."*[27] A postoji još hadisa koji govore o tome.

II. Neke sekte negiraju šefaat

Haridžije[28] i mutezile negiraju zagovaranje za velike grješnike, čija su loša djela prevagnula, da ne uđu u Džehennem kao i za one koji su već u njega ušli, da iziđu. Imam Kurtubi kaže: "Šefaat negiraju inovatori, haridžije i mutezile, oslanjajući se na nevažeće principe koje su izmislili, a od kojih je i princip da se razumom može dokučiti šta će se dešavati na ahiretu (zbog čega mu daju prednost nad Kur'anom i sunnetom)."[29]

"Mišljenje" koje zastupaju kosi se sa sahih, mutevatir hadisima koje su nam ashabi prenijeli. Naime, Muslim u *Sahihu* zabilježio je riječi Jezida Fekira: "Ludo sam zastupao mišljenje haridžija.[30] Nas nekoliko krenulo je na hadždž, s namjerom da i druge u to pozovemo. Kada smo došli u Medinu, zatekli smo Džabira ibn Abdullaha, radijallahu anhu, naslonjena na stup (u

---

[26] Bilježi Muslim u *Sahihu*, 1/178, dio "Iman", poglavlje "Najslabiji stupanj u Džennetu".
[27] Ibid, 1/182.
[28] Haridžije su sekta koja se odvojila od muslimana nakon Bitke na Siffinu. Proglasili su nevjernicima Aliju i Muaviju, kao i ostale muslimane koji su bili s njima. Smatraju da će grješnici vječno ostati u vatri.
[29] *Et-Tezkireh*, str. 249.
[30] Tj. da će muslimani grješnici koji uđu u vatru u njoj vječno ostati. (op.pr.)

Poslanikovom mesdžidu) kako prenosi Resulullahove, sallallahu alejhi ve selleme, hadise, pa spomenu i džehenemlije, a ja ga upitah: ‚Prijatelju Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, šta to govoriš kada je Allah, azze ve dželle, rekao: **„... Gospodaru naš, onoga koga Ti budeš u vatru ubacio, Ti si već osramotio**, i: **Kad god pokušaju da iz nje (vatre) iziđu, bit će u nju vraćeni.** On me upita: 'Čitaš li Kur'an?' "Da", odgovorih, a on me upita: 'Da li si pročitao o mjestu koje će dobiti Muhammed, sallallahu alejhi ve selleme, (tj. koje će mu Allah dati).' "Da", odgovorih, pa mi reče: 'To je hvale dostojno mjesto (šefaat), kojim će Allah iz vatre izvesti koga bude htio.' "Zatim je opisao postavljanje Sirat-ćuprije i prelazak ljudi preko nje, bojim se da to nisam zapamtio, a zapamtio sam kada je rekao da će neki ljudi izaći iz Džehennema i izgledati kao *semasim*[31], pa će ući u dženetsku rijeku u kojoj će se okupati, nakon čega će izgledati poput hartije. Kada smo se vratili, rekli smo: 'Teško nama, zar mislimo da Džabir, radijallahu anhu, laže na Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme?!' Allaha mi, svi smo se pokajali (tj. napustili mišljenje haridžija) osim jednog čovjeka.'''[32]

U vezi s pitanjem šefaata haridžije i mutezile otišli su u krajnost kada su rekli da veliki grješnici neće izaći iz Džehennema, i da im neće koristiti zagovaranje zagovornika, a murdžije[33] u drugu krajnost, kada su rekli da niko od velikih grješnika neće ući u Džehennem, tj. da će ući u Džennet bez prethodne kazne. Obje grupacije zastupaju ono što je oprečno sahih, mutevatir hadisima Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, konsenzusu ehlis-sunneta koga je Allah voljom Svojom uputio da shvati istinu o onome u vezi sa čim su inovatori zastranili. Ehlis-sunnet smatra da će veliki grješnici biti prepušteni Allahu, azze ve dželle, ako

---

[31] Semasim su bobice od kojih se proizvodi sezamovo ulje. (op.pr.)

[32] Bilježi Muslim u *Sahihu*, 1/179 (191), dio "Iman", poglavlje "Najslabiji stupanj u Džennetu".

[33] Murdžije su sekta koja smatra da je dovoljno vjerovati i da dobra djela ne spadaju u iman. (op.pr.)

bude htio, oprostit će im iz Svoje milosti, a ako bude htio, kaznit će ih zbog počinjenih grijeha, zatim će ih iz Svoje dobrote uvesti u Džennet. Ovo potvrđuju sljedeći kur'anski ajeti: **Allah neće oprostiti da Mu se neko drugi smatra ravnim, a oprostit će manje grijehe od toga, kome On hoće.** (En-Nisa, 48)

Reci: O robovi moji, koji ste se prema sebi ogriješili, ne gubite nadu u Allahovu milost! Allah će, sigurno, sve grijehe oprostiti. On doista mnogo prašta i On je milostiv. (Ez-Zumer, 53) Ovo potvrđuje ajet u kome Uzvišeni Allah, azze ve dželle, kaže da neće oprostiti širk, a da će manje od toga biti prepušteno Njemu, a čovjek koji se pokaje od grijeha jeste kao onaj koji ga nije ni učinio.

Haridžije se pozivaju na ajete koji negiraju šefaat koga zagovaraju nevjernici koji smatraju da će šefaat na onome svijetu biti kao na ovome gdje se čovjek zauzima kod drugog bez njegove dozvole i zadovoljstva s onim za koga se zauzima. Ovo sigurno neće biti na budućem svijetu, jer postoje ajeti koji anuliraju ovakvu vrstu šefaata. Od njih su sljedeći: **I bojte se Dana kada niko ni za koga neće moći ništa učiniti, kada se ničiji zagovor neće prihvatiti, kada se ni od koga otkup neće primiti.** (El-Bekara, 48)

Njima (nevjernicima) posredovanje posrednika neće biti od koristi. (El-Muddessir, 48)

... kada nevjernici ni prisna prijatelja ni posrednika neće imati koji će uslišan biti. (Gafir, 18)

S druge strane, postoje ajeti koji ukazuju da se posredovanje kod Allaha, azze ve dželle, može činiti samo kada On, azze ve dželle, to dopusti, i kada je zadovoljan posrednikom i onim za koga se posreduje, a od tih ajeta su sljedeći: **Ko se može pred Njim zauzimati za nekoga bez dopuštenja Njegova?!** (El-Bekara, 255)

I oni će se samo za onoga kojim On bude zadovoljan zauzimati. (El-Enbija, 28)

A koliko na nebesima ima meleka čije posredovanje nikome neće biti od koristi, sve dok Allah to ne dopusti onome kome On hoće, i u korist onog kojim je zadovoljan. (En-Nedžm, 26)

O melekima također kaže: **On zna šta su radili i šta će uraditi, i oni će se samo za onoga kojim On bude zadovoljan zauzimati, a oni su i sami iz strahopoštovanja prema Njemu brižni.** (El-Enbija, 28)

Kod Njega će se moći zauzimati za nekoga samo onaj kome On dopusti. (Sebe, 23)

Dakle, ovi ajeti negiraju posredovanje meleka, poslanika i dobrih ljudi koje su im mušrici pripisali, a potvrđuju posredovanje koje će biti uz Allahovu, azze ve dželle, dozvolu i Njegovo zadovoljstvo posrednikom i onim za koga se posreduje. Posrednici će posredovati za muslimane, a ne za nevjernike kojima Allah, azze ve dželle, nije zadovoljan. Na to ukazuje hadis koga bilježi imam Buhari u *Sahihu* u kome Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, kaže: "Upitao sam: 'Allahov Poslaniče, ko će se najviše obradovati tvome šefaatu na Sudnjem danu?' *'Znao sam o Ebu-Hurejre, da me niko prije tebe tako nešto neće upitati, a sve zbog tvoje želje za hadisom. Mome šefaatu na Sudnjem danu najviše će se obradovati čovjek koji je iskreno, iz srca, rekao La ilahe illaellah.'*"[34]

ZADNJI ČOVJEK KOJI ĆE UĆI U DŽENNET

Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, obavijestio nas je o zadnjem čovjeku koji će izaći iz Džehennema i ući u Džennet. Također nas je obavijestio o razgovoru koji će teći između njega i Uzvišenog Allaha, azze ve dželle, i o velikoj počasti koju će mu Uzvišeni, azze ve dželle, ukazati, zbog čije veličine neće moći vjerovati da je njome počašćen. Ibn-Esir je u svome djelu *Džamiul-usul,* 10/553 sakupio sve rivajete ovog hadisa koje ćemo ovdje navesti.

Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe da je Abdullah Ibn-Mesud, radijallahu anhu, rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Ja znam čovjeka od stanovnika vatre,*

---

[34] Bilježi Buhari u *Sahihu*, dio "Rekaik", poglavlje "Opis Dženneta i Džehennema", *Fethul-Bari*, 11/418.

koji će zadnji izaći iz nje i zadnji ući u Džennet. Iz vatre će izaći pužući, a Allah će mu reći: 'Idi i uđi u Džennet.' Kada ode, pričinit će mu se da je pun, vratit će se i reći: 'Gospodaru, Džennet se ispunio,' a Allah, azze ve dželle, ponovo će mu reći: 'Idi i uđi u Džennet, u njemu ćeš imati koliko dunjaluk i deset puta toliko,' ili: *'imat ćeš deset puta koliko dunjaluk', a on će reći: 'Zar mi se ismijavaš,'* ili: *'zar mi se rugaš, a Ti si Gospodar?'* Allaha mi", nastavlja prenosilac hadisa, "vidio sam Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, kako se smije da su mu se ukazali očnjaci. Kaže se: 'Taj će čovjek imati najniži stupanj u Džennetu.'"

Muslim je u svojoj verziji zabilježio od ibn-Mesuda, radijallahu anhu: "Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Ja znam čovjeka od stanovnika vatre koji će zadnji izaći iz nje. Iz nje će izaći pužući, pa će mu se reći: 'Idi i uđi u Džennet.' 'Otići će i ući u Džennet, pa će vidjeti da su džennetlije zauzele svoja mjesta, te će biti upitan: 'Sjećaš li se vremena u kome si bio?' 'Da', odgovorit će, te će mu se reći: 'Poželi!' Poželit će, pa će mu biti rečeno: 'Imat ćeš što si poželio i deset puta koliko dunjaluk.' 'Zar mi se ismijavaš', upitat će, 'a Ti si Gospodar?'"* Ibn-Mesud, radijallahu anhu, dodaje: "Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, kako se smije da su mu se ukazali očnjaci."[35] Zabilježio ga je također Tirmizi u istoj verziji.

Muslim u *Sahihu* bilježi da je Abdullah ibn-Mesud radijallahu anhu, prenio sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve selleme, riječi: "*Zadnji čovjek koji će ući u Džennet će malo ići, malo puzati, a malo će ga i vatra opeći. Kada pređe preko nje, okrenut će se i reći: 'Neka je Uzvišen Onaj Koji me od tebe spasi, On mi je dao ono što nije nikome od prijašnjih ni kasnijih*

---

[35] Bilježe Buhari u *Sahihu*, dio "Rekaik", poglavlje "Opis Džženneta i Džehennema", također dio "Tevhid", poglavlje "Allah će na Sudnjem danu razgovarati s vjerovjesnicima i drugim ljudima", *Fethul-Bari*, 11/386, Muslim (186), dio "Iman", poglavlje "Čovjek koji će posljednji izaći iz vatre", Tirmizi (2598), dio "Džehennem", poglavlje br. 10.

generacija.' Zatim će ugledati drvo i reći: 'Gospodaru, približi me onom drvetu, da se sklonim u njegov hlad i da pijem vodu koja se tamo nalazi.' 'Sine Ademov, ako ti ispunim želju, da li ćeš od Mene još nešto tražiti?', upitat će ga Allah, azze ve dželle. 'Neću, moj Gospodaru', odgovorit će i obećati da ništa više neće tražiti, a Allah, azze ve dželle, oprostit će mu ako prekrši obećanje", nastavlja Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, "jer će vidjeti ono čemu se neće moći oduprijeti. Allah će ga približiti tom drvetu. Kada se skloni u njegov hlad i popije vode koja se tamo nalazi, ugledat će drugo drvo, ljepše od prvog, i reći: 'Gospodaru, približi me onom drvetu, da se sklonim u njegov hlad i da pijem vodu koja se tamo nalazi, ništa poslije toga neću tražiti.' 'Sine Ademov, zar nisi obećao da ništa osim toga nećeš tražiti?, upitat će ga Allah, i reći mu: 'Ako te približim onom drvetu, nećeš li ništa drugo tražiti?' Pa će obećati da ništa više neće tražiti, a Allah, azze ve dželle, oprostit će mu ako prekrši obećanje jer će vidjeti ono čemu se neće moći oduprijeti. Allah će ga približiti i tom drvetu. Kada se skloni u njegov hlad i popije vode koja se tamo nalazi, ugledat će drvo kod dženetskih vrata, ljepše od prethodnih i reći: 'Gospodaru, približi me onom drvetu, da se sklonim u njegov hlad i da pijem vodu koja se tamo nalazi, ništa poslije toga neću tražiti.' 'Sine Ademov, zar nisi obećao da ništa osim toga nećeš tražiti', upitat će ga Allah, a on će odgovoriti: 'Jesam, Gospodaru, poslije ovoga ništa neću tražiti.' Allah, azze ve dželle,oprostit će mu ako prekrši obećanje jer će vidjeti ono čemu se neće moći oduprijeti, pa će ga približiti i tom drvetu, nakon čega će čuti glasove stanovnika Dženneta, pa će reći: 'Gospodaru, uvedi me u Džennet', reći će, a Allah će ga upitati: 'Sine Ademov, šta te može zadovoljiti i tvoju potrebu podmiriti? Da li bi bio zadovoljan kada bih ti dao sve što je na dunjaluku i još toliko?', a on će odgovoriti: 'Gospodaru, zar se ismijavaš sa mnom, a Ti si Gospodar svjetova?'" Ibn-Mesud, radijallahu anhu, tada se nasmijao i rekao: "Zar nećete pitati zbog čega se smijem?" "Zbog čega se smiješ?", upitaše, a on odgovori: "Ovako se nasmijao i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, pa smo upitali: "Zbog čega se smiješ,

Allahov Poslaniče, a on odgovori: *'Smijem se jer se Gospodar svjetova nasmijao kada je čovjek rekao: 'Zar se ismijavaš sa mnom, a Ti si Gospodar svjetova?', na šta mu je Allah rekao: 'Ne ismijavam se sa tobom, već sam kadar učiniti ono što hoću.'*"[36]

Bilježi ga samo Muslim od Ebu-Humejda, a njemu prethodni hadis je muttefekun alejhi. Muslim kaže da ga je naveo zbog dodatka koji se nalazi u njemu.

Muslim bilježi i drugu verziju u kojoj je Ebu-Seid Hudri, radijallahu anhu, prenio i sljedeće Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve selleme, riječi: *"Najniži stupanj u Džennetu imat će čovjek koga će Allah prije nego što ga uvede u Džennet udaljiti od vatre i pokazati mu drvo koje će imati hlad, pa će čovjek reći: 'Gospodaru, približi me onom drvetu da se sklonim u njegov hlad.'"* Ostatak hadisa jeste poput hadisa koga prenosi Ibn-Mesud, radijallahu anhu, samo što nije spomenuo riječi: *"Allah će ga upitati: 'Sine Ademov, šta te može zadovoljiti i tvoju potrebu podmiriti?'"* A ima dodatak: *"Allah će mu napominjati: 'Traži to, traži to', a kada prestane tražiti, reći će mu: 'Pripada ti to i još deset puta toliko.'"* *"Zatim će ući u svoju kuću"*, nastavlja Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, *"pa će kod njega ući dvije hurije i reći: 'Hvala Allahu, Koji te je poživio za nas, a nas za tebe.'On će tada reći: 'Niko nije dobio ono što sam ja.'"* U ovoj verziji ga je zabilježio Muslim, nakon verzije koju prenosi Ibn-Mesud, radijallahu anhu.[37]

ULAZAK U DŽENNET PRIJE SUDNJEG DANA

Prvi čovjek koji je ušao u Džennet bio je Adem, otac svih ljudi. Uzvišeni, azze ve dželle, kaže: **I Mi rekosmo: "O Ademe,**

---

[36] Bilježi Muslim u *Sahihu*, (187), dio "Iman", poglavlje "Čovjek koji će posljednji izaći iz vatre".

[37] Bilježi Muslim u *Sahihu*, (188), dio "Iman", poglavlje "Najslabija deredža u Džennetu".

živite, ti i žena tvoja, u Džennetu i jedite u njemu koliko god želite i odakle god hoćete.” (El-Bekara, 35)

“A ti, o Ademe, i žena tvoja u Džennetu stanujte i odakle god hoćete, jedite, samo se ovome drvetu ne približavajte, da se prema sebi ne ogriješite!” (El-Earaf, 19) Ali, Adem nije Gospodara svoga poslušao i ubrao je plodove sa zabranjenog drveta. Zbog toga ga je Allah, dželle šanuhu, iz Dženneta spustio na svijet poteškoće. O tome Uzvišeni, azze ve dželle, kaže: **A Ademu smo odmah u početku naredili; ali on je zaboravio, i nije odlučan bio. A kada smo melekima rekli: “Poklonite se Ademu!”, svi su se oni poklonili samo Iblis nije htio. “O Ademe”, rekli smo, “Ovaj je doista neprijatelj tebi i tvojoj ženi, zato nikako ne dopusti da on bude uzrok vašem izlasku iz Dženneta, pa da se onda mučiš. U njemu nećeš ni ogladnjeti, ni go biti, u njemu nećeš ni ožednjeti ni žegu osjetiti.” Ali šejtan mu poče bajati i govoriti: “O Ademe, hoćeš li da ti pokažem drvo besmrtnosti i carstvo koje neće nestati?” I njih dvoje pojedoše s njega i ukazaše im se stidna mjesta njihova, pa počeše po njima lišće dženetsko stavljati - tako Adem nije Gospodara svoga poslušao i s puta je skrenuo. Poslije ga je Gospodar njegov izabranikom učinio, pa mu oprostio i na Pravi put ga uputio. “Izlazite iz njega svi”, reče On, „jedni ćete drugima neprijatelji biti!”** (Ta-ha, 115-123)

Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, vidio je taj divni Džennet, na šta ukazuje hadis koga bilježi Buhari u *Sahihu* u kome Imran ibn Husajn, radijallahu anhu, prenosi sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve selleme, riječi: *“Pogledao sam u Džennet i vidio da su siromasi njegovi stanovnici, a pogledao sam u Džehennem i vidio da su žene njegovi stanovnici.”*[38]

Šehidi također ulaze u Džennet prije Sudnjeg dana. Naime, Muslim u *Sahihu* bilježi da je Mesruk rekao: “Pitali smo Abdullaha ibn-Mesuda, radijallahu anhu, o ajetu: **Nikako ne**

---

[38] Bilježi Buhari u *Sahihu*, dio “Početak stvaranja”, poglavlje “Opis Dženneta”, *Fethul-Bari*, 6/318.

smatraj mrtvima one koji su na Allahovom putu izginuli! Ne, oni su živi i u obilju su kod Gospodara svoga, na šta je odgovorio: 'O tome smo pitali Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, pa je odgovorio: *'Njihove duše su u utrobama zelenih ptica koje su smještene u kandiljima okačenim o Arš. Po Džennetu se kreću kuda hoće, pa se vraćaju u te kandilje. Njihov Gospodar im se obrati riječima: 'Da li nešto želite?' 'Šta ćemo više poželjeti kad se po Džennetu krećemo kuda želimo'. – odgovoriše. To ih upita tri puta, a kada vide da ih neće ostaviti i da će ih pitati, kažu: 'Gospodaru, želimo da vratiš naše duše u tijela, da po drugi put poginemo na Tvome putu.' Uzvišeni vidi da nemaju potrebe, i ostavi ih.'*"[39]

Onome ko umre pokazuje se ujutro i navečer njegovo prebivalište u Džennetu ili Džehennemu. Na ovo upućuje hadis koga bilježi Muslim u *Sahihu,* a u kojem stoji da je Ibn-Omer, radijallahu anhu, prenio slijedeće riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme,: *"Zaista se svakom od vas, kada umre, ujutro i navečer pokazuje njegovo prebivalište. Ako je od stanovnika Dženneta, pokazuje mu se Džennet. A ako je od stanovnika Džehennema, pokazuje mu se Džehennem, i govori mu se: 'Ovo će biti tvoje prebivalište kada te Allah proživi na Sudnjem danu.'*"[40]

---

[39] *Miškatul-mesabih,* 2/351 (3804).

[40] Bilježi Muslim u *Sahihu.* Vidi Nevevijev komentar na Muslimov *Sahih,* 17/300.

DRUGO POGLAVLJE

DŽENNET JE VJEČAN A NJEGOVI ĆE STANOVNICI U NJEMU VJEČNO OSTATI

Mnogobrojni dokazi ukazuju da je Džennet vječan. Neće proći niti će ga nestati, a njegovi će stanovnici u njemu vječno ostati, iz njega nikada neće izaći, a ni nečim drugim ga zamijeniti, neće ih nestati a neće ni umrijeti. Uzvišeni Allah, azze ve dželle, kaže: **U njima, poslije one prve smrti, smrt više neće okusiti i On će ih patnje u ognju sačuvati.** (Ed-Duhan, 56) Također je rekao: **Onima koji budu vjerovali i dobra djela činili - dženetske će bašče prebivalište biti, vječno će u njima boraviti i neće poželjeti da ih nečim drugim zamijene.** (El-Kehf, 107,108)

Kada smo spomenuli hadis koji ukazuje da će Džehennem vječno trajati, spomenuli smo i hadise u kojima nas Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, obavještava da će se između Dženneta i Džehennema zaklati smrt, i da će se reći: *"O stanovnici Dženneta, vječnost, nema smrti! O stanovnici Džehennema, vječnost, nema smrti!"*

Mnogi su i poznati kur'anski ajeti i hadisi koji kategorički ukazuju da je Džennet stvoren i da ga neće nestati, a da će njegovi stanovnici u njemu vječno boraviti.

Ovdje ćemo spomenuti neke od mnogobrojnih hadisa koji na to ukazuju. Muslim u *Sahihu* bilježi da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, prenio kako je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Ko uđe u Džennet uživat će, a neće biti nesretan. Njegova odjeća neće starjeti a mladost neće proći."*[41]

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, obavijestio nas je da će se Uzvišeni Allah stanovnicima Dženneta, kada u njega uđu, obratiti slijedećim riječima: *"Zauvijek ćete biti zdravi, a bolesni*

---

[41] Bilježi Muslim u *Sahihu,* 4/2181 (2836), dio "Opis Dženneta", poglavlje "Dženetska uživanja su neprekidna".

nikada, zauvijek ćete živjeti, a umrijeti nikada, zauvijek ćete biti mladi, a ostarjeti nećete nikada, uvijek ćete uživati, a osjetiti nevolju nećete nikada", to su riječi Uzvišenog: ***I njima će se doviknuti: "Taj Džennet ste u nasljedstvo dobili za ono što ste činili!""*** [42]

NEKE SEKTE SMATRAJU DA ĆE DŽENNETA NESTATI

Imam *muattila* Džehm ibn Safvan smatra da će nestati Džehennema i Dženneta. Niko od prijašnjih generacija: ashaba, tabiina i imama ovoga ummeta nije zastupao takvo mišljenje. Štaviše, mnogi su ga pobili.

Ebu-Huzejl Allaf, imam mutezila također smatra da se stanovnici Dženneta i Džehennema neće kretati i da će vječno mirovati.[43]

Sve je ovo neispravno, a o tome je govorio komentator Tahavijine poslanice, koji je rekao: "Džennet će vječno trajati, neće propasti a niti će ga nestati, o čemu nas je obavijestio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, i to je opće poznato. Allah, azze ve dželle, o Džennetu kaže: **A srećni će u Džennet; dok je nebesa i Zemlje, u njemu će boraviti, osim (illa) ako drukčije Gospodar tvoj ne bude htio i bit će to dar koji će neprekidno trajati.** (Hud, 108) Tj. neće se prekinuti. Zadnji dio ajeta ne kosi se riječima: **...osim ako drukčije Gospodar tvoj ne bude htio**."[44]

Komentator Tahavije govorio je o razilaženju učenjaka selefa u pogledu značenja prefiksa *illa* (osim), koji znači izuzimanje. Naveo je mnoga mišljenja i rekao: "Učenjaci selefa razišli su se u pogledu tog izuzimanja pa su neki rekli: 'Prefiks *illa* znači da će u Džennetu biti vječno, izuzimajući period njihovog boravka u Džehennemu, što se odnosi na muslimane koji će ući u njega, a ne odnosi se na sve.'"

---

[42] Ibid, 4/2182 (2837).
[43] Vidi *Šerhul-Akidetit-tahavijje*, str.480.
[44] Vidi ibid, str. 481.

Neki su rekli da prefiks *illa* znači da će ljudi koji zasluže Džennet u njemu biti vječno izuzev perioda koji će provesti na *mahšeru*.[45] Neki su pak rekli: "Vječno će boraviti u Džennetu, izuzimajući period koji će provesti u *berzehu* i na *mahšeru*." Drugi učenjaci kažu: "Allah, azze ve dželle, rekao je da će u njemu ostati vječno osim ako On drukčije ne odredi, a neće odrediti, kao kada neko kaže: 'Allaha mi, udarit ću te ako pri tebi vidim što ne priliči', prijeti mu udarcem, iako to neće pri njemu vidjeti. Neki su pak rekli da prefiks *illa* ima značenje veznika *ve* (i)." Ovo je mišljenje slabo, a zastupaju ga neki filozofi. Međutim, Sibevejh smatra da prefiks *illa* znači *lakin* (ali) te u tom slučaju ova iznimka nije iste vrste kao ono iz čega se izuzima (istisnaun munkatiun). Ovo mišljenje prioritetnim smatra i imam Ibn-Džerir, koji kaže: "Uzvišeni Allah, azze ve dželle, ispunit će Svoje obećanje, zato je nakon toga rekao: **Bit će to dar koji će neprekidno trajati**."

Neki su učenjaci kazali da je ovome slično kada bi neko rekao: "Nastanit ću te u stan jednu godinu osim u periodu koga izuzmem." Prefiks *illa* u ovom kontekstu predstavlja dodatak. Neki kažu da je *illa* prefiks koji znači da će vjernici, iako će u Džennetu vječno ostati, biti pod Allahovom voljom (mešietullah), iz koje ne mogu izići, a što se ne kosi sa činjenicom da će u njemu vječno ostati. Primjer za ovo jesu Allahove, azze ve dželle, riječi: **A da hoćemo, Mi bismo učinili da iščezne ono što smo ti objavili, i ti, poslije, ne bi nikoga našao ko bi ti protiv Nas pomogao.** (El-Isra, 86)

A Allah će, ako hoće, srce tvoje zapečatiti. (Eš-Šura, 24)

Reci: "Da Allah nije htio, ja vam ga ne bih kazivao niti bi vas On s njim upoznao." (Junus, 16) A postoji još ajeta koji ovo potvrđuju, jer ono šta On hoće, biva, a šta neće, ne može ni biti.

Neki su rekli da riječ *ma* (šta, koga) spomenuta u ajetu znači *men* (ko, koga), pa bi ajet značio: "... osim koga Allah od

---

[45] Mahšer je mjesto na kome će svi ljudi biti iskupljeni radi polaganja računa. (op.pr)

njih bude htio uvesti u Džehennem zbog počinjenih grijeha." A postoji još mišljenja o ovom pitanju.

U svakom slučaju, ovaj je prefiks *mutešabih* (nejasnog značenja), a Allahove su, dželle šanuhu, riječi: **... bit će to dar koji će neprekidno trajati;**

... to će, doista, blagodat Naša biti, koja nikada neće prestati, (Sad, 54)

... s plodovima kojih uvijek ima i sa trajnom hladovinom, (Er-Rad, 35) muhkem (jasnog značenja). Štaviše, Allah, azze ve dželle, u nekoliko ajeta rekao je da će vjernici zauvijek i vječno boraviti u Džennetu, kao što je rekao da oni: **...u njima poslije one prve smrti, smrt više neće okusiti,** (Ed-Duhan, 56), gdje pomenuta iznimka nije iste vrste kao ona iz čega se izuzima, na osnovu koje, kada pogledamo prefiks *illa* u ajetu: **... osim ako drukčije Gospodar tvoj ne bude htio**, postaje očito da znači da će u Džennetu boraviti osim perioda u kome nisu bili u njemu, kao što se njihova smrt izuzima iz nepostojanja, tj. umrli su i nisu u njemu vječno bili.[46]

---

[46] *Šerhul-akidetit-tahavijje*, str. 481.

TREĆE POGLAVLJE

OPIS DŽENNETA
NIŠTA NIJE KAO DŽENNET

Dženetske su blagodati neopisive, mašta ih ne može pojmiti. Ništa šta postoji na ovome svijetu nije im slično, i koliko god ljudi uznapredovali, ono do čega dođu bit će neuporedivo s tim blagodatima, jer ništa ne postoji slično Džennetu.

U nekim predanjima prenosi se da je u Džennetu: "Svijetlost blistava, miris ugodni, dvorac sagrađeni, rijeke pružene, zrelo voće, čestite i lijepe žene, ogrtači brojni, prebivalište vječnog karaktera, radost i blagostanje, i velike sigurne i otmjene kuće."[47]

Ashabi su jednom prilikom upitali Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, o dženetskim građevinama, na šta je, opisujući Džennet, rekao: *"Jedan je čerpić od zlata a drugi od srebra, sastav građe od ugodnog miska, kamenje je od bisera i rubina, a zemlja od šafrana. Ko u njega uđe uživat će i neće osjećati tugu, živjet će vječno a nikada neće umrijeti, njegova odjeća neće stariti a mladost neće prolaziti."*[48] Allah je istinu kazao kada je rekao: **I kud god pogledaš, vidjet ćeš udobnost i carstvo prostrano.** (El-Insan, 20)

Allah, azze ve dželle, kao tajnu ostavio je mnoge dženetske blagodati, koje um ne može dokučiti, a ni razum pojmiti. Uzvišeni, azze ve dželle, kaže: **I niko ne zna kakve ih, kao nagrada za ono što su činili, skrivene radosti čekaju.** (Es-Sedžde, 17) A imam Buhari u *Sahihu* bilježi od Ebu-Hurejrea, radijallahu anhu sljedeće:

---

[47] Bilježi Ibn-Madže u *Sunenu,* 2/1448 (4332), dio "Skromnost", poglavlje "Opis Dženneta". Ovaj hadis nismo pripisali Poslaniku, sallallahu alejhi ve selleme, jer u njegovom senedu ima mahana, a bilježi ga i Ibn-Hibban u *Sahihu.* Međutim, njegovo značenje je ispravno koje potvrđuje Kur'an i sunnet.

[48] Bilježe Ahmed, Tirmizi, Darimi. Vidi *Miškatul-mesabih,* 3/89. Hadis je sahih zbog mnoštva puteva na šta je ukazao recenzent djela "Miškatul-mesabih".

"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Allah kaže: 'Pripremio sam Mojim dobrim robovima ono šta oči nisu vidjele, za šta uši nisu čule, i što nikad nije na um palo', čitajte ako hoćete:* ***I niko ne zna kakve ih, kao nagrada za ono što su činili, skrivene radosti čekaju.****'"*[49] Zabilježio ga je i imam Muslim u nekoliko verzija koje prenosi Ebu-Hurejre, radijallahu anhu,, a u jednoj od njih se kaže: *'Pripremio sam Mojim dobrim robovima ono šta oči nisu vidjele, za šta uši nisu čule, i što nikad nije na um palo' ono što vam nije spomenuto (od nagrade) mnogo je veće"*, zatim je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, proučio: **I niko ne zna kakve ih, kao nagrada za ono što su činili, skrivene radosti čekaju."**[50] U drugoj verziji Sehl ibn Sad Saidi, radijallahu anhu, kaže: "Prisustvovao sam sijelu na kome je Poslanik sallallahu alejhi ve selleme, govorio o Džennetu, i na kraju govora rekao: *'U Džennetu ima ono što oči nisu vidjele, za šta uši nisu čule, i šta nikada nije na um palo'*, zatim je proučio sljedeće ajete: **Bokovi nihovi se postelja lišavaju i oni se Gospodaru svome iz straha i želje klanjaju, a dio onog što im mi dajemo udjeljuju. I niko ne zna kakve ih, kao nagrada za ono što su činili, skrivene radosti čekaju.**"[51] (Es-Sedžde 16,17)

DŽENETSKE KAPIJE

Džennet ima kapije kroz koje će ući vjernici, a kroz njih će ući i meleki. Uzvišeni, azze ve dželle, kaže: **... edenski vrtovi, čije će kapije biti za njih otvorene.** (Sad, 50)

I meleki će im ulaziti na svaka vrata: "Mir neka je vama, zato što ste trpjeli, a divno li je najljepše prebivalište." (Er-Rad, 23)

---

[49] Bilježi Buhari u *Sahihu*, dio "Početak stvaranja", poglavlje "Opis Dženneta", *Fethul-Bari*, 6/318.
[50] Bilježi Muslim u *Sahihu*, 2/2174 (2824), dio "Džennet i uživanja u njemu".
[51] Ibid.

Uzvišeni Allah obavijestio nas je da će se te kapije otvoriti kada vjernici dođu do Dženneta, i da će ih meleki dočekati i izraziti im toplu dobrodošlicu: **I kada do njega dođu - a kapije njegove već širom otvorene - čuvari njegovi će im reći: "Mir vama, od grijeha ste čisti, zato uđite u njega, u njemu ćete vječno boraviti."** (Ez-Zumer, 50)

Dženetskih kapija ima osam, jedna od njih zove se Er-Rejjan, a to je kapija na koju će ući samo postači. Na ovo ukazuje hadis koga bilježe Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* gdje Sehl ibn Sad, radijallahu anhu, prenosi sljedeći hadis: *"Džennet ima osam kapija, a jedna se zove Er-Rejjan, kroz koju će ući samo postači i niko drugi, a kada uđu, zatvorit će se."*[52]

Pored spomenute kapije postoje i druge kroz koje će ući oni koji mnogo klanjaju, koji udjeljuju sadaku, mudžahidi, itd.. Na ovo ukazuje hadis koga su zabilježili Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* gdje Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, kaže: "Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Ko udijeli dva para od nekog imetka bit će pozvan da uđe kroz dženetsku kapiju, a Džennet ih ima osam. Ko bude (mnogo) klanjao bit će pozvan na vrata namaza, ko bude (mnogo) udjeljivao bit će pozvan na vrata sadake, ko se bude borio na Allahovom putu bit će pozvan na vrata džihada, a ko bude (mnogo) postio bit će pozvan na vrata posta.'"* Ebu-Bekr, radijallahu anhu, reče: 'Tako mi Allaha, niko neće biti oštećen na koju god kapiju bude pozvan, Allahov Poslaniče, da li će iko biti pozvan na sve?' *'Hoće'*, odgovori mu Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, *'a nadam se da ćeš ti biti od njih.'*"[53]

Ebu-Bekr, radijallahu anhu, pitao je da li postoji čovjek koji posjeduje spomenuta pohvalna svojstva; da mnogo klanja, posti, udjeljuje sadaku, da se bori na Allahovom putu i dr., kako bi zbog toga bio pozvan da uđe kroz sve kapije.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, obavijestio nas je da će čovjek koji na Allahovom, azze ve dželle, putu udijeli

---

[52] *En-Nihaje*, 2/214.
[53] Ibid, 2/214.

dva para od nekog imetka biti pozvan da uđe kroz svih osam dženetskih kapija, a čovjeku koji lijepo uzme abdest, otvore se sve dženetske kapije - da uđe kroz koju hoće. Naime, Muslim u *Sahihu*, Ahmed u *Musnedu* i četverica bilježe da je vladar pravovjernih, Omer ibn Hattab, radijallahu anhu, rekao: "Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Ko se propisno i lijepo abdesti, zatim pogleda u nebo*[54] *i kaže: 'Svjedočim da nema istinskog božanstva osim Allaha, Koji nema saučesnika, i svjedočim da je Muhammed, Njegov rob i poslanik', otvore mu se svih osam dženetskih kapija da uđe kroz koju hoće.'*"[55]

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, obavijestio nas je također da će oni koji ne budu polagali račun ući na dženetsku desnu kapiju, a da će ostali ući s narodima na druge kapije. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, prenio od Resulullaha, sallallahu alejhi ve selleme, hadis o šefaatu u kome stoji: "... *Allah će reći: 'Muhammede, one koji neće polagati račun uvedi u Džennet na desnu kapiju, a oni će i sa ostalim svijetom ući na druge kapije.'*"

U ovome hadisu Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, govorio je i o širini dženetskih kapija čija je razdaljina između dva krila kao razdaljina između Meke i Hedžera ili kao razdaljina između Meke i Basre, i tom je prilikom rekao: "... *tako mi Onoga u Čijoj je ruci Muhammedova duša, razdaljina između dva dovratnika je kao razdaljina između Meke i Hedžera*" ili "*kao razdaljina između Meke i Basre.*"[56] A u nekim hadisima kaže se da je između dva dženetska dovratnika razdaljina četrdeset godina hoda. Na ovo ukazuje hadis koga biljaži Ahmed u *Musnedu,* Ebu-Nuajm u *El-Hiljeu* u kome Hakim prenosi od svoga oca Muavije, da je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: "*Između dva dženetska dovratnika je razdaljina od četrdeset godina hoda, a doći će dan kada će biti gužva na njima.*" Sened je hadisa

[54] Dodatak "... *zatim pogleda u nebo...*" slab je. (op.pr.)
[55] Ibid, 2/219.
[56] Ibid, 2/221.

ispravan, a bilježe ga, također, Muslim i Ahmed u nešto izmjenjenoj verziji u kojoj Utbe ibn Gazevan, radijallahu anhu, kaže: "Spomenuto nam je da je između dva dženetska dovratnika razdaljina od četrdeset godina hoda i da će doći dan kada će na njima biti gužva zbog velikog broja ljudi koji će prolaziti kroz njih." A bilježi ga i Taberani u *El-Mudžemul-kebiru* u nešto izmjenjenoj verziji od Abdullaha ibn Selama, radijallahu anhu, koji prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Između dovratnika dženetskih kapija jeste razdaljina od četrdeset godina hoda. Na njima će biti gužva kao na pojilištu na kojeg dođu deve nakon pet dana žeđi."*[57]

Ove kapije otvaraju se u mjesecu ramazanu, na šta ukazuje hadis koga bilježe Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* i Ahmed u *Musnedu,* u kome Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, kaže: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Kada nastupi mjesec ramazan, otvore se nebeske kapije'"*, u drugom rivajetu: *"... otvore se dženetske kapije, a zatvore džehenemske."*[58]

DŽENETSKI STUPNJEVI (DEREDŽE)

I. Dženetski stupnjevi se razlikuju

U Džennetu postoje deredže koje su jedne iznad drugih, a dženetlije će se razlikovati po tim deredžama. Uzvišeni Allah, azze ve dželle, kaže: **A one koje pred Njega iziđu kao vjernici, a koji su dobra djela činili - njih sve čekaju visoki stupnjevi.** (Ta-ha, 75)

Šejhul-islam Ibn-Tejmijje, navodeći mnoge dokaze koji na to ukazuju, kaže: "U Džennetu postoje stupnjevi koji se razlikuju, a Allahov štićenik, vjernik, onaj koji se Allaha bojao dobit će onu koju je svojim imanom i bogobojaznošću zaslužio. Uzvišeni, azze

---

[57] Ovo smo skraćeno prenijeli iz *Silsiletul-ehadisis-sahiha,* 4/273 (1698), od šejha Nasiruddina Albanija.

[58] *Miškatul-mesabih,* 1/612.

ve dželle, rekao je: **Onome ko želi ovaj svijet, Mi mu brzo dajemo šta hoćemo i kome hoćemo, ali ćemo mu poslije Džehennem pripremiti, u kome će se osramoćen i odbačen peći. A onaj ko želi onaj svijet i trudi se da ga zasluži, a vjernik je, trud će mu hvale vrijedan biti. Svima njima, i jednima i drugima, dajemo darove Gospodara tvoga; a darovi Gospodara tvoga nisu nikome zabranjeni. Gledaj kako jednima dajemo prednost nad drugima; a na onom svijetu u stupnjevima i prednostima bit će, doista, veća.** (El-Isra, 18-21) Uzvišeni Allah, azze ve dželle, rekao je da daje Svoje blagodati onima koji žele ovaj svijet i onima koji žele onaj svijet i da one nisu uskraćene ni čestitom a ni grješniku, zatim je rekao: **Gledaj kako jednima dajemo prednost nad drugima; a na onom svijetu u stupnjevima i prednostima bit će, doista, veća**, gdje je objasnio da će se dženetlije u stupnjevima mnogo više razlikovati nego što se razlikuju ljudi na ovome svijetu i da je razlika u dženetskim stupnjevima mnogo veća od ovosvjetske. Među Allahovim poslanicima također će biti razlika kao što će biti i među ostalim vjernicima u pogledu deredža u Džennetu, na šta upućuju riječi Uzvišenog: **Neke od tih poslanika odlikovali smo više nego druge. S nekima je od njih Allah govorio, a neke je za više stupnjeve uzdigao. A Isau, sinu Merjeminu, jasne smo dokaze dali i Džibrilom ga podržali.** (El-Bekara, 253)

Mi smo jedne vjerovjesnike nad drugima odlikovali, a Davudu smo Zebur dali. (El-Isra, 55)

Nisu jednaki oni među vama koji su davali priloge prije pobjede i lično se borili - oni su na višem stupnju od onih koji su poslije davali priloge i lično se borili, a Allah svima obećava najljepšu nagradu. (El-Hadid, 10)

Vjernici koji se ne bore - osim onih koji su za borbu nesposobni - nisu jednaki onima koji se na Allahovom putu bore imecima svojim i životima svojim. One koji se budu borili ulažući imetke svoje i živote svoje Allah će odlikovati čitavim stupnjem nad onima koji se ne budu borili, i On svima obećava lijepu nagradu. Allah će borcima, a ne onima koji se ne bore,

dati veliku nagradu, počasti od Sebe i oprost i milost. - A Allah prašta i samilostan je. (En-Nisa, 95,96)

Zar smatrate da je onaj koji hodočasnike vodom napaja i koji vodi brigu o Časnom hramu ravan onome koji u Allaha i u onaj svijet vjeruje i koji se na Allahovom putu bori? Nisu oni jednaki pred Allahom. A Allah neće ukazati na Pravi put onima koji sami sebi nepravdu čine. U većoj su časti kod Allaha oni koji vjeruju i koji se iseljavaju i koji se bore na Allahovom putu zalažući imetke svoje i živote svoje; oni će postići šta žele. Gospodar njihov šalje im radosne vijesti da će im milostiv i blagonaklon biti i da će ih u dženetske bašče uvesti, u kojima će neprekidno uživati, vječno i zauvijek će u njima boraviti. Uistinu, u Allaha je velika nagrada. (Et-Tevba, 19-22)

Da li je onaj koji u noćnim časovima u molitvi vrijeme provodi, padajući licem na tle i stojeći, strahujući od onog svijeta i nadajući se milosti Gospodara svoga ...? Reci: "Zar su isti oni koji znaju i oni koji ne znaju? Samo oni koji pameti imaju pouku primaju!" (Ez-Zumer, 9)

I Allah će na visoke stupnjeve uzdignuti one među vama koji vjeruju i kojima je dato znanje. – A Allah dobro zna ono što radite. (El-Mudžadele, 11) Imam Muslim u *Sahihu* bilježi da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, prenio sljedeći hadis: "*Dobar je vjernik bolji i Allahu draži od slabog vjernika, a u svakom je dobro. Teži onom što će ti koristiti i traži pomoć od Allaha, a ne budi slabić. Kada te nešto zadesi ne reci: 'Da sam uradio drukčije bilo bi tako i tako', već reci: 'Allah je tako odredio i šta je htio uradio', jer 'da sam' otvara vrata šejtanu.'*" Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe da Ebu-Hurejre i Amr ibn As prenose kako je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, kazao: "*Kada sudija donese presudu i pogodi, ima dvije nagrade, a kada donese presudu i pogriješi, ima jednu nagradu.*"[59]

Buhari u *Sahihu* bilježi od Ebu-Hurejrea, radijallahu anhu, da je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao

---

[59] *Medžmuatul-fetava,* 11/188.

je: *'Ko bude vjerovao u Allaha i Njegovog Poslanika, obavljao namaz i postio ramazan, Allahovo je pravo da ga uvede u Džennet, borio se na Allahovom putu ili boravio u rodnom kraju.'* 'Allahov Poslaniče, hoćemo li obradovati ostali svijet?', upitaše ashabi, a Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, odgovori: *'U Džennetu zaista postoji stotinu katova koje je Allah pripremio za mudžahide na Njegovom putu, između svaka dva kata je razdaljina kao između neba i Zemlje. Kada od Allaha tražite, tražite Firdevs, on je središte Dženneta, odnosno najveći stupanj u Džennetu!'* "Mislim da je dodao", nastavlja Ebu-Hurejre, radijallahu anhu: "... *iznad njega je prijestolje Milostivog, a odatle izviru dženetske rijeke."*[60]

Imam Buhari u *Sahihu* bilježi da Enes, radijallahu anhu, pripovijeda kako je Hariseova majka nakon što je Harise, radijallahu anhu, preselio usljed zalutale strijele koja ga je pogodila u Bici na Bedru, rekla: "Allahov Poslaniče, ti znaš koliko sam voljela Harisea, ako je u Džennetu, ja neću za njim plakati, a ako je drukčije, vidjet ćeš šta ću uraditi." Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, joj reče: *"A zar je samo jedan kat u Džennetu!? Mnogi su katovi u njemu, a on je u Firdevsu."*[61]

Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe da Ebu-Seid Hudri, radijallahu anhu, prenosi i sljedeće predanje: *"Stanovnici će Dženneta gledati jedni druge u sobama iznad njih zbog razlike među njima, kao što se svijetleća zvijezda vidi pored slabe na nebu, na istoku ili zapadu."* "Allahov Poslaniče, ta mjesta su predviđena za vjerovjesnike, ali ne i za druge?!", rekoše ashabi, a Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, odgovori: *"Ne, tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, nego i za ljude koji su vjerovali u Allaha i Njegove poslanike."*[62]

---

[60] Bilježi imam Buhari u *Sahihu*, dio "Džihad", poglavlje "Stupnjevi mudžahida na Allahovom putu", *Fethul-Bari*, 6/11.

[61] Bilježi Buhari u *Sahihu*, dio "Rekaik", poglavlje "Opis Dženneta i Džehennema", *Fethul-Bari*, 11/418.

[62] Bilježi Buhari u *Sahihu*, dio "Početak stvaranja", poglavlje "Opis Dženneta i Džehennema", *Fethul-Bari*, 6/220, Muslim, 4/2177 (2831), dio "Džennet", poglavlje "Dženetlije će iznad sebe vidjeti ljude u odajama".

Ahmed u *Musnedu*, Tirmizi i Ibn-Madže u svojim *Sunenima* i Ibn-Hibban u *Sahihu* bilježe da Ebu-Seid, radijallahu anhu, pripovijeda kako je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: "*Ljude na visokim stupnjevima vidjet će oni ispod njih kao što vi na nebu vidite zvijezdu koja je izašla, Ebu-Bekr i Omer imat će još veće stupnjeve, divna su njih dvojica.*"[63]

Imam Kurtubi kaže: "Znaj da će se pomenuti stupnjevi razlikovati u svojoj prednosti i ljepoti zbog međusobne razlike ljudi koji će biti u njima. Tako će neki biti viši i ljepši od drugih, a u poznatom hadisu: "*... tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, i za ljude koji su vjerovali u Allaha i Njegove poslanike,*" Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, spomenuo je samo iman, ali ne i dobra djela, što ukazuje da se misli na čovjeka s velikim imanom koji je povjerovao bez traženja mudžiza i koji je slijedio poslanike, u protivnom, kako obični svijet može postići visoke dženetske odaje samo zbog imana. Jer da je tako, svi muslimani bi zaslužili vrijedne dženetske odaje i velike stupnjeve, a što je nemoguće, jer je Uzvišeni rekao: **Oni će biti za ono što su trpjeli (sabur) odajama dženetskim nagrađeni.** (El-Furkan, 75) Strpljivost (sabur) ovdje znači požrtvovanje i ustrajnost u ibadetu, što je osobina Allahu, azze ve dželle, bliskih robova. U drugom ajetu je rekao: **Ni bogatstva vaša ni djeca vaša neće vas učiniti Nama bliskim; samo one koji budu vjerovali i dobra djela činili čeka višestruka nagrada za ono što su radili, i oni će u visokim odajama biti sigurni.** (Sebe, 37) Allah, dželle šanuhu, spomenuo je visoke odaje i da se one ne mogu zaslužiti imetkom a ni djecom, već samo imanom i dobrim djelima. Nakon toga rekao je da će oni dobiti višestruku nagradu i da će njihovo prebivalište biti visoke odaje, što se odnosi na ljude s iskrenim imanom. Njegov je vlasnik zadovoljan njime i propisima koje iziskuje, kao što je smiren u svakoj nevolji koja ga zadesi. Takav čovjek kada učini dobro djelo, poslije njega ne čini suprotno njemu koje bi ga pokvarilo. Učinjeno se djelo od poroka može sačuvati samo uz iskreni iman čiji je

---

[63] *Sahihul-džamia,* 2/187 (2026).

sahibija zadovoljan sa Onim u Koga vjeruje i propisima koje je propisao, dok iman i djela onoga ko miješa dobro i zlo nisu takvi, pa će zbog toga njegov stupanj biti niži od stupnja prethodnog."[64]

Ljudi koji budu na visokim stupnjevima imat će veći užitak od onih koji će biti na nižim. Allah, dželle šanuhu, obavijestio nas je da je bogobojaznima pripremio dva perivoja, kada je rekao: **A za onoga koji se stajanja pred Gospodarom svojim bojao bit će dva perivoja.** (Er-Rahman, 46) Zatim ih je opisao, a nakon toga rekao: **Osim ta dva, bit će još dva neznatnija perivoja.** (Er-Rahman, 62) Tj. ti perivoji po položaju i vrijednosti nižeg su ranga od prva dva, što će uočiti onaj ko razmisli o perivojima koji su spomenuti nakon prvih, jer prvi su namjenjeni za Allahu bliske robove, a drugi za *ashabul-jemin*[65], što se prenosi od Ibn-Abbasa i Ebu-Musaa Ešarija.[66]

Imam Kurtubi, također, kaže: "Nakon što je Uzvišeni, dželle šanuhu, opisao oba perivoja, ukazao je na razliku među njima, kada je za prve rekao: **U kojima će biti dva izvora koja će teći**, a za druge: **S izvorima koji prskaju, u svakom**, tj. u njima će biti dva izvora koja će prskati i koji neće biti poput tekućih, jer stajaća voda koja peršće nije na stupnju tekuće.

Za prve je rekao: **U njima će od svakog voća po dvije vrste biti**, tj. poznata i nepoznata vrsta, te svježa i suha. Ovo je Allah, azze ve dželle, rekao općenito ne izdvojivši ništa iz toga, a za druge kaže: **U njima će biti voća i palmi i šipaka**, gdje nije rekao da će od svakog voća biti po dvije vrste.

Za prve također kaže: **Naslonjeni na posteljama čije će postave od brokata biti**, a za druge: **Oni će biti naslonjeni na uzglavlja zelena, prekrivena ćilimima čarobnim i prekrasnim.** U prvom ajetu spomenuo je brokat a u drugom čarobne ćilime,

---

[64] *Et-Tezkireh*, str. 464.

[65] *Ashabul-jemin* jeste kur'anski termin za stanovnike Dženneta, ali su oni nižeg ranga od *el-mukkarebuna* (Allahu bliskih robova). (op.pr)

[66] Ibid, str. 440.

razlika je i ovdje uočljiva. Također je uočljiva između postelja i uzglavlja.

Opisujući hurije koje će se nalaziti u prvim perivojima kaže: **Bit će (hurije) kao rubin i biser**, a za one koje će biti u drugim kaže: **U njima će biti ljepotica naravi divnih**, a svaka ljepota nije kao ljepota rubina i bisera.

Za prve također kaže: **... puna stabala granatih**, a za druge: **... modrozelena**, tj. zelena od čije zeleni će izgledati, kao da su stabla crna. U ovom ajetu za prve je rekao da će imati mnogo grana, a za druga dva da su samo zelene boje."[67] Ovi ajeti nalaze se u suri Er-Rahman.

Na razliku među njima ukazuje i hadis koga bilježe Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* u kome Ebu-Musa Ešari, radijallahu anhu, prenosi sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve selleme, riječi: *"Dva će perivoja biti od srebra, od njega će biti i posuđe, i sve ostalo, a dva perivoja bit će od zlata, od njega će biti i posuđe, i sve ostalo. A između dženetlija i toga da u dženneti-adnu gledaju u svoga Gospodara bit će ogrtač gordosti na Njegovom licu."*[68] A verzija koju je zabilježio imam Tirmizi glasi: *"Zaista u Džennetu postoje dva perivoja od srebra ...* ", ostali dio hadisa je kao prethodni.[69]

Na prednost prvih perivoja nad drugim ukazuje i sljedeći ajet u kome je Uzvišeni Allah rekao da će čestiti piti piće koje će biti začinjeno kamforom: **Čestiti će iz pehara piti kamforom začinjeno piće,** (El-Insan, 5). U drugom ajetu kaže: **U njemu će iz čaše piće inbirom začinjeno piti,** (El-Insan, 17), koje će, Allah, azze ve dželle, najbolje zna, piti *ashabul-jemin*, a u trećem ajetu kaže: **Pomiješano s vodom iz Tesnima će piti, sa izvora iz kojeg će Allahu bliski piti.** (El-Mutaffifun, 27) *Ashabul-jemin* će piće pomiješano s vodom iz Tesnima piti, a to je izvor u Džennetu, a

---

[67] Ibid, str. 440.
[68] *Džamiul-usul*, 10/498 (8029).
[69] Ibid.

Allahu, azze ve dželle, bliski robovi pit će nepomiješanu, tj. čistu vodu sa izvora Tesnim.

II. Najveći i najmanji stupanj u Džennetu

Muslim u *Sahihu* bilježi da Mugire ibn Šube, radijallahu anhu, prenosi sljedeće Poslanikove, sallallahu alejhi ve selleme, riječi: *"Musa je upitao svoga Gospodara: 'Koje je najslabije mjesto u Džennetu?' A Uzvišeni je rekao: 'Najslabije mjesto u Džennetu imat će čovjek koji će doći nakon što dženetlije uđu u Džennet, pa će mu biti rečeno: 'Uđi u Džennet!', a on će reći: 'Gospodaru, kako ću ući, a dženetlije već zauzele svoja mjesta i uzeli ono što im pripada?' 'Da li bi bio zadovoljan kada bi imao koliko je imao jedan dunjalučki vladar?' – upitat će ga Allah, a on će odgovoriti: 'Bio bih zadovoljan, Gospodaru.' Uzvišeni će reći: 'Imat ćeš toliko i još toliko i još toliko, i još toliko i još toliko', a čovjek će nakon petog puta reći: 'Zadovoljan sam, Gospodaru.' 'Imat ćeš to i još deset puta toliko, imat ćeš sve što tvoja duša poželi i čime se oči naslađuju.' – reći će mu Allah. 'Zadovoljan sam, Gospodaru', reći će. Musa je dalje upitao: 'Gospodaru, a kakvo je onda najbolje mjesto u njemu?' Allah je rekao: 'To su oni koje sam odabrao, njima sam Svojom rukom stvorio šta oko nije vidjelo, za šta uho nije čulo, niti je nekom na um palo.'"* Mugire, radijallahu anhu, dodao je na kraju: "A potvrdu tome nalazimo u Allahovim, azze ve dželle, riječima: **I niko ne zna kakve ih, kao nagrada za ono što su činili, skrivene radosti čekaju."** (Es-Sedžde, 17)

III. Najbolje mjesto u Džennetu

Najbolje je mjesto u Džennetu *El-Vesile,* a dobit će ga najbolji čovjek, odabranik, Allahov poslanik Muhammed, sallallahu alejhi ve selleme. Ibn-Kesir u svome djelu *En-Nihaje* kaže: "*El-Vesile* je najbolje mjesto u Džennetu, to je uzvišeno

mjesto koje će pripasti Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve selleme,."

On je naveo i hadis koga bilježi Buhari u *Sahihu* od Džabira ibn Abdullaha, radijallahu anhu, koji prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, kazao: *"Kada čovjek čuje ezan a zatim prouči: 'Allahu moj, Gospodaru ovog savršenog poziva, i namaza uspostavljenog, podaj Muhammedu El-Vesile i svako dobro, i uzdigni ga na uzvišeno mjesto koje si mu obećao', zaslužio je moj šefaat na Sudnjem danu."* A naveo je i hadis koga bilježi Muslim u *Sahihu* od Abdullaha ibn Amra ibn Asa radijallahu anhu, u kome kaže: "Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, kako kaže: *'Kada čujete mujezina, ponavljajte za njim, a zatim donosite salavat, na mene jer onaj ko jedanput donese salavat na mene, Allah na njega donese deset puta. Zatim molite Uzvišenog Allaha da me počasti El-Vesileom, a onaj ko bude za to molio, zaslužio je moj šefaat.'"*[70] Ovaj ćemo dio završiti sa dva Resulullahova, sallallahu alejhi ve selleme, hadisa.

Imam Ahmed bilježi da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, prenio riječi da, kada su ashabi jednom prilikom upitali Resulullaha, sallallahu alejhi ve selleme, šta je *El-Vesile*, on im je odgovorio: *"To je najbolje mjesto u Džennetu, dobit će ga samo jedan čovjek, a nadam se da ću ja biti taj (čovjek)."*

Isti je imam u *Musnedu* zabilježio Ebu-Seidove, radijallahu anhu, riječi: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'El-Vesile je visoki stupanj kod Allaha, i iznad njega nema boljeg, pa molite Allaha da mi ga podari."*[71]

IV. Ko će dobiti visoke stupnjeve

Šehidi će u Džennetu dobiti visoke stupnjeve, a najbolji su oni šehidi koji se bore u prvim borbenim redovima, koji ne okreću

---

[70] Bilježi Muslim u *Sahihu*, 1/176 (189), dio "Iman", poglavlje "Najslabiji stupanj u Džennetu".

[71] Ove hadise vidjeti u *En-Nihaje*, 2/2332.

leđa neprijatelju, i pri tome poginu. Naime, Ahmed u *Musnedu* i Teberani u *Mudžemu* ispravnim lancem prenosilaca bilježe od Nuajma ibn Hemmara[72], radijallahu anhu, da je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Najbolji su šehidi oni koji se bore u prvim borbenim redovima i koji ne okreću lica dok ne budu ubijeni; takvi će uživati u visokim dženetskim odajama, i Allah im se smije, a kada se Allah nasmije čovjeku koji se nalazi na nekom mjestu, tome nema obračuna."*[73]

Čovjek koji se brine o ženama bez skrbnika i siromasima bit će na stupnju mudžahida na Allahovom, azze ve dželle, putu. Na ovo, opet, ukazuje hadis koga bilježi Muslim u *Sahihu* u kome Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, prenosi sljedeći hadis: *"Čovjek koji se brine o udovicama i siromasima jeste poput mudžahida na Allahovom putu."* "Mislim", kaže Ebu-Hurejre, "da je dodao: '... *i poput klanjača koji ne prestaje klanjati i postača koji ne mrsi.*'"[74]

Čovjek koji se brinuo o siročadima bit će u blizini Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme u Džennetu. O ovome govori predanje Ebu-Hurejrea, radijallahu anhu, kojeg je zabilježio imam Muslim u *Sahihu*, a u kojem stoji: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Ja i skrbnik svoga ili tuđeg siročeta bit ćemo u Džennetu kao ova dva.'*" Malik (jedan od prenosilaca) pokazao je spojivši kažiprst i srednjak.[75]

Uzvišeni Allah, azze ve dželle, podići će također stupanj roditelja zbog dove koju učine njihova djeca. Dokaz koji na to ukazuje jeste hadis koga bilježi Ahmed u *Musnedu* u kome Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, opet, pripovijeda: "Allahov Poslanik,

---

[72] Ibn-Hadžer u *Et-Takrib vet-tehzibu*, kaže: "Zove se Nuajm ibn Hemmar ili Hebbar ili Hammar Gatfani, ashab, mnogi smatraju da je ime njegovog oca Hemmar."

[73] Bilježi Ahmed u *Musnedu*, 5/287. *Sahihul-džamia*, 1/363 (1118).

[74] Bilježi Muslim u *Sahihu*, 2/2286 (2982), dio "Skromnost", poglavlje "Dobročinstvo prema udovici, nevoljniku i jetimu".

[75] Ibid. A Poslanikove, sallallahu alejhi ve selleme riječi "... *svoga ili tuđeg siročeta...*" znače: brinuo se o njemu opskrbljujući ga iz vlastitog ili njegovog imetka uz posredništvo velija.

sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Allah će uistinu podići stupanj dobroga roba u Džennetu, a on će upitati: 'Gospodaru, odakle ovo?' 'Tvoje je dijete za tebe istigfar učinilo', reći će mu Allah.'"* Ibn-Kesir kaže: "Sened je ovoga hadisa ispravan ali niko od šesterice ga nije zabilježio, potporu mu daje hadis koga bilježi Muslim u *Sahihu* u kome stoji da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, rekao: "Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Kada čovjek umre, njegova djela se prekidaju osim u tri slučaja: trajne sadake, korisnog znanja koje je ostavio i čestitog djeteta koje za njega dovu čini.'"*[76]

DŽENETSKA ZEMLJA

Postoji nekoliko hadisa koji govore o dženetskoj zemlji, a spomenut ćemo neke.

Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe da je Enes ibn Malik, radijallahu anhu, od Ebu Zerra prenio hadis o Miradžu u kome Ebu-Zerr, radijallahu anhu, kaže: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *,... uveden sam u Džennet, kad u njemu stijene od bisera a zemlja od miska.'"*

Muslim u *Sahihu* i Ahmed u *Musnedu* od Ebu-Seida, radijallahu anhu, bilježe da je Ibn-Sajjad, radijallahu anhu, pitao Resulullaha, sallallahu alejhi ve selleme, o dženetskoj zemlji, na šta mu je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, odgovorio: *"Zemlja u Džennetu je čisto bijelo brašno, misk čisti."*

Ahmed u *Musnedu* bilježi da je Džabir ibn Abdullah, radijallahu anhu, rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je o židovima: *'Pitat ću ih o dženetskoj zemlji, a ona je poput bijelog brašna.'* Pitao ih je, pa su odgovorili: ,Ebul-Kasime, dženetska zemlja je poput brašna', na šta je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *,A hljeb je od onoga što niče iz zemlje.'"*[77]

---

[76] *En-Nihaje,* 2/340.

[77] Ovc hadise vidjeti u *En-Nihaje,* 2/242.

Ahmed, Tirmizi i Darimi bilježe da Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, pripovijeda: "Upitao sam Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, od čega su stvorena stvorenja?" *'Od vode'*, odgovori, pa smo ponovo upitali od čega je konstruisan Džennet, a na to on odgovori: *'Jedan je čerpić od zlata, drugi od srebra, a sastav građe (melat) od ugodnog miska, pjesak je od bisera i rubina, a zemlja od šafrana. Ko u njega uđe uživat će, a neće biti nesretan, živjet će vječno, a neće umrijeti. Odjeća u njemu neće stariti, a mladost neće proći.'*"[78]

DŽENETSKE RIJEKE

Uzvišeni Allah dželle šanuhu, obavijestio nas je da kroz dženetske bašče teku rijeke, rekavši: **A one koji vjeruju i dobra djela čine obraduj dženetskim baščama, kroz koje će rijeke teći (tedžri min tahtiha el-enhar)** (El-Bekara, 25) Ponekad se koristi i množina: **... čekaju sigurno Edenski vrtovi, kroz koje će rijeke teći (tedžri min tahtihim el-enhar)** (El-Kehf, 31)

Mnogi su i hadisi u kojima Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, govori o dženetskim rijekama, a ovdje ćemo spomenuti neke.

Muslim u *Sahihu* bilježi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, na Israu vidio četiri rijeke koje izviru ispod drveta *Sidretul-munteha*: dvije napolju a dvije unutra, pa je upitao: *"Džibrile, koje su ono rijeke?", a on odgovori: "One unutra su dženetske rijeke, a one napolju su Nil i Eufrat."*[79]

Buhari u *Sahihu* bilježi da je Enes ibn Malik, radijallahu anhu, rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Uzdignut sam do Sidretul-muntehaa gdje sam vidio četiri rijeke:*

---

[78] *Miškatul-mesabih*, 3/89 (5630). Recenzent *El-Miškaha* šejh Albani kaže da hadis ima još puteva kojim je prenesen i da ima i drugih hadisa koji ga pojačavaju. On ga je također naveo u svome djelu *Silsiletul-ehadisis-sahiha*.

[79] Zabilježio Muslim u *Sahihu*, 1/150 (164), dio "Iman", poglavlje "El-Isra".

dvije unutra i dvije napolju. One napolju su Nil i Eufrat a one unutra su dženetske rijeke.'"[80]

Muslim u *Sahihu* bilježi da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme,, rekao je: *'Sejhan, Džejhan, Nil i Eufrat rijeke su u Džennetu."*[81] Šejh Albani kaže: "Ovim hadisom najvjerovatnije se htjelo reći da je porijeklo ovih rijeka iz Dženneta, kao što je čovjekovo porijeklo iz njega. Ovo se ne kosi sa činjenicom da te rijeke izviru iz poznatih izvora na Zemlji. Ako hadis ne upućuje na ovo značenje ili njemu slično, onda je to gajb u koji se mora vjerovati i mora se predati toj vijesti koju je prenio Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme."[82] A imam Kari kaže: "Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je da su spomenute rijeke dženetske, jer je njihova voda prijatnog okusa, pospješuje probavu hrane, u sebi sadrži veliki bereket, a te rijeke imaju izuzetnu vrijednost jer su neki vjerovjesnici pili iz njih."[83]

Kevser je također dženetska rijeka koju će Allah, azze ve dželle, dati Svome Poslaniku, sallallahu alejhi ve selleme. Uzvišeni, azze ve dželle, kaže: **Mi smo ti, uistinu, dali Kevser.** (El-Kevser, 1) Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, vidio je *Kevser*. U hadisu koga je zabilježio Buhari u *Sahihu* od Enesa ibn Malika, radijallahu anhu, stoji: *"Hodao sam po Džennetu, kad ono rijeka na čijim su obalama bile kupole od suhog bisera pa sam upitao:' Šta je ovo, Džibrile?' 'To je Kevser, koga će ti tvoj Gospodar dati', odgovori. 'Kad njezin miris'* ili *'zemlja ugodni*

---

[80] *Džamiul-usul,* 10/507. Recenzent ovog djela kaže: "Bilježi i Buhari muallekan (bez seneda) u dijelu "Piće", a hafiz Ibn-Hadžer u *Fethul-Bariju* kaže da je njegov sened spojio Ebu-Avvane, Ismaili i Taberani u *El-Mudžemus-sagiru* Ebu- Avvaninim putem.

[81] Bilježi Muslim u *Sahihu,* 4/2183 (2839), dio "Džennet", poglavlje "Rijeke na ovome svijetu koje su iz Dženneta". Šejh Albani u *Silsiletul-ehadisis-sahiha,* 1/6 kaže da ga bilježe Muslim, Ahmed, Adžurri i Hatib.

[82] *Silsiletul-ehadisis-sahiha,* 1/18.

[83] Od njega ovo prenosi šejh Albani u dopuni na *Miškatul-mesabih,* 3/80.

misk', ne sjeća se Hudbe (jedan od ravija) kako je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, tačno rekao.[84]

Seid ibn Džubejr prenosi da je Ibn-Abbas, radijallahu anhu, *Kevser* protumačio kao veliko dobro koje će Allah, azze ve dželle, dati svome Poslaniku, sallallahu alejhi ve selleme,. Ebu-Bišr rekao je Seidu ibn Džubejru, radijallahu anhu, ashabu koji to prenosi od Ibn-Abbasa, radijallahu anhu: "Neki ljudi tvrde da je *Kevser* rijeka u Džennetu", na šta on reče: "Dženetska rijeka je veliko dobro koje će Allah, azze ve dželle, dati Svome Poslaniku, sallallahu alejhi ve selleme."[85]

Hafiz Ibn-Kesir sakupio je hadise o kojima Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, govori o Kevseru, a navest ćemo samo neke.

Muslim u *Sahihu* bilježi da Enes, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, kada je objavljeno: **Mi smo ti, uistinu, dali Kevser**, upitao: *"Znate li šta je Kevser?"* "Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju", odgovoriše ashabi, a Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, reče: *"To je rijeka koju mi je obećao moj Gospodar, u njoj je veliko dobro."*

Ahmed u *Musnedu* bilježi da Enes, radijallahu anhu, prenosi i ove Resulullahove, sallallahu alejhi ve selleme, riječi: *"Dat mi je Kevser, rijeka koja teče po površini Dženneta. Na njenim su obalama nenatkrivene kupole od bisera. Udario sam rukama o tu obalu, kad ono ugodni misk, a pijesak od bisera."*

Isti imam u *Musnedu* bilježi drugu verziju prethodnog hadisa također od Enesa, radijallahu anhu: *"To je rijeka koju će mi Allah dati u Džennetu, njena zemlja je misk, a voda bjelja od mlijeka a slađa od meda. Na nju će slijetati ptice koje će imati vratove poput vratova deva."* Hafiz Ibn-Kesir spomenuo je i

---

[84] Bilježi Buhari u *Sahihu*, dio "Rekaik", poglavlje "Vrelo (El-Havd)", *Fethul-Bari*, 11/464.
[85] Ibid. *Fethul-Bari*, 11/463.

mnogo drugih rivajeta, pa ko želi detaljnije o ovom, neka pogleda njegovo djelo *En-Nihaje*.[86]

Rijeke u Džennetu neće biti samo od vode, već od mlijeka, vina i procijeđenog meda. Uzvišeni, azze ve dželle, o tome kaže: **Zar je Džennet, koji je obećan onima koji se Allaha boje - u kome su rijeke od vode neustajale i rijeke od mlijeka nepromijenjena okusa, i rijeke od vina, prijatna onima koji piju, i rijeke od meda procijeđenog.** (Muhammed, 15) Spomenute rijeke račvat će se iz mora. Naime, imam Tirmizi u *Sunenu* ispravnim lancem prenosilaca bilježi da Hakim ibn Muavija (djed Behza ibn Hakima) prenosi kako je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"U Džennetu će biti more od meda, vina, mlijeka i vode, a iz njih se račvaju rijeke."*[87]

Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, također nas je obavijestio o rijeci *Barik*, koja se nalazi ispred dženetskih kapija, a na njoj borave šehidi. Na ovo, opet, ukazuje predanje koga su dobrim lancem prenosilaca zabilježili Ahmed u *Musnedu*, Teberani u *Mudžemu* i Hakim u *Mustedreku* koga prenosi Ibn-Abbas, radijallahu anhu, od Resulullaha, sallallahu alejhi ve selleme: *"Šehidi će biti ispod zelene kupole kod Barika, rijeke ispred dženetskih vrata, a opskrba im dolazi ujutro i navečer."*[88]

DŽENETSKI IZVORI

U Džennetu ima mnogo izvora, a oni su međusobno različiti po slasti i ukusu. Uzvišeni kaže: **Oni koji su se Allaha bojali i onoga što im je zabranjeno klonili, oni će u dženetskim baščama pored izvora biti.** (El-Hidžr, 45)

---

[86] *En-Nihaje*, 2/246.

[87] *Džamiul-usu,l* 10/507. Recenzent ovog djela kaže: "Bilježi Tirmizi u poglavlju "Opis Dženneta i Džehennema" i tvrdi da je hasen-sahih, što je tačno, bilježi ga i Darimi."

[88] *Sahihul-džamia*, 3/235 (3636).

Oni koji su se Allaha bojali bit će među izvorima, u gustim baščama. (El-Murselat, 41) A za dva perivoja koja je pripremio za bogobojazne, Uzvišeni, azze ve dželle, kaže: **... u kojima će biti dva izvora koja će teći**, a za druge, po stupnju slabije, perivoje kaže: **... s izvorima koji prskaju u svakom.** (Er-Rahman, 50 i 66)

U Džennetu također postoje dva izvora iz kojih će Allahu bliski robovi (mukarrebun) piti čistu i nepomiješanu vodu, a čestiti (ebrarun) će je piti ali, pomiješanu s nečim drugim.

Prvi izvor je *Kafur,* o kome Uzvišeni, dželle šanuhu, kaže: **Čestiti (ebrarun) će iz pehara piti komforom začinjeno piće s izvora iz kog će samo Allahovi štićenici piti, i koji će kuda hoće bez muke razvoditi.** (El-Insan, 5,6) Dakle, čestiti će piti začinjeno piće sa izvora Kafur, a Allahu bliski robovi s njega će piti nepomiješano piće.

Drugi je *Tesnim,* o kome Uzvišeni kaže: **Dobri će, zaista, u nasladama boraviti. S divana gledati, na licima njihovim prepoznat ćeš radost sretna života, dat će im se pa će piće zapečaćeno piti, čiji će pečat mošus biti - i neka se za to natječu oni koji hoće da se natječu! – Pomiješano vodom iz Tesnima će biti, s izvora iz kojeg će Allahu bliski piti.** (El-Mutaffifun, 22-28)

Treći je *Selsebil*, a o njemu Allah kaže**: U njemu će iz čaše piće inbirom začinjeno piti s izvora u Džennetu, koje će se Selsebil zvati.** (El-Insan, 17,18) Izvor *Selsebil* je možda isti izvor koga smo prvog spomenuli.

DVORCI I ŠATORI U DŽENNETU

Uzvišeni će Allah, dželle šanuhu, stanovnicima Dženneta dodijeliti lijepa i divna boravišta, o čemu kaže: **... i divne dvorove u vrtovima edenskim.** (Et-Tevba, 72)

U nekoliko ajeta Allah, azze ve dželle, ta prebivališta naziva visokim odajama**: I oni će u visokim odajama biti sigurni.** (Sebe, 37) O nagradi koja će pripasti robovima Milostivog, kaže: **Oni će biti, za ono što su trpjeli, odajama dženetskim**

nagrađeni i u njima će pozdravom i blagoslovom biti susretani. (El-Furkan, 75) Uzvišeni, azze ve dželle, opisao ih je i kada je rekao: **A one koji se Gospodara svoga boje, čekaju odaje, sve jedna iznad drugih sagrađene, ispred kojih će rijeke teći, - obećanje je Allahovo, a Allah neće obećanje prekršiti.** (Ez-Zumer, 20)

Ibn-Kesir kaže: "Uzvišeni nas je obavijestio da će Njegovim robovima, dženetlijama, pripasti odaje, tj. visoki dvorci kao što kaže: **... sve jedne iznad drugih sagrađene**."

One su savršeno izgrađene, visoke i uljepšane odaje, jedne iznad drugih, a Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, opisao ih je u hadisu koga bilježi imam Ahmed u *Musnedu* i Ibn-Hibban u *Sahihu* od Ebu-Malika Ešarija, a Tirmizi od Alije koji prenose da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: "*U Džennetu postoje odaje čija se spoljašnost vidi iz unutrašnjeg dijela, a unutrašnji se vidi iz vanjskog. Uzvišeni Allah pripremio ih je onima koji hrane gladne, blago govore, koji ustrajavaju u postu i klanjaju noćni namaz dok drugi spavaju.*"[89]

U Džennetu postoje i šatori, a o njima Uzvišeni, azze ve dželle, kaže: **... hurija u šatorima skrivenih.** (Er-Rahman, 72) Ovi su šatori neobični, jer su izgrađeni od bisera, ustvari od šupljeg zrna bisera čija je visina šezdeset milja, a u nekim rivajetima stoji da je njegova širina šezdeset milja. Imam Buhari u *Sahihu* bilježi da je Abdullah ibn Kajs, radijallahu anhu, pripovijeda: "Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Šator (u Džennetu) je od šupljeg zrna bisera čija visina dostiže trideset milja, u svakom kraju vjernik će imati porodicu koju druge neće vidjeti.'*" Ebu-Abdussamed i Haris od Ebu-Imrana prenose verziju u kojoj stoji: "*... šezdeset milja.*"[90] Ovaj hadis bilježi i Muslim od Abdullaha ibn Kajsa, radijallahu anhu, koji pripovijeda da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: "*Vjernik će u*

---

[89] Ibid, 2/220 (2119).

[90] Bilježi Buhari u *Sahihu*, dio "Početak stvaranja", poglavlje "Opis Dženneta i Džehennema", *Fethul-Bari*, 6/318.

Džennetu imati šator od šupljeg zrna bisera čija je visina šezdeset milja. U njemu će imati porodice koje će obilaziti, a one jedne drugu neće viđati", a u drugoj verziji, opet, stoji: *"U Džennetu postoji šator od šupljeg zrna bisera čija širina je šezdeset milja. U svakom kraju vjernik će imati porodicu koju će obilaziti, a oni jedni druge neće viđati."*[91]

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, govorio je i o dvorcima koje će dobiti neke njegove žene i neki ashabi. Naime, Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, rekao: "Došao je Džibril Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve selleme, i rekao mu: *'Allahov Poslaniče, Hatidža ti je ponijela umak (idam) i hranu, pa kada dođe, poselami je od njenog Gospodara i od mene, i obraduj je da će u Džennetu imati kuću od šupljeg bisera u kojoj neće biti buke ni umora.'"*[92]

Buhari i Muslim također u svojim *Sahihima* bilježe da je Džabir, radijallahu anhu, rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Ušao sam u Džennet, kad tamo Rumejsa, Ebu-Talhina žena, a čuo sam i nekakav zvuk, pa upitah: 'Kakav je ono zvuk?', a Džibril odgovori: 'To je Bilal.' Vidio sam i dvorac ispred koga bijaše djevojka, pa upitah:' Čije je ovo', pa mi odgovoriše: 'Omera ibn Hattaba.' Htio sam i ući da ga pogledam, ali sam se sjetio da si ljubomoran'*, a Omer, radijallahu anhu, reče: *'Ti si mi kao otac i majka, Allahov Poslaniče, zar na tebe da budem ljubomoran.'"*[93]

Allahov miljenik, Muhammed, sallallahu alejhi ve selleme, poučio nas je da čovjek koji u ime Allaha, azze ve dželle, sagradi mesdžid zaradi kuću u Džennetu. Na ovo ukazuju mnogi hadisi od kojih izdvajamo sljedeće.

Ahmed u *Musnedu*, ispravnim lancem prenosilaca, bilježi kako je Ibn-Abbas, radijallahu anhu, prenio sljedeće

---

[91] Bilježi Muslim u *Sahihu*, 4/2182 (2838), dio "Džennet", poglavlje "Opis dženetskih šatora".
[92] *Miškatul-mesabih*, 3/266.
[93] Ibid, 3/226.

Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve selleme, riječi: *"Ko u ime Allaha sagradi mesdžid, makar bio malen kao gnijezdo u pjesku ptice kata*[94], *Allah će mu sagraditi kuću u Džennetu."*[95]

Buhari i Muslim u svojim *Sahihima*, Ahmed u *Musnedu*, Tirmizi i Ibn-Madže u svojim *Sunenima* bilježe da Osman, radijallahu anhu, prenosi sljedeći hadis: *"Ko radi Allahovog lica sagradi mesdžid, Allah će mu sagraditi isti u Džennetu."*[96]

Muslim u *Sahihu*, Ahmed u *Musnedu*, Ebu-Davud, Nesai i Ibn-Madže u svojim *Sunenima* bilježe od Ummu-Habibe da je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Ko u jednom danu i noći klanja dvanaest dobrovoljnih rekata, Allah će mu sagraditi kuću u Džennetu."*[97]

DŽENETSKA SVJETLOST (NUR)

Imam Kurtubi kaže: "Učenjaci kažu da u Džennetu neće biti dana ni noći, a stanovnici Dženneta bit će u vječnom nuru. Vrijeme noći znat će po spuštanju zastora i zatvaranju vrata, a vrijeme dana po dizanju zastora i otvaranju vrata. Ovo je spomenuo imam Ebu-Ferdž ibn-Dževzi."[98] Ibn-Kesir, tumačeći Allahove, azze ve dželle, riječi: **... i u njima će ujutro i navečer opskrbljivani biti. Dat ćemo da takav Džennet naslijedi onaj od robova Naših koji se bude grijeha klonio,** (Merjem, 62,63), kaže: "Tj. bit će opskrbljivani u vrijeme jutra i večeri, ne zato što će u Džennetu postojati dan i noć, već će smjenu dana i noći znati po nuru i svjetlima."[99] A Ibn-Tejmijje o tome kaže: "U Džennetu neće postojati Sunce ni Mjesec, noć ni dan, a jutro i večer znat će se po svjetlosti koja će dopirati od Arša."[100]

---

[94] *Kata* je vrsta ptice koja liči na goluba. (op.pr.)
[95] *Sahihul-džamia*, 5/265 (6005).
[96] Ibid, 5/265 (6007).
[97] Ibid, 5/316 (6234).
[98] *Et-Tezkireh*, str.405.
[99] *Tefsir Ibn-Kesir*, 4/471.
[100] *Medžmuatul-fetava*, 4/312.

DŽENNET MIRIŠE

Džennet lijepo i ugodno miriše i taj miris ispunjava svaki njegov dio. Vjernici će ga osjetiti s velike udaljenosti. Predanje koje na ovo upućuje ispravnim lancem prenosilaca bilježe Ahmed u *Musnedu*, Nesai i Ibn-Madže u svojim *Sunenima* i Hakim u *Mustedreku*, a u kome stoji da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Ko ubije zimmiju*[101] *neće osjetiti dženetski miris koji se osjeti na udaljenosti sedamdeset godina hoda."*[102] A Buhari u *Sahihu*, Ahmed u *Musnedu*, Nesai i Ibn-Madže u *Sunenima* bilježe drugo predanje kojeg prenosi Abdullah ibn Amr, radijallahu anhu: *"Ko ubije muahida*[103] *neće osjetiti dženetski miris koji se osjeti na udaljenosti četrdeset godina."*[104]

STABLA U DŽENNETU I PLODOVI

I. Mnogobrojna su stabla u Džennetu a njihovi plodovi su raznovrsni i obilni

Stabla u Džennetu bit će lijepa, raznovrsna i obilna. U Džennetu postoji grožđe, palme i šipci, a postoji i lotos i banana. O tome Allah kaže: **A onima koji su se Allaha bojali želje će se ostvariti: bašče i vinogradi.** (En-Nebe, 31,32)

... u njima će biti voća i palmi i šipaka. (Er-Rahman, 69)

A oni srećni - ko su srećni?! Bit će među lotosovim drvećem bez bodlji (sidr), i među bananama plodovima nanizanim (talh) i u hladovini prostranoj, pored vode tekuće i usred voća svakovrsnog. (El-Vakia, 27-32) *Sidr* je bodljikavo

---

[101] *Zimija* je slobodni nemusliman pod zaštitom islamske države kojoj plaća glavarinu (džiziju). (op.pr)

[102] *Sahihul-džamia,* 5/335 (6324).

[103] *Muahid* je nemusliman koji je pod određenim ugovorom sa isl. državom. (op.pr.)

[104] Ibid, 5/337 (6333).

stablo koje rađa plodove koji se zovu *nebk*, a u Džennetu bit će bez bodlji. *Talh* je bodljikav a raste u Hidžazu. Njegovi plodovi u Džennetu bit će nanizani, takvi da se njime bez teškoće posluži.

U Džennetu će, također, biti raznovrsni plodovi o čemu Uzvišeni, azze ve dželle, kaže: **U njima (u dva perivoja) će od svakog voća po dvije vrste biti.** (Er-Rahman, 53). A dženetlije će uzimati kakvo budu željeli, o čemu Allah, azze ve dželle, kaže: **... i raznovrsno voće i piće tražiti.** (Sad, 5)

... i voćem koje će sami birati. (El-Vakia, 20)

Oni koji su se Allaha bojali bit će među izvorima, u gustim baščama. I među voćem koje budu željeli. (El-Murselat, 41,42) Dakle, u Džennetu postoji sve što duša poželi i čime se oko naslađuje. Ovo potvrđuju riječi Uzvišenog: **Oni će biti služeni iz posuda i čaša od zlata, u njemu će biti sve što duše zažele i čime se oči naslađuju.** (Ez-Zuhruf, 72)

Ibn-Kesir je iz ajeta u kome je Allah spomenuo lotos i banane zaključio da je Uzvišeni, azze ve dželle, nečim beznačajnim htio ukazati na vrijedno. On kaže: "Činjenica da bodljivi lotos na ovome svijetu rađa bezvrijedne plodove, nebk, i da stablo banane služi kao hlad, ukazuje da će u Džennetu njihovi plodovi biti vrsni i obilni, kada će jedan plod imati sedamdeset okusa i međusobno sličnih boja. Šta onda misliš kakvi će biti plodovi koji su na ovome svijetu lijepi, poput jabuka, datula, grožđa i dr.? A kakvo će tek biti dženetsko miomirisno cvijeće i ruže? Ukratko rečeno, u njemu će biti ono što oko nije vidjelo, za šta uho nije čulo, niti je kome na um palo. Molimo Allaha da nas počasti tim blagodatima."[105]

Stabla će u Džennetu vječno praviti hladovinu i uvijek će davati plodove koji neće biti zabranjeni stanovnicima Dženneta, jer ona nisu kao stabla na ovome svijetu, koja u određenom godišnjem dobu daju plodove, a u drugom ne. Allah, dželle šanuhu, o tome kaže: **Ovakav je Džennet obećan onima koji se budu Allaha**

---

[105] *En-Nihaje*, 2/262.

bojali: vrtovi sa rijekama, s plodovima kojih uvijek ima i s trajnom hladovinom. (Er-Rad, 35)

Stabla u njemu bit će modrozelene boje i bit će granata, o čemu Uzvišeni, azze ve dželle, kaže: **A za onoga koji se stajanja pred Gospodarom svojim bojao bit će dva perivoja, pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! Puna stabala granatih.** (Er-Rahman, 47-49)

Osim ta dva, bit će još dva neznatnija perivoja, pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! Modrozelena. (Er-Rahman, 63-65) A za Džennet kaže se da je modrozelen, zato što su njegova stabla isprepletena i zbog modrozelene boje, izgledaju kao crna.

I usred voća svakovrsnog kojeg će uvijek imati i koje neće zabranjeno biti. (El-Vakia, 33,34)

Ugodnost koju će doživljavati stanovnici Dženneta je i ta, da će kada god im se daju ti plodovi, primijetiti da su slični onima s dunjaluka, međutim, suština će se razlikovati. O tome Allah kaže: **... svaki put kada im se iz njih da kakav plod, oni će reći: "Ovo smo i prije jeli", a bit će im davani samo njima slični.** (El-Bekara, 25)

A plodovi će stajati nadohvat ruke koje će dženetlije bez poteškoće uzimati, o čemu je Allah rekao: **Naslonjeni na posteljama čije će postave od kadife biti, a plodovi u oba perivoja nadohvat ruke će stajati.** (Er-Rahman, 55)

A plodovi njegovi će im nadohvat ruke stajati. (El-Insan, 14)

Ovo ćemo završiti s ajetima koji govore o dženetskoj, prostranoj i debeloj, hladovini.

Uzvišeni, azze ve dželle, kaže: **... i u debelu hladovinu ćemo ih uvesti.** (En-Nisa, 56)

... i u hladovini prostranoj. (El-Vakia, 30)

Oni koji su se Allaha bojali bit će među izvorima i hladovini. (El-Murselat, 41)

II. O nekim stablima u Džennetu

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme,, govorio je o čudnim, divnim i ogromnim stablima u Džennetu koja mašta ne može pojmiti, a ovdje ćemo navesti neke hadise u kojima se govori o tome.

Stablo čiju suštinu zna samo Onaj Ko ga je stvorio, a Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, obavijestio nas je o njegovoj veličini kada je rekao da jahaču na najbržem trkaćem konju treba sto godina da prevali kroz njegov hlad. Naime, Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe da je Ebu-Seid Hudri, radijallahu anhu, prenio kako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"U Džennetu uistinu postoji stablo*[106] *kroz čiji hlad jahač na brzom trkaćem konju jaše sto godina i ne prevali ga."*[107] Imam Buhari u *Sahihu* bilježi da je Ebu-Hurejre radijallahu anhu, prenio kako je Poslanik sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"U Džennetu uistinu postoji stablo kroz čiji hlad jahač jaše sto godina, čitajte ako želite: ...* ***i u hladovini prostranoj****."*[108] (El-Vakia, 30) U nešto izmjenjenoj verziji bilježi ga i Muslim od Ebu-Hurejrea i Sehla ibn Sada, a ona glasi: *"U Džennetu uistinu postoji stablo kroz čiji hlad jahač jaše sto godina i ne prevali ga."*[109]

Sidretul-munteha; koje je Uzvišeni Allah, dželle šanuhu spomenuo u Časnom Kur'anu, kada je rekao da je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, vidio kako ga je pokrilo nešto samo Allahu poznato, i da je kod njega vidio Džibrila u njegovom pravom liku, a rekao je i da se tamo nalazi *Džennetul-meva* (dženetsko prebivalište): **On ga je i drugi put vidio, kod**

---

[106] Muslimova verzija glasi: *"U Džennetu postoji stablo... ."*

[107] Bilježe Buhari u *Sahihu*, dio "Rekaik", poglavlje "Opis Dženneta", *Fethul-Bari*, 11/416, Muslim u *Sahihu*, 2/2176 (2828), dio "Džennet", poglavlje "U Džennetu postoje stabla".

[108] Zabilježio imam Buhari u *Sahihu*, dio "Početak stvaranja", poglavlje "Opis Dženneta", *Fethul-Bari*, 6/319.

[109] Muslim u *Sahihu*, 2/2175 (2826 i 2827), dio "Džennet", poglavlje "U Džennetu je stablo ispod čijeg hlada je jahanje sto godina".

Sidretul-muntehaa, kod kojeg je dženetsko prebivalište, kad je Sidru pokrivalo ono što je pokrivalo - pogled mu nije skrenuo, nije prekoračio. (En-Nedžm, 14-17)

Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je također šta je pri tome drvetu vidio kada je kazao: *"Zatim sam uzdignut do Sidretul-muntehaa, kad njegovi plodovi (nebk) kao vrčevi Hedžera*[110]*, a listovi poput slonovih ušiju. (Džibril) reče: 'To je Sidretul-munteha!' Kad tamo četiri rijeke, dvije unutra a dvije napolju, pa upitah: 'Džibrile, šta je ono?' A on odgovori: 'One dvije su dženetske rijeke, a one napolju su Nil i Eufrat.'"* Bilježe ga Buhari i Muslim[111]. Njih dvojica bilježe i sljedeće predanje: "... *zatim me je odveo do Sidretul-muntehaa, kad njegovi plodovi (veliki) kao vrčevi Hedžera, a listovi kao slonove uši, skoro da jedan može pokriti ovaj ummet. Sidru su pokrile meni nepoznate boje. Zatim sam uveden u Džennet, kad u njemu kupole od bisera a zemlja od miska."*[112]

Tuba; to je ogromno i veliko stablo u Džennetu od koga se proizvodi odjeća dženetlijama, a na to ukazuje hadis koga bilježe imam Ahmed u *Musnedu*, Ibnu-Džerir u svome Tefsiru i Ibn-Hibban u *Sahihu* od Ebu-Seida Hudrija, radijallahu anhu, koji prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Tuba je stablo u Džennetu čiji je hlad širok sto godina. Iz njegovih čaški će se proizvoditi odjeća dženetlijama."*[113] Hadis koga bilježi Ahmed u *Musnedu* od Abdullaha ibn Amra, radijallahu anhu, također ukazuje da će dženetlije uzimati odjeću sa stabala kao plodove. Abdullah, radijallahu anhu, kaže: "Došao je neki čovjek kod Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, i rekao: 'Allahov Poslaniče, obavijesti nas o odjeći dženetlija, da li se stvara ili se tka?' Neki se tome nasmijaše, a Resulullah,

---

[110] Mjesto u sadašnjem Bahreinu. (op.pr.)

[111] *Sahihul-džamia,* 3/18 (2861) i pripisuje ga Buhariji, Muslimu, Ahmedu i Tirmiziju.

[112] *Sahihul-džamia,* 4/82 (4075). Pripisao ga je Buhariji i Muslimu.

[113] *Silsiletul-ehadisis-sahiha,* 4/639 (1985). Sened je hadisa hasen.

sallallahu alejhi ve selleme, upita: *'Zašto se smijete? Zato što je čovjek koji ne zna upitao onoga koji zna?'* Resulullah je, sallallahu alejhi ve selleme, oborio glavu, a zatim rekao: *'Gdje je onaj što je pitao?'*, a čovjek reče: 'Ja sam, Allahov Poslaniče.' Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, reče mu: *"Ne tka se, već izrasta na stablima (poput plodova)."*[114]

III. Najbolji dženetski rejhani

Allah, azze ve dželle, obavijestio nas je da u Džennetu postoje rejhani[115]: **I ako bude jedan od onih koji su Allahu bliski-udobnost i rejhan i dženetske blagodati njemu.** (El-Vakia, 89) A Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je da je najbolji rejhan u Džennetu kna. Na ovo ukazuje hadis koga bilježi Taberani u *El-Mudžemul-kebiru,* ispravnim lancem prenosilaca, koji ispunjava kriterije Buharije i Muslima, a u kome Abdullah ibn Amr, radijallahu anhu, prenosi kako je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, kazao: *"Najbolji dženetski rejhan jeste kna."*[116]

IV. Debla dženetskih drveća su od zlata

Čudna stvar o kojoj nas je obavijestio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, jeste i to da su debla dženetskih stabala od zlata. Tirmizi i Bejheki u svojim *Sunenima* i Ibn-Hibban u *Sahihu* ispravnim lancem prenosilaca od Ebu-Hurejrea, radijallahu anhu, bilježe da je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"U Džennetu ne postoji ni jedno stablo a da njegovo deblo nije od zlata."*[117]

---

[114] Ibid, 4/640.
[115] Mirisna biljka.
[116] Ibid, 3/407 (1420).
[117] *Sahihul-džamia,* 5/150. Ibn-Kesir u *En-Nihaje,* 2/245 kaže: "Bilježi ga Tirmizi, koji kaže da je hasen-sahih."

V. Kako uvećati udio u dženetskim drvećima

Allahov je miljenik, otac poslanika Ibrahim u noći Israa Resulullahu, sallallahu alejhi ve selleme, rekao da poslemi svoj ummet i da ga pouči kako može uvećati udio u dženetskim drvećima. Tirmizi u *Sunenu* dobrim lancem prenosilaca bilježi kako Ibn-Mesud, radijallahu anhu, pripovijeda: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'U noći kada sam uzdignut u više sfere (El-Miradž), sreo sam Ibrahima, koji mi reče: 'Muhammede, obavijesti svoj ummet da je u Džennetu ugodna zemlja, pitka voda i da je on nepregledna ravnica bez stabala, a sađenje u njemu biva riječima SUBHANALLAHI, VEL-HAMDULILLAHI VE LA ILAHE ILLALLAHU VALLAHU EKBER (Slavljen neka je Allah, hvala Allahu, nema boga osim Allaha, i Allah je najveći).'*"[118]

ŽIVOTINJE U DŽENNETU

U Džennetu postoje životinje čiju suštinu samo Allah, dželle šanuhu, zna. Na ovo ukazuju brojni dokazi, a od njih jesu sljedeći.

Uzvišeni spominje neke blagodati kojima će dženetlije biti darovane i kaže: **... i mesom ptičijim kakvo budu željeli. U njima će biti i hurije očiju krupnih.** (El-Vakia, 21,22)

Tirmizi u *Sunenu* bilježi da Enes, radijallahu anhu, pripovijeda: "Allahov je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, upitan o Kevseru, na šta je odgovorio: *'To je rijeka koju mi je Allah darovao, bjelja je od mlijeka a slađa od meda. Na nju slijeću ptice čiji su vratovi poput devinih'*, a na to Omer, radijallahu anhu, kaza: 'Zaista su te ptice onda ukusne i dobre", na šta Resulullah,

---

[118] Ibid, 5/34 (5028).

sallallahu alejhi ve selleme, reče: *'Oni koji će ih jesti bolji su od njih.'*"[119]

Ebu Nuajm u *El-Hiljeu*, i Hakim u *Mustedreku* bilježe da je Ibn-Mesud, radijallahu anhu, kazao: "Jedan je čovjek doveo devu koja je imala ular na nosu i rekao: 'Allahov Poslaniče, dajem je na Allahovom putu', na šta Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, reče: *'Zbog nje ćeš u Džennetu imati sedam stotina deva koje će također imati ular na nosu.'*" Hakim kaže da ovaj hadis ispunjava kriterije Buharije i Muslima, u čemu ga je podržao Zehebi, a šejh Nasiruddin Albani dijeli njihovo mišljenje.[120] Spomenuti hadis pojačava malo izmjenjena verzija koju je zabilježio imam Muslim u *Sahihu* u kojoj Ebu-Mesud Ensari pripovijeda: "Jedan je čovjek doveo devu koja imaše ular na nosu te rekao: 'Dajem je na Allahovom putu', a Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, reče: *'Zbog nje ćeš na Sudnjem danu imati sedam stotina deva koje će također imati ular na nosu.'*"[121]

[119] *Miškatul-mesabih*, 2/91. Šejh Albani, recenzent ovog djela, kaže: "Bilježi ga Tirmizi, koji kaže da je hasen-garib, a ja smatram da je njegov sened hasen."
[120] *Silsiletul-ehadisis-sahiha*, 2/228 (634).
[121] *Miškatul-mesabih*, 2/350 (3799).

ČETVRTO POGLAVLJE

O DŽENETLIJAMA
DJELA ZBOG KOJIH SE ZASLUŽUJE NAGRADA U DŽENNETU

U Džennet će ući samo vjernici, monoteisti, a oni koji počine širk, kufr ili zaniječu temelje imana bit će uskraćeni te blagodati i ući će u vatru.

Allah u mnogo ajeta govori da će vjernici koji su činili dobra djela biti stanovnici Dženneta, a ponekad podrobno spominje djela zbog kojih se zaslužuje Džennet. Slijedeći ajeti ukazuju da se Džennet zaslužuje zbog imana i dobrih djela: **A one koji vjeruju i dobra djela čine obraduj dženetskim baščama kroz koje će rijeke teći; svaki put kada im se iz njih da kakav plod, oni će reći: "Ovo smo i prije jeli", a bit će im davani samo njima slični. U njima će čiste žene imati, i u njima će vječno boraviti.** (El-Bekara, 25)

A one koji vjeruju i čine dobra djela uvest ćemo, sigurno, u dženetske bašče, kroz koje će rijeke teći; u njima će vječno i zauvijek ostati, a u njima će čiste žene imati, i u debelu hladovinu ćemo ih uvesti. (En-Nisa, 57)

A oni koji budu vjerovali i dobra djela činili – Mi nikoga ne zadužujemo mimo njegovih mogućnosti - bit će stanovnici Dženneta, u njemu će vječno ostati. (El-Earaf, 42)

Allah obećava vjernicima i vjernicama dženetske bašče, kroz koje će rijeke teći, u kojima će vječno boraviti, i divne dvorove u vrtovima edenskim. A i malo naklonosti Allahove veće je od svega toga; to će, doista, uspjeh veliki biti! (Et-Tevba, 72)

One koji vjeruju i čine dobra djela Gospodar njihov će na Pravom putu podržati, zato što vjeruju, rijeke će teći ispred njih u džennetima zadovoljstva, molitva njihova bit će u njima: "Hvaljen nek si, Allahu!" , pozdrav njihov: "Mir vama!" A njihova posljednja molitva: "Tebe, Allaha, Gospodara svjetova hvalimo!" (Junus, 9,10)

... one koji budu vjerovali i dobra djela činili - Mi doista nećemo dopustiti da propadne nagrada onome koji je dobra djela činio - čekaju sigurno Edenski vrtovi, kroz koje će rijeke teći, u njima će se narukvicama od zlata kititi i u zelena odjela od dibe i kadife oblačiti, na divanima će u njima naslonjeni biti. Divne li nagrade i krasna li boravišta! (El-Kehf, 30-31)

A one koji pred Njega iziđu kao vjernici, a koji su dobra djela činili - njih sve čekaju visoki stepeni, Edenski vrtovi, kroz koje će rijeke teći, u njima će oni vječno ostati, i to će biti nagrada za one koji se budu od grijeha očistili. (Ta-ha 75,76)

Allah, azze ve džele, ponekad govori da se Džennet zaslužuje zbog imana i Islama, o čemu kaže: **O robovi Moji, za vas danas straha neće biti, niti ćete i za čim tugovati; oni koji su u ajete Naše vjerovali i poslušni bili - uđite u Džennet, vi i vaše žene radosni!"** (Ez-Zuhruf, 68-70)

Nagrada se također zaslužuje zbog iskrenosti prema Allahu: **A Allahovi iskreni robovi posebnu će opskrbu imati, razno voće i bit će poštovani u dženetskim baščama naslada.** (Es-Saffat, 40-43)

Džennet se također zaslužuje zbog jake veze sa Allahom, dželle šanuhu, zbog ibadeta i čežnje prema Njemu: **U Naše riječi vjeruju samo oni koji, kad se njima opomenu, licem na tle padaju, i koji Gospodara svoga veličaju i hvale i koji se ne ohole. Bokovi njihovi se postelja lišavaju i oni se Gospodaru svome iz straha i želje klanjaju, a dio onog što im Mi dajemo, udjeljuju. I niko ne zna kakve ih, kao nagrada za ono što su činili, skrivene radosti čekaju.** (Es-Sedžde, 15-18)

Nekada od djela koja uvode u Džennet jesu također strpljivost (sabur) i oslonac (tevekkul) na Allaha, azze ve dželle. O tome Allah, azze ve dželle, kaže: **One koji budu vjerovali i dobra djela činili smjestit ćemo u dženetske odaje, ispred kojih će rijeke teći, u njima će vječno boraviti. Kako će divna biti**

nagrada onima koji su se trudili. Onima koji su trpjeli i u Gospodara svoga se uzdali! (El-Ankebut, 58,59)

Među ta djela spada i istrajnost (istikamet): **Oni koji govore: "Naš Gospodar je Allah!" – i istraju na Pravom putu, neka se ničega ne boje i ni za čim nek ne tuguju! Oni će stanovnici Dženneta biti, u njemu će vječno boraviti, i to će im biti nagrada za ono što su činili.** (El-Ahkaf, 13,14)

Odanost Allahu također je jedno od djela koja uvode u Džennet, na šta ukazuje slijedeći ajet: **Oni koji budu vjerovali i dobra djela činili i koji Gospodaru svome budu odani bit će stanovnici Dženneta, u njemu će vječno boraviti.** (Hud, 23)

Kao i strah od Allaha: **A za onoga koji se stajanja pred Gospodarom svojim bojao bit će dva perivoja.** (Er-Rahman, 47)

Preziranje nevjernika i mušrika, o ovome Uzvišeni, dželle šanuhu, kaže: **Ne treba da ljudi koji u Allaha i u onaj svijet vjeruju budu u ljubavi s onima koji se Allahu i Poslaniku Njegovu suprotstavljaju, makar im oni bili očevi njihovi, ili sinovi njihovi, ili braća njihova, ili rođaci njihovi. Njima je On u srca njihova vjerovanje usadio i svjetlom Svojim ih osnažio, i On će ih uvesti u dženetske bašče, kroz koje će rijeke teći, da u njima vječno ostanu. Allah je njima zadovoljan, a i oni će biti zadovoljni Njime.** (El-Mudžadele, 22)

Uzvišeni Allah, azze ve dželle, spomenuo je da se Džennet zaslužuje zbog nekoliko stvari, među kojima je spomenuo vjerovanje da je istina ono što je objavljeno Resulullahu, sallallahu alejhi ve selleme, zatim izvršavanje obaveza, nekršenje obećanja, poštovanje onoga šta je Allah naredio da se poštuje, bogobojaznost, strah od teškoga obračuna, strpljivost u ime Allaha, dželle šanuhu, obavljanje namaza, javno i tajno udjeljivanje i uzvraćanje dobrim na zlo: **Zar onaj koji zna da je istina ono što ti se objavljuje od Gospodara tvoga kao onaj koji je slijep? A pouku samo razumom obdareni primaju: oni koji obavezu prema Allahu ispunjavaju i ne krše obećanje; i oni koji poštuju ono što je Allah naredio da se poštuje i Gospodara svoga se boje i obračuna mučnoga plaše; i oni koji trpe želeći Allahovo**

lice, i koji molitvu obavljaju, i koji od onoga što im dajemo, i tajno i javno udjeljuju, i koji dobrim zlo uzvraćaju - njih čeka najljepše prebivalište, Edenski vrtovi, u koje će ući oni, i roditelji njihovi, i žene njihove, i porod njihov - oni koji su bili čestiti - i meleki će im ulaziti na vrata svaka: "Mir neka je vama, zato što ste trpjeli, a divno li je najljepše prebivalište!" (Er-Rad, 21-26)

Na početku je sure El-Muminun Uzvišeni, azze ve dželle, rekao da će uspjeti samo vjernici čiji se uspjeh ogleda u tome što će ući u Firdevs i u njemu vječno ostati, a tu je spomenuo djela koja su ih učinila sretnicima: **Vjernici će uspjeti, oni koji molitvu svoju ponizno obavljaju, i koji ono što ih se ne tiče izbjegavaju, i koji milostinju udjeljuju, i koji stidna mjesta svoja čuvaju - osim od žena svojih, ili onih koje su u posjedu njihovu, oni, doista, prijekor ne zaslužuju - a oni koji i pored toga traže, oni u zlu sasvim pretjeruju – i koji o povjerenim im emanetima i obavezama svojim brigu brinu, i koji molitve svoje na vrijeme obavljaju - oni su dostojni nasljednici, koji će Firdevs naslijediti, oni će u njemu vječno boraviti.** (El-Muminun, 1-11)

Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, također je govorio o djelima čiji počinioci zaslužuju Džennet. Ovdje ćemo izdvojiti hadis kojeg bilježi Muslim u *Sahihu* od Ijjada ibn Himara Mudžašijja, radijallahu anhu, koji prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, jednog dana, držeći govor, između ostalog, rekao: "*... stanovnici su Dženneta tri osobe: pravedan vladar koji vjeruje, udjeljuje i potvrđuje istinu, čovjek koji je milostiv i blag prema rodbini i muslimanima, i oženjen čovjek koji ima djecu, ali je čedan i ne čini zabranjeno.*"[122]

PUT DO DŽENNETA JE TEŽAK

Džennet je velika blagodat za čije je dostizanje potreban veliki trud. Na tome putu mora se raditi suprotno prohtjevima, za

---

[122] Bilježi Muslim. Vidi Nevevijev komentar na Muslimov *Sahih*, 17/198.

što je potrebna velika odlučnost i volja. Na ovo ukazuju i Resulullahovi, sallallahu alejhi ve selleme, hadisi od kojih izdvajamo sljedeće.

Buhari i Muslim bilježe da Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, pripovijeda: "Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Džehennem je pokriven strastima a Džennet poteškoćama.'"* U Muslimovom rivajetu umjesto riječi *hudžibet* stoji riječ *huffet*[123], što smo već spominjali.

Nesai, Tirmizi i Ebu-Davud u svojim *Sunenima* bilježe da isti ashab pripovijeda kako je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Kada je Allah stvorio Džennet, rekao je Džibrilu: 'Idi i pogledaj Džennet!' On je otišao, pogledao Džennet i rekao: 'Tvoje mi moći, niko za njega neće čuti a da u njega neće ući.' Allah učini da bude pokriven neprijatnostima i ponovo reče: 'Idi i pogledaj Džennet,' pa je ponovo otišao, pogledao, vratio se i rekao: 'Tvoje mi moći, pobojao sam se da u njega niko neće ući.'"*[124]

Imam Nevevi u komentaru na Muslimov *Sahih* prvi hadis ovako komentira: "Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, naveo je neuporediv primjer u kome se ogleda rječitost i jezgrovitost njegovog govora. To znači da je Džennet pokriven poteškoćama i da se do njega ulazi samo putem njih, a da je Džehennem pokriven strastima i da se u njega dolazi putem njih. Jer kada čovjek skloni veo, dolazi do pokrivenog; tako skidanje dženetskog vela biva savlađivanjem poteškoća, a skidanje džehenemskog biva predavanjem strastima. U spomenute poteškoće spada revno obavljanje ibadeta i ustrajnost na tome, savlađivanje srdžbe, opraštanje, blagost, udjeljivanje, uzvraćanje dobrim na zlo, izbjegavanje zabranjenog i sl."[125]

---

[123] *Džamiul-usul*, 10/521 (8069).
[124] Ibid, 10/520 (8068). Tirmizi kaže da je hadis hasen-sahih-garib.
[125] Nevevijev komentar na Muslimov *Sahih*, 17/165.

DŽENNETLIJE ĆE U DŽENNETU NASLIJEDITI DIO KOJI JE BIO NAMIJENJEN NEVJERNICIMA

Allah učinio je da svaki čovjek ima dva prebivališta: jedno u Džennetu a drugo u Džehennemu. Nevjernici i mušrici, koje je Allah, azze ve dželle, učinio nesrećnim, naslijedit će prebivalište dženetlija u Džehennemu, a stanovnici Dženneta, koje je učinio srećnim, naslijedit će prebivalište stanovnika Džehennema u Džennetu. Dokaz za ovo jeste ajet u kome je Allah, dželle šanuhu, spomenuo djela koja uvode u Džennet, a zatim o vjernicima, srećnim, rekao: **Oni su dostojni nasljednici, koji će Firdevs naslijediti, oni će u njemu vječno boraviti.** (El-Muminun, 10,11)

Ibn-Kesir, tumačeći ovaj ajet, kaže: "Ibn-Ebi-Hatim navodi sened do Ebu-Hurejrea, radijallahu anhu, koji kaže: "Allahov Poslanik sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Svako od vas ima dva prebivališta: jedno u Džennetu a drugo u Džehennemu; musliman sebi gradi prebivalište u Džennetu, a ruši u vatri.'*"" Od Seida ibn Džubejra prenosi se da je rekao slično ovome. Jer, ljudi su stvoreni da obožavaju Allaha Jedinog, Koji nema druga, vjernici su izvršili zadaću zbog koje su stvoreni, a nevjernici nisu, zbog čega će prvi naslijediti dio drugih koji bi to dobili da su se pokorili svome Gospodaru, azze ve dželle.

Vjernici će biti počašćeni čak i većim od toga. Naime, Muslim u *Sahihu* bilježi da Ebu-Burde prenosi od Ebu-Musaa, radijallahu anhu, kako je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Na Sudnjem danu doći će neki muslimani s grijesima poput brda koje će Allah oprostiti muslimanu, a natovariti ih na židove i kršćane"*, u drugoj, Muslimovoj verziji, stoji: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Kada nastupi Sudnji dan, Allah će svakom muslimanu dati židova ili kršćana i reći će se: 'On je tvoja otkupnina od vatre.''*" Ovaj je hadis u skladu sa Allahovim, azze ve dželle, riječima: **Dat ćemo da takav Džennet naslijedi onaj od robova Naših koji se bude grijeha klonio.** (Merjem, 63)

Eto, to je Džennet koji ste naslijedili kao nagrada za ono što ste radili." (Ez-Zuhruf, 72)[126]

SIROMASI ĆE BITI NAJBROJNIJI U DŽENNETU

U Džennet će ući najviše poniznih ljudi koje svijet drži beznačajnim, ali zbog odanosti i poniznosti prema Allahu, dželle šanuhu, zbog iskrenog robovanja, kod Allaha, azze ve dželle, oni će biti na velikom stupnju. Ovo potvrđuju hadisi od kojih ćemo spomenuti sljedeće.

Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe da je Harise ibn Vehb, radijallahu anhu, prenio da je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, upitao: *"Želite li da vas obavijestim o tome ko su stanovnici Dženneta?"* Ashabi na to odgovoriše: "Želimo!" *"To je svaki nemoćni i ponizni musliman. Kada bi on Allaha nešto zakleo, On bi mu to sigurno ispunio."*[127] Imam Nevevi, tumačeći ovaj hadis, kaže: "Ljudi ga zbog stanja u kome se nalazi smatraju slabim, potcjenjuju ga i ohole se nad njim. Ovim se htjelo reći da će ovakvi ljudi predstavljati većinu u Džennetu, a ne da su oni uistinu bezvrjedni."[128]

Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* i Ahmed u *Musnedu* bilježe da je Usame ibn Zejd, radijallahu anhu, rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Stao sam na vrata Dženneta i primijetio da je najviše siromaha u njega već bilo ušlo, a bogataši još napolju, osim što su džehenemlije od njih već odvedeni u Džehennem. Stao sam i na vrata Džehennema i primijetio da je u njega ušlo najviše žena."*[129]

Isti imami u svojim *Sahihima* bilježe da Ibn-Abbas, radijallahu anhu, pripovijeda: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Pogledao sam u Džennet i u njemu vidio*

---

[126] *Tefsir Ibn-Kesir*, 5/10.
[127] *Džamiul-usul*, 10/535.
[128] Nevevijev komentar na Muslimov *Sahih*, 17/187.
[129] *Miškatul-mesabih*, 2/663 (5233).

najviše siromaha. Također sam pogledao u Džehennem, a u njemu vidio najviše žena.'"[130]

DA LI ĆE U DŽENNETU BITI BROJNIJI LJUDI ILI ŽENE ?

O ovom su raspravljali i ashabi kako stoji u hadisu koga bilježi Muslim u *Sahihu,* a u kome Ibn-Sirin pripovijeda: "Ljudi i žene razišli su se oko pitanja ko će biti brojniji u Džennetu." U drugom rivajetu: "... zbog nadmetanja, ili podsjećanja, ko će biti brojniji u Džennetu, pa su upitali Ebu Hurejrea, radijallahu anhu, a on je odgovorio da će u Džennetu biti više žena, pozivajući se na Resulullahov sallallahu alejhi ve selleme, hadis: *"Prva skupina koja će ući u Džennet svijetlit će kao pun Mjesec, a oni koji uđu poslije njih kao svijetla zvijezda na nebu. Svaki čovjek će imati dvije žene u kojih će se, zbog ljepote, vidjeti moždina potkoljenice, a u Džennetu neće biti neoženjenih ljudi."*[131]

Hadis jasno ukazuje da će žene u Džennetu biti brojnije od muškaraca, a neki učenjaci kažu da će u njemu muškarci biti brojniji, povodeći se za hadisom u kome stoji: "... *vidio sam da ste vi (žene) najbrojnije u vatri."* Odgovor na ovo glasi: činjenica da će one biti brojnije u vatri ne znači da će u Džennetu biti malobrojne, kako kaže Ibn-Hadžer Askalani[132], a usklađenje ova dva hadisa bilo bi da se kaže: žene će biti brojnije u Džennetu i Džehennemu, jer su u osnovi brojnije od muškaraca. A može se kazati i ovako: hadis kojeg prenosi Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, ukazuje da će ovosvjetske žene i hurije biti brojnije u Džennetu, a spor je oko toga ko će biti brojniji, muškarci ili ovosvjetske žene.

Imam Kurtubi uskladio je ova dva hadisa rekavši da će žene prije šefaata, izlaska muslimana iz vatre, biti brojnije u njoj

---

[130] Bilježi Muslim u *Sahihu,* 4/2179 (2834), dio "Džennet", poglavlje "Prva skupina koja će ući u Džennet".

[131] Bilježi Muslim u *Sahihu,* 4/2179 (2834), dio "Džennet", poglavlje "Prva skupina koja će ući u Džennet".

[132] *Fethul-Bari,* 6/325.

od muškaraca, a kada zagovaranjem zagovornika i milošću Najmilostivijeg iziđu iz njega, bit će brojnije u Džennetu.[133]

Na malobrojnost žena koje će ući u Džennet ukazuje i hadis koga bilježe Ahmed i Ebu-Jala u kojem stoji da je Amr ibn As, radijallahu anhu, rekao: "Kada smo s Resulullahom, sallallahu alejhi ve selleme, bili u ovom klancu, upita nas: *'Vidite li šta?'* Odgovorili smo: 'Vidimo gavranove među kojima je gavran bijelih krila, crvenih nogu i kljuna.' Tada Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, reče: *'U Džennet će ući samo ona žena koja među ostalim ženema bude izgledala kao što izgleda ovaj gavran među ostalim.'"*[134]

ONI KOJI UMRU PRIJE PUNOLJETNOSTI

I. Djeca muslimana

Djeca roditelja muslimana koja umru prije punoljetnosti, Allahovom će dobrotom, inšallah, ući u Džennet. Uzvišeni, azze ve dželle, kaže: **Onima koji su vjerovali i za kojima su se djeca njihova u vjerovanju povela priključit ćemo djecu njihovu, a djela njihova nećemo nimalo umanjiti – svaki čovjek odgovoran je za ono što sam čini**. (Et-Tur, 21)

Alija, radijallahu anhu, Allahove, azze ve dželle, riječi: **Svaki čovjek je odgovoran za ono što sam čini**, (El-Muddessir, 38), uzeo je za dokaz da će djeca muslimana ući u Džennet, jer za bilo šta neće biti odgovorni.[135] Imam je Buhari u *Sahihu* naslovio poglavlje "O nagradi koju će dobiti čovjek kome umre dijete pa se strpi", i u njemu naveo hadis u kome Enes, radijallahu anhu, pripovijeda: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je:

---

[133] Vidi *Et-Tezkireh*, str.475.

[134] *Silsiletul-ehadisis-sahiha,* 4/466 (1851). Šejh Albani drži da je sened ovog hadisa ispravan.

[135] *Et-Tezkireh*, str.511. Kurtubi kaže da ovo bilježe Ebu-Amr u *Et-Temhidu* i u *El-Istizkaru*, Ebu-Abdullah, imam Tirmizi u *Nevadirul-usulu*.

'Nema nijednog muslimana kome umre troje maloljetne djece, a da ga Allah, iz Svoje milosti prema njima, neće uvesti u Džennet.'" Također je naveo i slučaj koga prenosi Ebu-Seid, radijallahu anhu, kada su neke žene rekle Poslaniku, sallallahu alejhi ve selleme,: "Odredi za nas dan (za vaz)." Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, im se u njemu obraćao, a jednom prilikom rekao: *"Ženi kojoj umre troje djece, ona će joj biti štit od vatre"*, na šta jedna od njih upita: "A dvoje?" Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, odgovori: *"I dvoje."*[136] Isti je imam naslovio još jedno poglavlje "Šta se prenosi o djeci nevjernika", u kojem je naveo prethodno spomenuti hadis koga prenosi Enes, radijallahu anhu, kao i predaju u kojoj Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, pripovijeda da je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Kome umre troje maloljetne djece, bit će mu štit od vatre ili će ući u Džennet."* A naveo je i hadis u kome Bera, radijallahu anhu, kaže: "Kada je umro Ibrahim (Resulullahov, sallallahu alejhi ve selleme, sin), Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'On će imati dojilju u Džennetu.'"*[137]

Iz hadisa koje je naveo Buhari uzima se dokaz da će djeca muslimana ući u Džennet. To zastupa i Ibn-Hadžer, koji kaže: "Dijete koje će biti uzrokom da njegovi roditelji ne uđu u vatru preče je da samo u nju ne uđe, jer ono je osnova i uzrok te blagodati."[138]

Postoje i drugi dokazi koji upućuju da će djeca muslimana ući u Džennet.

Abdullah sin imama Ahmeda, u dodatku na *Musned* bilježi da je Alija, radijallahu anhu, prenio kako je Poslanik, sallallahu

---

[136] Bilježi Buhari u *Sahihu*, dio "Dženaza", poglavlje "Vrijednost onoga kome umre dijete pa se strpi", *Fethul-Bari*, 3/118.

[137] Bilježi Buhari u *Sahihu*, dio "Dženaza", poglavlje "O djeci muslimana", a prethodno spomenuti hadis koga prenosi Ebu-Hurejre bilježi muallekan (bez seneda), *Fethul-Bari*, 3/244.

[138] *Fethul-Bari*, 3/244.

alejhi ve selleme, rekao: *"Muslimani i njihova djeca uistinu će ući u Džennet."*[139]

Ahmed bilježi da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, prenio sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve selleme, riječi: *"Svakog muslimana i muslimanku kojima umre troje maloljetne djece, Allah će iz Svoje dobrote i milosti, zbog te djece, uvesti u Džennet."*[140]

Muslim u *Sahihu* i Ahmed u *Musnedu* bilježe da Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, prenosi sljedeći hadis: *"Djeca će muslimana biti u Džennetu i po njemu se slobodno kretati (deamis), svako će uzeti svoga oca"*, ili je rekao: *"... svoje roditelje za odjeću, kao što ja držim tvoju"*, ili : *"... za ruku pa se neće proći"*, ili : *"... neće prekinuti dok Allah njega i njegovog oca ne uvede u Džennet."* [141]

Imam Ahmed, Ibn-Hibban i Hakim bilježe da Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, također, prenosi kako je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Djeca muslimana su u Džennetu, a o njima se brine Ibrahim, sallallahu alejhi ve selleme."*[142]

Ebu-Nuajm u djelu *Ahbaru-Asbehan*, Dejlemi i Ibn-Asakir bilježe da je isti ashab prenio i ove Resulullahove, sallallahu alejhi ve selleme, riječi: *"Djeca muslimana su u Džennetu i o njima će se brinuti Ibrahim i Sara dok ih ne preuzmu njihovi roditelji na Sudnjem danu."*[143]

Nevevi prenosi da su skoro svi učenjaci ehlis-sunneta složni na tome da će djeca muslimana ući u Džennet, a Ibn-Hadžer od njega, također, prenosi da su se neki sustegnuli od donošenja suda po tom pitanju.[144] Imam Nevevi kaže: "Neki su se sustegnuli

---

[139] Ibid, 3/245.
[140] Ibid.
[141] *Silsiletul-ehadisis-sahiha*, 1/174 (432).
[142] Ibid, 2/156 (603). Recenzent *Musneda* (Ahmed Šakir) spominje da je imam Hakim sened ovoga hadisa ocijenio ispravnim, u čemu ga je podržao Zehebi, a šejh Albani kaže da je hadis hasen.
[143] Ibid, 3/451 (1467).
[144] *Fethul-Bari*, 3/244.

zbog hadisa koga prenosi Aiša, r.a." Vjerovatno je ciljao na hadis koga je zabilježio Muslim od Aiše, radijallahu anha, u sljedećoj verziji: "Kada je umro jedan dječak od ensarija, rekla sam: 'Blago njemu, nije počinio nikakvo zlo, a nije ga ni doživio, na šta Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, reče: *'Aiša, možda nije tako, jer Allah je stvorio stanovnike za Džennet.'"*

Ibn-Hadžer ovo ovako komentira: "Kažemo da je ovim Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, možda htio spriječiti Aišu, radijallahu anha, da to tvrdi bez dokaza, ili joj je to rekao prije nego mu je bilo objavljeno da će djeca vjernika ući u Džennet."[145] Imam Kurtubi kaže da su se od donošenja suda o ovom pitanju sustegnuli Hammad ibn Zejd, Hammad ibn Seleme i Ishak ibn Rahavejh.[146]

Ja smatram da je možda najispravnije reći da hadis ukazuje kako nije dopušteno za pojedinca tvrditi da je u Džennetu, iako je dopušteno tvrditi za sve muslimane. Hadis također ukazuje da ne treba u tome žuriti, u protivnom, ljudi bi se osmjelili pa bi, kao u našim vremenima, tvrdili za umrle, iako bili od najgorih ljudi, da su u Džennetu. Ibn-Tejmijje kaže: "Ne može se za svako dijete ponaosob tvrditi da je u Džennetu, a može općenito za sve."[147]

II. Djeca nevjernika

Imam je Buhari u *Sahihu* naslovio poglavlje "Šta se prenosi o djeci nevjernika", u kome je naveo neke hadise.

Ibn-Abbas, radijallahu anhu, pripovijeda: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, upitan je o djeci mušrika, na šta je odgovorio: *'Kada ih je Allah stvorio, znao je šta bi činila."*

Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, pripovijeda: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, upitan je o djeci mušrika, pa je rekao: *'Allah zna šta bi ona činila."*

---

[145] Ibid.
[146] *Et-Tezkireh*, str.511.
[147] *Medžmuatul-fetava*, 3/244.

Isti ashab kaže: "Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Svako dijete rodi se na fitri (islamu), pa ga roditelji učine židovom ili kršćanom ili vatropoklonikom, kao što životinja donese na svijet mladunče bez mahana.'"*[148],[149] Buhari je ovim uvodom, kako kaže Ibn-Hadžer, htio ukazati kako se susteže od donošenja suda (tevekkuf) o ovom pitanju, nakon toga je promijenio mišljenje, kada je u *Sahihu* u poglavlju "Sura Er-Rum" odlučno izabrao mišljenje da su oni u Džennetu, na šta ukazuje način na koji je naveo hadise.

Naime, poglavlje je počeo navodeći hadis koji ukazuje na tevekkuf, nakon čega je naveo onaj koji ukazuje da je prioritetno mišljenje da su u Džennetu. A naveo je i treći hadis koji daje potporu odabranom mišljenju: "... *a oko njega su djeca (muslimana i nemuslimana)."* Imam Buhari zabilježio ga je u *Sahihu* u dijelu "Tumačenje snova" u sljedećoj verziji: "... *a oko njega su djeca koja su rođena na fitri"*, pa neki upitaše: "A djeca mušrika?", na šta je odgovorio: *"I djeca mušrika."*[150]

Ibn-Hadžer kaže: "Ovo potvrđuje i hadis koga bilježi Ebu-Jala da Enes, radijallahu anhu, prenosi kako je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Molio sam svoga Gospodara da ne kazni nijednog lahina, pa se odazvao."* Sened je hadisa hasen, a u drugom, koga bilježi Bezzar od Ibn-Abbasa, radijallahu anhu, stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, riječ *lahin* protumačio da su to djeca.

Sljedeći dokaz koji ukazuje na ispravnost ovoga mišljenja jeste predanje koje dobrim senedom bilježi Ahmed od Hanse, kćerke Muavije ibn Surejma, koja prenosi od svoje strine da je rekla: "Upitala sam Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve

---

[148] Hadis poredi između mladunčeta bez mahana kome kasnije odsijeku uho i sl. i djeteta koje se rodi na fitri nakon čega ga roditelji učine nevjernikom. (op.pr.)

[149] Bilježi Buhari u svome *Sahihu*, dio "Dženaza", poglavlje "Djeca nevjernika", *Fethul-Bari*, 3/246.

[150] *Fethul-Bari*, 3/246.

selleme, ko je u Džennetu?" On odgovori: *'Poslanik je u Džennetu, šehid je u Džennetu, i novorođenče je u Džennetu.'"*[151]

Sljedeći dokaz jeste hadis koga bilježe Ibn-Munde u *El-Marifeu*, Ebu-Nuajm u *El-Hiljeu* i Ebu-Jala u *Musnedu* u kome Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, kaže: *"Djeca mušrika posluživat će dženetlije."* A Albani ga je, zbog mnoštva puteva, ocijenio ispravnim.[152]

Mišljenje da će djeca nevjernika ući u Džennet, zastupaju neki učenjaci među kojima je i Ebu-Ferdž Ibn-Dževzi, i Nevevi[153], koji kaže: "Ovo je odabrano i najispravnije mišljenje koga, zbog Allahovih riječi: **... a Mi ni jedan narod nismo kaznili dok poslanika nismo poslali**, zastupaju veliki učenjaci." On se također pozvao na dokaze koje je naveo Buhari i drugi.[154]

Spomenuto mišljenje prioritetnim smatra i imam Kurtubi, koji je uskladio, na prvi pogled, kontradiktorne dokaze koji govore o temi, tako što je kazao da je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao da će oni sa svojim roditeljima ući u vatru, a nakon toga se sustegnuo od donošenja suda rekavši: *"Allah zna šta bi ona činila."* Zatim mu je objavljeno: **I nijedan grješnik tuđe grijehe neće nositi**, (El-Isra, 15), kada je rekao da će ući u Džennet.[155] A on se pozvao i na hadis kojeg bilježi Abdurrezzak, ali hadis je daif, kao što kaže Ibn-Hadžer Askalani.[156]

Usklađenje koga zastupa Ibn-Hadžer jeste možda nejasno, jer ovakve su stvari gajb u pogledu kojih se može osloniti samo na šerijatske dokaze, a ne na logiku i idžtihad, a Allah najbolje zna.

Možda će činjenica da je Allah, dželle šanuhu, u praiskonu znao ko će biti stanovnik Dženneta, a ko stanovnik Džehennema, kao i činjenica da melek dođe zametku i propiše mu nafaku, edžel i

---

[151] Ibid 3/246.
[152] *Silsiletul-ehadisis-sahiha*, 3/452 (1468).
[153] *Medžmuatul-fetava*, 24/372 i 4/303.
[154] *Fethul-Bari*, 3/247.
[155] *Et-Tezkireh*, str.515.
[156] *Fethul-Bari*, 3/247.

to da li će biti sretan ili nesretan - dovesti u sumnju ispravnost mišljenja da će djeca vjernika i mušrika biti u Džennetu, a mogući odgovor na tu sumnju glasio bi da se djetetu koje umre prije punoljetnosti već u majčinoj utrobi propiše da će biti od sretnih, a Allah, azze ve dželle, opet, najbolje zna.

Neki učenjaci smatraju da će ona biti pod Allahovom, azze ve dželle, voljom, ovo zastupaju Hammad ibn Zejd, Hammad ibn Seleme, Ibn-Mubarek i Ishak, a imam Bejheki u *El-Itikadu* to prenosi i od imama Šafije.

Ibn-Abdulberr kaže: "Moguće je da to zastupa i imam Malik, iako o tome ništa nije rekao, a njegovi učenici smatraju da će djeca vjernika ući u Džennet, a da će djeca nevjernika biti pod Allahovom, azze ve dželle, voljom, povodeći se za hadisom: *'Allah zna šta bi ona činila.'*"[157]

Ebu-Hasan Ešari kaže da to zastupaju učenjaci ehlis-sunneta[158], a tako smatra i šejhul-islam Ibn-Tejmijje, koji zastupa mišljenje da će djeca nevjernika biti pod Allahovom voljom i da će na Sudnjem danu biti ispitana. On ovo mišljenje pripisuje Ebu-Hasanu Ešariju i imamu Ahmedu. Šejhul-islam o tome kaže: "Najispravnije je da kažemo: Allah zna šta bi ona činila, a ni za jedno od njih ne kažemo da je u Džennetu ili u Džehennemu. U nekoliko hadisa spominje se da će na Sudnjem danu biti ispitana kada će im se narediti neke stvari a neke zabraniti, pa ko se pokori ući će u Džennet, a ko ne ući će u vatru. Ebu-Hasan Ešari prenosi da ovo zastupaju učenjaci ehlis-sunneta."[159] Na drugom mjestu Ibn-Tejmije kaže: "Djeca nevjernika koja su umrla prije punoljetnosti, na Sudnjem će danu biti ispitana na šta ukazuju mnogi hadisi. Ovo mišljenje prenosi Ebu-Hasan Ešari, a potvrđuje ga hadis koga bilježe Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* gdje stoji da je

---

[157] Ibid 3/246.
[158] *Medžmatul-fetava,* 4/281-404 i 24/372.
[159] Ibid, 4/303 i 24/372.

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, kada je upitan o njima, odgovorio: '*Allah zna šta bi ona činila.*'"[160]

Ibn-Hadžer smatra da će biti ispitana tako što će im se pokazati vatra koja će biti hladna i spasom za onoga ko u nju uđe, a ko odbije ući će u Džehennem, na šta, opet, ukazuje hadis koga bilježe Bezzar od Enesa i Ebu-Seida, a Teberani od Muaza ibn Džebela. Postoje pouzdani dokazi da će biti ispitan lud čovjek i oni koji su živjeli u vremenu u kome nije bilo poslanika (fetre), a imam Bejheki u djelu *Kitabul-itikad* tvrdi da je to mišljenje ispravno.[161]

Na ispravnost mišljenja da će djeca biti ispitana na Sudnjem danu ukazuje i događaj o kome govori u Časnom Kur'anu, kada je Allahov poslanik, Musa otišao da se, na mjestu gdje se sastaju dva mora, sretne sa dobrim čovjekom, koji je, objašnjavajući mu zbog čega je ubio dječaka, rekao: **Što se onoga dječaka tiče - roditelji njegovi su vjernici, pa smo se pobojali da ih on neće na nasilje i nevjerovanje navratiti.** (El-Kehf, 80) A imam Muslim u *Sahihu* bilježi da je Ibn-Abbas, radijallahu anhu, rekao: "Resulullah je, sallallahu alejhi ve selleme, za dječaka koga je Hidr ubio, rekao: '*Zapisano je, ako poživi, da će nevjernik biti, na nasilje i nevjerovanje će ih navratiti.*'" Ibn-Tejmijje, komentirajući hadis, kaže: "Tj. Allah, dželle šanuhu, je u Levhi-mahfuzu odredio da će, ako poživi, praktično postati nevjernik."

Imam Kurtubi smatra da mišljenje da će djeca mušrika biti ispitivana na ahiretu nije opravdano, a povodi za činjenicom da je to svijet nagrade i kazne, a ne svijet ispita, što je i rekao u svojoj knjizi *Et-Tezkireh*: "Ovo mišljenje pobija činjenica da ahiret nije mjesto ispita već mjesto nagrade i kazne. Imam Halimi također zastupa ovaj stav. On kaže: 'Mišljenje da će ta djeca biti ispitana nije postojano, jer se kosi sa osnovnim načelima o kojima su složni svi muslimani, zato što ahiret neće biti mjesto ispita.' Na njemu će

---

[160] Ibid, 3/281.
[161] *Fethul-Bari*, 3/246.

ljudi istinski spoznati stvarnost tako da neće biti potrebe za ispitom (teklif)."[162]

Mišljenje za kojim se Kurtubi povodi da *teklif* prestaje nakon smrti nije ispravno. Šejhul-islam Ibn-Tejmijje opovrgnuo ga je rekavši: "*Teklif* prestaje samo ulaskom u Džennet ili Džehennem, a neki će ljudi na Sudnjem danu biti ispitani. U *berzehu* bivaju ispitani kada se svaki čovjek upita: 'Ko ti je Gospodar, šta ti je vjera, i ko je tvoj Poslanik?' Uzvišeni, azze ve dželle, kaže: **... na Dan kada se ukaže (Allahova) potkoljenica i kada budu pozvani da licem na tle padnu pa ne budu mogli** (El-Kalem, 42), što također ukazuje da će na Sudnjem danu biti ispita. A Buhari u *Sahihu* prenosi više rivajeta u kojima Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, kaže: "*Allah će se na na Sudnjem danu ukazati Svojim robovima, kada bude rečeno: 'Neka svaki narod slijedi ono što je obožavao', pa će mušrici poći za svojim božanstvima, a ostat će vjernici. Allah će im doći u liku koji oni ne poznaju pa će negativno odgovoriti. Zatim će im doći u liku koji oni poznaju, kada će Mu vjernici licem na tle pasti, a leđa munafika će izgledati kao što izgledaju rogovi u krava, pokušat će učiniti sedždu, ali neće moći, a to su Allahove riječi:* ***Na Dan kada se ukaže potkoljenica***."[163]

Dakle, ispit prestaje ulaskom u Džennet ili Džehennem, a to što je Kurtubi spomenuo da će spoznaja stvarnosti toga dana biti nužna, ispravno je, ali oni će biti ispitani tako što će im se nešto narediti ili zabraniti. U nekim predanjima kaže se da će im Allah narediti da uđu u vatru, pa ko se pokori bit će od srećnih, a ko odbije bit će od nesrećnih, što smo već spomenuli.

---

[162] *Et-Tezkireh*, str.514.
[163] *Medžmuatul-fetava*, 24/372, također vidi pod brojem 17/309.

IZ NAŠEGA ĆE UMMETA MNOGO LJUDI UĆI U DŽENNET

Iz ovoga će ummeta u Džennet ući veliki broj ljudi a taj broj zna jedino Allah. Na ovo, također, ukazuju brojni dokazi među kojima izdvajamo neke.

Buhari u *Sahihu* bilježi da je Seid ibn Džubejr rekao: "Pričao mi je Ibn-Abbas, radijallahu anhu, kako je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *'Pokazani su mi narodi, gdje vidjeh poslanika kako prođe sa narodom, poslanika sa skupinom, poslanika sa deset ljudi, poslanika sa pet i poslanika samog. Zatim sam pogledao, kad ono veliko crnilo, pa upitah: 'Džibrile, da li je ono moj ummet?' On odgovori: 'Nije, već pogledaj u obzorje.' Pogledao sam, kad ono ponovo veliko crnilo, a on mi reče: 'Ono je tvoj ummet, a ispred njih je sedamdeset hiljada ljudi koji neće polagati račun i neće biti kažnjeni.'*"[164]

Prvo crnilo za koje je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, pomislio da je njegov ummet bili su židovi, na šta, opet, ukazuje jedna Buharijina verzija: "*... ponadao sam se da je ono moj ummet, pa bi rečeno: 'Ono je Musa i njegov narod.'*"[165] A nema sumnje da je Resulullahov, sallallahu alejhi ve selleme, ummet brojniji od Musaovog. Hadis ima više verzija, a spomenut ćemo ove: "*... kad ono veliko crnilo.*" Ibn-Hadžer kaže da verzija koju prenosi Seid ibn Mensur sadrži dodatak: "*... bi rečeno: 'Pogledaj u obzorje', pa pogledah, kad ono ogromno crnilo. Ponovo bi rečeno: 'Pogledaj u obzorje slično prvom'*", a verzija Ibn-Fudajla glasi: "*... pogledao sam, kad ono crnilo ispunilo obzorje, pa bi rečeno: 'Pogledaj tamo u obzorje neba.'*" A Ibn-Mesudova, radijallahu anhu, glasi: "*... kad ono obzorje, ispunjeno licima,*" a Ahmedova glasi: "*... vidjeh svoj ummet kako su ispunili brda i doline. Zadivio me je njihov broj i izgled, pa bi rečeno: 'Da*

---

[164] Bilježi Buhari u *Sahihu*, dio "Rekaik", poglavlje "U Džennet će ući iz ovoga ummeta sedamdeset hiljada (bez obračuna)", *Fethul-Bari*, 11/406.

[165] *Fethul-Bari*, 11/407.

li si zadovoljan, Muhammede?' Odgovorih: 'Zadovoljan sam, Gospodaru.'"[166]

U nekim hadisima kaže se da će uz svaku hiljadu, od spomenutih sedamdeset hiljada, biti još sedamdeset hiljada i tri Allahove pregršti. Ovo stoji u hadisu koga bilježe Ahmed u *Musnedu*, Tirmizi i Ibn-Madže u *Sunenima* u gdje Ebu-Umame, radijallahu anhu, kaže: "Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, kako kaže: *'Allah mi je obećao da će iz moga ummeta u Džennet ući sedamdeset hiljada ljudi bez prethodnog obračuna i kazne, a uz svaku hiljadu će biti još sedamdeset hiljada i tri pregršti moga Gospodara.'"*[167] A nema sumnje da će u tri Allahove, dželle šanuhu, pregršti stati veliki broj ljudi.

U hadisu koga su zabilježili Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* od Ebu-Seida, radijallahu anhu, stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, spomenuo koliko će ljudi ući u Džehennem, da bi na kraju rekao: *"... tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, nadam se da ćete predstavljati četvrtinu stanovnika Dženneta"*, na šta smo rekli: 'Allahu ekber', a Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, reče: *"Nadam se da ćete predstavljati trećinu stanovnika Dženneta."* Ponovo smo rekli: 'Allahu Ekber', a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, ponovo reče: *"Nadam se da ćete predstavljati polovinu stanovnika Dženneta"*, te smo i tada rekli: 'Allahu Ekber', a on na kraju reče: *"Prema ostalim narodima vi ste kao crna dlaka na koži bijelog bika ili bijela dlaka na koži crnog bika."*[168] A u nekim hadisima čak se kaže će ovaj ummet predstavljati dvije trećine dženetlija. Naime, Tirmizi u *Sunenu* dobrim senedom, Darimi u *Sunenu* i Bejheki u *El-Basu ven-nušuru* bilježe da je Burejde, radijallahu anhu, rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Džennetlije će biti raspoređene u sto dvadeset safova od kojih*

---

[166] Ibid, 11/408.
[167] *Miškatul-mesabih*, 3/64 (5556). Tirmizi ga smatra hasenom a Albani sahihom.
[168] Ibid, 3/85 (5541).

će osamdeset biti ovaj ummet, a četrdeset ostali.'"[169] A na to djelimično ukazuje i hadis koga bilježi Muslim u *Sahihu* u kome Enes, radijallahu anhu, pripovijeda: "Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Ja ću biti prvi posrednik da se uđe u Džennet, ni jednome poslaniku se nije vjerovalo ono što je meni, a uistinu postoji poslanik u koga je od njegova naroda povjerovao samo jedan čovjek."*[170] A iz ovoga ummeta povjerovalo je mnogo ljudi zato što je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, imao veliku mudžizu, Kur'ani-kerim koji prodire do ljudskih srca. On je trajan i bit će sačuvan do Sudnjeg dana. Na ovo nas, opet, upućuje hadis koga bilježe Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* u kome Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, kaže: "Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme,, rekao je: *'Svakom poslaniku dati su znakovi u kakve ljudi vjeruju, a meni je Allah dao Objavu, i nadam se da ću na Sudnjem danu imati najviše sljedbenika.'"*[171]

DŽENETSKI PRVACI

I. Prvaci ljudi

Alija ibn Ebu-Talib, Enes ibn Malik, Ebu-Džuhajfe, Džabir ibn Abdullah i Ebu-Seid Hudri prenose da je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Ebu-Bekr i Omer će (u Džennetu) biti prvaci muškaraca, od prvih i kasnijih generacija."* Šejh Nasiruddin Albani je, nakon detaljnog studiranja svih seneda ovoga hadisa koji se nalaze u hadiskim zbirkama, rekao: "Ukratko rečeno, uzimajući u obzir senede ovoga hadisa, vidjet ćemo da je sahih i u to nema sumnje, jer neki od njih su dobri sami po sebi (hasenun li zatihi), a drugi služe za pojačavanje hadisa (ševahid)."[172]

---

[169] Ibid, 3/92 (5644).
[170] Ibid, 3/124 (5744).
[171] Ibid, 3/124 (5746).
[172] *Silsiletul-ehadisis-sahiha*, 12/487 (824).

II. Prvaci mladića

Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je da će Hasan i Husejn biti prvaci mladića, što se prenosi u velikom broju hadisa koji dostižu stupanj mutevatir hadisa, a Šejh Albani ih je u svojoj vrijednoj knjizi *Silsiletul-ehadisis-sahiha,* i spomenuo. Hadis bilježe: Tirmizi, Hakim, Taberani, Ahmed i drugi, a u njemu Ebu-Seid Hudri kaže: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Hasan i Husejn će biti prvaci mladića u Džennetu."* A u drugoj verziji koju bilježe Tirmizi, Ibn-Hibban, Ahmed, Taberani i drugi stoji da je Huzejfe, radijallahu anhu, rekao: "Došao sam kod Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, i s njim klanjao akšam, nakon toga je ustao i klanjao do jacije, a zatim izašao. Slijedio sam ga i on reče: *'Došao je melek koji je tražio dozvolu od svoga Gospodara da me poselami i obraduje rekavši da će Hasan i Husejn biti prvaci mladića u Džennetu.'"* A Hakim i Ibn-Asakir prenose da Abdullah ibn Omer, radijallahu anhu, pripovijeda kako je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, kazao: *"Ova moja dva sinčića (unuka) bit će prvaci mladića u Džennetu."*[173]

III. Prvakinje žena

Istinski je prvak čovjek koga pohvali njegov Gospodar i posvjedoči da je čestit, a istinska prvakinja jeste žena s kojom je zadovoljan njen Gospodar i čija djela lijepo primi.

Najbolje će žene biti one koje će ući u dženetske bašče naslada, a u njemu će se razlikovati po stupnjevima, gdje će prvakinje među ženama biti Hatidža, Fatima, Merjem i Asija. Dokaz za ovo jeste predanje koje ispravnim lancem prenosilaca bilježe Ahmed u *Musnedu*, Tahavi u *Muškilul-asaru* i Hakim u *Mustedreku* od Ibn-Abbasa, radijallahu anhu, koji kaže: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, na zemlji je povukao četiri

---

[173] Ko se želi detaljnije upoznati ko prenosi i ko bilježi ovaj hadis neka vidi *Silsiletul-ehadisis-sahiha*, 2/438 (797).

linije, pa upitao: *'Znate li šta je ovo?'* Ashabi odgovoriše: 'Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju', a on reče: *'Ovo su najbolje žene u Džennetu: Hatidža, kći Huvejlidova, Fatima, kći Muhammedova, Merjem, kći Imranova i Asija, kći Muzahimova žena Faraonova.'*"[174]

Merjem i Hatidža najbolje su među pomenute četiri, a na to ukazuje hadis koga bilježi Buhari u *Sahihu* u kome Alija ibn Ebu-Talib, radijallahu anhu, prenosi kako je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Najbolje žene u Džennetu bit će Merjem i Hatidža."*[175] A Merjem je prvakinja žena i najbolja uopće, na šta, opet, ukazuje predanje sa senedom koji ispunjava kriterije Muslima, zabilježeno kod Taberanije, u kojem stoji da Džabir, radijallahu anhu, kaže: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Prvakinje će žena u Džennetu poslije Merjeme, kćeri Imranove biti Fatima, Hatidža i Asija, žena Faraonova.'*"[176] A Časni Kur'an ovo potvrđuje kada kaže: **I kada meleki rekoše: "O Mejrema, tebe je Allah odabrao i čistom stvorio i boljom od svih žena na svijetu učinio."** (Alu Imran, 42) A kako da ne bude tako kad Uzvišeni za nju kaže: **... i Gospodar je njezin primi lijepo.** (Alu Imran, 37)

Pomenute su žene divan uzor drugim ženama koje žele biti čestite i savršene; svaka od njih ponaosob je pohvaljena, a ovdje ćemo i to spomenuti.

Merjemu, kćer Imranovu, pohvalio je Allah, dželle šanuhu, rekavši: **Merjemu kćer Imranovu, koja je nevinost svoju sačuvala, a Mi smo udahnuli u nju život i ona je u riječi Gospodara svoga i knjige Njegove vjerovala i od onih koji provode vrijeme u molitvi bila.** (Et-Tahrim, 12)

---

[174] *Silsiletul-ehadisis-sahiha,* 4/13 (1508).

[175] Bilježi Buhari u *Sahihu*, dio "Vrline Ensarija", poglavlje "Poslanikova, sallallahu alejhi ve selleme, ženidba sa Hatidžom i njeni fadileti", *Fethul-Bari,* 7/133.

[176] *Silsiletul-ehadisis-sahiha,* 3/410 (1424).

Hatidžu, iskrenu, koja je bez kolebanja povjerovala u poslanstvo Resulullaha, sallallahu alejhi ve selleme, koja ga je pomagala zalažući vlastiti život i imetak, i podržavala ga na putu Istine, Allah, azze ve dželle, obradovao je da će u Džennetu imati divan dvorac, u kome neće biti nedostataka. Na ovo ukazuje hadis koga bilježi imam Buhari u *Sahihu*, a u njemu stoji da Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, pripovijeda: "Došao je Džibril kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve selleme, i rekao: *'Allahov Poslaniče, Hatidža će ti donijeti umak*[177] *ili hranu ili piće. Kada dođe obraduj je da će u Džennetu imati kuću od šupljeg bisera u kojoj neće biti buke ni umora.'*"[178]

Uzvišeni, za Asiju, ženu Faraonovu, u čijim su očima vlast i užici na ovome svijetu bili bezvrijedni, za onu koja se odrekla Faraona i zanijekala da je on božanstvo, zbog toga ju je mučio, ali se strpila dok njena duša nije otišla svome Gospodaru, kaže: **A onima koji vjeruju – Allah kao pouku navodi ženu Faraonovu, kad je rekla: "Gospodaru moj, sagradi mi kod Sebe kuću u Džennetu i spasi me od Faraona i mučenja njegova i izbavi me od naroda nepravednog!"** (Et-Tahrim, 11)

Također, Fatima, mirisni cvijet, kćer i dio Resulullaha, sallallahu alejhi ve selleme, učitelja čovječanstva, bila je strpljiva, nadala se Allahovoj nagradi, bila bogobojazna i pridržavala se Allahovih, dželle šanuhu, odredbi.

DESETERICA OBRADOVANIH DŽENNETOM

Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je da će neki ashabi ući u Džennet. Naime, Ahmed u *Musnedu* od Seida ibn

---

[177] Prenosilac se hadisa nije mogao sjetiti kako je Ebu-Hurejre tačno rekao, pa je zbog toga i rekao: "*... Hatidža će ti donijeti umak (idam) ili hranu ili piće... .*" (op.pr.)

[178] Bilježi Buhari u *Sahihu*, dio "Vrline ensarija", poglavlje "Poslanikova, sallallahu alejhi ve selleme, ženidba sa Hatidžom i njeni fadileti", *Fethul-Bari*, 7/133. Hadis je u ovom poglavlju zabilježen također od Aiše i Abdullaha ibn Ebi-Evfaa.

Zejda i Tirmizi u *Sunenu* od Abdurrahmana ibn Avfa bilježe da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Ebu-Bekr je u Džennetu, Omer je u Džennetu, Osman je u Džennetu, Alija je u Džennetu, Talha je u Džennetu, Zubejr je u Džennetu, Abdurrahman ibn Avf je u Džennetu, Sad ibn Ebi-Vekkas je u Džennetu, Seid ibn Zejd je u Džennetu i Ebu-Ubejde ibn Džerrah je u Džennetu."*[179] A Imam Ahmed, Ebu-Davud, Ibn-Madže i imam Dija u djelu *El-Muhtare* zabilježili su ga od Seida ibn Zejda, radijallahu anhu, u nešto izmjenjenoj verziji koja glasi: *"Deseterica su u Džennetu: Poslanik je u Džennetu, Ebu-Bekr je u Džennetu, Omer je u Džennetu, Osman je u Džennetu, Alija je u Džennetu, Talha je u Džennetu, Zubejr ibn Avvam je u Džennetu, Sad ibn Malik je u Džennetu, Abdurrahman ibn Avf je u Džennetu i Seid ibn Zejd je u Džennetu."* A sened hadisa je ispravan.[180]

U knjigama sire stoji da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, jednog dana sjedio kod bunara Eris gdje je Ebu-Musa Ešari čuvao stražu, pa je došao Ebu-Bekr i zatražio dozvolu da uđe. Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, reče: *"Dopusti da uđe i obraduj ga Džennetom."* Zatim je došao Omer, pa Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, reče: *"Dopusti da uđe i obraduj ga Džennetom."* Tada je došao Osman, pa je i tada Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Dopusti i njemu i, zbog kušnje koja će ga pogoditi, obraduj Džennetom."*[181] A Ibn-Asakir ispravnim senedom bilježi da je Ibn-Mesud, radijallahu anhu, prenio kako je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Onaj ko bude vladar poslije mene je u Džennetu, a onaj ko bude poslije njega je u Džennetu, treći i četvrti također su u Džennetu."*[182] Četverica o kojima je riječ su: Ebu-Bekr, Omer, Osman i Alija. Ovu studiju završit ćemo predanjem koje

---

[179] *Sahihul-džamia,* 1/70 (50).
[180] Ibid, 4/34 (3905).
[181] Bilježe Buhari, Muslim i Tirmizi. *Džamiul-usul,* 8/562 (6372). Hadis je dug a mi smo naveli samo dio koji se dotiče ove teme.
[182] *Sahihul-džamia,* 4/149 (4311).

su ispravnim senedom zabilježili Tirmizi i Hakim od Aiše radijallahu anha, u kojem stoji kako je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, Ebu-Bekru, radijallahu anhu, rekao: *"Ti si oslobođen od vatre."*[183]

JOŠ NEKE OSOBE ZA KOJE SE ZNA DA SU U DŽENNETU

Spomenut ćemo neke od njih i navesti dokaz koji na to ukazuje.

-Džafer ibn Ebu-Talib i Hamza ibn Abdulmuttalib

Tirmizi u *Sunenu*, Ebu-Jala u *Musnedu*, Hakim u *Mustedreku* i drugi bilježe da Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, prenosi kako je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Vidio sam Džafera ibn Ebu-Taliba, izgledao je kao melek i po Džennetu letio na dva krila."*[184] A Taberani, Ibn-Adi i Hakim od Ibn-Abbasa, radijallahu anhu, bilježe da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Jučer sam ušao u Džennet i gledao po njemu, kad Džafer leti s melekima, a Hamza naslonjen na divanu."* Sened je hadisa ispravan,[185] a u pogledu Hamze, radijallahu anhu, također se prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Hamza ibn Abdulmuttalib bit će prvak šehida."*[186]

-Abdullah ibn Selam

Imam Ahmed, Taberani i Hakim ispravnim senedom bilježe da je Muaz, radijallahu anhu, rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Abdullah ibn Selam je zadnji od deseterice obradovanih Džennetom.'*"[187]

---

[183] Ibid, 2/24 (1494).
[184] Šejh Albani u djelu *Silsiletul-ehadisis-sahiha*, 3/226 (1226) kaže: "Hadis je sahih, a prenose ga Ebu-Hurejre, Ibn-Abbas, Alija ibn Ebu-Talib, Ebu-Amir i Berra." Šejh je Albani naveo i njegove senede.
[185] *Sahihul-džamia*, 3/140 (3385).
[186] Ibid, 3/219 (3569).
[187] Ibid, 4/25 (3870).

-Zejd ibn Harise

Imam Rujani i imam Dija bilježe da Burejde, radijallahu anhu, prenosi kako je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Ušao sam u Džennet i sreo djevojku koju sam upitao čija je, a ona odgovori: 'Zejda ibn Harisa.'"*[188]

-Zejd ibn Amr ibn Nufejl

Ibn-Asakir dobrim senedom bilježi kako je Aiša, radijallahu anha, rekla: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Ušao sam u Džennet i vidio dva stupnja koja će imati Zejd ibn Amr ibn Nufejl."*[189] Pomenuti Zejd je u vremenu neznaboštva ispovjedao Islam, vjeru Ibrahima i pozivao u nju.

-Harise ibn Numan

Tirmizi i Hakim bilježe da Aiša, radijallahu anha, prenosi kako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Ušao sam u Džennet i čuo učenje Kur'ana, pa upitah ko ono uči, na šta mi odgovoriše: 'Harise ibn Numan.' Takvo je dobročinstvo, takvo je dobročinstvo."*[190]

-Bilal ibn Ebu-Rebbah

Taberani i Ibn-Adi ispravnim senedom bilježe da Ebu-Umame, radijallahu anhu, prenosi sljedeće Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve selleme, riječi: *"Ušao sam u Džennet i ispred sebe čuo tih zvuk, pa sam upitao kakav je ono zvuk, pa bi rečeno: 'To je Bilal, hoda ispred tebe.'"*[191] A Ahmed u *Musnedu* ispravnim senedom bilježi da je Ibn-Abbas, radijallahu anhu, prenio sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve selleme, riječi: *"U noći kada sam uzdignut u više sfere (miradž) ušao sam u*

---

[188] Ibid, 3/141 (3361).
[189] Ibid, 3/141 (3362).
[190] Ibid, 3/142 (3366).
[191] Ibid, 3/142 (3364).

Džennet, u čijem kraju sam čuo tih zvuk, pa upitah: ‚Šta je ono Džibrile?' A on odgovori: 'Ono je mujezin Bilal.'"[192]

-Ebu-Dahdah

Muslim u *Sahihu*, Ebu-Davud, Tirmizi i Ahmed bilježe da Džabir ibn Semure, radijallahu anhu, prenosi i ove Resulullahove, sallallahu alejhi ve selleme, riječi: *"Koliko će samo Ibn-Dahdah imati obješenih snopova hurmi u Džennetu?!"*[193] Pomenuti Ebu-Dahdah jeste čovjek koji je imao najbolju bašču u Jerhau u Medini, koju je, kada je čuo Allahove, azze ve dželle, riječi: **Ko je taj koji će Allahu drage volje zajam dati, pa da mu ga On mnogostruko vrati?** (El-Bekara, 245), podijelio kao sadaku.

-Vereka ibn Nevfel

Imam Hakim ispravnim senedom bilježi da Aiša, radijallahu anha, prenosi kako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Ne grdite Vereku ibn Nevfela, jer (u Džennetu) sam vidio njegov perivoj ili dva perivoja."*[194] U početku Objave Hatidža je kod pomenutog Vereke, radijallahu anhu, dovela Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, kada je on povjerovao u poslanstvo Resulullaha, sallallahu alejhi ve selleme, i odlučio da će, ako doživi obznanjivanje Islama, pomoći Resulullaha, sallallahu alejhi ve selleme, u njegovom širenju.

DŽENNET NIJE NAGRADA ZA DJELA

Džennet je izuzetno vrijedan, toliko da ga čovjek ne može zaraditi djelima, već samo Allahovom, azze ve dželle, milošću i dobrotom. Na ovo nas upućuje hadis koga bilježi Muslim u *Sahihu*, u kome Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, pripovijeda da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Niko od vas*

---

[192] Ibid, 3/143 (3367).
[193] Ibid, 4/185 (4450).
[194] Ibid, 4/153 (7197).

neće svojim djelima ući u Džennet", pa ashabi upitaše: "Zar ni ti, Allahov Poslaniče?" A on odgovori: *"Ni ja, osim ako me Allah ne obaspe Svojom dobrotom i milošću."*[195]

Ovu će činjenicu možda poremetiti postojanje ajeta i hadisa koji ukazuju da će Džennet biti nagrada za djelo, kao Allahove riječi: **I niko ne zna kakve ih, kao nagrada za ono šta su činili, skrivene radosti čekaju.** (Es-Sedžde, 17) Također ajet: **Taj Džennet ste u nasljedstvo dobili za ono šta ste činili!** (El-Earaf, 42) Međutim, između ajeta i spomenutog hadisa nema kontradiktornosti, jer i ajeti i hadis ukazuju da su djela uzrok ulaska u Džennet, a ne ukazuju da je Džennet nagrada za djela. U ovom pitanju zastranile su dvije sekte:

-džebrije koji ovaj hadis uzimaju za dokaz da čovjek neće biti nagrađen zbog djela, jer on nema udjela u onome što učini;

- kaderije koji se povode za ajetima i kažu da oni ukazuju da će Džennet biti nagrada za djela i da čovjek djelima može zaslužiti Džennet. Komentator Tahavije o tome kaže: "Što se tiče pitanja da se djelima može zaslužiti Džennet, u njemu su zalutale džebrije i kaderije, a ehlis-sunnet je, hvala Allahu, azze ve dželle, odabrao put Istine i zastupa mišljenje da su djela uzrok ulaska u Džennet, a da ulazak biva isključivo uz Allahovu, azze ve dželle, milost. Jer, prijedlog *bi* (sa, uz), u dokazima koji negiraju da je Džennet nagrada za djela, razlikuje se od istog prijedloga u dokazima koji to potvrđuju. Naime, prijedlog u hadisu: *"Niko od vas svojim djelima (bi amelihi) neće ući u Džennet"* jeste *baul-ived* (prijedlog protuvrijednosti), što znači da su djela uzrok ulaska u Džennet. Mutezile imaju suprotno mišljenje tome i kažu da se djelima može zaslužiti Džennet, što svakako nije ispravno, već to biva samo uz Allahovu milost i Njegovu dobrotu. Dok isti prijedlog u ajetu: **... džezaen bima kanu jamelun (kao nagrada za ono što su činili)** (Es-Sedžde, 17), kao i u drugim ajetima, jeste *baus-sebeb* (uzročni prijedlog), što znači uzrokom djela. A Allah, dželle šanuhu, jeste

---

[195] Bilježi Muslim u *Sahihu*, 4/2170 (2816).

Stvoritelj uzroka i uzročnika, i osnova svega je Allahova, azze ve dželle, milost i Njegova dobrota."[196]

[196] *Šerhul-akidetit-tahavijje*, str. 495.

PETO POGLAVLJE

O DŽENETLIJAMA I UŽIVANJIMA U DŽENNETU

Stanovnici Dženneta u njemu će biti u najsavršenijem i najljepšem liku u kome je Allah, azze ve dželle, stvorio oca svih ljudi Adema. Njega je Allah, azze ve dželle, stvorio Svojom rukom u visini palme, tačnije šezdeset lakata, na šta ukazuje hadis koga bilježi imam Muslim u *Sahihu* u kome Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Allah, azze ve dželle, stvorio je Adema u visini od šezdeset lakata..., svaki čovjek koji uđe u Džennet izgledat će kao Adem, nakon njega ljudi se neprestano smanjuju."*[197]

Pošto će njihova vanjština biti skladna, takva će biti i unutrašnjost, kada će njihove duše biti čiste i bez poroka. Na ovo upućuje hadis koga bilježi Muslim u *Sahihu* od Ebu-Hurejrea, radijallahu anhu, u kome je opisan ulazak u Džennet i skupina koja će svijetliti kao što svijetli pun Mjesec. U njemu Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, između ostalog, kaže: "... *njihovo će ponašanje biti jedinstveno ponašanju jednog čovjeka, a bit će visoki kao njihov otac Adem, šezdeset lakata."*[198]

Dženetlije će biti golobrade, imat će surmedanske oči, što će povećati njihovu ljepotu, u njemu će imati trideset i tri godine, a to su godine snage, mladosti i muževnosti. Ahmed u *Musnedu* i Tirmizi u *Sunenu* bilježe da Muaz ibn Džebel, radijallahu anhu, prenosi kako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Dženetlije će u Džennetu biti bez dlaka po tijelu i bit će*

---

[197] Bilježi Muslim u *Sahihu*, 4/2183 (2841), dio "Džennet", poglavlje "U Džennetu će srca nekih ljudi biti poput srca ptice".

[198] Bilježi Muslim u *Sahihu*, 4/2179 (2834), dio "Džennet", poglavlje "Prva skupina koja će ući u Džennet".

golobradi, a izgledat će kao da imaju surmedanske oči. Svi će imati trideset i tri godine."[199]

Stanovnici Dženneta, kako stoji u hadisu koga bilježe Buhari i Muslim, a prenosi Ebu-Hurejre, radijallahu anhu: "... *neće pljucati, sliniti i neće vršiti fiziološku potrebu."*

Dženetlije također neće spavati, a ovo se spominje u hadisu koga prenosi Džabir ibn Abdullah i Abdullah ibn Ebi-Eufa u kome Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, kaže: *"San je poput smrti, stanovnici Dženneta neće spavati."*[200]

---

[199] *Sahihul-džamia*, 6/337 (7928). Šejh Albani kaže da je sahih.

[200] Šejh Albani ga je naveo u djelu *Silsiletul-ehadisis-sahiha*, 3/73 (1087), gdje je spomenuo da ga bilježe neki imami u hadiskim zbirkama kao npr. Ibn-Adi u *El-Kamilu*, Ebu-Nuajm u *El-Hiljeu*, Ebu-Šejh u *Tarih Asbehanu*. On je također sakupio sve njegove senede da bi na kraju rekao: "Ukratko rečeno, hadis je sahih zbog nekoliko puteva koji stižu od Džabira."

ŠESTO POGLAVLJE

UŽIVANJA U DŽENNETU
PREDNOST DŽENETSKIH UŽIVANJA NAD OVOSVJETSKIM

Ovosvjetska uživanja su vidljiva i dostupna, a onosvjetska su gajb (ono što ljudi ne vide). Ljudi se obično povode za trenutnim uživanjima koja vide, i teško im je da ih napuste zbog onih koja će dobiti u budućnosti, pogotovo kad znaju da će ih dobiti "tek" nakon smrti. Uzvišeni Allah zbog toga poredi trenutna, ovosvjetska i dženetska uživanja, govoreći da su zadnja neuporedivo bolja. Štaviše, u mnogo ajeta pokudio je ovaj svijet, a pohvalio onaj, kako bi se ljudi nadmetali da ga zarade. Od ajeta u kojima se o tome govori jesu sljedeći: **A one koji se Gospodara svoga boje čekaju dženetske bašče, kroz koje će rijeke teći, u kojima će vječno ostati, takav će biti Allahov doček. A ono što ima u Allaha bolje je za one koji budu dobri.** (Alu Imran, 198)

I nikako ne gledaj dugo ljepote ovoga svijeta koje Mi kao užitak raznim sortama nevjernika pružamo, da ih time na kušnju stavimo, ta nagrada Gospodara tvoga bolja je i vječnija. (Ta-ha, 131)

Ljudima se čini da je lijepo samo ono za čim žude: žene, sinovi, gomile zlata i srebra, divni konji, stoka i usjevi. To su blagodati u životu na ovom svijetu; a najljepše mjesto povratka je u Allaha. Reci: "Hoćete li da vam kažem šta je bolje od toga? Oni koji se budu Allaha bojali i grijeha klonili imat će u Gospodara svoga dženetske bašče kroz koje će rijeke teći, u njima će vječno boraviti, i čiste žene i Allahovu naklonost" – A Allah dobro poznaje robove Svoje. (Alu Imran, 14,15)

Kada bi se proučavalo zbog čega su dženetska uživanja bolja od ovosvjetskih, zaključilo bi se da su bolja zbog više razloga.

Prvo: uživanje na ovome svijetu kratkotrajno je i beznačajno, o čemu Allah, azze ve dželle, kaže: **Reci: "Uživanje na ovome svijetu je kratko, a onaj svijet je bolji za one koji se grijeha klone."** (En-Nisa, 77) Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, predočio nam je također beznačajnost trenutnih uživanja naspram uživanjima onoga svijeta, kada je naveo slijedeći primjer: *"Tako mi Allaha, ovaj svijet naspram ahireta jeste isto kada bi neko od vas svoj prst"* pokazivši na kažiprst, *"stavio u more, pa neka vidi šta je na njemu izvadio."*[201] A šta se to izvadi na prstu koji se zamoči u ogromno more?! To je ovaj svijet naspram ahireta, jer je naslađivanje na njemu kratko, zbog čega Allah, azze ve dželle, kori ljude koji mu daju prednost nad onim svijetom: **O vjernici, zašto ste neki oklijevali kad vam je bilo rečeno: "Krenite u borbu na Allahovom putu!" Kao da ste za zemlju prikovani? Zar vam je draži život na ovome svijetu od onoga svijeta? A uživanje na ovom svijetu, prema onom, je ništa.** (Et-Tevba, 37) Uživanja na budućem svijetu mnogobrojna su i neprekidna, za razliku od ovosvjetskih, za šta smo naveli mnoštvo dokaza.

Drugo: dženetska uživanja su neuporedivo kvalitetnija od ovosvjetskih, npr. odjeća, hrana, piće, nakiti i prebivalište dženetlija bolji su neuporedivo od istih stvari na ovome svijetu, štaviše, mjesto koje zauzme bič u Džennetu bolje je od ovoga svijeta i svega na njemu. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe da Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, pripovijeda: "Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Mjesto koje zauzme bič u Džennetu bolje je od ovoga svijeta i svega na njemu.'*"[202] U drugom hadisu koga bilježe ista dva imama, isti ashab kaže: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Mjesto koje zauzme vrh strijele nekoga od vas bolje je od svega što obasjava Sunce.'*"[203] Isto tako, kada se uporedi hurija sa ženom

[201] Bilježi Muslim u *Sahihu*, 4/2194 (2858).
[202] *Miškatul-mesabih*, 3/85 (5613).
[203] Ibid, 3/85 (5615).

ovoga svijeta, npr. uočava se ogromna razlika. Poslušajmo hadis koga bilježi imam Buhari u *Sahihu* od Enesa, radijallahu anhu, koji pripovijeda da je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme rekao: *„Kada bi se dženetska žena ukazala na Zemlji, obasjala bi sve što je između nebesa i Zemlje i ispunila ga mirisom, a veo (nesif) na njenoj glavi bolji je od ovoga svijeta i svega što je na njemu."*[204] Ko se želi detaljnije upoznati s dokazima koji ukazuju na prednost Dženneta nad dunjalukom neka čita posebno poglavlje koje govori o dženetskim uživanjima.

Treće: u Džennetu nema nedostataka i poroka koji postoje na ovome svijetu, npr. konzumiranje hrane i pića na ovome svijetu rezultira obavljanjem prirodnih potreba i neugodnim mirisima; vino prouzrokuje gubljenje svijesti, žene dobijaju hajz (mjesečni ciklus), nifas (postporođajni period), što je, bez sumnje, neprijatnost. A Džennet je čist od svih neprijatnosti, tako da dženetlije neće obavljati fiziološke potrebe, neće pljuvati, sliniti, a dženetsko je vino onakvo kakvim ga je opisao njegov Stvoritelj: **Bit će posluženi pićem – iz izvora koji će stalno teći – bistrim i prijatnim onima koji budu pili, od njega neće glava boljeti i zbog njega se neće pamet gubiti.** (Es-Saffat, 46,47)

Voda u Džennetu neće zaudarati, a mlijeko neće promijeniti svoj ukus, o čemu Allah, azze ve dželle, kaže: **... u kome su rijeke od vode neustajale i rijeke od mlijeka, nepromijenjena ukusa.** (Muhammed, 15)

Dženetske će žene biti čiste od hajza, nifasa i od svih neprijatnosti koje pogađaju žene na ovome svijetu, Uzvišeni o tome kaže: **... u njima će čiste žene imati.** (El-Bekara, 25)

Duše će njihove biti čiste, djela čestita, a govor pristojan i neće se čuti ružne riječi koje bi nekoga uznemirile, pokvarile mu raspoloženje ili ga uzrujale: **Zbog njih (zbog čaša punih pića) neće biti praznih besjeda i pobuda na grijeh.** (Et-Tur, 25)

Jedni drugima će se obraćati iskrenim dobrim i prijatnim riječima: **Tamo prazne besjede i neistinu neće slušati.** (En-Nebe, 35)

[204] Ibid, 3/85 (5614).

U njima prazne besjede neće slušati, već samo: "Mir!" (Merjem, 62)

... u kome prazne besjede neće slušati. (El-Gašije, 11) Bit će tako, jer Džennet je udobno prebivalište bez poroka i prljavštine, u kome vlada mir. Allah, dželle šanuhu, o tome kaže: **U njima neće slušati prazne besjede, ni govor grješni, nego samo riječi: "Mir, mir!"** (El-Vakia, 25) Zbog toga će, nakon što se spase, biti zaustavljeni na mostu između Dženneta i Džehennema, gdje će biti očišćeni tako što će se poravnati računi među njima, te će u njega ući čistih srca, a iz njihovih će duša biti odstranjena mržnja, zavist i drugo što je pri njima možda bilo na ovome svijetu.

Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, slijedećim riječima opisao neke osobine dženetlija: *"... među njima neće biti razlike ni mržnje, a njihova će srca biti jedinstvena kao srce jednoga čovjeka. Slavit će Allaha ujutro i navečer."*[205] Allah je istinu rekao kada je kazao: **I Mi ćemo zlobu (gillun) iz grudi njihovih istisnuti, oni će kao braća na divanima jedni prema drugima sjedjeti.** (El-Hidžr, 47)

Prenosi se da su Ibn-Abbas i Alija ibn Ebu-Talib rekli da će stanovnici Dženneta, kada u njega uđu, piti s izvora, kada će Allah istisnuti zlobu iz njihovih grudi, a kada popiju s drugog izvora, dobit će blistav izgled i vedrinu lica.[206] Ovo su možda razumjeli iz Allahovih, azze ve dželle, riječi: **... i dat će im Gospodar njihov da piju čisto piće.** (El-Insan, 21)

Četvrto: Ovosvjetska su uživanja prolazna, a onosvjetska su vječna i stalna. Allah je zbog toga ovosvjetska, koja se ljudima čine lijepim, nazvao *metaun* (kratko naslađivanje), jer ljudi se njima naslađuju, a zatim ih nestane. A dženetska su vječna i ne

[205] Zabilježio imam Buhari od Ebu-Hurejrea, dio "Početak stvaranja", poglavlje "Opis Dženneta", *Fethul-Bari*, 6/318.

[206] *Et-Tezkireh*, str. 499.

prolaze: **Ono što je u vas – prolazno je, a ono što je u Allaha – vječno je.** (En-Nahl, 96)

To će, doista, blagodat Naša biti, koja nikada neće prestajati. (Sad, 45)

S plodovima kojih uvijek ima i s trajnom hladovinom. (Er-Rad, 35) Allah, azze ve dželle,, također je naveo primjer kako ovaj svijet brzo prolazi i nestaje, kada je rekao: **Navedi im kao primjer da je život na ovom svijetu kao bilje, koje i poslije natapanja vodom, koju Mi s neba spuštamo, ipak postane suho i vjetrovi ga raznesu. A Allah sve može! Bogatstvo i sinovi ukras su u životu na ovome svijetu, a dobra djela, koja vječno ostaju, bit će od Gospodara tvoga bolje nagrađena i ono u šta se čovjek može pouzdati.** (El-Kehf, 45,56) Dakle, ovaj je svijet kao voda koju Allah, dželle šanuhu, spusti s neba i natopi bilje, koje poslije toga postaje zeleno, procvjeta i da plodove, pa za kratko vrijeme izgubi sjaj, a onda se osuši i izblijedi, nakon čega ga vjetrovi po svuda raznesu. Ista je stvar i s ukrasima ovoga svijeta: mladost, bogatstvo, usijevi i zemljoradnja, sve to će iščeznuti i nestati. Mladost prođe i nestane, iza zdravlja dođe bolest i starost, bogatstvo i porodica se, ponekad, iznenada izgube, a čovjek će, ma koliko živio, i pored bogatstva i porodice preseliti na onaj svijet gdje nema smrti, prolaznosti, nestanka... Allah, azze ve dželle, kaže: **... a onaj je svijet sigurno još bolji. O kako će boravište onih koji su se Allaha bojali – divno biti: edenski perivoji u koje će ući, kroz koje će rijeke teći.** (En-Nahl, 30,31)

Peto: onaj ko želi samo ovaj svijet, zaboravljajući onaj, bit će kažnjen u džehenemskoj vatri, u kojoj će se kajati i žaliti za onim što je prošlo. O tome Allah kaže: **Svako će živo biće smrt okusiti! I samo na Sudnjem danu dobit ćete u potpunosti plate vaše, i ko bude od vatre udaljen i u Džennet uveden – taj je postigao šta je želio; a život na ovome svijetu jeste samo varljivo naslađivanje.** (Alu Imran, 185)

Govorili smo o dženetskim stablima i njihovim plodovima, o tome da će oni nadohvat ruke stajati, i da će stanovnici Dženneta birati plodove kakve oni budu željeli, a tamo će biti jela i pića kakvih duša poželi. Uzvišeni, dželle šanuhu, kaže: **... i voćem koje će sami birati, i mesom ptičijim kakvo budu željeli.** (El-Vakia, 20,21)

U njemu će biti sve što duše zažele i čime se oči naslađuju. (Ez-Zuhruf, 71)

"Jedite i pijte radosni, za ono što ste u danima minulim zaradili!" (El-Hakka, 24)

Također smo spomenuli da će u Džennetu biti more od vode, od vina, od mlijeka, i od meda, i da će se dženetske rijeke račvati iz tih mora, a postoje i mnogi izvori. Dženetlije će piti s tih mora, rijeka i izvora. Uzvišeni kaže: **Čestiti će iz pehara piti kamforom začinjeno piće s izvora iz kojeg će samo Allahovi štićenici piti, i koji će kuda hoće, bez muke razvoditi.** (El-Insan, 5)

U njemu će iz čaše piće inbirom začinjeno piti s izvora u Džennetu, koji će se Selsebil zvati. (El-Insan, 17,18)

Pomiješano sa vodom iz Tesnima će piti, sa izvora iz kojeg će Allahu bliski piti. (El-Mutaffifun, 27,28)

I. Vino u Džennetu

Vino će biti jedno od pića kojim će Allah, dželle šanuhu, počastiti stanovnike Dženneta, a ono neće biti kao vino na ovome svijetu, koje izaziva gubljenje razuma, glavobolju, bolove u trbuhu, razne bolesti i mršavost, i njegov sastav ne odgovara ljudskoj prirodi itd.. To će vino biti lijepo, uskusno i bistro. O njemu Allah kaže: **Bit će posluženi pićem – iz izvora koji će stalno teći – bistrim i prijatnim onima koji ga budu pili, od njeg neće glava boljeti i zbog njega se neće pamet gubiti.** (Es-Saffat, 45-47) U ovom ajetu Uzvišeni, dželle šanuhu, kaže da je to vino bistro, što ukazuje na ljepotu boje, zatim da će biti prijatno

onima koji ga budu pili, što potvrđuje i u drugom ajetu: **... i rijeke od vina, prijatna onima koji piju.** (Muhammed, 15) Zatim, njegovo konzumiranje neće štetiti onima koji ga budu uzimali, i da od njega neće glava boljeti niti će se pamet gubiti: **... od njeg neće glava boljeti i zbog njega se neće pamet gubiti.** (Es-Saffat, 47) A u drugom ajetu opisuje ga riječima: **Služit će ih vječno mladi mladići, sa čašama i ibricima i peharom punim pića iz izvora tekućeg – od koga ih glava neće boljeti i zbog koga neće pamet izgubiti.** (El-Vakia, 17-19) Ibn-Kesir, tumačeći ove ajete, kaže: "Zbog njegovog konzumiranja glava ih neće zaboljeti, niti će pamet izgubiti, već će, i pored velikog oduševljenja i užitka, ostati razumni." Dahhak prenosi da je Ibn-Abbas, radijallahu anhu, rekao: "Vino (na ovome svijetu) prouzrokuje četiri stvari: pijanstvo, glavobolju, povraćanje i (prekomjerno) mokrenje, a Allah, dželle šanuhu, rekao je da će vino koje će piti dženetlije biti čisto od svega toga."[207] U drugom ajetu Uzvišeni Allah kaže: **Dat će im se pa će rehik zapečećeni piti, čiji će pečat mošus (misk) biti.** (El-Mutaffifun, 25,26) *Rehik* je vino, a Allah, dželle šanuhu, opisao ga je s dvije osobine:
- da je zapečaćen, tj. na njega je stavljen pečat;
- na kraju ispijanja osjeti se miris miska .

II. Prva hrana u Džennetu

Prva hrana kojom će Allah, azze ve dželle, ugostiti dženetlije jeste ligament riblje jetre (zijadetu kebidil-hut). Na ovo ukazuje hadis koga bilježe Buhari i Muslim u svojim *Sahihima,* u kome Ebu-Seid Hudri, radijallahu anhu, kaže: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Na Sudnjem danu Zemlja će za doček dženetlijama biti kao lepinja, Silni će je u Svojim rukama prevrtati, kao što neko, kada je na putu, rukama prevrće lepinju.'* Tada je došao jedan židov i rekao: 'Ebul-Kasime, Allah te blagoslovio, hoćeš li da te obavijestim čime će na Sudnjem danu

---

[207] *Tefsir Ibn-Kesir* 6/514.

biti dočekani stanovnici Dženneta?' Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, odgovori: *'Svakako'*, a onaj reče: 'Zemlja će biti kao jedan hljebac.' On je rekao isto što i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, koji tad pogleda u nas, nasmija se tako da mu se ukazaše očnjaci i upita: *'Hoćeš li da te obavijestim šta će imati za umak? – balam i nun,'* ashabi upitaše: 'Šta je to?' Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, odgovori: *"Bik i riba, ligament njihove jetre jest će sedamdeset hiljada ljudi."*[208]

Imam Nevevi dao je komentar na ovaj hadis čiji ćemo rezime ovdje spomenuti: "*Nuzul* je sve što se pripremi za doček gosta; Silni će je u Svojim rukama prevrtati, tj. prebacivat će je iz ruke u ruku da se međusobno skupi i izravna jer ona nije ravna kao lepinja ili nešto njoj slično. Dakle, Uzvišeni Allah, azze ve dželle, učinit će da Zemlja bude kao velika lepinja koja će biti doček dženetlijama. *Nun* je bik, a *balam* je hebrejska riječ koja ima isto značenje, a ligament je riblje jetre dio koji raste odvojen od jetre, što je i najbolji njen dio."[209]

Buhari u *Sahihu* bilježi da je Abdullah ibn Selam, radijallahu anhu, odmah po Resulullahovom, sallallahu alejhi ve selleme, dolasku u Medinu, između ostalog, upitao ga: "Šta će dženetlije prvo jesti?" Na to mu je odgovorio: *"Ligament riblje jetre."*[210] A Muslim bilježi u *Sahihu*, kako Sevban, radijallahu anhu, pripovijeda da je neki židov upitao Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve selleme: "Čime će biti dočekani (stanovnici Dženneta), kada uđu u Džennet?" A on odgovori: *"Ligamentom riblje jetre"*, na šta onaj upita: "Šta će jesti nakon toga?" Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, ponovo odgovori: *"Zaklat će im se bik koji je pasao po krajevima Dženneta"*, a isti ponovo upita: "A šta će na to piti?" Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, na ovo odgovori: *"Piće s vrela Selsebil"*, židov na kraju reče: "Istinu si rekao."[211]

---

[208] *Miškatul-mesabih*, 3/56.
[209] Nevevijev komentar na Muslimov *Sahih*, 17/136.
[210] *En-Nihaje*, 2/270.
[211] Ibid.

III. Dženetska hrana i piće neće prouzrokovati neprijatnosti

Možda će neko pomisliti da će hrana i piće u Džennetu rezultirati neprijatnostima kao što je to na ovom svijetu, poput obavljanja prirodnih potreba, pljuvanja, slinjenja i sl.. Međutim nije tako, jer je Džennet prebivalište, koje će biti čisto od svake neprijatnosti, a njegovi će stanovnici također, biti čisti od svih poroka koji postoje na ovome svijetu. Na ovo ukazuje hadis koga bilježe Buhari i Muslim od Ebu-Hurejrea, radijallahu anhu, u kome stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Prva skupina koja će ući u Džennet svijetlit će kao pun Mjesec. U njemu neće pljuvati ni sliniti."*[212] A ovo se ne odnosi samo na prvu skupinu, već na sve koji uđu u Džennet. U verziji koju je zabilježio Muslim isti ashab kaže: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Prva skupina koja će iz ovog ummeta ući u Džennet svijetlit će poput punog Mjeseca, a oni poslije njih poput najsvjetlije zvijezde na nebu. U Džennetu će oni imati različite stupnjeve. U njemu neće obavljati fiziološke potrebe, neće sliniti, ni pljuvati.'"*[213] Hadis ukazuje da će se dženetlije razlikovati po jačini svjetlosti, a ne ukazuje da će neki biti čisti od neprijatnosti, a drugi neće, već svi će biti od toga čisti tako što neće obavljati fiziološke potrebe, pljuvati i sliniti.

Nakon ovoga, može se pomisliti šta će biti s ostacima hrane i pića? Ashabi su to upitali Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, na šta je odgovorio da će se to rješavati putem znoja koji će mirisati na misk, a neki ostaci preobrazit će se u podrigivanje (džušaun) koje će imati lijep i ugodan miris. Naime, Muslim u *Sahihu* bilježi da je Džabir ibn Abdullah, radijallahu anhu, rekao: "Čuo sam Resulullaha, sallallahu alejhi ve selleme, kako kaže:

---

[212] Bilježe Buhari u *Sahihu*, dio "Početak stvaranja", poglavlje "Opis Dženneta", *Fethul-Bari*, 6/317, i Muslim, 4/2178 (2834), dio "Džennet", poglavlje "Prva skupina koja će ući u Džennet".

[213] Bilježi Muslim u *Sahihu*, 4/2188 (2834), dio "Džennet", poglavlje "Prva skupina koja će ući u Džennet".

'Dženetlije će jesti i piti, a neće pljuvati, sliniti, a ni obavljati fiziološke potrebe', na šta ashabi upitaše: 'A šta će biti sa hranom?' *'Rješavat će se putem podrigivanja, koje će mirisati na misk'"*, odgovori Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme.[214]

IV. Zbog čega će dženetlije jesti, piti i uljepšavati se

Ako će stanovnici Dženneta u njemu vječno boraviti, i nikad neće biti bolesni, gladni, žedni, prljavi, zbog čega će onda jesti i piti, zbog čega će se mirisati i češljati?

Na ovo pitanje odgovorio je imam Kurtubi u djelu *Et-Tezkireh,* kada je rekao: "Dženetlije neće oblačiti odjeću zbog hladnoće, neće jesti zbog gladi, ni piti zbog žeđi, neće se mirisati zbog neprijatnog mirisa, već to će činiti kako bi se neprestano naslađivali. Zar ne znaš da je Allah, dželle šanuhu, rekao Ademu: **... u njemu nećeš ni ogladnjeti, ni go biti, u njemu nećeš ni ožednjeti, ni žegu osjetiti.** (Ta-ha, 118,119) Dakle, Allah, azze ve dželle, dat će im da se naslađuju užicima kojima su se naslađivali i na dunjaluku, a povećavat će im se uživanja koja samo On poznaje." [215]

V. Posuđe u Džennetu

Stanovnici će Dženneta jesti i piti iz posuda od zlata i srebra, o čemu Uzvišeni kaže: **Oni će biti služeni iz posuda od zlata i čaša.** (Ez-Zuhruf, 71) Tj. i iz čaša od zlata. Allah, dželle šanuhu, također, kaže: **Služit će ih iz srebrenih posuda i čaša prozirnih, prozirnih od srebra, čiju će veličinu prema željama njihovim odrediti.** (El-Insan, 15,16) Tj. prozirne su od stakla, a bijele od srebra.

Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe da je Ebu-Musa Ešari, radijallahu anhu, rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi

---

[214] Bilježi Muslim u *Sahihu*, 4/2180 (2835).
[215] *Et-Tezkireh*, str. 475, vidi *Fethul-Bari*, 6/325.

ve selleme, rekao je: *'Vjernik će u Džennetu imati šator od šupljeg bisera..., imat će dva perivoja od srebra, čije će posuđe i sve ostalo biti od srebra, a imat će i dva perivoja od zlata, čije će posuđe i sve ostalo biti od zlata.'"*[216]

Dženetlije će, dakle, piti iz čaša, ibrika i pehara, o čemu Allah, azze ve dželle, kaže: **Služit će ih vječno mladi mladići, sa čašama i ibricima i peharom punim pića s izvora tekućeg.** (El-Vakia, 17,18) *El-kub* (čaša) je ona čaša koja nema držak, *el-ibrik* ima, a *el-kes* (pehar) je posuda u kojoj je pohranjeno piće.

ODJEĆA, OGRTAČI I MANGALE U DŽENNETU

Dženetlije će u Džennetu oblačiti otmjenu odjeću, a kitit će se raznim ukrasima od zlata, srebra i bisera. Između ostalog, oblačit će svilu i kitit se pomenutim ukrasima, o čemu Uzvišeni kaže: **... i Džennetom i svilom ih za ono što su trpjeli nagraditi.** (El-Insan, 12)

U njemu će se narukvicama od zlata i biserom kititi, a odjeća će im svilena biti. (El-Hadždž, 23)

... edenske perivoje u koje će ući, u kojima će se zlatnim narukvicama, biserom ukrašenim, kititi, a haljine će im, u njima, od svile biti. (Fatir, 33)

... nakićeni narukvicama od srebra, i dat će im Gospodar njihov da piju čisto piće. (El-Insan, 21)

A oblačit će odijela raznih boja, između koje je i zeleno od dibe i kadife: **... (njih) čekaju sigurno edenski vrtovi, kroz koje će rijeke teći, u njima će se narukvicama od zlata kititi i u zelena odijela od dibe i kadife oblačiti, na divanima će u njima naslonjeni biti. Divne li nagrade i krasna li boravišta!** (El-Kehf, 31)

Na njima će biti odijela od tanke zelene svile, i od teške svile, nakićeni narukvicama od srebra. (El-Insan, 21)

Ta će odjeća biti bolja od najotmjenije koju ljudi proizvode. Buhari u *Sahihu* bilježi od Berraa ibn Aziba, radijallahu

---

[216] *Miškatul-mesabih*, 3/86.

anhu, kako je rekao: "Neko je kod Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, donio nekakvu svilenu odjeću čijoj su se ljepoti i nježnosti ashabi zadivili, pa Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, reče: *'Maramice Sada ibn Muaza u Džennetu bolje su od toga.'"*[217]

Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, obavijestio nas je da će dženetlije imati češljeve od zlata i srebra, a da će njihove mangale biti od alojinog drveta, iako će njihova čista tijela sama mirisati na misk. Buhari u *Sahihu* bilježi da Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, pripovijeda kako je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, opisivajući dženetlije, rekao: "... *njihovo će posuđe biti od zlata i srebra, češljevi od zlata, kadit će se mangalama*[218]*od alojinog drveta, a znoj će biti mirisa miska."*[219]

U Džennetu će oni biti ukrašeni i krunama. Tirmizi i Ibn-Madže u svojim *Sunenima* bilježe kako Mikdad ibn Mad Kerb, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, spominjući odlike šehida, rekao: "... *na njegovu će glavu biti stavljena kruna dostojanstva (tadžul-vekar) čiji je jedan rubin bolji od ovoga svijeta i svega što je na njemu."*[220]

Ova odjeća i ukrasi kojima će se kititi neće ostarjeti ni proći, na ovo ukazuje predanje koje je zabilježio imam Muslim u *Sahihu* od Ebu-Hurejrea, radijallahu anhu, u kojem Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, kaže: "*Ko uđe u Džennet uživat će, a neće biti nesretan, njegova odjeća neće ostarjeti, a mladost neće proći."*[221]

---

[217] Zabilježio imam Buhari u *Sahihu*, dio "Početak stvaranja", poglavlje "Opis Dženneta i Džehennema", *Fethul-Bari*, 6/319.

[218] Drevni način mirisanja, kada se sagorijevanjem drvene materije stvarao miris. (op.pr.)

[219] Ibid.

[220] *Miškatul-mesabih*, 3/358 (3834). Šejh je Albani njegov sened ocijenio ispravnim.

[221] Bilježi Muslim u *Sahihu*, 4/2181 (2836), dio "Džennetu", poglavlje "Dženetska su uživanja stalna".

DIVANI U DŽENNETU

Allah, azze ve dželle, stvorio je u Džennetu dvorce ispred kojih su divani za sjedenje i naslanjanje od divnog materijala. Tamo su visoki i mnogobrojni kreveti i otmjene postelje čije su postave od kadife, pa kakva je onda njihova spoljašnjost?! Jastuci u njemu poredani su tako da njihov izgled raspoloži dušu i obraduje čovjeka, a i ćilimi razasuti. Uzvišeni o ovome kaže: **U njemu su i divani skupocjeni i pehari postavljeni, i jastuci poredani (nemarik) i ćilimi rašireni (zerabijj).** (El-Gašije, 13-16)

... naslonjeni na posteljama čije će postave od kadife biti. (Er-Rahman, 54)

Bit će naslonjeni na divanima poredanim, a oženit ćemo ih hurijama dženetskim. (Et-Tur, 20)

Bit će ih mnogo od naroda drevnih, a malo od kasnijih - na divanima izvezenim, jedni prema drugima na njima će naslonjeni biti. (El-Vakia, 13-16)

Oni će se naslanjati na njih, sjediti i uživati, o tome Uzvišeni Allah, dželle šanuhu, kaže: **I Mi ćemo zlobu iz grudi njihovih istisnuti, oni će kao braća na divanima jedni prema drugima sjediti.** (El-Hidžr, 47)

Oni će biti naslonjeni na uzglavlja zelena (refrefun), prekrivena ćilimima čarobnim i prekrasnim. (Er-Rahman, 76)

... na divanima (eraikun) će u njima naslonjeni biti. (El-Kehf, 31)

En-nemarik su jastuci, uzglavlja i naslonjači, *ez-zerabijj* je prostirka, *er-refref* su dženetski vrtovi, a neki učenjaci smatraju da je to vrsta odjeće, a *el-eraik* su divani.

POSLUGA U DŽENNETU

Dženetlije će u Džennetu služiti savršeni mladići, koje će Allah stvoriti zbog toga, na šta ukazuju Allahove, dželle šanuhu, riječi: **Služit će ih vječno mladi mladići, čašama i ibricima i peharom punim pića iz izvora tekućeg.** (El-Vakia, 17-18) A u

drugom ajetu o njima kaže: **Služit će ih vječno mlada posluga - da ih vidiš, pomislio bi da su biser prosuti.** (El-Insan, 19)

Ibn-Kesir kaže: "Stanovnike će Dženneta služiti vječno mladi dženetski mladići (muhalledun), koji će tako vječno izgledati i neće se mijenjati ni stariti. Učenjaci koji su rekli da će oni imati naušnice na ušima, pozivaju se na logiku i kažu da to priliči mališanu, ali i ne odraslom. A riječi: **... da ih vidiš, pomislio bi da su biser prosuti**, znače kad bi ih vidio, kako rasuti i u velikom broju, vedrih lica, divnog izgleda, lijepog tena, obučeni u otmjenu odjeću i nakićeni služe stanovnike Dženneta, pomislio bi da su biser prosuti, jer ne postoji ljepše poređenje od ovoga, i ništa nije ljepše od prosutog bisera na nekom otmjenom mjestu."[222]

Neki učenjaci smatraju da će pomenute sluge biti djeca vjernika i djeca mušrika koja umru prije punoljetnosti. Islamski učenjak Ibn-Tejmijje je to opovrgnuo, objasnivši da su vječno mladi mladići dženetska stvorenja. Ovaj autoritet kaže: "Mladići koji će služiti stanovnike Dženneta neka su od dženetskih stvorenja, a nisu djeca koja su živjela na ovome svijetu, jer ona će, kada uđu u Džennet, izgledati kao ostale dženetlije, tj. kao Adem."[223]

TRG U DŽENNETU

Muslim u *Sahihu* bilježi da Enes ibn Malik, radijallahu anhu, prenosi kako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, kazao: "*U Džennetu postoji trg na kome će se dženetlije svakog petka iskupljati, sjeverac će puhati u njihova lica i odjeću, i učiniti ih još ljepšim. Kada se vrate svojim obiteljima, reći će im: 'Allaha nam, postali ste još ljepši', a ovi će im odgovoriti: 'I vi ste, Allaha nam, postali još ljepši.'*"

Imam Nevevi, tumačeći hadis, kaže: "Trg spomenut u hadisu predstavlja mjesto na kome će se sastajati, kao što se na

[222] *Tefsir Ibn-Kesir*, 7/184.
[223] *Medžmuatul-fetava*, 4/279, također vidi pod brojem 4/311.

njemu ljudi sastaju na ovome svijetu. Na njega će dolaziti svakog petka, tj. u vremenu svakog petka, odnosno sedmice, jer u Džennetu neće postojati računanje vremena, zbog nepostojanja Sunca, noći i dana. A za dženetski vjetar rekao je da je sjeverac, što kod Arapa predstavlja vjetar koji nosi kišu. Inače, ti vjetrovi pušu iz pravca Šama i donose kišu, pa su ih Arapi, zbog toga i očekivali. Ovaj vjetar u hadisu je okarakterisan kao onaj koji uzvitlava (musir), što ukazuje da će na njihova lica uzvitlavati misk sa dženetske zemlje i druge ugodne stvari, što će ih učiniti još gracioznijim."[224]

STANOVNICI DŽENNETA SASTAJAT ĆE SE I RAZGOVARATI

Stanovnici će Dženneta jedni druge posjećivati i sastajati se na sijelima, te se prisjećati onoga što su proživjeli, prije nego što ih Allah iz Svoje milosti nije uveo u Džennet.

Opisujući ovakva sijela Uzvišeni, dželle šanuhu, kaže: **I Mi ćemo zlobu iz grudi njihovih istisnuti, oni će kao braća na divanima jedni prema drugima sjediti.** (El-Hidžr, 47)

Allah, azze ve dželle, govori nam također o čemu će, između ostalog, razgovarati i šta će jedni druge pitati: **"Prije smo među svojima strahovali", govorit će: "pa nam je Allah milost darovao i od patnje u ognju nas sačuvao; mi smo Mu se prije klanjali, On je doista, dobročinitelj i milostiv."** (Et-Tur, 25)

Također će se sjećati zlih ljudi koji su kod njih izazivali sumnju i pozivali ih u nevjerstvo: **I oni će jedan s drugim razgovarati, i jedan od njih će reći: "Imao sam druga jednog koji je govorio: 'Zar i ti vjeruješ da ćemo, kada poumiremo i zemlja i kosti postanemo, doista, račun polagati?' 'Hoćete li da pogledate?' I oni će pogledati, i toga usred Džehennema ugledati. "Allaha mi", reći će, "zamalo me nisi upropastio; da nije bilo milosti Gospodara moga, i ja bi se sada mučio." "A**

---

[224] Nevevijev komentar na Muslimov *Sahih*, 17/170.

mi, je l' de, više nećemo umirati? – Jednom smo umrli – više nećemo biti mučeni, to će, zaista, uspjeh veliki biti!" Za ovako nešto neka se trude trudbenici! (Es-Saffat, 50-61)

ŽELJE U DŽENNETU

Stanovnici će Dženneta željeti, i želje će im se ostvariti na čudan način koji ne postoji na ovome svijetu. Allahov nas je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, obavijestio o nekim željama i načinu njihovog ostvarivanja.

Jedan od njih će od svoga Gospodara tražiti da zasije nekakav plod, što će mu Allah dž.š. ispuniti. Kada baci sjemenku u zemlju, ona će pustiti korijenje, izrasti, upotpuniti se i sazrijeti u isto vrijeme. Imam Buhari u *Sahihu* bilježi da Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, kaziva kako je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, u prisustvu nekog beduina rekao: "*Jedan dženetlija će od svoga Gospodara zatražiti da se bavi poljoprivredom, a Allah će ga upitati: 'Zar nemaš sve što želiš?' 'Imam', odgovorit će, 'ali volim poljoprivredu.' Bacit će sjemenku u zemlju, pa će za tren oka niknuti, sazrjeti i požeti se, a bit će kao brdo. Uzvišeni Allah će reći: 'Čovječe, uzmi to, nikada ti nije dosta'*, a beduin reče: 'Allaha mi, to je ili Kurejšija ili ensarija, jer oni vole poljoprivredu, a mi ne.' Na to se Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, nasmija."[225]

Drugi će poželjeti dijete, pa će i njemu Allah, azze ve dželle, udovoljiti i želju mu u jednom času ispuniti. Na ovo ukazuje hadis koga ispravnim lancem prenosilaca bilježe Tirmizi u *Sunenu*, Ahmed u *Musnedu* i Ibn-Hibban u *Sahihu* od Ebu-Seida, radijallahu anhu, koji prenosi kako je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: "*Kada vjernik u Džennetu poželi dijete, zanijet će se, roditi i odrasti u jednom času, onako kako poželi.*"[226]

---

[225] *Miškatul-mesabih*, 3/95 (5653).
[226] *Sahihul-džamia*, 6/5 (6525).

I. Žena će vjernica pripasti svome bivšem mužu

Čovjek koji je na ovome svijetu imao ženu vjernicu, kada uđe u Džennet, i tamo će ona biti njegova žena: **... njih čeka najljepše prebivalište, edenski vrtovi u koje će ući oni i roditelji njihovi i žene njihove i porod njihov.** (Er-Rad, 23)

Oni i žene njihove bit će u hladovini na ukrašenim divanima naslonjeni. (Junus, 56)

"... uđite u Džennet, vi i žene vaše, radosni!" (Ez-Zuhruf, 70)

II. Žena će pripasti posljednjem mužu

Ebu-Alija Harrani u djelu *Tarihur-rekka* bilježi da je Mejmun ibn Mehran rekao: "Kada je Muavija ibn Ebu-Sufjan, radijallahu anhu, zaprosio Ummu Derda, ona je odbila i rekla: 'Čula sam Ebu-Derdaa da govori: 'Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Žena će u Džennetu pripasti posljednjem mužu'* ili je rekao: *'Žena (u Džennetu) pripada posljednjem mužu.'''*" Prenosioci su ovog hadisa povjerljivi, osim što biografija Abbasa ibn Saliha (jednog od ravija) nije zabilježena. Hadis je ispravnim lancem prenosilaca zabilježio i Ebu-Šejh u *Et-Tarihu* sa nešto izmjenjenom verzijom u kojoj se ne spominju Muavija i Ummu Derda, a Taberani ga sa slabim lancem prenosilaca bilježi u *El-Mudžemul-evsatu.* Međutim, zbog postojanja više seneda hadis postaje jak, a dio koji se pripisuje Poslaniku, sallallahu alejhi ve selleme, jeste sahih, pojačavaju ga dva *mevkuf*[227] hadisa.

Prvi je zabilježio Ibn-Asakir od Ikrime koji prenosi da je Esma, kćer Ebu-Bekra, bila udata za Zubejra ibn Avvama, radijallahu anhu, koji je bio grub prema njoj. Otišla je svome ocu i

---

[227] *Mevkuf* hadis jesu riječi koje je izgovorio ashab. (op.pr.)

požalila se, a on joj je rekao: "Kćerko, strpi se, jer kada ženi umre muž koji je bio dobar, pa se poslije njega ne uda, bit će mu žena i u Džennetu." Prenosioci su povjerljivi, a hadis je *mursel*[228], jer Ikrime nije živio u vrijeme Ebu-Bekra, radijallahu anhu, ove riječi je možda čuo od Esme, radijallahu anha.

Drugi je zabilježio Bejheki u *Sunenu*, u kome stoji da je Huzejfe, radijallahu anhu, svojoj ženi rekao: "Ako mi želiš biti žena u Džennetu, ne udaji se nakon što umrem, jer žena će u Džennetu pripasti posljednjem čovjeku za koga je bila udata na ovome svijetu."[229]

Allah je zbog toga Poslanikovim, sallallahu alejhi ve selleme, ženama zabranio da se nakon njegove smrti udaju, jer će mu biti žene na onome svijetu.

III. Hurije

Allah, dželle šanuhu, će u Džennetu vjernike, pored njihovih žena, oženiti dženetskim ljepoticama, o čemu kaže: **Eto, tako će biti: Mi ćemo ih hurijama, krupnih očiju ženiti.** (Ed-Duhan, 54)

Havraun, mn. *hurun* jeste crnooka žena, s izrazito crnom zjenicom i izrazito svijetlom beonjačom, a *ajnaun,* mn. *ain* jeste žena sa izrazito velikim očima.

Allah, azze ve dželle, za hurije kaže: **A onima koji su se Allaha bojali želje će se ostvariti: bašče i vinogradi i djevojke kevaibun etrabun.** (En-Nebe, 31-33) *Kaibun,* mn. *kevaib* jeste mlada i lijepa žena, oblih i nabreklih grudi, a *tirbun,* mn. *etrabun* jeste vršnjakinja.

Stvaranjem novim Mi ćemo hurije stvoriti i djevicama ih učiniti, milim muževima njihovim (urubun), i godina istih

---

[228] *Mursel* je hadis koga od Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, prenosi tabiin ne spominjući da je to čuo od ashaba. (op.pr.)

[229] Ovu smo ocjenu skratili i uzeli iz djela *Silsiletul-ehadisis-sahiha,* 3/275 (1281), od šejha Albanija.

(etrabun). (El-Vakia, 35-37) A činjenica da će biti djevice iziskuje da prije njihovih muževa niko s njima nije stupio u bračnu vezu, o čemu Allah, dželle šanuhu, kaže: **One koje prije njih, ni čovjek ni džin nije dodirnuo.** (Er-Rahman, 56)

Ovi dokazi pobijaju mišljenje onih koji kažu da se pod ženama koje će Allah, azze ve dželle, stvoriti misli na ovosvjetske žene, kada će ih nakon starosti i oronulosti vratiti u mladost. Istina je da će žene s ovoga svijeta u Džennetu biti mlade, ali one nisu hurije koje će Allah stvoriti, a *urubun* se odnosi na izazovne žene koje će biti omiljene svojim muževima.

Allah, azze ve dželle, u Kur'anu nas obavještava o ljepoti hurija i kaže: **... u njima će biti hurije očiju krupnih, slične biseru u školjkama skrivenom.** (El-Vakia, 22) Pod "skrivenim biserom" misli se i na čuvani biser čiji sjaj nisu narušili sunčevi zraci, kao ni dodir ruke. U drugom ajetu uporedio ih je s rubinom i biserom: **... u njima će biti one koje preda se gledaju (kasiratut-tarf), one koje, prije njih, ni čovjek ni džin nije dodirnuo, pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! Bit će kao rubin i biser.** (Er-Rahman, 56-58) A poznato je da su rubin i biser dva divna i skupocjena draga kamena.

U ajetu je rečeno da su hurije *kasiratut-tarf,* što ukazuje da one gledaju samo u svoje muževe a ne u druge.

Dakle, hurije će biti nezamislivo lijepe a dovoljno je to što ih je takvima opisao Gospodar svjetova: **... u njima će biti ljepotica naravi divnih, - pa koju blagodat Gospodara svoga poričete?! Hurija u šatorima skrivenih.** (Er-Rahman, 70,71)

Žene u Džennetu neće biti kao žene na ovome svijetu, jer će biti čiste od neprijatnosti poput hajza, nifasa, pljuvačke, sline i fizioloških potreba, na šta ukazuju Allahove, azze ve dželle, riječi: **... u njima će čiste žene imati, i u njima će vječno boraviti.** (El-Bekara, 25)

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, također je govorio o ljepoti ovih žena, a ovom prilikom navest ćemo neke hadise o tome.

Buhari u *Sahihu* bilježi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: "*Kada bi se dženetska žena pojavila na Zemlji, obasjala bi prostor između nebesa i Zemlje i ispunila ga mirisom, a veo na njenoj glavi uistinu je bolji od ovoga svijeta i svega što je na njemu.*"[230]

Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe da Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, kaže: "Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: '*Lica prve skupine koja će ući u Džennet svijetlit će kao pun Mjesec. Neće pljuvati ni sliniti ni obavljati prirodnu potrebu. Njihovo će posuđe biti od zlata, češljevi zlatni i srebreni, mangale od alojinog drveta, a znoj će im biti mirisa miska. Svaki će čovjek imati dvije žene u kojih će se zbog ljepote, vidjeti moždina njihovih potkoljenica.*'"[231]

Hadis spominje da će svaki čovjek imati dvije žene, što je, kako izgleda, najmanji broj, jer se prenosi da će šehid imati čak sedamdeset dvije. Na zadnje upućuje hadis koga bilježe Tirmizi i Ibn-Madže u svojim *Sunenima* gdje stoji da je Mikdad ibn Madi Kerb rekao: "Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: '*Šehid se kod Allaha odlikuje sa sedam dobrota: oproste mu se grijesi kada mu poteče prva kap krvi, vidi svoje mjesto u Džennetu, bit će zaštićen patnje u kaburu, bit će siguran na Dan najvećeg užasa, na njegovu glavu će se staviti kruna dostojanstva (tadžul-vekar) čiji jedan je rubin bolji od ovoga svijeta i svega što je na njemu, bit će oženjen sedamdeset dvjema dženetskim ljepoticama i zauzimat će se za sedamdeset osoba iz svoje porodice.*'"[232]

---

[230] Bilježi Buhari u *Sahihu*, dio "Džihad", poglavlje "Riječi Uzvišenog: ... **i vjenčat ćemo im hurije dženetske**", *Fethul-Bari*, 6/15.

[231] Bilježe Buhari u *Sahihu*, dio "Početak stvaranja", poglavlje "Opis Dženneta", *Fethul-Bari*, 6/318, Muslim, 4/2178 (2834), dio "Džennet i uživanjima dženetlija", poglavlje "Prva skupina koja će ući u Džennet".

[232] *Miškatul-mesabih*, 3/358 (3834).

Hurije će pjevati svojim muževima

Allahov Miljenik, sallallahu alejhi ve selleme, obavijestio nas je da će hurije u Džennetu pjevati svojim muževima lijepim i ljupkim glasovima. O tome govori hadis koga ispravnim lancem prenosilaca bilježi Taberani u *El-Mudžemul-evsatu*, u kome Ibn-Omer, radijallahu anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: "*Hurije će pjevati svojim muževima glasovima kakve nikada niko nije čuo, a od pjesama koje će im pjevati bit će i ova:*

'Mi smo ljepotice vrsne, naravi divnih,
Supruge muževa plemenitih,
Pogledi naši uvijek su veseli.

Također će im pjevati:

'Mi smo vječne, i umrijeti nećemo nikada,
Mi smo sigurne, ne plašimo nikoga,
Mi smo ovdje vječno, i otići nećemo nikuda.'"[233]

A Simevejh u djelu *El-Fevaid* bilježi da Enes, radijallahu anhu, prenosi kako je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: "*Hurije će u Džennetu pjevati:*

'Mi smo hurije, naravi divnih,
Žene muževa plemenitih.'"[234]

Hurije su ljubomorne

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je da su hurije ljubomorne prema svojim muževima kada ih njihove žene uznemire. Imam Ahmed u *Musnedu* i Tirmizi u *Sunenu* ispravnim lancem prenosilaca bilježe da Muaz, radijallahu anhu, prenosi kako

---

[233] *Sahihul-džamia*, 2/48 (1557). Šejh Albani kaže da ga bilježe Taberani u *El-Evsatu*, Ebu-Nuajm, i imam Dija u djelu *Sifetul-dženne*.
[234] Ibid, 2/58 (1598).

je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Kada žena uznemiri svoga muža na ovome svijetu, hurija kaže: 'Allah te ubio, ne uznemiravaj ga, kod tebe je on privremeno, i samo što te nije napustio a došao nama.'"*[235]

IV. Čovjek će u Džennetu imati snagu stotine ljudi

Imam Tirmizi bilježi da Enes, radijallahu anhu, prenosi kako je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Čovjek će u Džennetu imati toliku i toliku snagu u pogledu snošaja."* Neko upita: "Allahov Poslaniče, zar će to moći podnijeti?" *"Imat će snagu stotine ljudi"*, odgovori Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme.[236]

DŽENETLIJE ĆE SE ISMIJAVATI STANOVNICIMA VATRE

Kada dženetlije uđu u Džennet, zovnut će nevjernike, stanovnike vatre, grdeći i koreći ih: **I stanovnici Dženneta će stanovnike vatre dozivati: "Mi smo našli da je istinito ono što nam je Gospodar naš obećao, da li ste i vi našli da je istinito ono čime vam je Gospodar vaš prijetio?" "Jesmo!" odgovorit će. A onda će jedan glasnik među njima, da ga i jedni i drugi čuju, viknuti: "Neka Allahovo prokletstvo ostane nad onima koji su se prema sebi ogriješili!"** (El-Earaf, 44)

Nevjernici na ovome svijetu napadaju vjernike, rugaju im se i ismijavaju ih, a toga dana bit će vjernici povlašteni kada će uživati u vječnom blaženstvu, gledat će nevjernike i podsmijavati im se. Uzvišeni kaže: **Dobri će zaista u nasladama boraviti. S divana gledati, na licima njihovim prepoznat ćeš radost sretna**

---

[235] Ibid, 6/125 (7069).

[236] *Miškatul-mesabih*, 3/90 (5636). Recenzent *El-Miškaha* kaže: "Imam je Tirmizi rekao da je hadis sahih-garib, a ja kažem da je ovaj sened hasen, a hadis je sahih jer ga pojačavaju druga predanja, od kojih jednu ispravnim lancem prenosilaca bilježi Darimi od Zejda ibn Erkama."

života, dat će im se, pa će piće zapečaćeno piti, čiji će pečat misk biti – i neka se zato natječu oni koji hoće da se natječu! – pomiješano s vodom iz Tesnima će piti, s izvora iz kojeg će Allahu bliski piti. Grješnici se smiju onima koji vjeruju; kada pored njih prolaze, jedni drugima namiguju, a kada se porodicama svojim vraćaju, šale zbijajući, vraćaju se; kada ih vide, onda govore: "Ovi su, doista, zalutali", a oni nisu poslani da motre na njih. Danas će oni koji su vjerovali – nevjernicima se podsmijavati, s divana će gledati. Zar će nevjernici biti drukčije kažnjeni nego prema onome kako su postupali! (El-Mutaffifun, 22-36) Dakle, nevjernici će biti kažnjeni prema onome kako su postupali, jer se kaže "Kako radiš tako i zaradiš."

Vjernik će se u Džennetu sjetiti druga ili prijatelja koji mu je na ovome svijetu uljepšavao nevjerstvo i pozivao ga u ideologiju, koja bi ga, da ju je prihvatio, učinila nevjernikom, Allahovim neprijateljem. Svojim drugovima u Džennetu pričat će o njemu i pozvat će ih da vide kako se ovaj pati u džehenemskoj provaliji. Kada vidi koliku patnju trpi, vidjet će koliku mu je Allah, dželle šanuhu, milost ukazao, kada ga je spasio onoga u čemu se onaj nalazi, tada će ga zovnuti, grdeći i koreći ga. Uzvišeni kaže: **I oni će jedan s drugim razgovarati, i jedan od njih će reći: "Imao sam druga jednog koji je govorio: 'Zar i ti vjeruješ da ćemo, kada poumiremo i zemlja i kosti postanemo, doista, račun polagati?' 'Hoćete li da pogledate?' I oni će pogledati, i toga usred Džehennema ugledati. "Allaha mi", reći će, "zamalo me nisi upropastio; da nije bilo milosti Gospodara moga, i ja bi se sada mučio." "A mi, je l' de, više nećemo umirati? – Jednom smo umrli – više nećemo biti mučeni, to će, zaista, uspjeh veliki biti!"** (Es-Saffat, 50-60)

DŽENETLIJE ĆE UŽIVATI SLAVEĆI I VELIČAJUĆI UZVIŠENOG ALLAHA

Džennet je mjesto blagostanja u kome će ljudi biti nagrađivani, a neće ničim biti zaduživani niti iskušavani. Tome je,

na prvi pogled, oprečan hadis koga bilježi imam Buhari i drugi, u kome Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, opisujući prvu skupinu koja će ući u Džennet, rekao: "*... slavit će Allaha ujutro i navečer.*"[237] Međutim, između hadisa i spomenutog nema oprečnosti inšallah, jer tesbih i tekbir oni neće činiti što će im biti naređeno.

Ibn-Hadžer tumačeći hadis kaže: "Imam Kurtubi rekao je: 'Oni neće slaviti Allaha što će im to biti naređeno, a to ukazuje predanje koje bilježi Muslim u kojem je to Džabir, radijallahu anhu, protumačio riječima: 'Oni će slaviti Allaha i veličati Ga, kao što vi dišete.' Ovako je to uspoređeno jer čovjek diše bez napora i ne može bez toga. Oni će činiti tesbih i tekbir kao što ljudi dišu, pošto će istinski spoznati svoga Gospodara i istinski Ga voljeti, a kada čovjek nekoga zavoli, često ga spominje.'"[238]

Šejhul-islam Ibn-Tejmijje također drži da će tesbih i tekbir biti neke od mnogih blagodati kojima će se dženetlije naslađivati: "Oni to neće činiti što će im biti naređeno i za šta se dobija nagrada, već će taj tesbih i tekbir biti užitak kojim će se njihove duše naslađivati."[239]

NAJVEĆI DAR U DŽENNETU BIT ĆE ALLAHOVO ZADOVOLJSTVO I GLEDANJE U NJEGOVO PLEMENITO LICE

Dženetlije će biti u velikom blaženstvu u Allahovom, azze ve dželle, zadovoljstvu. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe da Ebu-Seid, radijallahu anhu, kaže: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Uzvišeni Allah će reći dženetlijama: 'O dženetlije', a oni će se odazvati: 'Odazivamo Ti se Gospodaru, u Tvojim rukama je svako dobro!' Allah će ih upitati: 'Jeste li zadovoljni?' 'A kako da ne budemo zadovoljni, Gospodaru, kada si*

[237] Bilježi Buhari u *Sahihu*, dio "Početak stvaranja", poglavlje "Opis Dženneta", *Fethul-Bari*, 6/318.
[238] *Fethul-Bari*, 6/326.
[239] *Medžmuatul-fetava*, 4/330.

nam dao ono što nisi dao nikome od Tvojih stvorenja?', odgovorit će. Onda će im Allah reći: 'Hoćete li da vam dam nešto bolje od toga?' 'A šta može biti bolje od ovoga?', upitat će. 'Dopustit ću vam Svoje zadovoljstvo i nikada se na vas neću rasrditi', reći će im Allah."[240]

A najveća će blagodat u Džennetu biti gledanje u Allahovo, azze ve dželle, plemenito lice. Imam Ibn-Esir kaže: "Gledanje u Allahovo lice bit će najveći užitak koga će dobiti dženetlije, to je veliki Allahov, dželle šanuhu, dar, da nas Allah njime počasti."[241]

Postoje mnogi dokazi koji ukazuju da će stanovnici Dženneta vidjeti svoga Gospodara, a mi ćemo, inšallah, spomenuti neke.

Uzvišeni Allah, dželle šanuhu, rekao je: **Toga će dana neka lica blistava biti, u Gospodara će svoga gledati.** (El-Kijama, 22,23) A nevjernici će i mušrici biti lišeni te blagodati i počasti: **Uistinu, oni (nevjernici) će toga dana od Gospodara svoga zaklonjeni biti.** (El-Mutaffifun, 15)

Muslim u *Sahihu* i Tirmizi u *Sunenu* bilježe da Suhejb Rumi prenosi kako je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Kada dženetlije uđu u Džennet, Allah će ih upitati: 'Hoćete li da vam dam još više?' Odgovorit će: 'Zar nisi naša lica učinio svijetlim? Zar nas nisi uveo u Džennet, a spasio od vatre?' Tada će se razmaknuti zastor'*, nastavlja Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, *' i ništa od onoga što im je dato neće im biti draže od gledanja u svoga Gospodara."* U drugom rivajetu ravija dodaje: "Zatim je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, proučio slijedeći ajet: **One koji čine dobra djela čeka nagrada (husna) i više od toga (zijade)!**" (Junus, 26)[242]

Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* također bilježe da Ebu-Musa Ešari pripovijeda: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: *'Čovjek će u Džennetu imati šator od šupljeg*

---

[240] *Miškatul-mesabih*, 3/88.
[241] *Džamiul-usul*, 10/557.
[242] Ibid, 10/560.

bisera čija je širina', u drugom rivajetu 'visina šezdeset milja. U svakom će njegovom kraju imati obitelji koje će obilaziti, a oni se međusobno neće viđati. Također će imati dva perivoja od srebra, čije će posuđe i sve ostalo biti od srebra, a imat će i dva perivoja od zlata, čije će posuđe i sve ostalo biti od zlata. A između dženetlija i toga da gledaju u svoga Gospodara u Dženneti-adnu bit će samo plašt gordosti na Njegovom licu.'"[243]

Gledanje u Allahovo lice jeste *mezid* ili *zijade* (i više od toga) što je Allah, dželle šanuhu, obećao vjernicima kada je rekao: **U njemu će imati sve što zažele – a od Nas i više (mezid).** (Kaf, 35)

One koji čine dobra djela čeka nagrada (husna) i više od toga (zijade). (Junus, 26) *Husna* u spomenutom ajetu znači Džennet, a *zijade,* više od toga, znači gledanje u Allahovo, azze ve dželle, plemenito lice, što potvrđuje i hadis koga bilježi imam Muslim a koga smo spomenuli na početku poglavlja.

Viđenje Allaha (ruje) bit će stvarno, a ne kako smatraju neke sekte koje su, pozivajući se na nekakva razumska mjerila, iskrivljujući značenje ajeta, porekle viđenje Uzvišenog, dželle šanuhu.

Malik ibn Enes, imam Medine, upitan je o značenju Allahovih, azze ve dželle, riječi: **... u Gospodara će svoga gledati**, kada mu bi rečeno: "Neki kažu da to znači u Njegovu nagradu će gledati," na šta odgovori: "Lažu oni, šta će onda reći za Allahove riječi: **Uistinu, oni će toga dana od Gospodara svoga zaklonjeni biti**. Vjernici će na Sudnjem danu gledati u Allaha, dželle šanuhu, jer da Ga vjernici neće vidjeti, Allah, azze ve dželle, ne bi za nevjernike rekao: **Uistinu, oni će toga dana od Gospodara svoga zaklonjeni biti**." (Zabilježeno u *Šerhus-sunne.*[244])

Imam Tahavi također brani mišljenje ehlis-sunneta koji tvrdi da će dženetlije vidjeti svoga Gospodara. U poznatom djelu

---

[243] *Miškatul-mesabih,* 3/1563/5616.
[244] Ibid, 3/100 (5663).

El-Akidetu-tahavijje on kaže: "Stanovnici će Dženneta, uistinu, vidjeti Allaha, azze ve dželle, (ruje), bez obuhvatanja i kakvoće, a to potvrđuju riječi Uzvišenog, azze ve dželle,: **Toga će dana neka lica blistava biti, u Gospodara će svoga gledati**. Stvarnost toga zna samo Allah, azze ve dželle, i bit će kako On bude htio. Također, sve sahih hadise u kojima je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, govorio o tome ostavljamo na njihovom spoljašnjem značenju, a oni znače ono što je on htio reći. To ne tumačimo oslanjajući se na naše shvatanje, kao što to ne pokušavamo materijalizirati, jer svoju će vjeru sačuvati samo čovjek koji se iskreno preda Allahu, azze ve dželle, i Njegovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve selleme, a nejasne stvari prepusti Onome Ko ih poznaje."[245]

Komentator ovog djela, govoreći o pravcu zalutalih sekti i pravcu ehlis-sunneta o ovom pitanju, kaže: "Džehmije, mutezile, haradžije i šije-imamije oprečni su ehlis-sunnetu po pitanju viđenja Allaha, azze ve dželle. Ono što zastupaju jeste batil a pobija ga Kur'an i sunnet. Viđenje Allaha, azze ve dželle, u Džennetu potvrdili su ashabi, tabiini, imami ovoga ummeta, muhadisi, čak i filozofi koji se pripisuju ehlis-sunnetu."

Nakon toga je govorio o važnosti ovoga pitanja kada je rekao: "Viđenje Allaha, azze ve dželle, je najvažnija i najčasnija stvar, a spada u temelje imana. To je cilj na čijem ostvarenju su radili odlučni, i zbog njega su se natjecali oni koji su se natjecali, a lišeni će ga biti oni koji će od Gospodara svoga biti zaklonjeni i od Njegove milosti udaljeni."

Nakon toga je objasnio kako su riječi Uzvišenog: **Toga će dana neka lica blistava biti, u Gospodara će svoga gledati**, jedan od najočitijih dokaza koji ukazuje da će dženetlije vidjeti svoga Gospodara, a o zabludjelima, koji su *ruje porekli* smatrajući to *tevilom*[246], kaže: "Ajeti koji govore o polaganju računa,

---

[245] *Šerhul-akidetit-tahavijje*, str.203.

[246] *Tevil* u jeziku znači ispravno tumačenje, a u akaidološkoj terminologiji krivo tumačenje Kur'ana. (op.pr.)

Džennetu i Džehennemu dovoljno su jasni i njihovo je iskrivljavanje samo poteškoća za one koji to čine. A zabludjeli koji po prohtjevima žele tumačiti i iskriviti dokaze, naći će načina da to učine, kao što su ga našli oni koji su krivo protumačili ajete i hadise koji govore o viđenju Allaha, azze ve dželle,."

Također je ukazao na opasnost ovoga tevila kada je rekao: "Ko tako tumači ove ajete i hadise upropastio je svoj din i djela, a liči na židove i kršćane koji su iskrivili Tevrat i Indžil, a Allah, azze ve dželle, upozorio nas je da ne činimo ono što su oni učinili, međutim zabludjeli se nisu odazvali Allahovoj, azze ve dželle, naredbi. Koliko je samo ovakav tevil nanio zla Islamu i muslimanima?! Zar Osman, radijallahu anhu, nije ubijen zbog tevila? Zar se zbog njega nije desilo šta se desilo u bitkama na Džemelu, Siffinu, Hurri, kao i ubistvo Husejna, radijallahu anhu? Zar zbog tevila nisu zalutali haridžije, mutezile i rafidije (šije)? Zar se zbog njega ovaj ummet nije podijelio na sedamdeset i tri skupine?!"

Komentator Tahavije nakon toga je objasnio da kontekst u kojem su kazani ajeti sure El-Kijama kategorično ukazuju na viđenje Allaha, azze ve dželle, a i način kako su ga shvatili učenjaci selefa.

O prvom je rekao: "U ajetu je spomenuta radnja "gledanje" (nezare), zajedno s licem na kome se i odvija, te upotreba prelaznog glagola sa česticom *ila* (prema, ka) jasno ukazuje da se misli na pogled očima. Također, u ajetu ne postoji kontekst koji ukazuje da se misli suprotno tome, što također potvrđuje da je Allah, azze ve dželle, time aludirao na gledanje očima u Gospodara, dželle šanuhu. A glagol *nezare* (gledati, od čega je *nezar* – gledanje, pogled) zavisno od nastavka i prelaznosti upotrebljava se više načina:

ako je prelazan bez čestice, znači zastajanje i čekanje, na šta ukazuju Allahove, azze ve dželle, riječi: **Pričekajte nas (unzuruna) da se svjetlom vašim poslužimo.** (El-Hadid, 13);

ako je prelazan sa česticom *fi* (o, u), znači razmišljanje i uzimanje pouke: **I zašto oni ne promisle (jenzuru fi) o carstvu nebesa i Zemlje?** (El-Earaf, 185);

ako je prelazan sa česticom *ila* (prema, ka), znači direktno gledanje: **Posmatrajte (unzuru ila) zato, plodove njihove kad se tek pojave.** (El-Enam, 99) Kako onda ajeti iz sure El-Kijama ne ukazuju na viđenje Allaha, azze ve dželle, a spomenuto je gledanje zajedno s licem na kome je čulo vida?"

A za drugo naveo je nekoliko predanja od učenjaka selefa koje govore kako su oni shvatili ove ajete.

Prenosi se da je Hasan Basri rekao: "Vjernici će gledati u svoga Gospodara zbog Čijeg će nura postati blistavi." Ebu-Salih prenosi da je Ibn-Abbas, radijallahu anhu, tumačeći ajet: **... u Gospodara će svoga gledati**, rekao: "Gledat će u lice svoga Gospodara."

Ikrime za ajet: **Toga će dana neka lica blistava biti**, kaže: "Blistava od užitka," a za ajet: **... u Gospodara će svoga gledati**, kaže: "U Gospodara svoga izravno će gledati." On također prenosi da Ibn-Abbas, radijallahu anhu, kaže slično tome. Viđenje Uzvišenog zastupaju mufesiri i muhadisi ovoga ummeta.

Imam Taberi, tumačeći ajet: **U njemu će imati što god zažele – a od Nas i više (mezid)**, kaže: "Alija ibn Ebu-Talib i Enes ibn Malik rekli su: '*Mezid* je gledanje u Allahovo lice.'"

Spomenuti je imam zatim objasnio da riječ *zijade* spomenuta u ajetu: **One koji čine dobra djela čeka nagrada i više od toga (zijede)**, znači gledanje u Allahovo plemenito lice, gdje je naveo hadis koga bilježi imam Muslim u *Sahihu* u kome Suhejb, radijallahu anhu, kaže: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, proučio je: **One koji čine dobra djela čeka nagrada i više od toga (zijade)**, i rekao: *'Kada dženetlije uđu u Džennet, a stanovnici vatre u vatru, glasnik će povikati: 'O dženetlije, vi kod Allaha imate obećanje koje vam On želi ispuniti', a ovi će povikati: 'Šta je to? Zar nam nije uvećao naša dobra djela, i osvijetlio naša lica, uveo nas u Džennet, i spasio od vatre?' Zatim će se razmaknuti zastor i oni će vidjeti Allaha. Ništa im neće biti draže*

od gledanja u Njega, a to je zijade." Hadis su zabilježili i drugi imami, do kojih je došao različitim senedima i u različitim verzijama, a sve ukazuje da je *zijade* gledanje u Allahovo, azze ve dželle, lice.

Spomenutu riječ protumačili su na isti način i ashabi, od koji su, kako kaže Ibn-Džerir, sljedeći: Ebu-Bekr es-Siddik, Huzejfe, Ebu-Musa Ešari i Ibn-Abbas.

Jedan od dokaza koji upućuju na viđenje Allaha, azze ve dželle, jeste i ajet: **Uistinu, oni (nevjernici) će toga dana od Gospodara svoga zaklonjeni biti**. Spominje se da su ga imam Šafija i drugi uzeli za dokaz i rekli da će stanovnici Dženneta vidjeti svoga Gospodara, što prenosi imam Taberi i drugi od Muzenija, a on od Šafije.

Hakim kaže: "Pričao nam je Esamm, da im je Rebia ibn Selman rekao: 'Bio sam sa Šafijom kada mu dođe ceduljica na kojoj pisaše: 'Kako tumačiš Allahove, azze ve dželle, riječi: **Uistinu, oni će toga dana od Gospodara svoga zaklonjeni biti**', na šta odgovori: 'Allah će se rasrditi na nevjernike pa će ih zakloniti od Sebe, što ukazuje da će biti zadovoljan vjernicima, pa će Ga oni vidjeti."

Ovaj je komentator potom opširno govorio kako su mutezile za dokaz uzele ajet: **I kad Nam Musa dođe, u određeno vrijeme, i kada mu Gospodar njegov progovori, on reče: "Gospodaru moj, ukaži mi se da Te vidim!" - "nećeš Me vidjeti (len terani)," reče, "Ali pogledaj u ono brdo, pa ako ono ostane na svome mjestu vidjet ćeš me!" I kada se Gospodar njegov onom brdu otkri, On ga sa zemljom sravni...** (El-Earaf, 143), i ajet: **Pogledi do Njega ne mogu doprijeti**, (El-Enam, 103), gdje je spomenuo da su ovi ajeti dokaz protiv njih, jer na više načina upućuju na viđenje Allaha, azze ve dželle,, ovdje ćemo ih i navesti.

Nezamislivo je da plemeniti poslanik, Musa, s kojim je Allah, azze ve dželle, razgovarao i koji je u svoje vrijeme bio najznaniji čovjek, traži što mu nije dopušteno, što je kod sekti koje negiraju viđenje Allaha apsurd. Allah, azze ve dželle, nije ukorio

Musaa zbog toga, dok je ukorio Nuha kada je od Njega tražio da spasi njegovog sina, rekavši: **"... savjetujem te da neznalica ne budeš!"** (Hud, 46)

Uzvišeni, azze ve dželle, rekao je: **... nećeš Me vidjeti**, a nije rekao: 'Ja se ne vidim', ili: 'Ne mogu se vidjeti', ili: 'Niko Me ne može vidjeti', a razlika je očita između dva odgovora. Slično je kada bi neki čovjek u džepu imao kamen, a drugi pomisli da je hrana, zar bi ispravno bilo da prvi kaže: 'Nećeš ovo pojesti (umjesto ne možeš).' Dakle, ajet ukazuje da je moguće vidjeti Allaha, azze ve dželle, ali Ga Musa, zbog ljudske slabosti, nije mogao vidjeti kada se ukazao onome brdu.

U istom ajetu rekao je Allah, azze ve dželle: **" ... ali pogledaj u ono brdo, pa ako ono ostane na svome mjestu, vidjet ćeš Me!"**, i tako Musau dao do znanja da jako i čvrsto brdo ne može ostati postojano kada mu se On, azze ve dželle, ukaže, pa kako da onda ostane čovjek?!

Allah, azze ve dželle, bio je kadar spomenuto brdo ostaviti postojano, kada mu se ukazao, a rekao je da će Ga, azze ve dželle, Musa vidjeti ako brdo ostane postojano. Da je viđenje Allaha, azze ve dželle, bilo apsurdno, bilo bi isto da je rečeno: "Ako brdo ostane na svome mjestu, ja ću jesti, piti i spavati", medutim, zalutale sekte između toga ne prave razliku.

Riječi Uzvišenog, azze ve dželle,: **... i kada se Gospodar njegov onom brdu otkri, On ga sa zemljom sravni**, upućuju da je nemoguće da se Allah, azze ve dželle, ukaže brdu, materiji koja neće biti nagrađena ni kažnjena, a da se u Džennetu ne ukaže Svojim poslanicima i iskrenim robovima?! Ali, Allah, azze ve dželle, htio je Musau staviti do znanja, da brdo kada mu se On, azze ve dželle, ukažc, neće ostati na svome mjestu, pa kako da ostane čovjek koji je neuporedivo slabiji.

Allah, azze ve dželle, razgovarao je sa Musaom, zovnuvši ga, što upućuje da je u slučaju obraćanja i razgovaranja bez posrednika viđenje preče. Zbog toga, ko negira *ruje* mora negirati da Allah, azze ve dželle, govori, što su pripadnici zalutalih sekti i činili.

Isti je imam zatim opovrgnuo ono što zastupaju a to da odrična čestica *len* označava apsolutnu negaciju, i objasnio da ona ukazuje na *ruje*. Tu je rekao i to da je čak odrična čestica *len* upotrebljena s imenicom *ebeden* (zauvijek, vječno), ni u tom slučaju ne bi negirala *ruje*, pa kako da je onda negira kad je kazana u općem kontekstu. U Kur'anu postoji nekoliko ajeta koji ovo potvrđuju, a od kojih su sljedeći: **"... onda vi smrt zaželite, ako istinu govorite." A neće je nikada zaželjeti (ve len jetemennevhu ebeden)** (El-Bekara, 95), iako Uzvišeni, azze ve dželle, u drugom ajetu kaže: **Oni (nevjernici) će dozivati: "O Malik! Neka Gospodar tvoj učini da umremo!"** (Ez-Zuhruf, 77)

Dakle, da ova čestica označava apsolutnu negaciju, nakon nje ne bi se mogla obaviti radnja koja je potpala pod negaciju, kako se baš spominje u ajetu: **Neću napustiti (len ebreha) ovu zemlju dok mi to otac ne dopusti.** (Jusuf, 80) Očito je da odrična čestica *len* uvijek ne označava apsolutnu negaciju, što je rekao i šejh Džemaluddin ibn Malik u stihu:

,Ko misli da je čestica *len* apsolutna negacija, mišljenje to se odbija,
a suprotno se prihvata.'

A ajet: **Pogledi do Njega ne mogu doprijeti, a On do pogleda dopire,** (El-Enam, 103) na indirektan i blag način ukazuje na viđenje Allaha, azze ve dželle. Naime, Allah je ovo rekao u kontekstu pohvale, a poznato je da pohvala biva spominjanjem pozitivnih svojstava. Uzvišeni hvali se negacijom nekog atributa koga posjeduje neko stvorenje, npr.: Uzvišeni Sebe hvali negacijom drijemeža i sna, koja potvrđuje savršeno održavanje stvorenja; negacijom smrti, koja potvrđuje savršenost života; negacijom umora i malaksalosti, koja potvrđuje savršenu moć; negacijom saučesnika, druge, djeteta i pomagača, koja potvrđuje savršenu veličinu i neovisnost; negacijom nepravde, koja potvrđuje savršenu pravednost, znanje i neovisnost; negacijom zaborava i toga da Njemu ništa ne uzmiče, koja potvrđuje savršenost

Njegovog, azze ve dželle, bića i svojstava. Dakle, Allah Sebe nije pohvalio ni s jednim apsolutno nepostojećim atributom a da on u sebe ne uključuje neko pozitivno svojstvo.

Na osnovu toga, može se zaključiti da ajet znači da se Allah, azze ve dželle, na ovome svijetu ne može vidjeti, niti se do Njega može doprijeti, a ne može se ni pogledom obuhvatiti. Tako riječi: **Pogledi do Njega ne mogu doprijeti**, upućuju da je On, azze ve dželle, veći od svega, i na savršenu veličinu zbog koje pogledi do Njega ne mogu doprijeti i obuhvatiti Ga. Jer, *idrakun* (dopiranje), ustvari je obuhvatanje nečega, što je za nijansu izraženije od samog viđenja (ruje), na šta upućuju Allahove, azze ve dželle, riječi: **Pa kad jedni druge ugledaše, drugovi Musaovi povikaše: "Samo što nas nisu stigli (idrak)!" "Neće", reče on.** (Eš-Šuara, 62) Musa ovdje nije negirao viđenje (ruje), već samo *idrak* (obuhvatanje, tj. stizanje), a *idrak* i *ruje* mogu biti zajedno a mogu i posebno.

Dakle, Uzvišeni Allah, azze ve dželle, će se u Džennetu vidjeti, ali ga pogledi neće i obuhvatiti, kao što se o Njemu zna, ali znanjem se ne može obuhvatiti, štaviše, Sunce vidimo, ali očima ne možemo obuhvatiti njegovu stvarnost. Ovako su pomenuti ajet razumjeli ashabi i imami ovoga ummeta, što se od njih i prenosi. A postoje i hadisi koji jasno upućuju na viđenje *ruje* a dostižu stupanj mutevatira, kako kaže šejh Muhammed Ebu-Izz, komentator Tahavijje, i dodaje da ih bilježe skoro svi muhadisi u svojim *Sahihima*, *Musnedima* ili *Sunenima*, a ovdje ćemo spomenuti neke.

Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe poduži hadis u kome Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, pripovijeda da su ashabi upitali: "Allahov Poslaniče, da li ćemo na Sudnjem danu vidjeti svoga Gospodara?" Na to ih je Resulullah, sallallahu alejhi ve selleme, upitao: *'Da li vam je teško zajedno gledati u pun Mjesec?'* 'Nije, Allahov Poslaniče', odgovoriše, a on ih ponovo upita: *'Da li vam je teško zajedno vidjeti Sunce kada nema oblaka?'* 'Nije', odgovoriše, pa im reče: *'Vi ćete isto tako vidjeti svoga Gospodara."*

Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe da Ebu-Seid Hudri, radijallahu anhu, prenosi hadis sličan prethodnom.

Njih dvojica također bilježe da Džerir ibn Abdullah Bedželi, radijallahu anhu, pripovijeda: "Kada smo jedne noći sjedili sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve selleme, on pogleda u puni Mjesec i reče: *'Vi ćete vidjeti vašeg Gospodara jasno, kao što vidite ovaj Mjesec, a gledajući u Njega nećete osjetiti tegobu.'"*

Također na ovo upućuje hadis koga smo spomenuli, a bilježe ga Muslim i drugi od Suhejba, radijallahu anhu,.

Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe da Ebu-Musa, radijallahu anhu, prenosi kako je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"... također će imati dva perivoja od srebra, čije će posuđe i sve ostalo biti od srebra, a imat će i dva perivoja od zlata, čije će posuđe i sve ostalo biti od zlata. A između dženetlija i toga da vide svoga Gospodara u Dženneti-adnu bit će samo plašt gordosti na Njegovom licu."*

Buhari u *Sahihu* bilježi da Adi ibn Hatim, radijallahu anhu, prenosi kako je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Zaista će se svako od vas na Sudnjem danu susresti sa Allahom, a između njega i Allaha neće biti zastora a ni posrednika. Allah će upitati: 'Jesam li ti poslao poslanika koji ti je dostavio Objavu?' 'Jesi, Gospodaru moj', odgovorit će. 'Jesam li ti dao imetak i obasuo te blagodatima?', ponovo će reći Allah, a on će odgovoriti: 'Jesi, Gospodaru moj.'"*[247]

DA BI SE UŠLO U DŽENNET NE MORA SE ODREĆI OVOSVJETSKIH UŽIVANJA

Asteci i mnogi pobožnjaci iz ovoga ummeta mislili su da se Džennet ne može zaraditi ako se ne ostave ovosvjetska uživanja. Zbog toga mnogi opterećuju tijela i otežavaju svoj život posteći i klanjajući bez prekida. Neki sebi čak zabranjuju uksnu hranu, piće

[247] Vidi *Šerhul-akidetit-tahavijje*, str.204-210.

i lijepu odjeću, a neki, možda, zanemare privređivanje ili brak. Sve ovo je pogrešno, jer Allah, azze ve dželle, stvorio je za Svoje robove lijepe stvari a pogrdio je one koji ih zabranjuju: **Reci: "Ko je zabranio Allahove ukrase koje je stvorio za robove Svoje i ukusna jela?" Reci: "Ona su za vjernike na ovom svijetu, na onom svijetu su samo za njih."** (El-Earaf, 32)

Dakle, ovosvjetska uživanja odvode u propast samo ako čovjeka odvraćaju od ahireta, a ne kada ih čovjek učini sredstvom da bi zaradio dženetsku nagradu.

POSLJEDNJA MOLITVA U DŽENNETU

Nakon velikih strahota na Sudnjem danu, nakon strahota i užasa na Sirat-ćupriji, nakon nestanka tuge, Allah, azze ve dželle, uvest će vjernike u Džennet. U njemu će vidjeti velike dobrote koje im je On, azze ve dželle, pripremio. Tada će veličati i slaviti svoga Gospodara, jer od njih je tugu odstranio, Svoje obećanje ispunio i Džennet im darovao: **"Hvaljen neka je Allah!", govorit će, "Koji je od nas tugu odstranio, Gospodar naš, zaista, mnogo prašta i blagodaran je – Koji nam je od dobrote Svoje, vječno boravište darovao, gdje nas umor neće doticati i u kome nas klonulost neće snalaziti."** (Fatir, 34,34)

Također će govoriti: **"Hvala Allahu, Koji je obećanje Svoje ispunio i u Džennetu nam mjesto darovao, da se u njemu nastanimo gdje hoćemo!" Divne li nagrade onima koji su se trudili!** (Ez-Zumer, 74)

O njihovoj posljednjoj molitvi Uzvišeni, azze ve dželle, kaže: **Molitva njihova bit će u njima: "Hvaljen nek si, Allahu!" Pozdrav njihov: "Mir vama!" A njihova posljednja molitva: "Tebe, Allaha, Gospodara svjetova hvalimo!"** (Junus, 10)

SEDMO POGLAVLJE

DISKUSIJA IZMEĐU DŽENNETA I DŽEHENNEMA

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, obavijestio nas je da su Džennet i Džehennem raspravljali. Naime, Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe da Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, pripovijeda: "Resulullah sallallahu alejhi ve selleme,, rekao je: *'Džennet i Džehennem su diskutirali, pa Džehennem reče: 'Stvoren sam za ohole i uobražene ljude', a Džennet reče: 'U mene će ući samo slabi i ponizni ljudi'*, u drugom rivajetu: *'i čedni ljudi.' Allah reče Džennetu: 'Ti si mjesto u kojem ću se smilovati od robova Svojih kome budem htio', a Džehennemu reče: 'Ti si kazna u kojoj ću kazniti od robova Svojih koga budem htio.' I oboje će se napuniti. Džehennem će se popuniti kada (Allah) stavi Svoju nogu u njega'*, u drugom rivajetu: *'kada Allah stavi Svoju nogu u njega, kada će Džehennem reći: 'Dosta je, dosta je, dosta je.' Tada će se napuniti i zbiti, a Allah nikome od Svojih robova ne čini nepravdu, a za Džennet će stvoriti stvorenja.'"* Buharijina verzija glasi: *"Džennet i Džehennem su se požalili svome Gospodaru, pa Džennet reče: 'Gospodaru, u Džennet će ući samo slabi i ponizni ljudi', a Džehennem*[248] *pak reče: 'Namijenjen sam za ohole ljude.' Reče (Allah) Džennetu: 'Ti si Moja milost', a Džehennemu: 'Ti si kazna u kojoj ću kazniti koga budem htio.' I oboje će biti napunjeni. Što se Dženneta tiče, Allah Svojim robovima ne čini nepravdu a za Džehennem će stvoriti koga bude htio.*[249] *Ljudi će biti bacani u njega, a on će pitati: 'Ima li još?' Sve dok On ne stavi*

---

[248] Recenzent djela *Džamiul-usula*, Abdulkadir el-Arnaut kaže: "Ovako stoji u pisanim primjercima a u štampanim: '... *namjenjen sam za ohole ljude.*' Hafiz Ibn-Hadžer u *Fethul-Bariju*, tvrdi: ‚Ovo je skraćena verzija.' Ibn-Bettal kaže: ‚Iz svih primjeraka izostavljeno je spominjanje Džehennema, a on je spomenut u hadisu.'" Vidi *Fethul-Bari*, 13/434.

[249] Više islamskih učenjaka potvrdilo je da je ovo greška počinjena od nekih ravija, a da je ispravno: "... *a za Džennet će stvoriti koga bude htio...* ."

Svoje stopalo u njega, kada će se napuniti, zbiti i reći: 'Dosta je, dosta je, dosta je!'" A druga Buharijina verzija glasi: Ebu-Sufjan Himjeri (jedan od prenosilaca) ga je u više slučajeva pripisivao ashabu, a ponekad Resulullahu, sallallahu alejhi ve selleme, da je rekao: *"Džehennemu će biti rečeno: 'Da li si se napunio?' A on će pitati: 'Ima li još?' Pa će Gospodar staviti Svoje stopalo u njega, kada će reći: 'Dosta je, dosta je!'"* Muslimova verzija ista je poput prve, s tim što se završava kod riječi: "... *oboje će biti napunjeni."* A u drugom rivajetu stoji da je Džennet rekao: *"U mene će ući samo slabi, ponizni i čedni ljudi"*, a na kraju te verzije stoji: *'Džehennem se neće napuniti dok On ne stavi Svoje stopalo u njega, tada će se napuniti i zbiti."* Bilježi ga Tirmizi, a njegova verzija je poput prve[250].[251]

---

[250] Bilježe Buhari, 8/458, dio "Tefsir sure Kaf", poglavlje "Allahove riječi: **... on (Džehennem) će odgovoriti: "Ima li još?"**", također dio "Tevhid", poglavlje "Allahove riječi: **Milost Allahova doista je blizu onih koji dobra djela čine**", Muslim, (2846), dio "Džennet", poglavlje "U Džehennem će ući oholi a u Džennet ponizni", i Tirmizi , (2564), dio "Opis Dženneta", poglavlje "Diskusija Dženneta i Džehennema".

[251] *Džamiul-usul*, 10/544-547.

SADRŽAJ